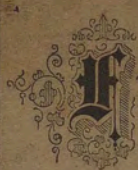


Referat af forhandlingerne

— i en —



ri-Konferents



— paa —

ROCK PRAIRIE, WIS.

— mellem —

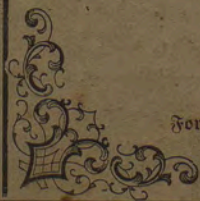
Normänd, der bekjende sig til den ev. luth. Kirke,

Fra 13de til 22de November 1872.

Udgivet efter Konferentsens Anmodning

— af —

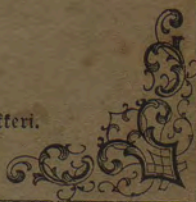
Pastorerne M. T. Gjertsen og A. B. Frick.

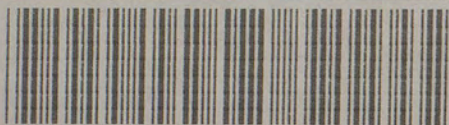


Chicago.

Forlagt af og trykt i "Stant inaven og Amerikas" Trykkeri.

1873.





* 9 8 D 0 4 3 7 9 1 *

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET



BERGEN

Gave fra
Bergen off.bibliotek

UBBHF

XX b Gje

Referat

— af —

Forhandlingerne

— i en —

Tri-Konferents

— paa —

ROCK PRAIRIE, WIS.,

Norlem Normand, der bekjende sig til den evang. lutherske Kirke,

Fr. 13de til 22de November 1872.

Udgivet efter

Konferentsens Anmodning

— af —

Pastorerne N. F. ^{alk}Gjertsen og J. B. Frisk.

Paa "Scandinaven og Amerika's" Forlag, Chicago.

1873

98d043791

gn



D2c

649963

OFFENTLIGT
BIBLIOTHEK
BERGENS

— — —

Referat af Forhandlingerne i en Trikonferents paa Rock Prairie,
Wisconsin, mellem Nordmænd.

— — —

Onsdag den 13de November.

Konferentsen aabnedes ved at vælge Prof. F. A. Schmidt til foreløbig Formand og Pastor M. F. Gjertsen til foreløbig Sekretær. Følgende Personer lode sine Navne indskrive som Deltagere i Konferentsen: Prof. F. A. Schmidt, Pastorerne J. B. Frich, L. Larsen, H. A. Preus, A. Jacobsen, J. N. Fjeld, D. Valdeland, A. Mikkelsen, B. J. Muus, K. Magelsen, E. J. Homme, T. Larsen, M. Magnus, K. Helland, S. Neque, M. F. Wiese, H. G. Stub, S. Selmuyden, E. P. Jensen, D. C. Olsen, G. Lunde, A. Binnor, B. Koren, alle af den norske Synode; Prof. A. Weenaas, Pastorerne J. Jacobsen, J. Olsen, B. Gjeldater, J. Müller-Eggen, G. H. Grøtheim, M. Falsch Gjertsen, H. Amundsen og J. A. Bergh, alle af den norsk-danske Konferents, Pastorerne D. J. Hatlestad og S. M. Krognæs af den norsk-danske Augustana-Synode; Pastor J. A. Thorsen af den norske Synode, Dhr. G. G. Mandt af den ev. luth. Kirke, Elling Johnsen af Krohns Menighed, Chicago, n. S.; Dr. J. W. Magelsen af Koshkonong Menighed, n. S.; Peder Kemme, Jordan Menighed, n. S.; D. Uvaas, Winchester Menighed, n. S., Betle Jelland, Koshkonong Menighed, n. S. H. Ostelie, n. S.; Niels Lie, n. S. Hon. J. A. Johnson af Gjertsens Menighed i Madison, H. Anestad, Clement Menighed, n. S., G. Weenaas, n. S., P. Svartskuren, n. S., Pastor S. L. Floren, n. S., Elling Wold, Madison Menighed, Iowa, n. S., Martin Johannsen, Eggens Menighed, Luther Valley, Pastor Niels Berge, n. S., Pastor Jukam, n. S., R. Larvik og Christopher Haavelsen, begge af Lands Menighed, n. S.

Det besluttedes, at Forsamlingen organiserer sig ved at anerkende de nu antegnede Personer som Deltagere i Konferentsen.

Prof. L. Larsen valgtes til Mødets Formand og Pastor J. Olsen til Viceformand. Til Sekretær valgtes Pastorerne M. F. Gjertsen, B. J. Muus, J. B. Frich og S. M. Krognæs.

Past. M. Gjertsen forlangte et Ord med Hensyn til Referatet fra forrige Konferentsmøde i Decorah. — Forsamlingen besluttede at høre de Oplysninger, som forrige Mødes Sekretærer maatte have at fremlægge med Hensyn til nævnte Referat.

Pastor Gjertsen: Det er mig bekendt, at der fra vor Side har været fremført Anker med Hensyn til forrige Mødes Referat, dels med Hensyn til Udeblivelsen af en Del af Referatet, dels med Hensyn til, at der medgik saa lang Tid, inden det blev offentliggjort. Disse Anker ere fra den anden Side blevene kaldte Insinuationer. Angaaende denne Sag vil jeg her give følgende Oplysninger. Paa Grund af Upasselighed var jeg reist fra Mødet en Dag, før nævnte Referat blev skrevet, jeg har siden ikke modtaget det, og det er saaledes aldrig kommet i mine Hænder. Saasnart jeg kom hjem, begyndte jeg at renskrive, hvad jeg havde af Referatet og havde det Hele færdigt en 6 a 7 Uger efter Mødet. For mit Vedkommende har jeg aldrig fremført nogen Anke mod den norske Synode i denne Sag og har saaledes ingen Del i de gjorte Bestyldninger.

Prof. Larsen: Naar Pastor Gjertsen siger, at der fra hans Samfunds Side har været fremført Anker og at disse Anker fra vor Side ere blevene kaldte Insinuationer, vil jeg oplæse, hvad der staar angaaende denne Sag i Protokollen fra den norsk-danske Kon-

ferentse's sidste Naarstode. — Der læse vi Pag. 88:

"Med Hensyn til Referatet af Forhandlingerne ved sidste Fælleskonferentse i Decorah udtalte Konferentsens Medlemmer sin store Beklagelse over den lemlestede Tilstand, i hvilken det blev fremlagt for Offentligheden.

Netop den Del af Referatet over Evangeliet, som kastede et Lys over Sagen og som egentlig fremstillede Forhandlingernes Resultat og Læresetning i det rette Lys, netop den Del manglede.

Bort Samfunds Sekretær var ikke tilstede ved det Møde, hvorover Referat mangler, saa paa ham kan ingen Skyld hvile. "Fædrelandet & Emigrantens" Redaktion, til hvem Trykningen blev overdraget, har offentlig erklæret, at den ei havde modtaget det Manglende, derfor kan heller ikke Trykkeriet tillægges nogen Skyld, det bliver derfor den norske Synodes Sekretær, som faar bære Ansvarer derfor.

Det bemærkes, at dette Tilfælde angaaes saameget beklageligere, som saadanne Uheld havde haandt den norske Synode for, f. Ex. ved Fælleskonferentsmødet i Chicago 1863, hvor en Del af Referatet blev unddraget Offentliggørelse.

Besluttet at Konferentsen udtaler sin Beklagelse over den Maade, hvorpaa Frikonferentsens Referat er bleven behandlet."

Her er en Anke fremført af det hele Samfund, og altsaa har Pastor Gjertsen ogsaa sin Del deri.

Det er klart, at der her ligger en Insinuation, ialfald er her udtalt en stærk Mistanke om, at der fra vor Side skal have været handlet med Uærlighed og Uredelighed med Hensyn til dette Referat.

Lignende har Prof. Weenaas udtalt i en Artikel til Norge: "Uheldigvis er Referatet over det sidste Eftermiddags-Modes Forhandlinger (vore Sekretærer vare dels ved Sygdom, dels ved Afreise hindrede fra at referere under dette Eftermiddagsmøde og det følgende Formiddags-Møde) gaaet tabt, man ved ikke paa hvilken Maade. Det er saa meget mere at beklage, som man da syntes mest at nærme sig hinanden

og tilbøds fra den norske Synodes Side at gjøre Indrømmelser." Naar saadanne Ting skrives til Norge, maa de sætte os i et slet Lys.

Ansvarer for det bortkomne Referat maa ligge paa de to Sekretærer, til hvem Besørgelsen af Referatets Trykning blev overdraget. Om de har faaet alle Dele af Referatet, ved jeg ikke, om de har kastet dem bort, ved jeg heller ikke; hvis nogen af dem ikke havde faaet Alt, hvad der tilkom ham, burde han have gjort Kvalm derom og forsøgt at erholde det. Den omtalte Eftermiddag var Past. Gjertsen ikke tilstede, men Pastorerne Østby, Frich og jeg forrettede som Sekretærer. Næste Dag blev Referatet lagt paa Bordet blandt de øvrige Papirer. Hvordan det er, foreligger her Intet, som skulde kunne fremstille nogen af os som de, der i denne Henseende ikke har handlet redeligt, og jeg maa erklære denne Insinuation for Synd mod det 8de Bud, som Vedkommende burde erkende.

Prof. Weenaas: Naar jeg har udtalt mig saaledes i min Artikel til Norge, har jeg ingenlunde villet udtale nogen Insinuation. Da Referatet blev skrevet, var allerede Pastor Gjertsen entlediget fra Sekretær-Embedet. Det forekommer mig forunderligt, at det skulde blive borte.

Pastor Eggen: Jeg er enig i, at de to Sekretærer bør have Ansvarer for Referatet, men Ingen vil paasta, at Pastor Gjertsen, som da paa Grund af Sygdom var reist, skulde tage vare paa, hvad der blev skrevet efter hans Bortreise. Hvad Anførselen af vor Protokol angaar, da ligger deri ingen Insinuationer, der er kun anført Fakta.

Prof. Schmidt: Pastor Eggen kan ingen Insinuation se i det Anførte. Det er dog klart, at den Insinuation ligger deri, at den norske Synode har handlet uredeligt. Dpfordrede Pastor Gjertsen Nogen til at besørge hans Del af Referatet? (Past. Gjertsen: "Nei.") Har Pastor Gjertsen besørget senere Dele af Referatet? (Gjertsen: "Nei.") Men da burde Pastor Gjertsen have forlangt sig den Del af Referatet tilsendt, og ialfald burde, naar Gjertsen var reist, Pastor Østby have taget vare paa den.

Past. Valdsland: Ved Konferentsen i Trempeleau udslyngede Prof. Weenaas denne samme Insinuation, og det var klart, at den var anlagt paa at fremstille Synoden i et uredeligt Lys. Ved Trikonferentsen issor var der valgt 4 Sekretærer fra hver Side. Hver Sekretær burde have sørget for at faa sin Del. Den omtalte Eftermiddag var den norske Synodes Sekretær paa Stedet, derimod ikke den ene af Konferentsens Sekretærer. Pastor Olsen af Konferentsen var da Formand, og den ene af Konferentsens Sekretærer var tilstede, og disse burde dog have sørget for at faa den Del af Referatet.

Pastor S. A. Preis: Pastor Eggen siger, at i Konferentsens Protokol var kun anført Faktum. At 2 af Sekretærerne, Past. Gjertsen og Past. Muus, skulde udgive Referatet, er Faktum, at Past. Gjertsen var syg er Faktum, at "Fadrel. og Emigr.s" Redaktion ikke har modtaget den omtalte Del af Referatet, er Faktum, — Slutningerne, som gjøres deraf, ere derimod ikke Fakta, men falske. Først maa der bevises, at Pastor Gjertsen overdrog til Past. Muus at besørge den Del af Referatet, og at Past. Muus paatog sig dette.

Pastor Gjeldaker: I Referatet fra Decorah-Konferentsen staar, at begge Sekretærer skulde udgive Referatet, og altsaa ere de ogsaa begge ansvarlige for Referatet. Hvis det nu mellem Pastorerne Muus og Gjertsen var en Overenskomst, at de skulde dele Referatet, kan jo dette oplyses her, da de ere her begge. Jeg synes det er beklageligt, at en Del af Referatet skulde komme bort, hvem der saa var Skyld i det, enten den ene eller den anden. Denne Beklagelse, udtalt paa vort Aarsmøde, har jeg som Medlem af Konferentsen min Andel i. Den Beklagelse, som ligger i disse Udtalelser, ere ikke mod Synoden, men mod den norske Synodes Sekretær, og det ikke som saadan, men som Sekretær ved Konferentsen.

Prof. Weenaas: Det, som forekom mig forunderligt, var, at der ved to forskellige Møder skulde handle det samme. Pastor Gjertsen var syg. Om han under sin Sygdom havde forglemt at opfordre Nogen at sende ham

Referatet, burde det da ikke have været den anden Sekretær, Pastor Muus's Pligt at sende ham Referatet? Det, som indeholdes i vor Beklagelse, er, at det er besynderligt, at Synodens Sekretær ikke tog vare paa Referatet. Vi har ikke villet anklage den norske Synode for forsætlig Uredelighed i denne Henseende, dog synes Sagen os dunkel.

Pastor Muus: Det var overdraget Pastor Gjertsen og mig, at udgive Referatet med smaa Sprogrettelser. Dette kunde gjøres paa den Maade, at vi enten kom sammen, eller delte Referatet mellem os. Past. Gjertsen og jeg enedes om, at tage hver vor Del af Referatet. Det er blevet sagt, at det var en simpel Sag for mig, at samle alle Papirer. Jeg synes at erindre, at Pastor Østby en Dag bad mig at overtage en Del Papirer, som laa paa Bordet, men jeg havde saamange Papirer paa min Side, at jeg ikke ønskede flere, end jeg skulde have. Naar jeg har læst, hvad den norsk-danske Konferents har skrevet om denne Sag, maa jeg frabede mig at blive Sekretær ved dette Møde, og jeg vil henstille til de tilstedeværende Medlemmer af den norsk-danske Konferents, om de ikke synes, at dette er berettiget.

Pastor Mikkelsen: Naar det paa- staaes, at man ikke har villet lægge Synoden det til Last, men Sekretæren, saa kan jeg ikke gaa ind paa dette, altsaa man udtrykkelig har tilføjet, at dette er handt den norske Synode før.

Pastor J. Olsen: Det var min Opfatning, at den Del af Referatet, som kom bort, tilkom Past. Muus, og da maa jeg fastholde, hvad vi her har erklæret; men naar det her oplyses, at den Del af Referatet, som kom bort, tilkom Past. Gjertsen, saa kan man ikke lægge Past. Muus det til Last. Med Hensyn til den vedspøiede Bemærkning, at dette havde handt den norske Synode før, da maa jeg sige, at her ligger ingen Insinuation for Uredelighed, men vel for Skjodesløshed. Man syntes det var ærgerligt og uheldigt, at Referatet saaledes skulde komme bort, og syntes paa Grund heraf, at den norske Synode ikke tog det saa nøie med disse Forhandlinger. Hvis Past. Gjertsen

erklærer, at den bortkomne Del af Referatet tilkom ham, vil jeg frasælde den Betydning, at man maa lægge den norske Synodes Sekretær det til Last.

Prof. Schmidt: Med Hensyn til Mødet i Chicago staar der, at en Del af Referatet blev "unddraget Offentliggjørelse", og med Hensyn til dette Referat staar, at Konferentsen beklager den Maade, paa hvilken Referatet blev "behandlet." Dette er en Insinuation for mere end Skjodesløshed, for Uredelighed. Har Gjertsen ikke oplyst om Sagens sande Sammenhæng, eller har han ikke talt derom. Gjertsen havde dog den Pligt at sørge for, at Nogen paatog sig og blev overdraget hans Arbejde. Jeg finder det ikke underligt, at Referatet er kommet bort, naar Past. Gjertsen reiste uden at sørge derfor og heller ikke senere har skrevet og spurgt efter det.

Udtrykket "Uheld" i den anførte Forbindelse har en meget ilde Betydning, og man maa mene noget Andet dermed end blot Skjodesløshed.

Pastor Baldeland: Det glæder mig at høre de Indrømmelser, som Pastor Olsen gjorde, men disse gjorde han kun betingelsesvis. Past. Gjertsen har allerede sagt, at Offentliggjørelsen af den Del af Referatet tilkom ham. Dengang den Del af Referatet blev skrevet, var ikke Prof. Larsen Formand, men Past. Olsen.

Prof. Larsen: Referatet fra Tirsdays Eftermiddags-Mødet er borte. I det trykte Referat staar der først, at Muus og Gjertsen valgtes til at udgive Referatet og senere, at Eggen og Gjertsen undskyldtes fra videre Deltagelse og tillodes at afreise. Da Gjertsen reiste, var der 2 Møder igjen. Paa Forhaand vil det være sandsynligt, at Nogen skulde sende det ene Referat til Gjertsen; men nu erindrer jeg mig Bestemtheden, at Past. Muus den paafølgende Onsdags Eftermiddag indleverede en betydelig Pakke Manuscripter i Posten, adresserede med Past. Muus's egen Haand til Past. Gjertsen. Saaledes er jeg positivt vis paa, at Past. Muus har sendt Noget til Past. Gjertsen og antagelig den omtalte Protokol. Da Gjertsen ikke fik noget senere Referat, og da han havde Refe-

ratet fra Eftermiddagen den 19de, kunde han let acquiescere deri, tænkende, at han havde hele sin Del af Referatet. At blive stillet frem i et saadant Lys af et Samfund med de Prætentiver som Konferentsen, det er dog saare kranke, og om enhver Jury vilde vist erklære de fremskortede Betydninger for en Insinuation. Vi har ikke engang privat insinueret Noget mod Konferentsens Sekretær.

Pastor Eggen: Man vil forsøge at drive det derhen, at vort Samfund her har fremskørt en Betydning for Uærlighed. Det er en Trykfeil, naar der i Protokollen staar: "det bemærkes", det skulde være: "det bemærkedes", nemlig af en Enkeltmand. Naar man vil faa det til, at vi har insinueret Uærlighed, vil jeg her sige, at vor Beklagelse ogsaa gjaldt, at det tog saa lang Tid, inden Referatet kom ud. Jeg ønsker at vide, om det bortkomne Referat blev oplæst og vedtaget ved Mødet. (Prof. Larsen: "Ja.") Da forekommer det mig, at man ikke kan unddrage Synodens Sekretær for alt Ansvar her. Naar man har spurgt, hvad man mener ved at henpege paa et tidligere Tilfælde, vil jeg svare, at det var et Bevis paa Skjodesløshed.

Pastor S. M. Prens: Vi har vist ligesaa stor Grund som Konferentsen til at beklage os over, at den Del af Referatet kom bort. Omendstjont vi vidste, at vor Sekretær ingen Skyld har i, at det ikke kom ud, har vi dog aldrig insinueret, at den anden Sides Sekretær skulde have forholdsvis Offentligheden dette Stykke. Jeg vil gjerne undskylde Pastor Gjertsen, da han var syg, men det er en falsk Slutning deraf at udele, at Skylden hviler paa vor Side. At Eggen vil kaste Skylden paa Muus, kan jeg ikke forstaa. Naar Past. Eggen har forsvaret det Udtryk "unddrage Offentliggjørelse" med Hensyn til et tidligere Referat, dermed, at Andre have paastaet det, vil jeg svare, at fordi Andre har udslynget falske Betydninger mod os, skal man ikke gentage disse.

Pastor Muus: Jeg vil henstille til Konferentsen at gaa fra denne Sag.

Prof. Schmidt: Vi kunde godt gaa fra den, hvis ikke Past. Eggen havde

gjort de sidste Slutninger, med Hensyn til hvilke jeg har vigtige Oplysninger.

Pastor Gjertsen: Past. Muus og jeg delte Referatet mellem os, og jeg tog den Del med mig, som jeg var overdraget og som var særdig, da jeg reiste. Tirsdags Eftermiddags-Referatet tilkom ogsaa mig. Jeg tænkte ikke derover da, først senere kom jeg til at tænke derpaa; jeg troede da, at Muus enten vilde sendt mig det, ellers selv besørget det trykt. Nævnte Referat er dog aldrig kommet i mine Hænder.

Harde jeg været tilstede ved de protokollerede Resolutioners Affattelse ved vort Narsmøde, vilde jeg have protesteret derimod.

Pastor Wiese: Jeg kan med Gd bekræfte, at Past. Muus har sendt Narsmen af Protokollen i Posten til Pastor Gjertsen, indrullet og forsynet med Postmarker.

Prof. Weenaas: Det glæder mig at høre disse Oplysninger af Prof. Larsen og Past. Wiese, af hvilket fremgaar, at Referatet maa være blevet borte i Posten. Jeg har ikke saa let for at insinuere for Uærlighed, heller ikke har det været min Hensigt, at gøre dette ligeoverfor Synoden.

Pastor J. Olsen: Da jeg forlangte Ordet, var det angaaende Schmidts og Valdelands Udtalelser med Hensyn til Ordet "unddrage Offentliggjørelse." Gjertsens Oplysninger om Protokollens Deling, og at det Bortkomne var hans Del, har jeg ikke hørt for idag. Anten fra vor Side gjaaldt især, at Referatet kom saa sent ud, da vi havde forbundet os til at tage et vist Antal Exemplarer, og kunde have faaet mange flere udbredt, hvis de vare komne i rette Tid. Efter de Oplysninger, som her ere meddelte, vil jeg for mit Vedkommende erklære, at disse Beskyldninger hvile paa en Misforstaaelse, og at vi ganske ville frasælbe dem paa Grund af disse Oplysninger.

Pastor Koren: Jeg er tilfreds med Pastor Olsens Udtalelser. At her dog er en Insinuation for Uædelighed, kan jeg ikke komme fra, og jeg synes, at det maa være en Narsag til Bedrøvelse for dem, som har talt og skrevet om denne Sag. Det synes, som om man herved vilde puste til Jlden mod os. Disse

Beskyldninger ere komne ud blandt Folk og have sat ondt Blod i Mænge.

Prof. Schmidt: Det er aldrig saaledes mig ind, at Pastor Gjertsen havde Skyld i den Ting. Saadanne Kunster, som Pastor Eggen bruger for at komme fra det, ere sørgelige. Naar der i Konferentsens Protokol staar "Uheld", da maa der menes et moralsk Uheld; der staar jo, at det er et saadant Uheld, hvorved en Del af Protokollen er blevet "unddraget Offentliggjørelse." Her have vi Ret til at sige, at Konferentsen har stemplet dette Udtryk som sit Udtryk. Man har talt om, at Referatet kom saa sent ud. I denne Beskyldelse staar der ikke et Ord om Referatets Senhed. Det støder, at man saaledes uden videre beskylder et Samfund for Uærlighed.

Pastor Eggen: Jeg henstiller til vore andre Præster, om det ikke udtrykkelig var fremholdt paa vort Narsmøde, at man ankede over Referatets Senhed, og at det var især herover, man beklagede sig. Jeg maa henlede Opmærksomheden til Ordet: "Det bemærkedes." Jeg spurgte en af de Tilstedeværende med Hensyn til det tidligere paaanførte Referat. Han tilraadede mig at bruge det samme Udtryk, som Pastorerne Krognæs og Carlsen havde brugt i "Lutheraneren", 2den Aarg., No. 5, Pag. 37. Jeg paastaar fremdeles, at her ikke er nogen Beskyldning for Uærlighed, og hvis det fremgaar af Sammenstillingen, saa er det maasse dels min Skyld, da jeg paa Grund af Sygdom lod en Anden referere, dels dens Skyld, som gjerne vilde have en saadan Beskyldning mod Synoden.

Prof. Weenaas: Naar vi have udtalt os saaledes, har det været paa Grund af den Oplysning, vi havde i Sagen. Der er her kommet Oplysninger om en faktisk Afsendelse i Posten, som kan stadfæstes med Gd, og det er ene og alene paa Grund af disse Oplysninger, at vi tilbagefaldt vor Udtalelse.

Pastor Gjeldager: De Udtryk, som man har sættet sig ved i vor Beretning, ere Ordene "behandlet", "Uheld" og "lemlestet." Jeg kommer her til Ordet "lemlestet." En Del af Referatet er borte, altsaa lemlestet. En

Dampbaad har havt det "Uheld", at en Skrue er gaaet løs; det er ingen Uærlighed hos Dampbaaden. En Mand har faldt og stødt sig; det er et "Uheld", men ingen Uærlighed hos Manden. — Under Udtrykket "behandle" hører haa-
de, at en Del er borte, og at Referatet kom saa sent ud. Med Hensyn til det sidste foreligger her ingen Dplysninger, som kunne forandre Sagen.

Pastor J. Berg: Det er beklageligt, at Tiden optages af en saadan Diskussion. Under det hele Møde i Decorah fremholdt den norske Synodes Medlemmer, at de mødte som Privatpersoner, ikke som Samfund, og ved sit Synodemøde iaar have de fattet den samme Beslutning. Naar nu vor Beretning fremsætter Noget mod den norske Synodes Sekretær ved Decorah-Mødet, saa opfattes det, som om det var sagt mod Synoden.

Prof. Weenaas: Prof. Schmidt siger, at hverken han eller andre af hans Samfund ville lægge Past. Gjertsen det til Last, at den omtalte Del af Referatet er borte. Dog har man fremholdt, at det var vor Pligt at varetage Referatet. Naar vi nu høre, at Past. Muus virkelig har sendt Referatet, er det os ikke en Sorg, men en Glæde at tilbagefalde, hvad vi have sagt desangaaende, hvilket vi kunne gøre ved vort næste Aarsmøde.

Pastor Eggen: Grunden til den uheldige Fremsettelse i Protokollen var, at jeg var syg.

Pastor Muus ønsker at komme fra disse Forhandlinger om Referatet, da de nødvendige Dplysninger desangaaende allerede ere fremlagte. Vil derfor venligt henstille til Forsamlingen, at gaa fra denne Sag.

Pastor Krognæs: Jeg vil bestemt protestere imod, at mit Navn sættes i Forbindelse med nogen Udtalelse angaaende denne Sag.

Beslutet, at Møderne holdes fra Kl. 10 til 3 med en halv Times Mellemrum.

Beslutet, at 2 Sekretærer udnævnes til Hovedsekretærer, som have at være ansvarlige for Protokollen.

Beslutet, at Pastorerne Frich og Gjertsen blive de egentlige Hovedse-

kreterere og benytte sig af de andre som Assistenten.

Forslag fremlagdes, at man nu skridder til at behandle Læren om Resardiggjørelsen, og dernæst Spørgsmaalet om "Præstekonferentser."

Pastor Berg ønsker, at man vilde indtage "Indtrængen i Menigheder" før "Præstekonferentser." Da Konferentsen har været bestyldt for at have trængt sig ind i Synodens Menigheder i Bæcker og Ottertail Countyer, og da jeg er den eneste Præst af Konferentsen, som har været der, er jeg kommet hermed hovedsagelig for at behandle denne Sag.

Pastor Hatlestad: Der er opstillet et Program i Indbydelsen, og jeg tror, det er bedst, at man følger dette. Spørgsmaalet om de hemmelige Præstekonferentser er ialfald mig temmelig ligegyldigt, og da derimod det tredie Spørgsmaal er af stor praktisk Betydning, forekommer det mig, at hvis man skulde forbigaa Noget, maatte det være Præstekonferentserne.

Pastor Muus: Jeg er enig heri. Ligeledes tror jeg, at det er af mindre Betydning at behandle "Indtrængen i Menigheder." Lader os først komme til Klarhed i, om vi lære den samme Veie til Salighed.

Pastor Koren: Jeg tror ogsaa, at Spørgsmaalet om Præstekonferentser er af mindre Betydning, men tror dog, at det er af Vigtighed, at de fornødne Vidnesbyrd i denne Sag fremlægges, da dette har været fremstillet som en Sag af megen Vigtighed, et Vidnesbyrd om hierarkisk Retning osv. Jeg tror, at en Session burde anvendes hertil. Jeg er ogsaa enig med Pastor Muus i, at det er af mindre Vigtighed, at forhandle om "Indtrængen i Menigheder", førend vi vide, hvorledes vi staa i Læren.

Beslutet, at man skridder til Behandling af Læren om Resardiggjørelsen, dog saaledes, at Tid tages til at behandle Spørgsmaalet om Præstekonferentser i en eller flere Sessioner.

Pastor Koren: Med Hensyn til Past. Bergs Forslag vil jeg sige, at hvis man her tænker at behandle de Grundsætninger og opstille de Regler, hvorefter en lutherisk Præst bør handle

med Hensyn hertil, da er jeg ikke imod det; men tænker man blot at fortælle om, hvorledes det er gaaet til her og der, da er jeg imod det.

Prof. Weenaas: Jeg har ogsaa tænkt, at man burde behandle Theorien, dog saaledes, at man ogsaa kommer ind paa det Praktiske. Der har været udslaget Bestyrelser af graverende Natur mod os, som at vi skulde have gaaet fra Hus til Hus og søgt at formaa Menighedslemmer af den norske Synode til at gaa ind til os. Det skal paavises, hvorledes vi har handlet, og det skal paavises, hvorledes Synoden har handlet.

Pastor Berg: Der er af Synoden gjort Bestyrelser mod mig, og jeg ønsker da, at den praktiske Side ved Siden af den theoretiske maatte behandles, da det ogsaa er hovedsagelig paa Grund af disse Bestyrelser, at jeg er kommen hid.

Pastor H. A. Prens: Her er ikke Stedet til at gaa ind paa alle Enkeltheder ved den praktiske Side af dette Spørgsmaal. Derimod er det at ønske, at de, som ere komne hverandre for nær i denne Henseende kom sammen og behandle denne Sag. Her er ogsaa Medlemmer af andre Samfund tilstede, og disse have dog ingen Interesse af at høre dette diskutere.

Prof. Weenaas: Hvis denne Sag ikke bliver behandlet her, nødsages vi til at faa den fremlagt og opklaret for Offentligheden paa anden Maade og modbevise disse Bestyrelser.

Pastor Eggen: Jeg tror, det er nødvendigt at behandle baade den theoretiske og praktiske Side af Sagen.

Hr. G. Mandt: Det er vor Livsopgave at komme til Enighed i Læren, og vi burde ikke optage Tiden med andre Spørgsmaal, uden forsaavidt vi fik Tid dertil.

Pastor Muus: Jeg synes dog, at man burde tage Hensyn dertil, naar Andre ønske at retfærdiggøres for uretmæssige Bestyrelser. Jeg tror dog, at det er af langt større Vægt at behandle Læren om Retfærdiggørelsen. Det Nødvendige er, at vi kommer til Klarhed i, om vi lære en eller to Veie til Salighed.

Pastor J. Berg: Naar det var sagt af En, at de Personer, som ere bestyrelste for Indtrængen i Menigheder, bør forhandle med sin Nabopræst, da vil jeg dertil bemærke, at jeg er bleven bestyldt for Indtrængen i Menigheder, ikke af min Nabopræst, men af Synoden.

Besluttet, at man ogsaa tager Tid til at behandle Spørgsmaalet om Indtrængen i Menigheder.

Besluttet, at man skrider til at behandle Læren om Retfærdiggørelsen.

Det besluttedes, at man idag ikke tager nogen Hviletid, men derimod slutter en halv Time tidligere.

Følgende optoges derpaa som Medlemmer af Konferentsen:

Pastor R. R. Bull; D. Steensrud af den norske Synode; Th. Tryhus af do.; Pastor Nasmus D. Hill af "den evang. luth. Kirke"; Halvor Haugan den Yngre af "den norsk-danske Konferents"; J. D. Dahlen af den norske Synode; Pastor D. Asperhim af do.; J. Ingebretsen af do.; Skolelærer E. Kolstad af do.; Pastor Næs af do.; P. Skogstad af "den norsk-danske Konferents"; Halvor Stordok af do.

Pastor Muus foreslog som Grundlag for Forhandlingerne om Retfærdiggørelsen de ved Synodekonferentsens Møde i Milwaukee vedtagne Satser.

Prof. Weenaas foreslog at lægge den augsburgske Konfessions 4de Artikel til Grund, ligesom det var skeet i Decorah ved Forhandlingerne om denne Sag. Han haabede, at den norske Synode ikke ved sin Majoritet vilde tvinge dem til at lægge dens Satser til Grund. Dette Møde maatte betragtes som en Fortsættelse af Forhandlingerne i Decorah.

H. A. Prens: Sagen er her, at vi faar et Grundlag, hvorved Forhandlingerne kan lettes, og hvorved de omstridte Punkter ret klart kan komme frem. Om Referatet er forfattet af Fremmede eller Egne gjør ingen Forskel. Der er ingen Strid om den udvortes Betsendelse til den augsburgske Konfession. Men om vi virkelig ere enige, vil lettere vise sig, dersom vi følge de ved Synodalkonferentsen vedtagne Satser.

Gjældager: Det er helbigt at følge den augsburgske Konfessions Art. 4 og gaa ud fra Noget, hvorom alle ere

enige. Man vil alligevel komme ind paa de omtvistede Punkter. Men disse angaa dels Sagen i sig selv, dels Udtryk. Sagen er dog det Vigtigste, om end Udtryk ogsaa ere vigtige. Skulde man lægge de omtalte Satser til Grund, da vilde man først komme til at forhandle om Udtryk. Han indser ikke, at man ved at holde sig til Satsene lettere vil se, om man er enig i Betjendelsen.

Schmidt: Det er for mig aldeles det Samme, hvorledes man gør det, naar man kun kommer til Sagen.

Eggen: Jeg ønsker den augsburgske Konfessions 4de Art. lagt til Grund, da den er vel bekendt for os. Disse Satser ere derimod ikke engang bekendte for Alle, og for Mange ikke vel bekendte.

Homme ønskede Satserne lagt til Grund. Ifjor blev man enig om, at den augsburgske Konfession var rigtig. Siden har man befyldt os for, at vore Udtryk ere gale. Saa vil maaske ogsaa ske nu. I disse Satser ere disse Udtryk samlede; og da bliver der Anledning til at paavise os, at disse Udtryk ere falske.

L. Larsen: Vi bør tage Satserne, væsentlig fordi Satserne ere en Udvikling af den augsburgske Konfession. Vi have deri givet en længere Udvikling af, hvorledes vi forstaa den augsb. Konf., og da er det jo lettest at gaa ud fra denne Udvikling. Hellere end at gaa til den augsb. Konf., vil jeg tage den norsk-danske Konferentses Satser om Absolutionen. De foreslaaede Satser ere med Glæde tilstemte af Fjoraa Synodens kirkelige Organ, til hvilken Synode "Konferentsen" har staaet i et Forhold, som jeg tror, man kan kalde et Enigheds- eller Broderligheds-Forhold. Prof. Hasselquist har ogsaa tilstemt dem. 2 Samfund, som i Nareis have stridt med Konferentsen, have antaget disse Satser, som ere forfattede af os. Derfor synes det, at det kunde være rimeligt, at det var hensigtsmæssigt at lægge disse Satser til Grund for en Konferents som denne. Disse Satser ere tilstemte af Venner og Fiender i vide Kredse.

Valdeland ønsker Satserne lagte til Grund. Men kunde man ikke komme

til Enighed herom, da maa man blive enig om, hvilken Del af Retfærdiggjørelsen man nu skulde behandle, om Forsøningen, eller om Naademidlerne, eller om Naadens Annammelse. Er man ikke bestemt enig om, hvilken af disse 3 Punkter man skal forhandle om, da vil man ofte komme til at tale om forskellige Punkter paa en Gang.

Hill ønskede den augsb. Konf. lagt til Grund.

Eggen: Jeg tror, at det var bedst nu, at man tog Hensyn til, hvad der var skrevet om denne Sag, og paa denne Maade kom ind paa Satserne. Men jeg tror dog, at man burde lægge Konfessionen til Grund.

J. Berg: Jeg trænger saa lang Tid til at sætte mig ind i en Sag, at jeg af den Aarsag ikke tør stemme for at lægge Satserne til Grund. Dette Møde er en Fortsættelse af Forhandlingerne i Decorah. Dernæst bør man gaa ud fra Noget, hvorom Alle ere enige.

S. A. Preus tror ikke, det er rigtigst, at man her den ene Gang efter den anden, istedetfor at fremsjøre Grunde, henvender sig til vor Velvillie, at vi ikke skulde benytte os af vor Majoritet. Det kommer jo her kun an paa, hvad vi anse for at lede til det bedste Resultat.

G. Mandt ønsker Konfessionen lagt til Grund.

Weenaas ønsker det Samme. Jeg tror ikke, at det er bedst at gaa ud fra færdige Satser; det er bedre at opbygge vor Lære fra den augsburgske Konfessions Grund og deraf danne Satser. Saadanne Udtryk, som den norske Synode har brugt, ere ikke alle brugte i hine Satser, dels ere de meget sparsomt benyttede. Jeg ønsker Læren om Retfærdiggjørelsen behandlet først, førend man behandler Absolutionen. Hasselquist tilstemmer vel Satsernes Indhold, men siger dog, at Udtrykkene ere uheldige. Til det af Valdeland Anførte vilde han bemærke, at han ikke havde nævnt det Vigtigste, hvorom Talen her skulde være, nemlig hvad Retfærdiggjørelsen er. Det er punctum questionis i denne Sag.

Gjeldaker: Jeg fik det Nr. af "Kirkelig Maanedstidende", hvori de nævnte Satser findes, en Dag før jeg reiste hjemmefra, saa jeg ikke ordentlig har

læst dem. Man har sagt, at her er en Udviikling af den augsburgske Konfession. Men hvorledes kan man vide, at Uldtryffene ere rette, naar man ikke har læst dem? Der kan blive Disputats om Uldtrygt, om man end ikke lægger Sætserne til Grund. Det kan dog ikke kaldes nogen Retfærdighed, om man her ved Majoritet beslutter at lægge disse Sætser til Grund.

Hatlestad: For mit eget Vedkommen de kan jeg gjerne tage Synodalkonferentsens Sætser. Men da der er protesteret derimod, ønsker jeg, at en Kommitte af 4 ned sættes for til imorgen tidlig at gjøre Forslag om, hvorledes Læren om Retfærdiggjørelsen skal behandles.

Baldeland ønskede kun, at man bestemt fik vide, hvilket Lærepunkt man skulde forhandle om.

J. Johansen ønsker Sagen udsat til imorgen; da kunde man imidlertid have gjort sig bekendt med Sætserne. Han vilde understøtte Forslaget om en Kommitte.

Krognæs ønsker at lægge Pontoppidans Forklaring til Grund.

H. A. Breus foreslog Afstemningen udsat til imorgen, og at man da skulde afstemme uden Debat.

Koren var imod en Kommitte. Hovedsagen er, at Diskussionen bliver ordentlig, og den augsburgske Konfession vil være et for vidt Grundlag for disse Forhandlinger.

Der besluttedes, at det ved Mødets Begyndelse imorgen uden Debat skulde afgjøres, haad der skulde lægges til Grund for Forhandlingerne om Retfærdiggjørelsen.

Thorsdag d. 14de November.

Følgende anmeldtes til Optagelse i Konferentsen: Pastor H. A. Stub af den norske Synode; Kirkesanger Andersen af Pastor Simonens Menighed; Nils Herbrandsen af do.; Peri Nyhus af do.; Gullik Knutsen af do.; Baard Skulle af do.; Pastor Simonen; Knut Kværmo af Jefferson Prairie Menighed; Nils Begli af Eggens Menighed; Gunnulf Stordal af do.; Paul A. Dahl af do.; Pastor G. F. Magelsen af den

norske Synode; Pastor L. Bjørn af do.; Halvor Kleophas af Eggens Menighed; Ole Mogstu af do.; Ole Nelson Dale af Simonens Menighed paa Long Prairie; Nils Brunsvoold af Eggens Menighed; Ole Rime af do.; Halvor Megard af do.; Nils Hersgaard af do.; Ole D. Holden af do.; Gunnar Springen af do.; Thoralb Jorandli af do.; Tosten Reierjen af Magelsens Menighed; Ole Skillingrud af Albany Menighed; Ole Dokken af do.; Helge Gaarder af do.; Thore Helgeson af Jefferson norske Synode; Gunder Larsen af norske Synode; A. Madnesen af do.; Pastor Talle af do.; G. Anundsen af norsk-danske Konferente; Skolelærer Beim af Tachles Menighed; Aslat Rustan af norske Synode; Ole Trulsen af do.; Svend Musgaard af do.; Ole Musgaard af do.; Chr. Rostad af do.; Ole Gaarder af Eggens Menighed; Knut Springen af do.; Hans Haagenstuen af do.; Andreas Gaarder af do.; Peder Halvorsen af Eielsens Menighed; Halvor Haugan den Elldre af Eggens Menighed; Ole D. Onsgaard af do.; Henrik H. Trosten af do.; Jørgen Gulsen af Fjelds Menighed, Vermont; Chr. Platen af do.; Syver Nasberg af Eggens Menighed, Lutherval.; Peder Snørud af do.; Hans Husemoen af do.; Erik Lien af Magelsens Menighed, Lutherval.; Knut Toen af do.; Tidemand Bortnæs af do.; Pastor Jversen af norsk-danske Konferente; Pastor Ruh af do.; Herbrand Bjerge af Eielsens Samfund; H. Steensland af Madison, norske Synode; Henrik Sjørli af Eggens Menighed, Lutherval.; Mogens Svenningsen af Rock Run, Magelsens Menighed; Julius Welkin af Primrose, Fjelds Menighed; Erik Haugen af Magelsens Menighed, Lutherval.; F. Slambusch af do.; Henrik Dumholt af Primrose; Olef Audersen af Eggens Menighed, Lutherval.; Pastor D. Naas af norske Synode.

Der foresloges, at Dvennævnte optages.

Prof. Schmidt bemærkede, at naar disse optoges som Medlemmer af Konferentsen, saa gav man dem derved ingen Anerkjendelse, hverken Præster eller Menigheber.

Prof. Weermans bemærkede, at de, som begjærende Optagelse, dermed bekræftede sig til den angivne Konfession.

Fornanden: I deres Optagelse ligger dog ingen Afgjørelse af, at de ere gode Lutheranere.

H. A. Bruns: Jeg kan ikke stemme for Pastor Simonens Optagelse, da hans Forhold er offentlig kendt for Alle, og Erfaringen har lært mig, at Forhandlinger med ham ikke føre til Noget.

Gjældater var, at man bør have sig til Gjenbudsken, der er adskilt til alle Landsmænd, som bekræftede sig til den lutheriske Lære; og flere have forklaret, uden at det har ført til Noget, saa det er ikke nogen Grund mod Simonens Optagelse.

Fornanden erklærede, at Forslaget om Optagelse af de anmeldte Medlemmer maatte besluttes.

Weermans var enig med Gjældater; han var, at det maatte henstilles til Forbundsingen, hvorefter Forslaget om at optage Weermans som Konfessionsmedlemmer skal besluttes, da det var adskilt at stille en enkelt Mand frem for hele Forbundsingen, og der da ogsaa kunde blive Spørgsmaal om Andres Optagelse.

Bruns vilde kun foreføre sin Stemmegivning, men ikke opstille Forbundsingens Tid.

Valdeland henholds sig til Bruns.

Gjældater: Vi anerkende ikke ved Optagelse i Konfessionsen de Optagelses Forbunds punkt. Dette er ogsaa Optagelsen af Sagen fra vort Samfunds Side, ligesaa vel som fra den modsatte.

Weermans optages.

Protokollen for Dagslag optages, vort og vedtaget.

Prof. Weermans foreslog, at man skulde lægge Sagen i Pontoppidans Forhandling om Retferdiggjærelsen til Grund for Forhandlingerne. Forslaget at lægge de 12 Sager og Forslag til lægge den 12de Artikel i den angivne Konfession til Grund for Forhandlingerne foretog allerede fra i Aare. Forslaget om den 12de Artikel i Konfessionen og de tilhørende Forslagstillæren for

de 12 Sager stente 65, for Sagen i Pontoppidans Forhandling 54, altsaa besluttet, at de 12 Sager lægges til Grund for Forhandlingerne. Sagerne oplæses af Fornanden.

Sager om Retferdiggjærelsen.

Sats 1. Væren om Retferdiggjærelsen er den fornemste Grundartikel i den kristelige Tro, og dens rette Grændelse er af den højeste Rigtighed og ubetinget Nødvendighed for den Kristendes Frelse, ligesom dens rene Forstandelse er det for Kirkens Velfærd i det Hele.

Sats 2. Kirkens Reformation ved Dr. Luther havde sit Afgangs punkt i en ved Guds Naade atter fornyet Grændelse af den rene evangeliske Lære om Retferdiggjærelsen og i en dermed stemmende, uafsluttet Forstændelse af denne Troesartikel.

Sats 3. Ved den rene Lære om Retferdiggjærelsen, som var lutheriske Kirke atter har fremlagt den af Guds Ord og Allet den paa Hjelplagen, gjælder det fremfor Alt om 3 Punkter: 1) Væren om Verdens almindelige, fuldkomne Forløsning ved Kristus, 2) Væren om Naadensmidlernes Kraft og Virksomhed, 3) Væren om Troen.

Sats 4. Ligesom i Adam alle Mennesker ere komne under Guds Vrede og den evige Forbannelse som Straf for Synden, saaledes ere ogsaa i Kristus, som den anden Adam, alle Mennesker komne i Sandhed forløste fra Synd, Død, Djevel og Helvede, og Gud er i Sandhed forsonet med dem alle.

Sats 5. Ligesom ved Kristi Død i vort Sind den hele Verdens Syndskyld er skænket afsluttet og dens Straf løst, saaledes er ogsaa ved Kristi Opstandelse Retferdiggjærelsen, Liv og Salighed igen bragt Alverden for den hele Verdens Skyld, som den, der stod i den hele Menneskeheds Sind, kommen over alle Mennesker.

Sats 6. Denne ved Kristi Frelsesnæppe = Givning for alle Mennesker igjen forhaabede Naade, Frelselser, Retferdiggjærelse, Liv og Salighed bringer

ger Gud Menneskene i Naademid-
lerne. Thi den evangeliske Forjæt-
telse, som indeholdes i Evangeliets
Orð og i de hellige Sakramenter, er
ikke en tom Lyd eller et indholdslost
Løfte, men fremrækker og stænkter paa
en kraftig Naade alle de Gøder, som
Gud i dette sin Naades Orð forjætter.

Sats 7. Evangeliet er derfor ingen
blot historisk Fortælling om det fuld-
bragte Forløsningsværk, men meget
mere en kraftig Fædslerklæring og Na-
adesforjættelse af Gud til den ved Kri-
stum gjenløste Verden og saaledes altid
et kraftigt Naademiddel, hvori Gud fra
sin Side bringer, fremrækker, uddeler,
giver og stænkter den ved Kristum er-
hvervede Syndsforlæbelse og Retfær-
dighed, omendstjont ikke alle, til hvem
Gud laaber sit alvorlige Naadekald ud-
gaa, annamme denne den forsonede
Guds Jndbydelse og saaledes heller
ikke blive delagtige i de medfølgende
Gøder.

Sats 8. Den hellige Absolution
er en Evangeliets Prædiken til en eller
flere bestemte Personer, som begjære
Evangeliets Trøst. Den er derfor og-
saa altid i sig selv gyldig og kraftig; thi
Gud erklærer sig deri ved sin Tjeners
Mund for en ved Kristi Blod og Død
i Sandhed forsonet Gud og uddeler
saaledes fra sin Side Forlæbelsens og
Retfærdighedens Gave til Alle, som
absolveres, omendstjont Mange forme-
delt sin Vantrø ikke blive delagtige i de
i Evangeliet frembudte Naadegaver.

Sats 9. Det eneste Middel, hvor-
ved Mennesket kommer i virkelig Be-
siddelse af den ved Kristum erhvervede
og i Ordet og Sakramenterne frem-
rakte Naades Gave, er Troen, som
tror Guds Naadesforjættelse og saale-
des tilegner sig den Kristi Fortjenestes
og Retfærdigheds Gave, som tilbydes
i denne Guds Forjættelse, og trøster sig
ved Kristi Belgjerning, idet han anta-
ger ham som den, der udsletter Syn-
den og gjør salig.

Sats 10. Troen paa Kristum gjør
altsaa retfærdig og salig, ikke fordi den
som en udmærket Gjerning af Menne-
sket erhverver en saa overvætted For-
tjeneste hos Gud og som Fyldestgjørelse
for Synden udsøner Gud med Men-
nesskene, men fordi den paa Menneskets

Side er den Tagehaand, som virkelig
griber og modtager den Kristi Fortje-
nestes og altsaa Forlæbelsens, Retfær-
dighedens og Salighedens Skat, som
tilbydes og stænktes i Naadesforjættel-
sen. Troen gjør heller ikke derfor ret-
færdig og salig, fordi Gud af fri Na-
de og Kjærlighed er villig til at lade
den gjælde som en fortjenstlig Gjer-
ning af Retfærdighed og Lydighed mod
Guds Orð, men fordi den Kristi For-
tjenestes Skat, som ogsaa den svageste
Tro griber i Evangeliets Forjættelse,
virkelig i sig indbefatter saavel en fuld-
gyldig Fyldestgjørelse for al Syndens
Skyld og Straf, som en fuldkommen
Lydighed mod alle Guds Lovs For-
dringer.

Sats 11. Den Enkeltes Tro bevir-
ker heller ikke ved sin Kraft, at den
evangeliske Naadesforjættelse, som Gud
i Evangeliets Orð eller Absolutionen
udtaler, virkelig bliver gyldig, kraftig
og sand; men den holder sig simpelthen
til Forjættelsen om Naade og Forlæ-
belse, som en guddommelig sand og
kraftig Forjættelse, og idet den saaledes
modtager Guds Forjættelse, griber den
deri tillig Retfærdighedens og Salig-
hedens Gave og har det, som Ordene
sige, og hvorpaa de lyde.

Sats 12. Naar en enkelt Synder
ved Troen griber Evangeliets Forjæt-
telse i Orð og Sakrament og saaledes
tilegner sig Kristi Fortjenestes Skat til
sin Retfærdiggjørelse og Saliggjørelse,
bliver han ogsaa af Gud, ligesom i en
Retssag for Guds Domstol, regnet og
erklæret for en Saadan, som nu for sin
Person er delagtig i Kristi Fortjeneste
og Retfærdighed til sin Salighed og
saaledes ved den personlige Besiddelse af
Kristi Belgjerning ogsaa personlig ret-
færdig og en Arving til det evige Liv.

1ste Sats.

“Læren om Retfærdiggjørelsen er den
fornemste Hovedartikel i den kristelige
Tro, og dens rette Erkjendelse er af
den høieste Bigtighed og ubetinget Nød-
vendighed for den Enkeltes Frelse, lige-
som dens rene Forkyndelse er det for
Kirken Belfærd i det Hele.”

Prof. Schmidt: Læren om Retfærdiggjørelsen har været kaldet den staaende og faldbende Kirkes Artikel. Det er den Lære, med hvilken den kristne Kirke staar eller falder. I de schmalcaldiske Artikler hebbes det (Side 103): "Fra denne Artikel kan man ikke vige eller give Noget efter, lad saa Himmel og Jord falde og Alt, hvad der ikke vil blive staaende." Hvilken er den vigtigste Lære? Den, hvorledes en arm Synder kan blive salig, og det indeholdes kun i Læren om Retfærdiggjørelsen, og derfor er en Læreskrift herom af største Vigtighed. Dette er ikke en secundær Lære, men den første og fornemste og vigtigste, saa at, hvis man ikke er enig her, maa En lære en Vei og en Anden en anden Vei til Salighed, og Uenighed i denne Sag er derfor den værste Uenighed.

Pastor Koren: Man er lidet hjulpen med, at der er Enighed i visse Formler eller i den Satz, at Menneſket retfærdiggjøres ved Troen alene. Methodister og alleslags "ister" og "anere" ville gaa ind paa dette, men dermed ere de slet ikke enige i Sagen. Saameget varjommere maa vi være i dette Punkt. Den methodistiske Kirke sætter op paa et stort Skildt med forgyldte Bogstaver: "Retfærdiggjørelsen af Troen alene", men bygger dog paa sine Tølelser og Gjerninger.

Prof. Weenaas: Jeg er enig med de forrige Talere i, at denne Lære er af Vigtighed for Kirken, og det ikke alene for Kirken i Almindelighed, men ogsaa særskilt af Vigtighed for vor lutherſke Kirke her i Amerika. Det er ikke længe siden den Bestyldning udslyngedes, at de, som ikke vare enige med den norske Synode i denne Lære, havde bespottet den lutherſke Lære om Retfærdiggjørelsen. Derfor er det at ønske, at Saamange som muligt vilde med Interesse drøfte Sagen.

Pastor Eggen: I Konfordinformelen (Grundig Forst. III, 2 Pag. 388, Kristiania Udg.) læse vi: "Denne Artikel om Retfærdiggjørelsen af Troen er, som Apologien siger, den fornemste i den hele kristelige Lære, uden hvilken ingen ængstet Samvittighed kan have

nogen bestandig Trost eller ret erkjende Kristi Naades Rigdom, ligesom ogsaa Dr. Luther har skrevet: "Hvor denne ene Artikel bliver bevaret ren, der bliver ogsaa den kristelige Kirke ren, endrægtig og uden alle Partier, men hvor den bliver forvandlet, der er det ikke muligt rettelig at imødegaa en eneste Bildfarelse eller sværmerſk Aand" (5te Bind, jf. Side 159). Og om denne i Besynderlighed siger Paulus (i 1 Kor. 5, 6., Gal. 5, 9) at "en liden Surdeig syrer den hele Deig."

Er der Forskel her, saa maa der blive en Afstillelse mellem de Kirkesamfund, som ere uenige heri.

Pastor Sattestad: Medens jeg kan tilstemme denne Satz, ønsker jeg dog, at de, som have antaget den, nærmere vilde forklare Ordene "Erkjendelse" og "ubetinget Nødvendighed for den Enkeltes Frelse."

Pastor Simonsen: Jeg erkjender den store Vigtighed af denne Lære. Jeg vil derfor gjerne bidrage mit til, at vi kunne komme ind paa Sagen. Disse Satser ere nu lagte til Grund for Forhandlingerne. Deri ligger dog ikke, at man strengt er bundet til Ordene i dem. Jeg tror, at man bør gaa lettere over Indledningsparagraferne indtil Satz 5, for at komme til Sagens Kjerne i Satz 5 eller 6.

Prof. Schmidt: Med "ret Erkjendelse" menes den rettroende og, hvad vi ellers kalde "en frelsende" (salutaris) Erkjendelse, og at den er af ubetinget Nødvendighed for den Enkeltes Frelse. Hermed menes dog ikke de Børn, som ere døpte, om hvilke den lutherſke Kirke lærer, at de have Troen. Her tales om Børn, og da er det klart, at dersom Nogen mangler den rette Erkjendelse i dette Stykke, kan han ikke blive salig. Han kan forresten ligge i store Bildfarelser i andre Ting; j. Gr. i Pavedømmet har man ligget i store Bildfarelser, dog er man bleven salig ogsaa der, naar man ret har erkjendt denne Lære.

Pastor Muns: Jeg tror, at det ogsaa er gavnligt at omtale, hvorledes en ret Erkjendelse af denne Satz gjør

det nødvendigt, at bestride al falsk Lære. Den kristelige Lære er et organisk Helt. Et Punkt kan ikke forfaltes, uden at det hele lider. Derfor er det overmaade vigtigt, at vi beholder alle Artikler i den kristelige Lære rene og klare. Enhver falsk Lære har den Tendents, at forfalte denne Lære. Saaledes gjordes der paa Synodalkonferentsen opmærksom paa den zwinglianiske Lære, at Kristus var død blot efter sin menneskelige Natur. Denne Lære synes nu ikke saa ligefrem at berøre Læren om Retfærdiggjørelsen, men naar man ser dybere ind i Sagen, omstøder den selve Retfærdiggjørelsens Grund. Derfor kun Mennesket og ikke Guds Mennesket var død, havde Mennesket ingen fast Saligheds Grund.

2den Satz.

“Kirken's Reformation ved Dr. Luther havde sit Udgangspunkt i en ved Guds Naade atter fornyet Erkjendelse af den rene evangeliske Lære om Retfærdiggjørelsen og i en dermed stemmende uforfalsket Forkyndelse af denne Troesartikel.”

Pastor Hatlestad: Jeg forudsætter, at vi alle ere enige i den historiske Kjendsgjerning, som her er udtalt.

Prof. Larsen: Man ser bedst hos de Folk, som nu optræde som Reformatorer inden den katolske Kirke (som Dollinger og Pastor Hyacinthe, om hvem der tales saa meget i Aviserne), hvorledes de mangle al reformatorisk Dygtighed, fordi de ganske forbigaa Læren om Retfærdiggjørelsen, medens de lægge megen Vægt paa andre Ting, og vi skulle ikke med den store Hob vente os noget Stort fra dem. Der har engang været en Reformation; ved den opstilledes den rene Lære om Retfærdiggjørelsen. Den, som nu vil i Sandhed reformere Kirken, maa gjøre det Samme, maa gaa tilbage til denne Lære.

Prof. Schmidt: Vi erkjende blot en Reformation, og det af to Grunde. Først derfor, at Guds Ord blev igjen

bragt for Lyset, efterat have været gjemt og brændt ved Pavens Bud. Luther byggede paa Apostlenes og Propheternes Grundvold. Men ogsaa derfor, at han bragte os den rene Lære om Retfærdiggjørelsen. Det har ingen af de andre Reformatorer gjort. Derved bragte han os ogsaa det hele Evangeliums rene Lære, idet han ikke alene opstillede Læren om Retfærdiggjørelsen ved Troen, men ogsaa forklarede den saaledes, at man derved kan komme til Sandheds Erkjendelse og Salighed. Xwingli og Calvin lære, at Kristus blot døde efter sin menneskelige Natur, og derfor have de fordærvet denne Lære, idet de negte, at Gud har lidt og er død for os; thi hvad hjælper det mig, at et Menneske alene er død for mig? For det Andet have de fordærvet denne Lære ved deres Lære om Naademidlerne, om Daaben, Ordet og Nadveren, idet de negte disses sande Væsen og Kraft. Derfor er den lutherste Kirke den rette apostoliske Kirke.

Prof. Weenaas: Vi ere vist alle enige i, hvad her er udtalt. Det gjælder, at vi komme videre og se, hvorvidt vi ere enige i Læren om Retfærdiggjørelsen selv.

3die Satz.

“Ved den rene Lære om Retfærdiggjørelsen, som vor lutherste atter Kirke har fremlagt den af Guds Ord og stillet den paa Højestagen, gjælder det fremfor Alt om 3 Punkter: 1) Læren om Verdens almindelige fuldkomne Freløsning ved Kristus, 2) Læren om Naademidlernes Kraft og Virksomhed og 3) Læren om Troen.”

Pastor Hatlestad: Ligesom Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen er af den højeste Betydning for Kirken i det Hele, saa er den det ogsaa for ethvert Menneske. Saa snart en Synder vaagner op, er dette Tegn til, at Guds Naad har begyndt sin Virksomhed i Hjertet, naar han ret erkjender Betydningen af denne Lære.

Fr. G. Mandt tror, at der ikke kan blive nogen Debat om de tre første Satser.

Prof. Weenaas: Med Hensyn til Satsen, kan jeg tilstemme den, som den lyder. Den er bygget paa en Paragraf i vor Konforbiblog nemlig Konforbiformelen, Grundig Forklaring III, 7: "Men her maa man, hvis Artiklen om Retfærdiggjørelsen skal blive bevaret ren, med særdeles Flid give nøie Agt paa, at ikke det, som gaar forud for Troen, og det, som følger paa samme, skal blive medindblandet eller indfaldt i Artiklen om Retfærdiggjørelsen, som dertil nødvendigt og medhørende; thi det er ikke et og det samme at tale om Omvendelsen og om Retfærdiggjørelsen. Thi ikke Alt, hvad der hører med til Omvendelsen, hører med i Artiklen om Retfærdiggjørelsen; hvad der nemlig alene hører nødvendigt med i og til den, det er Guds Naade, Kristi Fortjeneste og Troen, som i Evangeliets Forjættelse modtager disse Ting, hvormed Kristi Retfærdighed tilegnes os, saa at vi saa og have Syndernes Forladelse, Forligelse med Gud, Barnekaar og det evige Livs Arv."

Paa denne § 7 er antagelig denne Sats bygget, og forsaavidt maa jeg tilstemme den.

Men naar man vil udtale sig om Retfærdiggjørelsen, pleier man ikke i den lutheriske Dogmatik at følge denne Orden, men holde sig til Retfærdiggjørelsens Væsen, Retfærdiggjørelsens Grund og Retfærdiggjørelsens Betingelse. Det havde derfor været at vente, at man havde holdt sig til denne Orden, som vist ogsaa vilde have bragt os nærmere ind paa Sagen. Johan Gerhard siger: "Dele Retfærdiggjørelsens Lære, det er Summen af denne Artikel, finde vi i Rom. 3, 24. 25: "Menne- skene retfærdiggjøres uforskyldt og af Guds Naade ved den Forløsning, som er i Kristo Jesu, hvilken Gud haver fremstillet til en Naadestol formedelst Troen paa hans Blod, for at vise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse." Der udtales 1) Retfærdiggjørelsens virksomme Narfag [causa

efficiens], som er Guds Naade, 2) dens fortjenende Narfag [causa meritoria], som er Midlerens, Kristi Lydighed og Fyldestgjørelse, 3) dens Form og Naade [causa formalis], som er Syndernes Forladelse, 4) dens Formidling [causa instrumentalis], som er Troen, 5) dens Maal [causa finalis], som er fra Guds Side Retfærdigheds Dom, fra vor Side Retfærdigheds Fred og et evigt Liv, hvilket Alt i det følgende af Apostelen behandles og udvilles."

Her har en Mand som Johan Gerhard klart udtalt, hvad der indeholdes i Læren om Retfærdiggjørelsen. Jeg havde fratruffet denne Orden.

Pastor N. Hill: Jeg er enig med Prof. Weenaas; jeg synes, det er overflødig at optage Tiden med disse foreløbige Satser, naar vi skulle forhandle som Lutheranere. Vi ere vist Alle enige i disse første Satser. Ingen af os anerkjender den Xwingliske eller calviniske Reformation, men alene den lutheriske. Vi spørge ikke om, hvorledes denne Lære udtales paa Papiret, men om Troen, enten den er levende eller død, enten den skal staa paa Papiret eller i Hjertet, om Troens Grund og Væsen.

Prof. Schmidt: Just fordi man ikke har villet give en dogmatisk Lærebildning, har man ikke gaaet ind paa alle Spørgsmaal, som staa i Forbindelse med denne Lære, som f. Ex. Arve- synden, men holdt sig til disse 3 Hovedpunkter, 1) hvad Gud har gjort for os, 2) hvorledes han bringer det til os og 3) hvorledes det modtages.

Prof. Weenaas: Det er netop min Mening, at man ikke skal bringe for meget ind i Læren om Retfærdiggjørelsen og saaledes komme bort fra Sagen. Johan Gerhard og Martin Chemnits fremholder begge skarpt Retfærdiggjørelsens Betingelse.

Pastor Eggen: Naar jeg her kan tilstemme denne 3die Sats, fortaar jeg den saaledes, at her tales ikke om selve Retfærdiggjørelsen eller en Del af Retfærdiggjørelsen, men om dens Grundvold, og er dette Meningen, da er jeg enig i Satsen. Derimod har som bekendt Udtrykkene "Verdens almindelige

Forløsning" og "Verdens Retfærdiggjørelse" været brugte som synonyme.

Pastor J. Berg: Høre Naademidlerne til Retfærdiggjørelsen, som en væsentlig Del deraf?

Pastor Eggen: Jeg ønskede gjerne Pastor Bergs Spørgsmaal besvaret, ligesom ogsaa min egen Bemærkning.

Prof. Schmidt: Ingen, som tilstemmer denne Satz er bunden til at tilstemme det Udtryk "Verdens Retfærdiggjørelse." Her er dette Udtryk undgaaet med Glid.

Pastor Eggen: Skal man her forstaa dette som en Del af Retfærdiggjørelsen eller som dens Grundvold?

Prof. Schmidt: Lage vi Retfærdiggjørelsen blot i en Forstand og tilslaae Ingen at bruge den i anden Forstand, da gaar jeg ind paa, at dette ikke kan være en Del af Retfærdiggjørelsen, men kun dens Grundvold; men vi komme paa et andet Sted til at tale, om et saadant Udtryk kan bruges og om man kan tage Retfærdiggjørelsen i en anden Mening.

Pastor Koren: Jeg tror, at det klarer sig, naar man vender Satsen om. Her staar jo egentlig, at hvor der skal føres en ren Lære om Retfærdiggjørelsen, der maa man fastholde disse 3 Punkter, men Antithesen er derimod, at hvor Læren om Forsoningen eller Læren om Naademidlerne eller Læren om Troen ikke er ren, der kan heller ikke Læren om Retfærdiggjørelsen være ren.

Pastor J. Berg: Satsen skal altsaa forstaaes saaledes, at disse Ting ikke skal kaldes Dele af Retfærdiggjørelsen, men ere Punkter, som man dog maa være klare i, for at have en ret Forstaaelse af Retfærdiggjørelsen.

Pastor Gjeldaker: Prof. Weenaas har væsentlig udtalt det, jeg vilde sige. Jeg kan ikke sige, at jeg har noget væsentligt imod Sætterne, men der er dog Noget, som jeg savner. Overkriften er: "Sætser om Retfærdiggjørelsen." Naar der er Tale om den lutherste Lære om Retfærdiggjørelsen, saa maa der være Tale om "Retfærdiggjørelsen ved Troen alene", naar det finder jeg ikke

her. Hvad der egentlig menes med Retfærdiggjørelsen, finder jeg ikke, Det skulde da nærmest være i 12te Satz. men heller ikke her staar: "dette er Retfærdiggjørelsen." Jeg kan til stemme Sætterne, men jeg savner i dem en Forklaring over, hvad Retfærdiggjørelsen er. I Indbydelsen til denne Konferents staar, at der skal forhandles om Retfærdiggjørelsen og Evangeliet. Her staar om Naademidlerne i sin Helhed. Det kan være meget vigtigt at forhandle derom, men det hører ikke bestemt hid. Pontoppidan forklarer Retfærdiggjørelsen saaledes: "Retfærdiggjørelsen er, at Gud af Naade tilregner en bødferdig og troende Synder Kristi Retfærdighed, fritjender ham fra Synden og dens Straf og anser ham i Kristo, ligesom han aldrig havde syndet." Dette, at Gud tilregner ham Kristi Retfærdighed, fritjender, udtaler Fritjendelsesdommen over ham, anser ham i Kristo, ligesom han aldrig havde syndet, dette er, hvad Pontoppidan forstaaer med Retfærdiggjørelsen af Troen alene.

Prof. Schmidt: Den samme Feil, om man vil kalde den en Feil, findes i de schmalkaldiske Artikler: "Her er den første og vigtigste Artikel. At Jesus Kristus, vor Gud og Herre er død for vore Synder og opreist til vor Retfærdiggjørelse (Rom. 4, 25). Og han alene er det Guds Lam, som bærer Verdens Synd (Joh. 1, 29), og Gud har lagt vores Alles Synd paa ham (Ej. 56, 6). Ligesaa: De ere Syndere alle tilhobe og blive retfærdiggjorte usforstkyldt af hans Naade ved den Forløsning, som er i Kristo Jesu, i hans Blod osv. (Rom. 3, 23. fl.)

Efterdi nu Saadant maa troes og ellers ikke kan tilegnes eller gribes ved nogen Gjerning, Lov eller Fortjeneste, saa er det klart og vist, at alene denne Tro gjør os retfærdig, saaledes som St. Paulus siger i Rom. 3, 28: "Vi slutte, at Menneket bliver retfærdiggjort ved Troen uden Lovens Gjerninger." Ligesaa (R. 26): "At han maa være retfærdig og gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro."

Fra denne Artikel kan man ikke vige eller mod den give noget efter, lad saa Himmel og Jord falde og Alt, hvad

der ikke vil blive staaende. "Thi der er intet andet Naavn givet blandt Menneſker, ved hvilket det bør os at worde frelst" siger Peter i Ap. Gj. 4, 12. Og "vi have faaet Lægedom ved hans Saar" (Gj. 53, 5). Og paa denne Artikel hviler Alt, hvad vi lære og leve mod Paven, Djævelen og Verden. Derfor maa vi være fast forviſede herom og ikke tvivle; ellers er Alt tabt, og Pave, Djævel og alle vore Fiender ville beholde Seier og Ret imod os." (Pag. 204, Kristiania Udg., 2den Dels 1ste Art.)

Naar vore lutherſke Theologer tale om Retſærdiggjørelsen, tale de om den fortjenende Naarſag [causa meritoria], den formidlende Naarſag [causa organica] og den gripende Naarſag [causa apprehendens]. Det maa være klart for Enhver, at derſom den Strid, ſom har været mellem os, ſkal udbjævnæs, maa vi tale om diſſe tre Punktter.

Prof. Weenaas: Vi have ikke ſagt, at Satſerne ere ſeilagtige, men blot, at de indeholde mere, end der ligger i Læren om Retſærdiggjørelsen. I den af Prof. Schmidt oplæſte Artikel handles om Retſærdiggjørelſens Grund, Retſærdiggjørelsen ſelv og Retſærdiggjørelſens Betingeſe, ſom er Troen. At en enkelt Lærebog kan have diſſe forſkjellige cauſæ er muligt, men hverken Baier eller Gerhard eller Chemnitz har dem.

Pastor S. A. Preus: Det forekommer mig, at man her har udtalt, at det var det Unſeligſte at komme lige ind paa Retſærdiggjørelsen ſelv og ſætte denne i Spidsen. Jeg tror, at man forſt kunde gjenneſgaa Satſerne og ſe, om der ſkulde være Mangler ved dem. Det ſynes, ſom om Prof. Weenaas ikke vil ſige, at det er urigtigt, men at han i Henhold til Baier, Gerhard og Chemnitz ikke tror, at Læren om Naademidlerne Kraft og Virkſomhed hører ſaa naie hertil. Naarſagen, ſom bevæger Gud, er, at Kristus er død for al Verden. Den formidlende Naarſag er Naademidlerne. Ligeſom Ingen kan blive retſærdiggjort uden paa Grund af dette, at Kristus er død, ſaaledes kan paa den anden Side Ingen blive retſærdiggjort uden Naademidlerne og

det ikke, uden han griber denne Naade ved Troen. Det er viſt ikke nødvendigt, at tale om alle diſſe Punktter, men Guds Ord ſtiller dem dog ſammen.

Pastor Koren: Naar der tales om Troen, maa der ogſaa tales om de Midler, hvorved den kommer. I Romernes 10de Kap. ſtaaer der, at Troen kommer af Hørelsen. Da der paa mange Maader viſer ſig en ſtor Divergens, og da der mellem os i Nareviſ har været en Strid netop om dette Punkt, maa det være os af ſaameget ſtorre Vigtighed at behandle dette. Er det muligt, at man kan lære ret om Troen uden Enighed i, hvorledes et Menneſke kan komme til Troen?

Prof. Schmidt: Da Gerhard er bleven nævnt, maa jeg oplyſe om, at han, idet han behandler Calvinifternes Bildfarelſe i Retſærdiggjørelſelæren, ſiger: "1) Forſt fare de vild i denne Lære, fordi de fare vild i Naadevalgets Artikel, og 2) fordi de fare vild i ſelve Retſærdiggjørelsen, idet de gjøre Forſkjel mellem Retſærdigheſed, Retſærdiggjørelſe og Saligheſed; 3) dernæſt fordi de fare vild i Læren om den bevirkende Naarſag, idet de lemleſte Læren om Kristi Forſoning, og 4) fordi de fare vild med Henſyn til den dobbelte instrumentale Naarſag, "Naadens Midler og Troen."

Gerhard har altsaa udtrykkelig taget Naademidlerne med ſom et Punkt, ſaaledes at den ſom lærer galt heri, lærer galt om Retſærdiggjørelsen. Ingen lutherſk Dogmatiker kjender Betingeſe for Retſærdiggjørelsen.

Pastor Eggen: Jeg har ikke opfattet det ſaaledes, at nogen af de forrige Talere, ſom kritiſt have behandlet Satſerne, har negtet, at Hovedpunktterne i Satſerne, Forſoningen, Naademidlerne og Troen ſtaa i den nærmefte Forbindelſe med Retſærdiggjørelsen, men blot udtalt, at man ikke hovedſagelig burde dvæle ved diſſe Punktter. Det ſynes, ſom om Prof. Schmidt og Andre vilde imødegaa det, at Nogen vilde negte, at diſſe ſtaa i den nærmefte Forbindelſe med Retſærdiggjørelsen, men dette ſiſte er ikke Tilfældet.

Prof. Weenaas: Jeg har ingen- lunde negtet, at disse Ting staa i den nærmeste Forbindelse med Læren om Retfærdiggjørelsen, men erkjender dette fuldelig.

Pastor Mikkelsen: Hvad Indbydel- sen angaar, hedder det i den: "Læren om Retfærdiggjørelsen og Evangeliet" ikke som to forskjellige Gjenstande, men i Forbindelse med hverandre.

Pastor Muus: Der er anket mod, at her er gjort opmærksom paa, at Læ- ren om Retfærdiggjørelsen af Troen alene er Grundvolden i den lutheriske Lære. Det hjælper Intet, at vi stem- mer overens i Formler, naar det er be- kjendt baade for Gud og Verden, at vi ikke ere enige alligevel. Hvad hjælper det en Methodist, at han taler om Ret- færdiggjørelsen af Troen, naar han knæler og raaber og faar "feelings" i sit Hjerte og kalder dette Retfærdig- gjørelsen af Troen? Hvad hjælper det, at vi lægge Satsen i Pontoppidans Forklaring til Grund, naar vi allige- vel ikke ere enige? Det maa være En- hver af Vigtighed at vide, hvad det er, der tilegnes os i Kristi Fortjeneste. Hovedsagen er, at man er enig i, at dette er vort Saligheds Haab. Vi kan dog ikke være enige i Læren om Ret- færdiggjørelsen, hvis vi ikke ere enige i Læren om Naademidlerne.

Pastor Krognæs: Igaar var jeg tilboielig til spøgende at foreslaa, at man skulde tale om, hvad man skulde forhandle, da man stred saa meget om, hvad der skulde lægges til Grund. Skulle vi ikke idag opholde os ved For- men alene, bør vi komme videre og komme ind paa selve Sagen. Jeg savnede Noget, men finder det i 4de Sats. Gaar man over til den 4de Sats, kan man komme ind paa Læren om Synden, og paa hvilken Grund en Synder kan blive retfærdig.

4de Sats.

"Ligesom i Adam alle Mennesker ere faldne og komme under Guds Brede og den evige Fordømmelse som Straf for

Synden, saaledes ere ogsaa i Kristo, som den anden Adam, alle Mennesker blevne i Sandhed forløste fra Synd, Død, Djævel og Helvede, og Gud er i Sandhed forsonet med dem alle."

Prof. Schmidt: For at et Hus kan være vel bygget, maa Grundvolden være af en god Bestaffenhed; saaledes ogsaa her. Denne almindelige For- løsning, som angaar alle Mennesker, fra Synd, Død, Djævel og Helvede, er den rette Grundvold. At der mel- lem Gud og hele Verden er stiftet en Forsoning i Kristi Død, deraf udprin- ger den salige Sandhed, at en Synder kan blive retfærdig og salig.

Pastor Krognæs: Synbefaldet og Synbeelenligheden er en Forudsætning og Forudsætning for Retfærdiggjørelsen. Er der Bilsfarelse i Læren om Ordet, om Retfærdiggjørelsen og om Evange- liet, grunder det sig som oftest paa, at man ikke har en ret Lære om Synden. Intet Menneske kan blive saligt, uden det bliver gjenfødt; vor Synbeforta- belse er total, saa at der ikke bliver en Gnist igjen af Guds Billede, som Men- nestet havde i Ustyrbigheds- Standen. Er dette klart, at Synden er en gjen- nemgribende Fordærvelse, saa at Men- nestet er født og undfanget i Synd, saa det er fortabt og fordømt til den evige Død, saa kan Mennesket ikke oprejses af sig selv, men dette maa komme oven- fra. Jeg vilde gjerne fremlægge mit Vidnesbyrd om Læren om Synden, da det er første Gang, jeg er ved en saa- dan Frikonferentse, og dette gjør jeg, da mit Navn saa ofte er bleven sat i Forbindelse med vildfarende Lære. Min Lære herom har jeg udtalt i en Sats saalydende: "Efter Adams Fald, hvorved den ganske Verden kom under Guds retfærdige Brede og hans Lovs Dom, undfanges og fødes ethvert Menneske med Synd, følgelig af Natu- ren uretfærdigt og fortabt." (13de Be- retning om Augustana-Synoden 1872, Pag. 26).

Ligesom Synbefaldet er totalt, vil jeg senere tale om Forløsningen, at den er for hele Verden, og vil ogsaa omtale Totaliteten i Gjenfødselen, naar en

Kristen kommer i Livssamfund med Herren.

Pastor Muns: Jeg tror ikke, at det har nogen Hast med at skynde paa med Satterne endnu. Skriften siger, at "Kristus er en Forsoning for vore Synder, dog ikke for vore alene, men for den ganske Verdens", Johannes vidner, at "han er det Guds Lam, som bærer Verdens Synd", ikke alene de Troendes, men ogsaa deres, som fortabes. 2 Kor. 5, 19: "Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser og oprettede Forligelsens Ord iblandt os." Gud har forliget Verden med sig selv i Kristo paa den Maade, at han ikke tilregnede denne Verdens Overtrædelser. Kol. 1, 19. 20: "Thi i ham behagede det Faderen, at al Synde skulde bo og ved ham at forlige alle Ting, være sig de paa Jorden eller de i Himlene, med sig, idet han gjorde Fred formedelt hans Korsets Blod ved ham." I Apologien (Lisbon Udg., Pag. 62 og 63) hedder det: "Derfor er Verden formedelt Loven lagt under Trældom, fordi Alle anklages efter Lovens Bud, og Ingen retfærdiggjøres af Lovens Gjerninger, d. e. fordi ved Loven bliver Synderne erkjendt, men ikke Skylden eftergivet. Loven kunde synes at have skadet, idet den gjorde Alle til Syndere. men den Hære Jesus kom og tilgav Alle Synden, som Ingen kunde undgaa, og udslattede Haandskriften, som var os imod, ved sit Blods Udgydelse. Det er dette, som Paulus siger (Rom. 5, 20): "Synden er bleven overflødig ved Loven; men Naaden er bleven end overflødiggere ved Jesus." Thi efterat den ganske Verden var bleven Synden underlagt, har han borttaget den hele Verdens Synd, som Johannes vidner sigende: "Se det Guds Lam, se ham, som bærer al Verdens Synd" (Joh. 1, 29).

Prof. Schmidt: Ugsaa Lærestriben mellem os hviler just her. Spørgsmaalet kan stilles saaledes: Har Kristus ved sin Lidelse og Død blot muliggjort vor Forløsning og Forsoning, eller har han virkeliggjort den? Har han blot muliggjort vor Forløsning,

maa der fra vor Side Noget til, som kan virkeliggjøre den, og dersom man lærer, at Troen maa til, maa man fremstille Troen som en saadan for-tjenstfuld Gjerning, at den virker vor Forløsning. Men har Gud virkeliggjort vor Forløsning ved Kristi Lidelse og Død, da er Alt færdigt og kommer til os for at annammes ved Troen. Om Kristi Lidelse og Død er en fuldkommen Befrielse og Forløsning, det er Spørgsmaalet.

Prof. Weenaas: Jeg er enig i, at Jesu Kristi Forsoningsværk er fuldkommet for den ganske Verden og Frelse tilveiebragt for alle Syndere. Der er opkastet det Spørgsmaal, om Forløsningen var muliggjort eller virkeliggjort ved Kristi Lidelse og Død. Det er vist, at Verdens Forsoning med Gud er virkeliggjort, Menneftenes Forløsning er virkeliggjort med Gud i Kristo, dog ikke saa, at Benaadelsen er virkeliggjort. Man maa skjelne mellem Benaadelsen og dens Grund. Forsoningen er Benaadelsens Grund; men Benaadelsen selv, som vi kalde Retfærdiggjørelse, virkeliggøres da, naar Menneftet stiller sig ved Troen paa Forløsningsværkets Grund. At Menneftene i Sandhed ere forsonede med Gud, er Betingelsen for, at Gud vil og kan benaade dem, men Synderen benaades kun, naar Gud ser ham i Kristo, eller som Betsjendelsen siger, "han retfærdiggjøres da, naar han tror."

Besluttet, at 4de og 5te Sats behandles under Et.

5te Sats.

"Ligesom ved Kristi Død i vort Sted den hele Verdens Syndestuld er bleven udslettet og dens Straf lidt, saaledes er ogsaa ved Kristi Opstandelse Retfærdighed, Liv og Salighed igjen bragt tilveie for den hele Verden og i Kristo som den, der stod i den hele Menneftes Sted, kommen over alle Mennefter."

Pastor Baldeland: Jeg vil tillade mig at oplæse nogle Ord af Rosenius: "Thi Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser og oprettede Forligelsens Ord iblandt os," som nu klot byder: "Fader Eder forløse med Gud" (2 Kor. 5, 18-20). Giv Agt paa, hvad her Forsoningen i Kristi Død vil sige! "Han tilregnede dem ikke deres Overtrædelser". Hvilke "dem?" "Verden", siger Apostelen. Men hvorledes skal det forklares? Jo, siger Apostelen v. 21: "Thi den, som ikke vidste af Synd, haver han gjort til Synd for os". Der have vi Aarsagen. Gud er ved Kristi Død fuldeligen forsonet paa "en Gang" ligeoverfor hele "Verden", og har et Hjerte for alle Ugudelige, "inden de endog bede om Forladelse eller engang tænke derpaa", et Hjerte, som den forlorne Søns Fader havde til denne, da han var i det fremmede Land "og bortbødlede sit Guds"; thi samme Apostel siger i Kol. 1, 14: "Vi have Forløsning ved hans Blod, nemlig Syndernes Forladelse". Mærk! "Forløsning i Kristi Blod", "Syndernes Forladelse"; saaledes som ogsaa Kristns sagde: "Mit Blod vorder udgydt til Syndernes Forladelse" (Math. 26, 27). Derfor byder Evangelium: "Trøster, trøster mit Folk, siger Eders Gud, taler Hærligen til Jerusalem og raaber til den, at dens Strid er fuldendt, thi dens Misgjerning er forligt, thi den har faaet dobbelt af Herrens Haand for alle dens Synder" (Es. 40, 1. 2). Ligesaa hos Profeten Zacharias i 3die Kap., hvor Herren taler om sin "Tjener Zemach (Nikom, Spire), og kalder ham en Sten med syv Dine, og siger: "Se, jeg vil udgrave dens Udgravning, siger den Herre Zebaoth, og jeg vil borttage dette Lands Misgjerning paa en Dag" Mærk borttage Synden, og mærk "paa en Dag!" Hvilken Dag? Den Dag, paa hvilken Stenen udgraves. Men hvortil skulde vi mere behøve at bevise dette Hovedpunkt i Evangelium, dersom ikke Naturens Blindhed var saa stor, at man med seende Dine dog ikke ser!" (Af Rosenius's "Forklaring over Faderord", citeret efter Kirkelig Månedstidende 1867, Pag. 131 og 132).

Jeg tror, at netop her ligger Forstjellen. I Konferentsens Aarsberetning Side 61 siger Prof. Weenaas: "Det er nemlig ikke saaledes, at Gud absolverer den ganske Verden, fordi Kristus har lidt for den ganske Verden, thi deri vilde jo ligge, at den ganske Verden var i Kristo og stod paa Kristi Forsonings Grund. Guds Velbehag hviler over Sønnen. Over Verden hviler det kun forsaavidt, som der paa Grund af Kristi Forsoningsværk er en Beredvillighed, ja et Ønske om, at kunne gjøre den belagtigede i Kristi Forsoning, og udtaler sig i det faldende Embede. Det er en fuldkommen Forvirring og Misforstaaelse, at Gud absolverer den ganske Verden i Kristo, men det er den rene lutherste Lære, at Gud erklærer sig villig til at absolvere Verden i Kristo, men absolverer først, naar de komme til Kristus, d. e. naar de tro". Her anføres Weenaas's Lære, og den er falsk. (Eggen: Vil De behage at oplæse Weenaas's umiddelbart paafølgende Citat af Apologien!) Ja gjerne: "Ap. 5, 15". "Men at Afløsning ikke modtages uden ved Tro, kan bevises af Rom. 4, 16, som lærer, at Forjættelsen ikke kan annammes uden ved Tro, men Afløsning er Forjættelse om Syndernes Forladelse, altsaa kræver den nødvendigvis Tro, og vi indse ikke, hvorledes den kan siges at annamme Forløsning, som ikke tror". Men dette handler ikke om Forsoningen, men om Forsoningens Annammelse ved Troen. Jeg vil oplæse endnu et Sted af Rosenius: "Og saaledes have vi atter her den store og trostelige Forklaring, at ligesom Synden og Fordømmelsen er kommen over os formedelst **Gns Overtrædelse**, saa skulde vi ogsaa saa Retfærdighed og det evige Liv formedelst **Gns Retfærdighed**. Hele v. 18 (Rom. 5, 18) lyder nærmere efter Grundtrixen saaledes: "Altsaa ligesom formedelst **Gns Overtrædelser** (Dommen er kommen, v. 16) til alle Menneſter til Fordømmelse; saaledes og formedelst **Gns Retfærdighed** til alle Menneſter til Livsens Retfærdiggjorelse. Her tjene Modſætningerne i Terten paa en fortræffelig Maade til gjensidig at forklare hverandre. Her sættes **Gns**

Retfærdighed imod **"Ens Overtrædelser"**; deraf mærke vi, hvad der menes med Kristi Retfærdighed, nemlig Modsatningen til **"Overtrædelsen"**, en fuldkommen Opfyldelse af Loven, eller som det i V. 19 forklares: hans **Lydhed**. Saaledes sagde og Herren selv: **"Om Retfærdighed, thi jeg gaar til Faderen"** (Joh. 16, 10). Her varer **"Retfærdiggjørelsen** formedelt **Ens Retfærdighed"**, til **"Fordømmelsen** formedelt **Ens Overtrædelse"**. Deraf lære vi, at Retfærdiggjørelsen er en Guds Domshandling, hvorigjennem Mennesket erklæres retfærdigt eller som den, der i Alt har gjort Loven Fyldest, og dette paa Grund af **Ens Retfærdighed, Ens Lydhed**. **"Livsens Retfærdiggjørelse"** sættes her imod **"Fordømmelsen til Døden"**, og betegner saaledes, at det retfærdiggjorte Menneske dømmes frit fra Døden og er berettiget til det evige Liv. Ligesom under Adam Fordømmelsesdommen gjorde alle Levende til Dødens Børn, saa gør under Kristus Retfærdighedsdommen de forud Dødsdømte til det evige Livs Børn. Videre sættes her Retfærdiggjørelsens Almindelighed imod Fordømmelsens Almindelighed, idet Apostelen bruger de Ord: **"til alle Mennesker"** saavel om Livsens Retfærdiggjørelse som om Fordømmelsen. Saaledes er da Naadens og Retfærdighedens Gave lige almindelig, det er givet til alle Mennesker, ligesom Synden og Fordømmelsen er almindelig over alle Mennesker.

Men hvorledes skulde vi forstaa dette, da vi af alt Guds Ord vide, at ikke alle Mennesker blive salige, ikke alle blive delagtige i Kristi Retfærdighed? Først maa vi ubetinget fastholde, at Ordet **"alle"** i den senere Halvdel af Sproget maa betyde det samme som **"alle"** i den første Halvdel, — dette ligger i selve Sammenlignelsesformen som en afgjort Nødvendighed. Men da opstaar jo her noget Betsynderligt, efterdi vi vide ligesaa vist, som før sagt, at ikke alle Mennesker blive delagtige i Kristus, men at derimod alle ere af Naturen delagtige i Adam. Rettefærdig har Augustinus anmærket: **"De mørke Steder i Skriften hidrører fra de mørke Steder i vore Hjerter."** Her er ingen

Modsigelse, ingen Vanfærdighed, naar vi blot tro, hvad Skriften lærer om Kristus og hans Gjerning for os. Ligesom Adams Synd og Forbandelse er gaaet over alle Mennesker, og alligevel ikke alle Mennesker blive fordamte, saaledes er og Kristus og hans Retfærdighed givet til alle Mennesker, den er forhvervet for Alle og venter blot paa at blive modtagen; men den personlige Nydelse af denne Retfærdighed beror, som Skriften overalt lærer, paa Troens Annamnelse, hvorfor Apostelen i foregaaende Vers udtrykkelig sagde: **"De, som modtage det, annamme Naadens og Retfærdighedens Gave."** Men at tale om denne personlige Annamnelse hørte ikke til Sammenhængen i dette Vers 18, hvor Apostelen fremholder **Bibberne** baade til Døden og Livet, nemlig **Ens Synd** og **Ens Retfærdighed**. Som før allerede anført, behøve vi blot at erindre os, at omend Synden og Fordømmelse fra Adam er gaaet over alle Mennesker, saa blive dog ikke alle Mennesker fordamte, men alene de, som forblive i Døden fra Adam af, og som ikke formedelt en ny Fødsel blive indplantede i Kristus. Hele den utallige Skare af fuldbendte Salige — indfor Lammets Throne (Aab. 7, 9) ere alle Adams Børn og vare alle efter deres første Fødsel under Fordømmelsen, men alligevel staa de nu der salige og i deres hvide Klæder og med Palmer i deres Hænder. Saa beror da selve Afgangen af vort Liv, Saligheden eller Fordømmelsen, paa det Forhold, hvorvidt Mennesket forbliver i Adams Død, eller tværtimod fødes paany, forenes med Kristus og delagtiggøres i hans Retfærdighed. Men ligesom Adam har efterladt i Arv til alle Mennesker Synden og Døden, saa har og Kristus ligeledes efterladt i Arv til alle Mennesker Retfærdigheden og Livet; men ligesom Forblivelsen inden Synden og Døden til evig Fordømmelse beror paa Forblivelsen i Adams aandelige Død, saaledes beror Erholdelsen af det evige Liv paa Indpodningen i Kristus.

Og maatte vi vel betænke dette, at **Gaven er givet til Alle**, enten den bliver modtaget eller ikke. Apostelen vidste vel, og det med Smerte, at **"ikke Alle**

ere Evangeliet lydige (10, 16); men han vovede ikke derfor at indskrænke den Alle omfattende Naade i Kristo. Meget mer er det netop Naadens Almindelighed, som udgjør den Hovedsag, han vil fremholde ved Sammenligningen mellem Adam og Kristus, og som han derfor her udtrykker med de bestemte Ord "alle Menneſter", — for Guds Styld Fordømmelse og for Guds Styld Retfærdiggjørelse "til alle Menneſter", — ja til Alt, hvad som hedder Menneſte" (Rosenius, Forklaring over Romerbrevet, til Rom. 5, 18, citeret efter "Kirkel. Maanedstid." 1867, P. 211—213).

Her er vor Lære om Forsoningen.

Prof. Larsen: Jeg maa bemærke, at da Prof. Weenaas sidst udtalte sig, maatte han ikke have lagt Mærke til det af Pastor Muus' oplæste Stykke af Konfessionsbogen: "Men den Herre Jesus kom og tilgav Alle Synden, som Ingen kunde undgaa, og udslettede Haandſkriften, som var os imod, ved sit Blods Udgydelse" og "han har borttaget den hele Verdens Synd". (Side 63, Lisbon Udg.)

Derſom Forsoningen betyder "tilgivelse", "borttaget", hvad mangler da i Benaadelsen? Heri ligger Uenigheden. Den begyndte paa Jefferſon Prærie i 1864. Herom er Striden. Det er ikke nok, at vi ere enige i Ord; man ſiger, at man er enig i, at Alle ere forløste; men naar man ikke kan tilſtemme Apologiens Udtryk, at Gud i Kristo har tilgivet, borttaget Synden, hvad mener man da med Forløsningen?

Krognæs: Adams Synd, den første Adams Fortjeneste og den anden Adams Fortjeneste maa ſtilles ligeoverfor hinanden. Det maa fremholdes, at ligesom i den første Adam Synden ikke alene tilregnedes alle Menneſter, men ogsaa Arvesynden ſelv gjennemtrængte alle Menneſter, ſaaledes er Verdens Synd lagt paa Kristus og han har lidt for al Verdens Synd, ikke blot for de Troendes, ſom man vil have beſtyldt os for at lære. Denne Lære have vi udtalt i en Satz ſaalydende: "For at forlige den retfærdige Gud med den uretfærdige Verden, iſorte Guds en-

baarne Søn ſig menneſkelig Natur, og ſom Guds og Marias Søn i baade guddommelig og menneſkelig Natur hengav ſig ſom Guds Offerlam i Lidelſe og Død for det ganſke Adams Rjon. Fuldkommen gjørende og lidende Lydighed opfyldte han Guds Lov for os "og bandede os en ny og levende Dei" (Augustana Synodal Beretning 1872, Side 26). Dette er ikke et Udtryk for vor Lære blot idag, men for hele den Tid, jeg har været her. Det er ikke ſaaledes, at vi ere forligte dels ved Troen og dels ved Kristum, men ved Kristum alene. Det har været vort Vidneſbyrd, at Kristus blev hengivet for alle Menneſters Synd, ſaaat ogsaa Judas's Synd laa paa ham, og hans Gjerning var ligesaa forløsende for Judas, ſom for Johannes. Kristus har forløst, ikke en Enkelt, men al Verden. Hans Død regnes for vor Død. Han ſtod ſom den Ene for de Mange. Derſom En lider for Alle, lide de Alle. Han ſkal i vort Sted frelſe os fra Synd, fra Død og fra Satans Rige. Det gjaaldt for Thronen, da han raabte paa Korſet: "Det er fuldbragt".

Eggen: Den 4de Satz indeholder den Lære, at alle Menneſter ere i Adam faldne i Synd, ſaaat ſormedelt Adams Fald hele Menneſkeſlægten blev ſyndig. "Døden trængte gjennem til alle Menneſter, fordi de ſynkede alle." Da Menneſket paa Grund af Synden i Adam ikke kunde opfylde den hellige Lov, maa Gud fordre baade Lovopfyldelse og Syndestraf. "Forbandet er hver den, ſom ikke bliver i alle de Ting, ſom ere ſkrevne i Lovens Bog, ſaa at han gjør dem." "Intet Rjød kan ved Lovens Gjærninger blive retfærdiggjort". Menneſket kunde ikke opfylde Guds Lov, det ſyndige Menneſke kunde ikke blive frelst ved ſig ſelv, ikke ved noget Andet end ved Jeſu Kristi Fortjeneste. Fordi Gud ſaa dette, var det, at han i ſin Kjærlighed ſendte ſin Søn ned til Verden for at frelſe Verden fra dens Jammer og Glendighed. Men for at dette kunde blive en virkelig Frelſe, maatte Kristus opfylde de to Krav, ſom Gud havde til Menneſket: 1] Straffen ſkulde lides; 2] Loven ſkulde opfyldes ſom en hellig Lov.

Derfor lærer ogsaa vor Børnelærdom os, at Kristus led Straffen og opfyldte Loven i Synderens Sted. Han blev Menneffenes Stedsfortræder, fordi han blev Menneffe og kunde saaledes træde i Menneffets Sted. Jeg vil tilstemme Sætterne og erklære, at alle Menneffer ere i Sandhed forløste, og at Forløsningen er ikke blot muliggjort, men virkeliggjort. Men naar man anvender Rom. 5, 18 her, kan jeg ikke finde, at dette Sted passer paa den almindelige Forløsning. I Rom. 5, 18 tror jeg, der tales om Troens Retfærdighed. Jeg tror, at man maa forstaa dette Sted saa, at Adam og Kristus ere stillede ligeoverfor hinanden som Repræsentanter for hver sin Slægt, Adam for Syndeslægten og Kristus for Kristi Slægten, og naar der i den sidste Del af Verset staar "over alle Menneffer", maa dette fortolkes: alle Menneffer i Kristo. Dette vil jeg ikke gjøre gjældende som min egen Opdagelse. Dette Sted har jeg set forlaret i Symbolernes og vore Kirkeskjædes Lys.

Spener siger i Oversigten til den anden Halvdel af det 5te Kap. af Romerbrevet:

"I den første Halvdel havde Apostelen vist Retfærdiggjorelsens Frugter. Herpaa anstiller han nu en herlig Sammenligning mellem Adam og Kristus for at vise, at, ligesom al Synd og formedelst denne al Straf er kommen over hele den menneffelige Slægt og altsaa over alle dem, som paa naturlig Vis nedstammer fra hin, saaledes er ogsaa ved Kristus al Retfærdighed og Livet kommen over dem, som ved Troen ere hensatte i Samfund med ham og have annammet ham som deres nye Stamfader. Dette er nu det eneste Punkt, som indeholdes i den anden Del af det 5te Kapitel, hvilken vi nu strax have at betragte, nemlig om Aarsagen og Oprindelsen saavel til al Synd og Forømmelse, som ogsaa til al Naade og Retfærdighed og alt Liv."

Nambach: Ligesom altsaa Adams Udydighed, hvilken han ikke viste som en Privatperson (persona privata) men en offentlig Person (publica) og i Egenskab af Menneffeslægtenes Hoved,

er blevet tilegnet alle hans Efterkommere med Hensyn til Skylden, saaledes bliver Kristi Udydighed, hvilken han ikke præsterede som en Privatperson, men iom en offentlig Person, tilegnet alle dem, som tro paa ham til Skyldens Borttagelse (Christliche Glaubenslehre, 2 Del, S. 1601).

"Adams første Syndestyld, som blev begaaet i Faldet, bliver tilregnet alle dem, hvilket nedstamme fra Adam ved den naturlige Fødsel, i lige Maade bliver ogsaa Kristi Retfærdighed som en Modværg (antidotum) imod Syndestylden tilregnet alle dem, som ifølge den nye Fødsel nedstamme fra Kristus og ere blevene delagtige i hans Natur og Synd." [Nambach, Christliche Glaubenslehre, 2den Del, S. 1605].

Vi se altsaa heraf, at Nambach fortolker Udtrykket "alle Menneffer" med alle de, som ved den nye Fødsel nedstamme fra Kristus. Altsaa stuer ogsaa Nambach her Kristus som den kristelige Menneffeheds Stamfader og fremstiller med "alle Menneffer" den kristelige Menneffehed. Det Stykke, som Pastor Walbeland oplæste, er af en svensk Præst Rosenius, som vistnok var en from, gudsfrygtig Mand, men som slet ikke kan opstilles som en Autoritet indenfor den lutherste Kirke ligeoverfor saadanne anerkjendte lutherste Fædre som Spener, Nambach o. fl.

Konkordieformlen siger: "Derfor er det ogsaa ganske Et og det Samme, naar Paulus siger, at vi retfærdiggjøres ved Troen, eller at Troen bliver regnet os til Retfærdighed, og naar han siger, at vi blive retfærdiggjorte ved den Enes Udydighed, eller at formedelst den Enes Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse kommer over alle Menneffer. Thi Troen retfærdiggjør ikke derfor og af den Grund, at den er en saa god Gjerning og herlig Dyd, men fordi den i det hellige Evangeliums Forjættelse griber og annammer Kristi Fortjeneste. Thi denne maa ved Troen worde os tilegnet, naar vi derved skulle blive retfærdige, saaat altsaa den Retfærdighed, som for Gud af idel Naade tilregnes Troen eller de Troende, er Kristi Udydighed, Lidelse og Opstandelse, hvorefter han har fyldest-

gjort Loven og betalt for vor Synd." [Konfordinformelen, Grundig Forklaring 3. Pa. 388 Christiania Udg., P. 364, Lisbon Udg.]

Følgende læse vi i Altenburger-Bibelen, et Værk, forlagt af Lisbonforeringen og anbefalet og udbredt af Synoden: "Derfor maatte Kristus, en anden Adam, komme, der kunde give os at arve sin Retfærdighed ved en ny aandelig Fødsel i Troen, ligesom hin Adam har givet os Synden at arve ved den kjødelige Fødsel." [Luthers For- tale til Rom 5, sidste Halvdel].

Gerlach: Den Gnes retfærdige Gjerning, der stilles i Mod sætning til Adams Overtrædelse, er Kristi Død som Toppunktet af hans tjenende Lydighed. Sml. Phil. 2, 8. Den paa den Gnes Overtrædelse følgende For- dømmelse bestod i Døden [B. 12]; de paa Kristum Troendes Retfærdiggjørelse er en saadan, der tillige ind sætter i fuld Nydelse af Livet, fører til det i B. 17 omtalte Herredømme i Livet. Hermed er ikke jagt, at det virkelig skal komme til Retfærdiggjørelse med alle Menneſker; thi Udtrykkene i B. 15-17 viser jo allerede den Forskjel, der finder Sted mellem Syndens nat-URLige Forplantelse til Døden, og den som Gave skændte Meddelelse af Ret- færdigheden til Livet. For at erholde Synden af Adam, dertil behøves ikke andet end den kjødelige Nedstammen fra ham; men for at erholde Retfærdigheden af Kristo, dertil behøves den Troendes Annæmmelse af en Naade- gave. Udtrykkene "over alle Menneſker" indeholder derfor kun Naadegavens Tilbud til Alle, men ikke at Alle vir-URLelig ogsaa have annæmmet den. Der-URLfor ombytter Ap. i det følgende Vers Udtrykket "alle Menneſker" med "de Mange".

Fredag den 15de November.

Formanden meddelte, at Pastor Hill og Dr. W. Magelsen havde anmeldt, at de maatte forlade Konferentsen.

Protokollen for Torsdag oplæst, ret-URLtet og vedtaget.

Følgende nye Medlemmer anmeldtes: Pastor D. Andrewsen; Lewis Syvberts af hans Menighed; K. Dokstad af Tac-URLles Menighed, Jefferson Prairie; Chr. Rud af Eggens Menighed; J. Raase af Krohns Menighed, Chicago; L. S. Heyerbahl af Eggens Menighed; Mar-URLtin Sjørli af do.; Ole N. Lofthus af do.; Kleofas Halvorsen af do.; John Kristensen af do., Rock Run; Halvor Næsen af do.; K. G. Springen af Ma-URLgelsens Menighed, Beloit; Kolbjørn Poulsen af Tacles Menighed, Jeffers-URLson; Ellef Run af do.; Gul. Gut-URLtormsen af Eggens Menighed, Luther Valley; Peder Sveen af do.; Ole Ol-URLsen Nyhus af do.; Knut Foslien af Si-URLmonsens Menighed, Jefferson; H. G. Thingvold af Magelsens Menighed, Luther Valley; John Iversen af Tac-URLles Menighed, Longpr.; John Hopper-URLstad af do.; Ole J. Johnsen af do.; Syvbert D. Andersen af Magelsens Me-URLnighed, Rock Run; Niels Hegernæs af ingen Menighed; Anders P. Linde af Norway Grove, u. S.; Ole Myle af Magelsens Menighed, Luther Valley; John Børtnæs af do.; Ole Olsen Kysle af do.; Asle Brunsvold af do.; Ole Halgrimsen Vil af do.; Ole Næs af do.; Ole Stavedal af Eggens Menig-URLhed, Luther Valley; Student P. Thor-URLlaksen fra Island; Halvor Spring-URLhøgen af Magelsens Menighed, Lu-URLther Valley; Helge L. Børtnæs af do.; Chr. Ommestad af do.; Prof. Hen-URLrikken af Wieses Menighed, Yorkville; Thor Larsen af Simonsens Menighed, Jefferson Prairie. Ovennævnte opto-URLges som Medlemmer af Konferentsen.

Om Retfærdiggjørelsen.

Formanden oplæste atter Sats 4 og 5, der var Gjenstand for Diskussionen.

Miffelsen: Det er nødvendigt først at blive enig om, at Udtrykkene "ret-URLfærdiggjøre", "frelse" og "forlige" i den hellige Skrift bruges i en dobbelt Betydning. Saaledes tales i Rom. 5, 18, 19 om en almindelig Verdens Retfærdiggjørelse, og paa andre Steder tales der om en Retfærdiggjørelse ved Troen, f. Ex. Rom, 5, 1: "Ret-URLfærdiggjorte ved Troen have vi Fred

med Gud." Igaar forsøgte man at forklare "de Mange" i Rom. 5, 19 om de Troende; men Artikelen "de" gjør, at derved maa forståes Alle. Thi "de Mange", som skulle vende retfærdige ved den Enes Lydighed, ere de samme Mange, som ved den Enes Ulydighed ere blevene Syndere. Hvis nu de Mange, som saldt i Adam, ere alle Mennesker, saa maa ogsaa de Mange, som retfærdiggjøres ved Kristum, være alle Mennesker. Det er klart, at de i een Forstand Alle retfærdiggjøres; i en anden Forstand vide vi, at det ikke sker, at Mange fortabes. Da vi af Skriften forresten se, at Troens Retfærdiggjørelse ikke kommer over Alle, maa der her tales om en anden almindelig Retfærdiggjørelse.

Ligeledes er det med Udtrykket "frelse". I Tim. 4, 10 hedder det: "Gud er alle Menneskers Frelser, mest deres, som tro." Der tales om en almindelig Frelse for Alle og en særskilt for de Troende.

Rom. 5, 10: "Derfor vi bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død, der vi vare Fiender, da skulle vi saameget mere, nu vi ere forligte, vende frelst ved hans Liv." Der tales om een **Forligelse**, der vi vare Fiender, og en anden, nu vi ere frelst; den første er en almindelig, den sidste en Troens Forligelse. Ef. 2, 15, 16: "Da han ved sit Kjøb affskaffede Fiendskabet, Budenes Lov med dens Befalinger, paa det han i sig selv kunde skabe de To til eet nyt Menneske og gjøre Fred og forlige dem begge i eet Legeme med Gud formedelst Korset, da han ved dette ihjelslog Fiendskabet." Forsoningens Følge er altsaa den, at Fiendskabet er ihjelslaet. Saaledes se vi "Retfærdiggjørelse", "Frelse" og "Forligelse" brugte i en dobbelt Betydning i Skriften.

Igaar anførtes Speners Fortale til den 2den Del af Rom. 5. Men i Forklaringen til det 18de Vers siger **Spenner**: "Luther bemærker fortræffelig: 'Ligeform Adams Synd er bleven vor egen, saaledes er Kristi Retfærdighed bleven vor egen.' Paa den ene Side Synden, som bringer Fordømmelsen over alle Mennesker, saaledes at der

altsaa ikke gives noget Menneske, som ikke skulde være Fordømmelsen underkastet, omendstjont han igien kan blive befriet deraf ved Kristi Naade, som han annammer. Paa den anden Side staar Kristi Retfærdighed, saavel hans hellige Livs, som ogsaa hans hellige Døds, og altsaa den fuldkomne Fyldestgjørelse, som han har ydet den guddommelige Retfærdighed, og denne bringer dem Livsens Retfærdiggjørelse, saaledes at Menneskene blive kjendte retfærdige for Gud og delagtige i det evige Liv. Og dette kommer over alle Mennesker, fordi denne Naade er erhvervet dem Alle, endstjont ikke Alle virkelig blive delagtige deri, da Troen, som fattes Mange af dem, er nødvendig dertil, ligesom paa den anden Side ogsaa Mange af dem ved Troen bliver fri for den Fordømmelse, der ellers vilde være kommet over dem fra Adam."

Spenner siger fremdeles i sine "Prædikener over Joh. Arnds sande Kristendom", Pag. 17 over Rom. 5, 19: "For det Andet [betragte vi] Frugten: 'Skulle være retfærdige', eller skulle blive fremskillede retfærdige. Dette sker paa treende Maader: 1] Ved den almindelige Tilregnelser, da Alle blive retfærdige. Gud antager den for alle Mennesker skete Forsoning; han har forligt Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser [2 Kor. 5, 19], og dette har han gjort, førend de paa sin Side virkelig lode sig forjone med Gud. Alle blive altsaa for Guds Dom i Kristo betragtede som de, for hvis Synder der er gjort Fyldest, og som derfor ere retfærdige, ligesom Adams Fald var bleven Alle tilregnet, ligesom det ogsaa i 18de Vers hedder, at Livsens Retfærdiggjørelse er kommen over alle Mennesker, stjont ikke Alle virkelig erholde den. 2] Hvad den virkelige Tilregnelser angaar, at nemlig ogsaa Enhver for sin Person bliver retfærdig, da hører dertil, at man virkelig forenes med Kristus, hvilket sker ved Troen, og fødes af ham. Saasnart Mennesket kommer frem for Gud i Kristo, da fremskilles han i Guds Dom for sin Person retfærdig, 'ved den virkelige Tilregnelser af det, som Kristus har gjort og lidt for ham; da bliver Troen, nemlig den, hvormed

han griber, regnet ham til Retfærdighed [Rom. 4, 5, 6.]”

Til Rom. 5, 10 [”Thi dersom vi bleve forligte med Gud ved hans Søns Død” osv.] siger Spener i sin Forklaring over Romerbrevet Pag. 98: ”Nu vare vi Alle og ere af Naturen kjødeliggjendende, vi have Alle af Naturen mere Lyst til Verdens end til Guds Venskab. Og alligevel, skjønt vi befinde os i en saadan Tilstand, er Guds Kjærlighed mod os saa kraftig, at den bringer os til Forsoning og slutter Venskab med os. Saaledes kan det jo ikke seile, at, da vi nu har erholdt Forsoning af Gud, den himmelske Fader ogsaa viser sig god mod os og lader os nyde Frugtene af denne Forsoning. Har den kjære Frelseres Død, som han har udstaaet for os, og hvormed han har tilfredsstillet den guddommelige Retfærdighed, været kraftig nok til at bevirke Forsoningen, saa er hans Liv, da han ved sin Opstandelse er indgangen til Herligheden, ikke mindre kraftig til at tilveiebringe Saligheden og altsaa til at bringe det, for hvis Skyld vi ere blevene forjoned, til Opfyldelse paa os. Har den himmelske Fader ladet sig forjone og tilgivet os vor Skyld, da han ingen anden Narag havde dertil, end at hans Barmhjertighed drev ham dertil, og vi trængte dertil, saa tillader hans Godhed ikke, at han ikke skulde give os Alt, som evindeligt vilde være godt for os, da vi nu ved denne Forsoning ere blevene dygtige dertil, og hans Godhed desuden rigeligen udgyder alt Godt over alle hans Skabninger, som ere modtagelige derfor.”

Joh. Jak. Rambach siger i sin Forklaring over Rom. 4, 25 [Pag. 322]: Kristus blev ved sin Opstandelse først retfærdiggjort med Hensyn til sin egen Person [Ef. 50, 8. 1 Tim. 3, 16], hvor Guds Retfærdighed erklærede, at den ved denne vor Stedsfortræder fuldkommen var bleven tilfredsstillet og betalt, og ligesom udstedte en Kvittering til ham. Dette skete ved hans Opstandelse, da han udlødes af sit Gjældsfængsel og blev sat paa fri Fod. Da nu vor Stedsfortræder blev retfærdiggjort, saa ere ogsaa alle Skyldnere i ham blevene retfærdiggjorte.”

Den samme Forfatter siger over Rom. 5, 19 [Pag. 322]: ”Den menneskelige Slægts Retfærdiggjørelse er ogsaa med Hensyn til Erhvervelse sket i samme Moment, som Kristus opstod og blev erklæret for retfærdig; men med Hensyn til Tilgivelsen foregaar den fremdeles indtil den yderste Dag.”

Mag. A. Nohrborg siger i sin Postille i Prædikenen paa 11te Søndag efter Tref., Pag. 490: ”Og da han [Jesus] blev retfærdiggjort som Middel i Synderes Sted og med Hensyn til deres paa ham liggende Skyld, saa bleve Alle i en vis Grad retfærdiggjorte med ham, hvilket Apostelen Paulus bevidner, naar han siger: ”Formedeltst Ens Retfærdighed kom Livsens Retfærdiggjørelse over alle Mennesker.”

Samme Forfatter siger i sin Prædiken paa Palmesøndag, Pag. 116-117: ”Det staar endnu tilbage ved denne Betragtning at gjøre Anvendelse heraf paa os selv, hvorved strax det Spørgsmaal forekommer: Om alle Mennesker bleve retfærdiggjorte med Kristus, da han blev retfærdiggjort i deres Sted. Aldeles og rent ud at nægte dette vilde være at nægte os Mennesker en stor Trøst, og det vilde ligeledes være stridende mod Guds Ord, som udtrykkelig lærer det. Paa den anden Side at bekræfte dette Spørgsmaal saaledes, at deraf skulde drages den Slutning, at ingen Retfærdiggjørelse nu mere skulde være fornøden for Mennesket, efterat det engang er retfærdiggjort i og med Kristo, det strider ligeledes mod Guds Ord og lægger Grund til en kjodelig Sikkerhed”... ”Saaledes se vi, at en Retfærdiggjørelse gik over Verden i samme Stund og med det samme, at Jesus blev retfærdiggjort. Derfor siger Paulus: ”Formedeltst Ens Retfærdighed kom Livsens Retfærdiggjørelse over alle Mennesker”. Han siger ikke, over Møgle, over dem alene, som siden skulde trø, eller til den Tid have troet, men over Alle. Og i det følgende Vers: Ved den Enes Lydighed skulde de Mange, det er paa dette Sted Alle, vorde retfærdige, ligesom Alle bleve Syndere ved Adams Ulydighed. Saaledes siger ogsaa Apostelen paa et andet Sted: ”Dersom En, nemlig Jesus, er død f

Alle, og som død, retfærdiggjort fra Synden, saa ere de Alle døde og retfærdiggjorte fra Synden." Daniel siger ogsaa, at efter de bestemte sytti Uger skulde ved Kristus Overtrædelsen blive forhindret, dæmpet, tilbageholdt og ligesom indeluttet i et Fængsel og Synden beseglet, bedækket, saa at den ikke maatte læses i Guds Domsbog, og Misgjærrningen forsonet og den evige Retfærdighed komme. (Dan. 9, 24). Saaledes siger ogsaa Zacharias, at Landets Misgjærrning skulde borttages paa een Dag. (Zach. 3, 9). Men bleve de borttagne, saa kunde de jo ikke være tilbage og ligge til Byrde; og **altjaa blev hele Landet, hele Verden, alle Menneſter, naar de betragtes ſælſes og ſom eet Vaand, een Perſon, retfærdiggjorte paa een Dag, da Jeſus blev retfærdiggjort.**"

Luther i ſin Forklaring over Galaterebrevet Pag. 270, § 334 ſiger: "Nu kommer da ſtrar Loven, anklager ham og ſiger: Her finder jeg denne iblandt Syndere, ja ſom den, der har taget alle Menneſters Synd paa ſig og bærer den, og ellers i den hele Verden ſer jeg ingen Synd uden paa ham alene; derfor ſkal han holde her og dø Døden paa Korſet; ſaa trænger Loven med ſin Anklage og Straf af al Magt ind paa ham og dræber ham. Ved denne Kristi uſkyldige Død er den hele Verden bleven ren og fri for Synd og derved ſøſt fra Døden og al Uſkyld."

Paa ſamme Pagina § 337 hedder det videre:

"Og netop dette Beviſ, hvormed St. Paulus her handler, er fortræffeligt og ſaare kraftigt mod allehaande Lovens Retfærdighed, for ikke at tale om den elendige Straaretfærdighed, der kommer af menneſkelige Sætninger. Thi af de to Ting maa viſſelig og uimodſigelig den ene være ſand, nemlig: derſom den hele Verdens Synder ligge paa det ene Menneſte Jeſus Kristus, ſaaledes ſom den Hellig Aand vidner ved Gaias Kap. 53, 6, ſaa ligge de ſandelig ikke paa Verden; men ligge de ikke paa ham, da kan det aldrig ſlaa feil: de maa viſſelig endnu ligge paa Verden. Vigeledes: derſom Kristus ſelv er bleven ſkyldig i alle vore

Synder, ſom vi nogenſinde have gjort, ſaa ere vi jo abſolverede, frie og aſloſte fra alle Synder; dog er dette ikke ſket ved os ſelv, vore Gjæringer eller Fortjenester, men ved ham; men derſom han er uſkyldig og ikke bærer vore Synder, ſaa maa vi ſelv bære dem og dø under dem, ſom under en ſvar og utaalelig Byrde og omkomme i al Ewigheſed. Men Gud være Lov og Tak, ſom har givet os Seier ved Jeſum Kristus, vor kjære Herre, Amen."

Pastor Dietrich, en lutherſk Præſt, der har udgivet en Forklaring over Romerbrevet, ſom er overſat paa Norſk af Pastor Welhaven, ſiger Pag. 81: "Menningen af diſſe Ord er følgende: Adams ene Overtrædeſe bragte Fordømmelſe over utallig Mange, en Fordømmelſe, ſom Gud efter ſin Helligheſed maatte udtale over det Vanhellige; men Kristi Frelſe befrier os ikke alene for denne ene Adams Synd, der ſom Arveſynd hænger ved os, men tillige for alle vore enkelte Overtrædeſer, ſaa at Gud i Dommen nu ikke fordømmer os, men for Kristi Skyld erkjender os for retfærdige og dømmer os for retfærdige. Ved Dommen gaar det efter ſtreng Ret med beſtemt Grændſe og Regel; men ved Gaven gaar det efter en ubegrændſet Barmhjerthighed. Loven fører af eet Menneſtes Synd Døden over Mangfoldige. Naaden fører os af mange Synder ved den Enes Retfærdighed, ſom bliver os meddeelt, til det det evige Liv. I den ene Række bliver den Enes Synd ved Dommen til mangfoldig Fordømmelſe; men i den anden Række bliver mange Synder udflettede ved Naaden. Omendſkjøndt begge Dele udſtrækker ſig til den hele Menneſkehed, ſaa har dog af ovenn. Grundfrelſen i Kristo over den almindelige Menneſkehed en ſtørre Magt end Fordømmelſen i Adam. I dette Stykke, ligesom og ved det Følgende, maa man beſtandig holde faſt paa, at Paulus paa viſe Steder aldrig tager Hensyn til, hvilke Menneſter i Troen virkelig tilegne ſig og fortrøſte ſig til en ſaadan Frelſe i Kristo, ſom dog meget mægtigere end Fordømmelſen fra Adam udſtrækker ſig til alle Menneſter, og hvilke Menneſter ved Bantroen modvilligen

forblive i den af Naturen nedarvede usalige Tilstand; men han siger kun, hvad der i den fuldkomneste Overskødighed og Almindelighed er ved Naaden tilstede for den hele Menneſkehed. Retfærdighed og Liv i Kristo er altsaa fuldstændig tilstede for alle Menneſker, som Solens Skin have de begge Dele for Intet, d. e. uden Fortjeneste. Men hvo, der annammer det, eller hvo, der forjmaaer det, se det er et andet Spørgsmaal.

Jeg har ogsaa endel andre Citater, men vil ikke anføre flere nu. Af dogmatiske Hensyn maa man sige, at Gud ikke alene vil tilgive, men ogsaa i sit Hjerte tilgive. Tilgiver Gud ikke for medelst Kristi Forsoning, men paa Grund af det, som virkes i os, da bliver Frelsens Marsag [causa meritoria] ikke Kristus alene, men ogsaa noget Andet. Kan Gud ikke ved den Forsoning, som er skeet ved Kristum, forlade Synden, saa forrykker man Forholdet, og det, som Gud gjør i os, bliver laagt til Grund for Retfærdiggjørelsen, istedetfor det, som Gud har gjort for os. Det hjælper ikke, at dette Andet siges at være af Naade; det siger ogsaa Katholikerne.

Simonsen: Det maa mildest talt kaldes uheldigt, naar Forsamlingens kostbare Tid skal optages med Dplæsningen af saa lange Citater, som af den foregaaende Taler, og det Citater af tilbels apokryfiske og for mange aldeles ukjendte Forfattere. For hvert enkelt Citat af Luther til Fordel for den norske Synodes Lære, kan anføres ti til Forſvar for vor. Man kommer paa den Maade ingen Vej; lad os betjene os mere af det levende Ord. Men til Sagen. Hvor der føres en langvarig og tilbels bitter Strid, hænder det ofte, at man under dens Gang taber det egentlige Stridspunkt af Syne. Hvad er nu egentlig Differentpunktet her? Fra begge Sider indrømmes Forløsningens Almengyldighed og Tilstrækkelighed for den hele Verden, fra begge Sider sættes Troen som Betingelse for en levende Tilegnelse af Kristi Forsoningsgjerning. Saavidt ere altsaa begge Sider enige. Men det egentlige Differentpunkt ligger etter min

Dpfattelse i Læren om Evangeliet, dets Væsen, Kraft og Virkning. Vi komme derved ind paa den norske Synodes meget omtalte Sats: Evangeliet giver, skænker og meddeler Syndernes Forladelse til Alle, som hører Ordet, enten de tro eller ikke, men annammer kun af den, som tror. Heri er den falske Lære sammentrængt som i en Sum, og fra denne som Røden udspringer de øvrige Vilbærelser og Skjæbheder i den norske Synodes Lære om Retfærdiggjørelsen. Naar man endelig vil citere, tror jeg, at det ikke kunde være af Veien at høre, hvad en Mand siger, som dog mange blandt os se op til med Hoiagtelse og Tillid. Prof. G. Johnson siger nemlig herom i sin Dogmatik, at "ligeoverfor den Ubodfærdige kan Syndsforladelse ikke blive andet eller mere end et Tilbud. Enten er Syndsforladelsen meddelt og modtaget helt og virkeligt, eller ogsaa er den som objektiv Virkning slet ikke tilstede. Man maatte ellers statuere en Syndsforladelse til Dom, men dette er selvmodsigende og umuligt at fastholde; thi "hvor Syndernes Forladelse er, der er Liv og Salighed. Hele Forholdet mellem Retfærdiggjørelsen og Gjenfødselen, mellem den objektive og subjektive Forløsning vilde forrykkes." Tyngdepunktet i denne Strid ligger dernæst i den norske Synodes Lære om, at Forandringen i Guds Hjerte mod Synderen er allerede foregaaet ved den almindelige Verdensforløsning, medens vi med den lutherske Kirke, dens Fædre og Lærere antage, at Forandringen fra Brede til Velbehag over Synderen først foregaar, naar denne omvender sig og tror.

Hvad nu disse Sætser angaar, som ere blevene lagte til Grund for Forhandlingerne, da kan vi, medens vi meget maa beklage deres Mangel paa videnskabelig Holdning og Stringents, dog ikke have noget at indvende mod dem, saalangt de gaa, men betænkeligt forekommer det mig, at medens Retfærdiggjørelse og Syndsforladelse nævnes mellem 20 og 30 Gange, Ordet Bod eller Omvendelse findes ikke nævnt en eneste Gang. Guds Ord siger dog: "Uden I omvende Eder og blive som jmaa Børn, skulle I ikke indgaa i Him-

meriges Rige." I vor ensfoldige Børnelærdom faar ogsaa Pontoppidan i Læren om Retfærdiggjørelsen saa smukt og rigtigt Bøden ind, idet han paa det Spørgsmaal: "Hvad er Retfærdiggjørelsen?" svarer: "At Gud af Naade tilregner en **bodfærdig og troende** Synder Kristi Retfærdighed, fritjender ham" osv.

Prof. Weenaas: Med Hensyn til den foreliggende Sats er jeg enig i, hvad Pastor Muus tidligere har udtalt, at det er nødvendigt, at vi komme paa det Rene med, hvad vi lære, og hvori Differentien bestaar. Jeg er af den Mening, at Differentien i Læren om Evangeliet skrives sig fra Forskjel i Læren om Retfærdiggjørelsen. Som allerede er udtalt af flere af den norske Synodes Præster igaar og idag, vil man i den objektive Verdensforsoning lægge Begrebet Syndsforladelse og Retfærdiggjørelse, en Retfærdiggjørelse af alle Mennesker, saa at i Forsoningen indtræder en almindelig Verdens Retfærdiggjørelse. Vi kunne ikke gaa ind paa denne Lære, fordi den strider mod Guds Ord, Betjendelsen og vore Fædre. Vi kende ingen anden Retfærdiggjørelse end den, som sker da, naar Synderen tror. Noget anden Retfærdiggjørelse kender ikke den lutheriske Kirke og ikke den hellige Skrift. Dette have vi nu at bevise.

Verdens Forsoning er almindelig, idet Jesus Kristus ved sin fuldkomne Lydighed, aktive og passive, har fyldtgjort Guds Krav og Gud derved erklæret sig tilfreds, saa at han er rede til at retfærdiggjøre, har erklæret, at Jesus Kristus ved sit Blod har erlagt en fuldgylldig Løsepeng for al Verdens Synd, saa at der med Hensyn til Guds Krav Intet er at gjøre fra Menneskets Side. Der er alt fuldbragt, der er Gud fuldkommen tilfredsstillet, og vi forlange som ærlige og oprigtige Mennesker, at I skulle tro, at dette er vor ærlige og oprigtige Mening, naar vi sige det.

Med Hensyn til Retfærdiggjørelsens Forhold til Forsoningen, da er Retfærdiggjørelsen Forsoningens Frugt. Gud staar rede til at retfærdiggjøre Syndere paa Grund af denne Forsoning. Men

naar kan og vil Gud retfærdiggjøre Syndere? Gud har ikke ophørt at være en hellig og retfærdig Gud, han fordrer en fuldkommen Hellighed og Lydighed, og ethvert Menneske, for at retfærdiggjøres af Gud, maa iflade sig Jesu Kristi Retfærdighed og Hellighed. Da, siger vor Betjendelse, naar Synderen med Troens Tagehaand har grebet Kristus, da ser Gud Kristi Retfærdighed hos ham, da overflytter han Synderen af Syndestanden og i Naadestanden og retfærdiggjør ham. **Før** er Synderen under Guds Bredde, hans Synder ere ham beholdte, fordi han er **under Loven**, og den, som er under Loven, er under Forbandelsen.

Derfor er det en falsk og sjælefjærdig Lære, at Gud forlader Mennesket Synderne og retfærdiggjør Mennesket, førend det tror.

I Rom. 3, 24–25, hvilket Gerhard kalder et Hovedsted, læse vi: "De blive retfærdiggjorte uforskyldt af hans Naade, ved den Forløsning, som er i Kristo Jesu, hvilken Gud haver fremsat til en Naadestol formedelst Troen paa hans Blod, for at bevise sin Retfærdighed ved de forhen under Guds Langmodighed begangne Synders Forladelse." I det 24de Vers stilles Forløsningen som den fortjenende Årsag, "formedelst Troen paa hans Blod", her opstilles Troen som den formidende Årsag. Ikke skal man insinuere mod os, at vi lære, at Troen er en Gjerning. Vi kende ingen Tro, som er en Gjerning. At opgive sig selv, er at tro. Ikke Troen, men dens Indhold retfærdiggjør. Den sande Tro og den sande Bod er Modsetningen til al Gjerning, som Luther ogsaa har udtalt i sin første Thesis.

Jeg vil nu gaa over til de Steder, som Modparten har anført for at bevise sin Paastand. Rom. 5, 18–19. I Grundteksten er Verbet "kommer" udeladt, der staar blot "eis" — til alle Mennesker, d. e. Livsens Retfærdiggjørelse er bestemt til alle, har alle Mennesker til sit Maal, — det er Guds Villie, at alle Mennesker skulle blive delagtige deri. Den lutheriske Kirkes ypperste Dogmatiker, **Johan Gerhard**, siger til Rom. 5, 18: "Det er, ligesom ved Adams Fald Synden forplantes

til Alle, saaledes forplantes ved den Enes, Kristi Fortjeneste, Retfærdighed og Frelse til Alle, saaat de retfærdiggøres af Troen (ex fide); og ikke gaar Apostelen her videre, idet han i det Forbigaaende har lært Applikationens Maade, nemlig at Kristi Retfærdighed tilregnes os i **Troen**, medens Adams Synd forplantes til os ved den naturlige Fødsel. Ligesom Adams Ulydighed gaar over til Alle, saaledes er Kristi Lydighed præsteret for alle. Der- som Sammenligningen mellem Adam og Kristus strider ud over den apostoliske Texts Grændser, kunde man let ledes til den Vilsfarelse, at Kristi Retfærdighed forplantedes til Alle uden Hensyn til Tro eller Vantro. Synden forplantes fra Adam ved den naturlige Fødsel, men ganske anderledes forholdes det sig med Kristi Retfærdighed, som ikke hænger ved os (non inhærit nobis), men tilregnes ved Troen (imputatur per fidem)."

Her siger altsaa Gerhard, at Kristi Retfærdighed er præsteret for alle, — erhvervet for alle — som ogsaa Ram- bach siger i det af Pastor Wikkelsen anførte Citat.

Martin Chemnitz siger [Examen concilii Tridentini loc. 8]: "Hvilken Retfærdighed opstille vi i Retfærdiggjørelsen for Guds Dom? Svar: Kristi Fyldestgjørelse og Lydighed, hvorved han har opfyldt Loven i vort Sted, er den Retfærdighed, som baade er tilstrækkelig og værdig til at erklæres retfærdig i Guds Dom, og denne tilregnes ved Troen dem, som tro [per fidem credentibus] saaledes, at de ved samme og formedelst samme kunne bestaa i Guds Dom. Formedelst Kristi Fyldestgjørelse og Lydighed, os ved Troen af Gud tilregnet, retfærdiggøres de, som tro, d. e. de annamme Syndernes Forladelse, absolveres fra Fordømmelsens Dom, tages til Naade, adopteres som Sønner og optages endelig til et evigt Liv."

Profesor Gisle Johnson siger i sin systematiske Theologie i Artikelen om Retfærdiggjørelsen:

"Ejont hvilende paa en absolut tilstrækkelig og absolut Grundvold, er dog Retfærdiggjørelsen væsentlig knyttet til en bestemt subjektiv Betingelse;

den individuelle Applikation paa den enkelte Synder maa altid blive betinget af hans personlige Forhold til Guds i Kristo aabenbarede Naade, en subjektiv Betingelse, der da alene kan bestaa i den Modtagelighed for hin objektive Naadegave, som er given i Synderens personlige Retning mod den, i et bodfærdigt Hjertes troende Længsel efter personlig Andel i den ved Kristus istandbragte Verdensforsoning."

Samme Forfatter [Lutherst Kirketidende 2 Bind, Side 159]: "Efter Lutherst Lære har Synderens objektive Benaadelse til sin umiddelbare Følge den Helligaands Meddelelse og subjektive Levenbegjærlighed, som han virker i den Retfærdiggjortes Hjerter. Gjenfødselen er i alle Tilfælde **uopløselig forenet med Retfærdiggjørelsen**. En Gjenfødselse, som ikke er uopløselig forenet med Retfærdiggjørelsen, kjender den augsburgske Konfession ikke." I samme Afhandling, Side 207, hedder det: "Vi finde stundom i Luthers Lære Gjenfødselsens Begreb udvidet saaledes, at ogsaa den **objektive Retfærdiggjørelse** paa en vis Maade er deri indbefattet; men undertiden finde vi omvendt Retfærdiggjørelsens Begreb udvidet derhen, at den foruden den egentlige objektive Retfærdiggjørelse, Syndsforladelsen, tillige indeslutter den subjektive Forandring, den Hjertets Fornyelse, som er **Syndsforladelsens umiddelbare Følge**, altsaa Gjenfødselen i dette Ord's snevrere Betydning."

Samme Steds: "Som den Naadewirking, hvorved formedelst Troen et nyt aandeligt Liv skabes i Hjertet, er Gjenfødselen, Retfærdiggjørelsens umiddelbare Følge."

Prof. Johnson stiller Gjenfødselen i et uadskilleligt Forhold til Retfærdiggjørelsen; de to kunne ikke adskilles.

Angaaende Pastor Muus's Fortolkning af Apologiens Art. 2 har jeg at bemærke, at denne Artikel handler om Troens Retfærdighed. Her handles om hvad Kristus har gjort for alle Mennesker, "at han tilgav alle", d. e. at han erhvervede Syndsforladelse for alle. Her tales om, hvad Kristus har gjort ved sit Komme til Verden. Dette Sted af Ambrosius maa forstaaes, ikke ud-

revet af sin Sammenhæng, men i Analogi med Konfordindehørens Lære om Retfærdiggjørelsen. Kan De vise, at det er i Analogi med Konfordindehørens, at Gud forlader Synden for man tror, da er Alt ret. Ambrosius lærer, at Retfærdiggjørelsen foregaar da, naar Menneſket tror, hvilket kan bevises ved Citater af Ambrosius.

Hvad mine Udtryk i Marsberetningen angaar, da tør jeg fralægge mig den Bestyrling, at den deri indeholdte Lære er falsk og tværtimod erklære, at den, der erklærer denne Lære falsk, fører selv falsk Lære. Den Lære, at Gud ved Kristi Forsoning har afsløvet den ganske Verden, er falsk, fordi Apologien lærer, at Absolutionen er betinget af Troen. Vi kunne ikke gaa videre end at sige, at i Forsoningen ligger Guds hjertelige Villighed til at benaade, saa at han altid staar rede til at benaade, til at retfærdiggjøre.

Hvad Spener angaar, maa jeg minde om, at han skjelne mellem den "virkelige Retfærdiggjørelse, som sker ved Troen", og en anden. Kristi ypperstepræstelige Embede gaar derfor ud paa at nedbede Naade over Syndere.

Det var dog et forunderligt Udtryk, som Pastor Mikkelsen nylig bragte, at Gud har forladt Synden før end Menneſket ved Retfærdiggjørelsen er bleven dygtiggjort til at annanne den, som om Retfærdiggjørelsen skulde være en Dygtighed til at annanne Forsoningen, altsaa noget fortjensfulgt fra Menneſkets Side, hvilket den dog ikke er.

I det eiterede Sted af Rambach tales kun om en Retfærdiggjørelse med Hensyn til Erhvervelsen. Han skjelner mellem en Retfærdiggjørelse med Hensyn til Erhvervelsen og en Retfærdiggjørelse med Hensyn til Tilgivelsen. Dette tror jeg ogsaa. Den første er sket for alle, den anden sker ved Troen.

Ved det af Pastor Mikkelsen anførte Citat af Nørhørborg bør man mærke sig, at han siger "i en vis Henseende". Nørhørborg siger i sin Prædiken paa 11te Søndag efter Trefoldighed: "Om en Synders Retfærdiggjørelse for Gud": "Men findes der ikke noget ret Begjær hos dem, hvoreledes kan det da være retfærdigt, at Jesus uden deres alvorlige Begjær og Altraa skulde nærme sig

til dem og forene sig med dem? Hvoreledes kan Retfærdighed tilregnes dem, naar de ikke alvorligen ville? Saaledes indse vi Nødvendigheden af Omvendelsen for Troens Styld, som foruden den ikke kan være anderledes end død. Men er den levende Tro umulig foruden Omvendelse, saa er ifølge deraf ogsaa Retfærdiggjørelsen umulig foruden den. Derfor sammenføjer ogsaa den hellige Skrift Omvendelsen og Retfærdiggjørelsen som de, der nødvendig maa staa sammen, og den forudsætter Omvendelsen som en Nødvendighed."

J. Bergh: Da jeg igaar forlangte Ordet, tænkte jeg, at vi vare komne sammen her for at forhandle Læren om Retfærdiggjørelsen. Nogle Sætser bleve lagte til Grund for Forhandlingerne. Sætserne indeholde jærlig disse tre Punkter: Forsoningen, Naademidlerne og Troen. Det erklæredes da, at disse tre Punkter ikke vare væsentlige Dele af Retfærdiggjørelsen, men da vi kom til det første Punkt, Forsoningen, erklærede den norske Synode, at dette netop er Stridspunktet. Dette havde jeg ikke ventet. Jeg har troet, at For skjellen var i Læren om Retfærdiggjørelsen. Jeg glæder mig dog herover, da vi har været bestyrlt for at lære, at Verden i Kristi Død ikke er bleven forsonet. Igaar blev det fra den norske Synodes Side paastaet, at vi ikke lærte alle Menneſters Forløsning ved Kristum, at vi lærte, at Forsoningen blot var muliggjort, men virkeiggjordes først da, naar man tror. Jeg fravisjer mig ganske denne Bestyrling. Vi have aldrig lært, at Kristus er død blot for de Troende. (Past. L. Larsen: "Har en saadan Bestyrling været gjort i denne Forsamling?") Bergh: Det fremgaar af Referatet for igaar. Det glæder mig, at den norske Synode har erklæret, at det just er herom Striden har været. Jeg er da berettiget til at fremholde, hvad Synoden har lært, og haaber, at Ingen vil afbryde mig."

"Maanedstidende" 1861 Pag. 195: "Ved Kristi Opvækkelse fra de Døde har Gud afsløvet hele Verden, det er, gjort den løs fra Synden."

Pag. 196—197: "Kristi Død har

som Døden for alle Menneſter tilintetgjort Synden. Er derimod Kristus ogſaa opreift i alle Menneſters Sted, ſaa ere alle Menneſter erklærede for retfærdige i Kristo; thi Kristus behøvede ſom den Retfærdige ikke for ſin Perſon at retfærdiggjøres ved Opvættelſen, men dette er ſket for vor Skyld, i hvis Sted han er død og opſtanden, og altsaa ere alle retfærdiggjorte i Kristo. Forſoningen og Retfærdiggjørelſen er allerede ſket "i Guds Dom, men vi have den endnu ikke."

Enhver Stabning har Ret til at ſige til mig: "Du er forløst og forſonet med Gud; din Synd er Dig forladt!" Pa. 199: "Paa det Spørgſmaal, hvorfor man alligevel ikke ſiger, at Verdens Synder ere den forladte, uagtet Verden allerede for 1800 Aar ſiden er abſolveret? fulgte det Svar: Derſom man ſaaledes uden Videre og uden Forklaring ſagde: Verdens Synder ere forladte, ſaa vilde det være miſforſtaeligt. Mange vilde nemlig forſtaa det ſaaledes, at alle Menneſter vare omvendte og troende og kom i Himlen. Naar man imidlertid ſiger: **Fra Guds Side** ere Synderne tilgivne Verden, ſaa er dette rigtigt taſt."

Pa. 201: "Vor Prædiken og Abſolution er efter den moralſke Virkning ikke andet end hvad Gud har gjort med Kristo. Forſkjellen beſtaar kun deri, at Gud ved at opvække ſin Søn har abſolveret hele Verden, men vi abſolvere kun Enkelte, Præſterne ſ. Gr. kun deres Menighed."

Pa. 244: Fra den anden Side bemærkedes: Udtrykket var uvæſentligt, naar vi kun vare enige i Sagen, at nemlig fra Guds Side Syndernes Forladelſe i Abſolutionen eller Evangeliets Prædiken gives og ſkjæntes lige virkelig baade til Troende og Vantroende, Ubodfærdige og Bodfærdige, Judæer ſaa velſom Peder og Paulus, kort aldeles ubetinget til alle, ſom høre den."

Pa. 249: "Da Talen blev om, hvorvidt Abſolutionen i viſe Tilfælde, ſom Erik Elleſſen mente, ſkulde tilſiges betinget, i andre ubetinget, naar nemlig Præſten kjendte Vedkommende ſom bodfærdig, ſaa bemærkede Paſtor Muus, at en betinget Abſolution er ingen Ab-

ſolution, og at enten ſkal den tilſiges ubetinget eller og ſlet ikke. Flere andre af Synodens Præſter erklærede det for en ſtor Synd at gjøre Abſolutionen betinget, og det var at forkorte Guds ſalige Evangelium med ſelvvalgte Betingelſer eller at forgifte Brødet for Børnene."

"Maanedſtidende" 1867, Pa. 114: "Da man kom til den Lære, at Abſolutionen eller Evangeliet er en kraftig Meddelelſe af Syndernes Forladelſe, gjordes fra Auguſtanaſynodens Præſter den Indvending, at Evangeliet kun meddeler Syndernes Forladelſe til de Troende, men ikke til de Vantro. Vor Synodes Præſter derimod lærte, at Evangeliet er og bliver det ſamme, enten ſaa Menneſkene modtager det eller ikke, og at det derfor er en kraftig Meddelelſe af Syndernes Forladelſe til alle, ſom høre det, enten de ere Troende eller Vantro. Der blev man altsaa ſtaaende og der ſtaa vi endnu den Dag idag."

Pa. 125: "Jeg vil da først bede Dig ſige mig din Mening om den Talemaade af vore Præſter, at Gud er ved Kristi Død bleven forligt med alle Menneſter, endog en Judas og Caiaphas, at alle Menneſters Synder ere ved Kristi Død udſlettede og forladte og hele Verden erklæret retfærdig ved Kristi Opſtandelſe."

"Maanedſtidende" 1869, Pa. 231: "Da Kristus, idet han døde paa Korſet, havde fyldeſtgjort for alle Menneſters Synder, da havde vi Menneſter egentlig allerede fyldeſtgjort for dem alle, og da Kristus ſom en forhenværende Skyldner af ſin Fader ved Opſtandelſen fra de Døde offentlig og højtidelig blev erklæret fri og retfærdig og abſolveret fra al Skyld, da blev egentlig vi Menneſter af Gud fritjendte, abſolverede og retfærdiggjorte. Derfor ſiger Paulus: "Kristus blev givet hen for vore Overtrædelſer og opreift til vor Retfærdiggjørelſe." (Rom. 4, 25). ... "Heraf følger jo, at dette kan, ſa ſkal og maa prædikes for alle Menneſter, og at Evangeliet netop beſtaar deri, at man tilſiger alle: Bærer glade I Syndere, Kristus har allerede udſlettet Eders Synder."

Jeg vil henlede Opmærkſomheden

paa, at her staar, at man skal sige til alle: "Været glade, I Syndere".

Pa. 232: "Nu vil mangen Læser tænke hos sig selv: Hvad? Skulde da ogsaa de Ubødfærdige absolveres, og skulde den Absolution være gyldig, som blev tilfagt en Ubødfærdig? Herpaa svare vi: Absolutionen er og forbliver gyldig og kraftig, selv om den blev tilfagt en Judas, thi ogsaa Judas er allerede ved Kristum fuldkommen gjenløst, og i Kristo for Gud allerede retfærdiggjort og absolveret."

"Maanedstidende" 1869, Pa. 354-355: "Og hvorledes kan han da betragte Verden som retfærdig, dersom han ikke i sit Hjerte har sælvet denne Dom over den, eller, med et Ord, retfærdiggjort den? Dersom man altsaa med Rette kan sige, at Gud i Kristo betragter Verden som retfærdig, saa maa man ogsaa kunne sige, at Gud i Kristo har retfærdiggjort Verden. Har han end ikke udtalt sin Dom for Nogen, saa maa han dog have sælvet den hos sig selv. Endmere overbevies vi om Ubtryffets Berettigelse, naar vi virkelig finde det brugt i Skriften. I Rom. 5, 18 hedder det udtryffeligt: "Ligesom formedelst Gns Fald Fordømmelse kom over alle Mennesker, saaledes skal og formedelst Gns Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse komme over alle Mennesker." Hvem kan her nægte, at her læres alle Menneskers Retfærdiggjørelse i Kristo? At "alle Mennesker" her ikke paa nogen som helst Maade kan betyde bare de Troende, bliver uimodsigelig vist, naar vi se hen til, at de, til hvilke Retfærdiggjørelsen kommer, aabenbart ere de samme som de, over hvem Fordømmelsen er kommen formedelst Gns Fald. Naar vi ret ville se hen til Sammenhængen, saa maa vi tilstaa, at ogsaa i 9de og 16de Vers af samme Kapitel er Retfærdiggjørelsen brugt i samme Betydning, nemlig om hele Verden eller alle Mennesker. Og dog siger "Augustana": "At sige, at Gud har retfærdiggjort og forladt hele Verden og hvert eneste Menneske dets Synd, er hverken rigtig efter Skriftens Maade at udtrykke sig paa herom eller efter det sande Forhold." Hører da ikke Rom. 5, 18 til Skriften? Og

maa ikke Skriftens klare Ord være rigtige efter det sande Forhold?"

Jeg vil her henlede Opmærksomheden paa, at der siges, at Gud har forladt hele Verden og hvert eneste Menneske dets Synd.

Pa. 357: "Gud maa først i sit eget Hjerte udtale vor Fritjendelse, dernæst udtale den for os, og endda vil det afhænge af vor Modtagelse af Fritjendelsen, om vi skulle blive virkelig frie. Men selv om dette Sidste ikke sker, ere vi derfor ligesuldt fra Guds Side og ved hans Dom fritjendte, eller som Skriften kalder det: retfærdiggjorte."

Pag. 358: "Enten er altsaa "Augustanas" Tilstemning til Læren om hele Verdens Forsoning i Kristi blot en tom Talemaade, eller det maa indrømmes, at hele Verden ogsaa er retfærdiggjort i Kristo."

"Maanedstidende" 1871, Pa. 89: "Nei Stridspunktet var fra Begyndelsen af dette, om det hører med til Absolutionens og Evangeliets Bæsen, at Gud fra sin Side ved sit deri udtalte Ord forlader Synden uden Hensyn til, om den, til hvem Ordet kommer, tror eller ikke. Vi paa vor Side paastode dette, og under Forsvaret herfor udviklede vi, hvorledes Gud jo allerede, da han opreiste Kristum fra de Døde, dermed i ham havde erklæret hele Verden for retfærdig."

I "Emigranten" 1867 No. 18 siger Pastor Wikkelsen: "Den Sag, hvorom der mellem os og Augustanasynoden er Strid, er denne, om Gud formedelst Jesu Kristi fuldkomne Betaling for alle Mennesker saaledes er forsonet og forligt med os, at han ogsaa i sin Dom har erklæret alle Mennesker for retfærdige og har forladt alle Mennesker deres Synder, og naar Gud lader forkynde Evangeliet for Menneskene, om han da virkelig ogsaa skænker og meddeeler denne sin naadige Forladelse til alle Mennesker."

I "Emigranten" 1867 No 7 siger Pastor Muus: "I "Emigranten" No. 52 for 1866 fremsætter Pastor Hasselquist følgende Tirade: "Wisconsin-Synodens Lære er, at i og med den almindelige Forsoning, som skede i Kristo for hele Verden, endog for Judas, og

saa hele Verden blev retfærdiggjort, og at ethvert Menneske, endog Judas, dermed er bleven retfærdiggjort, har faaet Syndernes Forladelse, altsaa efter Luthers klare Ord er blevet Guds Barn og Himmels Arving." Uagtet jeg vel ser, at Pastor Hasselquist istedetfor vore klare og utvetydige Udtryk, her har brugt Udtryk, som, fordi de ere løsrevne fra deres naturlige Forbindelse, kan forekomme mangen En, som er mindre bevandret i Skriftens Sprogbrug, underlige, saa vil jeg dog sige, at jeg er hjertelig enig i, hvad Pastor Hasselquist fremstiller som Wisconsin-Synodens Lære indtil de Ord: "Altsaa" osv. Vel at mærke, Pastor Hasselquist fremstiller ikke denne taabelige, ubielse og gudsbespottelige Slutning som sin egen Opfindelse og Tilfætning (hvilket det er), men som vor Lære!"

Jeg beder her bemærket, at Udtrykket: "Ethvert Menneske, endog Judas er bleven retfærdiggjort, har faaet Syndernes Forladelse", er blevet hjertelig tilstømt af Pastor Muus. Den anden Slutning derimod, at Judas blev salig og var et Guds Barn kalder han en taabelig Gudsbespottelse.

Da Pastor Eggen igaar omtalte Rosenius som en from og gudsfrygtig Mand, vil jeg gjøre opmærksom paa, at Pastor Beilesen af den norske Synode har erklæret ham falsklærende i Fortolkningen af afstillelige Skriftsteder.

Prof. Schmidt: Jeg havde neppe troet, at man kunde sankte saa mange og saa klare Vidnesbyrd af os om denne Sag, som Pastor Berg har gjort, og som viser, at vi altid har lært det Samme, uden at blive trætte, fordi det er Guds Ords Sandhed.

I Striden maa man stjelne mellem Sagen og Talemaaden. Den, som blot holder sig til Talemaaden og siger, at der kan ikke og skal ikke bruges noget andet, han vil aldrig komme nogen Vej i en theologisk Diskussion. Man kan fremstille en og samme Sandhed med forskellige Udtryk. En kan bruge et Ord i en Betydning, en Anden i en anden Betydning. Der er f. Ex. Tale om Gjenfødslen. Naar nu Nogen ubetinget vilde holde fast paa, at man ikke

har Lov til at bruge Ordet Gjenfødslen i mer end en Betydning, nemlig om Meddelelsen af det nye Liv, hvorledes skulle vi da forstaa det Sted, hvor der staar: "I skulle udi Gjenfødslen, naar Menneſteus Søn skal sidde paa sin Herligheds Throne, ogsaa sidde paa tolv Throner og dømme de tolv Israels Stammer." (Math. 19, 28), hvor Gjenfødslen dog bruges i en anden Betydning. Saaledes med Hensyn til Udtrykket Forløsning, f. Ex. hvor der staar: "Opfør Eders Hoveder, thi Eders Forløsning stunder til." Her bruges Ordet Forløsning i en anden Mening end den almindelige om Forsoningen ved Kristi Død. Saaledes ogsaa paa det Sted, hvor der er Tale om vore "Legemers Forløsning". Saaledes ogsaa Udtrykket "Fornægtelse", ligeledes "Forligelse", som kan bruges i to Betydninger: Gud forligte Verden med sig selv, det er en Betydning, den anden er: kommer og lader Eder forlige med Gud, altsaa baade en Verdens Forligelse ved Kristum og den Enkeltes Forligelse med Gud aend Troen. Et og samme Ord kan bruges i forskellige Betydninger og en og samme Sag forklares med forskellige Udtryk. Man kan derfor ikke sige, at den, som ikke vil bruge de samme Udtryk, fører falsk Lære. Vi har aldrig sagt, at vore Modstandere skal og maa bruge netop det Udtryk "Verdens Retfærdiggjørelse"; vi have aldrig sagt, at de lære falsk, fordi de ikke bruge dette Udtryk; men vore Modstandere besyldte os for falsk og sjælesfordærende Lære, fordi vi bruge dette Udtryk. Man kan lægge Mærke til Forskjellen mellem Sagen og Udtrykket; vi har ikke forlangt, at Sagen skal forklares med samme Udtryk, som vi bruge, men vore Modstandere ville ikke tillade os at bruge dette Udtryk.

Man er da enig om, at Verden i Kristi Død er forliget og forsonet med Gud, at ligesom i Adam var indesluttet alle Menneskers Synd og Fordømmelse, saaledes indeslutter den anden Adam i sig Retfærdighed, Syndsforladelse og Forløsning for alle Mennesker. "Gud er alle Menneskers Frelser, mest deres, som tro." Hvad vil det sige, at Gud er alle Menneskers, Verdens Frelser?

Er Sagen ikke den, at Gud har lagt alle Menneffers Synder paa Kristum, og at han blev gjort til Synd for os og git med denne Synd ind i Døden, indtil han kunde sige: "Det er fuldbragt?" Saa git han ud af Døden igjen, og hvad vil det sige, at han da bragte Liv og Retfærdighed med sig? Han bar vore Synder med sig ind i Graven, hvor bleve de af? Tog han dem med sig ud igjen? "Derfom En er død for Alle, saa ere de Alle døde", og da gjælder det ogsaa, at derfom En er opstanden for Alle, saa ere de Alle opstandne. Den, som ikke tror, at Retfærdighed, Liv og Salighed er kommen over alle Menneffer og ogsaa over ham, han kan ikke være en Kristen og kan ikke blive salig. Hvad sige Methodisterne, og hvorledes blive de salige efter deres Tro? De maa hyle og bede og skrige og beleire Guds Hjerte, indtil Jæklumpen om Guds Hjerte smelter. Først da tror Methodisten, at han kan blive forsonet med Gud, beder Gud, at han skal forlade ham hans Synd. Han holder Gud egentlig for grum og haardt. Naar han da faar et Vidnesbyrd, en Følelse og Forvisning i sit Hjerte, da tror han, at nu er Gud naadig. Dette er ikke den lutheriske Lære om Retfærdiggjørelsen. Den lærer, at Alt er færdigt, at det, som er Gjenstand for vor Tro, maa være sikkert og maa gjælde fuldt for Alle. Jeg glæder mig ogsaa over visse Udtalelser af Prof. Weenaas, som naar han f. Ex. siger, at Gud var tilfreds med Kristi Forsoning. Men da kunne vi ogsaa juble og raabe Victoria, fordi Gud er forsonet med Alle. Gud har erklæret sig tilfreds i Kristi Opstandelse og derfor vredes han ikke mere. Jeg er ogsaa enig deri, at man kan sige, at Gud har en dobbelt Side; at han er forsonet, det er sandt, at han er retfærdig, det er ogsaa sandt. Fordi vi fødes i Synden, ere vi af Naturen Bredens Børn. Men Gud er en forsonet Gud, og er han det, saa maa ogsaa det tages i Betragtning med Hensyn til dem, som fødes i Synd. Ligesom Gud har to Sider, saaledes ogsaa Verden. I den Henseende er den forsonet, i en anden er den under Guds Væge. Naar der siges, at Verdens Retfærdighed er

given for Alle i og med Kristo, saa er ogsaa dette sandt, og hvad vi har villet fremholde. Her kommer det an paa, om vi forstaa Forløsningen ret. Forløsningen kan forstaaes paa to Maader. Den faktiskke Forløsning vilde være, at vi faktisk være i Himmelen; men den kan ogsaa forstaaes saaledes, at den blev til ved et Mellemregnskab, et Regnskab, hvori Kristus kjøbte hele Verden fri fra Synd, Død og Satans Rige, men dermed er ikke sagt, at vi faktisk ere fri fra Synd, Død og Satans Rige; vi maa dog dø, og kunne ogsaa fordømmes, men vi ere dog blevne fritjendte.

Hvad er Syndsforladelsen? Et Stof? En Materie? Nei, den er det samme som at forlade Synden, at benaade. Denne Syndsforladelse maa være der først som en Handling og siden som en Tilstand. Denne Handling indtraadte først, da Kristus forsonede Verden, og denne Syndsforladelse er siden som en Tilstand i Guds Hjerte. Hvis man nægter, at der er Syndsforladelse før Troen, maa man ogsaa nægte, at Syndsforladelse er tilveiebragt. Saalangt Syndsforladelsen strækker sig ved Kristi Død, saalangt strækker ogsaa Benaadelsen sig.

Hvad Citaterne fra Fædrene angaar, have vi bevist, at der har været meget anseende Fædre, som have talt, som vi tale. Naar vore Modstandere anføre af Fædrene, anføre de ikke saadanne Steder, som sige, at det er galt at tale, som vi tale. Det, som skal bevijes, er, at det er urigtig at tale om en almindelig Verdens Retfærdiggjørelse ved Kristi Opstandelse fra de Døde. Naar der er Tale om Troens Retfærdighed, nægte vi ingenlunde de Vidnesbyrd, som vore Modstandere anføre.

Allerede Cyrillus siger: "Ligesom Fordømmelsen ved den første Adam er trængt igennem til Alle, saaledes er Kristi Retfærdiggjørelses Velsignelse ved den Gne udstrakt over Alle". (Se Calovs Biblia illustrata 4, 100.)

Theophylactus: "Ligesom den gamle Adam har gjort Alle skyldige ved sit eget Fald, skjønt de ikke selv vare faldne, saaledes har ogsaa Kristus retfærdiggjort Alle, skjønt de ikke have

gjort det, som er en Retfærdiggjørelse værdig. (Se Luicer Thesaurus 2, 1338.)

Macius siger: "Ved een Retfærdiggjørelse er Gaven bleven overflødig til alle Menneſker, til Livſens Retfærdiggjørelse. Ens Retfærdighed har retfærdiggjort Alle". (Gloſſa R. T. til Rom. 5, 18.)

Rampius: "Retfærdighedens Gave er overflødig mod Alle, ſaavidt Velgjerningens Erhvervelse angaar" (Kommentar til Rom. 5, 18). Saavidt Tilægnelsen angaar, kommer nemlig Retfærdiggjørelsen blot over de Troende, men ſaavidt Erhvervelsen angaar, er den kommen over Alle.

Danhauer var angrebet for ſin Forklaring over Rom. 5, 18. Hans reformerte Modſtander, Chamier, forklarede dette Sted ſaaledes, ſom Eggen igaar, og mente, at Alle ikke kunde være Alle, fordi ellers Alle maatte blive ſalige. Danhauer ſvarer herpaa blandt Andet: "Talens Gjenſtand beſkrives ſnart under et Fællesnavn "Verden", ſnart under et Udtryk "alle Menneſker"

.... For at den anden Del af V. 18 kan ſvare til og harmonere med den første, er det nødvendigt, at, ligesom i den første Del af Verſet "alle Menneſker" tages for Alle og de Enkelte (thi Ingen er undtagen fra Syndens indtrængte Smitte og Beſtilenſe), at ſaaledes ogſaa i den følgende Del Talen ſter om alle Menneſker. Den første Adam, Synderen, bliver af den hellige Paulus ſom et Forbillede ſammenlignet med den anden Adam, Midleren Kristus, viſtnok ikke med Henſyn til Maaden, hvorpaa En er i Adam eller ſaar meddelte Noget, heller ikke med Henſyn til ſelve de Ting, ſom blive forplantede; thi diſſe ere ulige og aldeles modsatte; — men 1) med Henſyn til Faldets og Frelsens Oprindelse, hvoraf hin (Adam) ved ſin Ulydighed og ſin Fortjeneste var vort Falds Ophavsmand, men denne (Kristus) ved ſin Lydighed og ved ſin Fortjeneste er vor Saliggjørelſes Ophavsmand. 2) Med Henſyn til Virkningerne: fra Adam flyder Synden, Døden og Forbømmelsen; fra Kristus flyder Gaven,

Livet og Retfærdiggjørelsen. 3) Med Henſyn til Subjekterne og den i Virkninger lige og proportionerede Udſtrækning, at ligesom Adams Synd og Uretfærdighed tilregnes den hele Menneſkeſlæggt og er geraadet dem til Skyld og Straf, ſaaledes paa den modſatte Side Kristi Retfærdighed tilregnes alle Menneſker og gjælder for dem ſom Fyldeſtgjørelſe, ydet den guddommelige Lov. Thi derſom den fortjentlige Opnaaelse af Retfærdighed efter Guds Henſigt var en partikular og vedkom blot Noget, medens paa den anden Side Adams ſtandbringelse af Skylden er almindelig, ſaa vilde Udſtrækningen med Henſyn til Kristus ikke engang være lig den hos Adam, ikke at tale om, at den ſkulde være overflødiger og ſtørre." (Disputationes, Pag. 861.)

Buddens: "Vi ſkulle ved Troen holde os faſt til Gud, ikke blot fordi han er den almægtige Gud, ſom har opreift Kristus fra de Døde ved ſin almægtige Kraft og ſaaledes ogſaa kan frelle os fra vor aandelige ſtore Glendighed og Synderes Død, ja den evige Forbømmelse, men ogſaa fornemmelig fordi og forſaavidt han ved Jeſu Død, ſom det ſtore Forſoningsoffer for vore Synder, er ſaa fuldkommen forſonet, at nu hans Retfærdighed i denne Henſeende ikke har noget Krav mere mod ham, og heller ikke mod os, for hvem denne Død er ſket, og han ſaaledes til Vidnesbyrd herom nødvendigvis maatte tade denne vor Borgen og Midler ſlippe ud af Dødens Gjelbsfængſel og ved hans Opvækkelse erklære offentlig for al Verden, hvor ſandt og fuldkommen han er forſonet og hans Retfærdighed ved Sønnens Død er tilfredsſtillet. Det er meget magtpaaliggende, at Troen ikke blot er viſ paa den ſkede Forløsning, men ogſaa derpaa, at den ogſaa er bleven antagen af Faderen ſom fuldgyltig og han ſaaledes i Sandhed er bleven forſonet. Men hvoraf vide vi, at Kristi Lidelse og Død er ſaaledes bleven anſet for gyltig hos Gud, at derved en fuldkommen Fyldeſtgjørelſe for vore Synder er ſket? Dette er aabenbart af den forſtfulde og høiſtfortjente Jeſu Kristi Opſtandelse, hvorfor Apostelen

anfører den samme, som Retfærdiggjorelsens nærmeste Grund udsiger: og opreist til vor Retfærdiggjørelse. Ligesom derfor Gud ved Jesu Kristi Opstandelse tilstrækkelig bevidner, at hans Retfærdighed ved Kristi, vor Borgens, Død er fulkommen tilfredsstillet, og han saaledes ikke længere har Noget mod ham eller alle Mennesker, i hvis Sted han er traadt. Saaledes kan Troen rigtig fæste Fod paa denne ubægavelige Grund, og den kan ved Kristi Opstandelse, naar den tillidsfuld griber den høie Fortjeneste, desmere forstikres om, at Gud ikke vil tilregne os vore Synder, ligesaa lidt som han længere kan tilregne Kristo den, og saa sandt vi Alle i Kristo og med ham ved hans Opstandelse allerede ere blevne friskjendte fra alle Synder og deres Straf og Fordømmelse." (Opbyggelige Betragtninger over Romerbrevet S. 255—257).

"Om denne Livsens Retfærdiggjørelse bevidner Paulus, at den ligesaa vel er kommen over alle Mennesker, ligesom ved Adams Synd Fordømmelsen er kommen over alle Mennesker; thi endstjønt ikke alle Mennesker virkelig komme til Livets Retfærdiggjørelse og altsaa blive belagte i det evige Liv, saa sker dette dog af deres egen Skyld, medens ellers denne Naade vedrører Alle, ligesom det ogsaa omvendt sker, at da Fordømmelsen er kommen over alle Mennesker ved Adams Fald, alligevel Noget, nemlig de Troende, ikke virkelig blive fordømte." (S. 325).

Buddens: "Vi blive retfærdige ved Kristi Lydighed, idet den Lydighed, som han har ydet i vort Sted, tilregnes os i Troen som vor egen, saa at vierved for Gud og i hans Dom fremstilles som Retfærdige, ligesom vi ogsaa i den tilkommende almindelige Dom skulle blive fremstillede som Retfærdige alene ved Kristi Retfærdighed. . . . Ligesom nu denne Tilregnelse paa Guds Side allerede for længe siden er skeet for Alle og for hvert enkelt Menneske (thi de Mange, som ved Kristi Lydighed skulle retfærdiggjøres, ere Alle; ligesom og de Mange, som ved Adams Ulydighed ere blevne Syndere, uden Tvivl ere alle Mennesker, som Erfaringen stad-

fæster), hvorfor ogsaa Apostelen i 2. Kor. 5, 19. udtrykkelig lærer, at Gud, da han ved Kristum forligte Verden med sig selv, da ikke tilregnede dem deres Overtrædelser, nemlig paa Grund af den i deres Sted af Kristus ydede fuldkomne Forsoning og Retfærdighed. Saaledes er det ogsaa nu nødvendigt, for at vi kunne belagtiggyøres i denne høie Naade, at vi i Troen, som virkes i os i Gjenfødselen, virkelig lade os forlige med Gud (2. Kor. 5, 19, 20.) og saaledes i Sandhed ved Troen gribe denne Kristi Retfærdighed. (Fortælling over Romerbrev S. 327).

J. Jakob Nambach: "Han (vor Midler) maa for det Første betragtes som den anden Adam og sølgelig som en ny Stammefader for den menneskelige Slægt. Ligesom nemlig den første Adam ved sit Fald repræsenterede den hele Menneskeslægt, som var i hans Lander, saaledes har ogsaa den anden Adam, Kristus Jesus, i sin Forløsnings og Gjenoprettelses Gjerning repræsenteret den hele Menneskeslægt. Da altsaa denne anden Adam døde, saa blev dette i Guds Dom ikke anseet anderledes, end om den hele Menneskeslægt havde for sine Synders Skyld udstaaet Døden. Fremdeles, da denne anden Adam blev begravet, da blev det i Guds Dom ikke anseet anderledes, end om alle Syndere vare begravet med ham og medindstængte i hans Grav. Og da denne anden Adam atter opstod fra de Døde, saa var det ikke anderledes, end om alle Syndere vare atter opreiste med ham, og alle tilhøbe friskjendte og friskundne fra al Forpligtelse til fremdeles at gjøre Fyldest for Gud. Til denne Hemmelighed sigte de apostoliske Talemaader, 'at være død med Kristo, at være begravet med Kristo, at være opreist med Kristo, at være sat over til et himmelsk Væsen med Kristo', thi ligesom Paulus gjør denne Slutning (2. Kor. 5, 14.): "Derfor En er død for Alle, ere de Alle døde", saa kunne vi ligeledes gjøre den Slutning: Derfor En i Guds Dom er opstanden for Alle eller i Alles Sted, saa ere de Alle opstandne, eller Alle ansees som saadanne, der have udstaaet Straffen og ere af den guddommelige

Retfærdighed atter blevne satte paa fri Fod. I Guds Dom har Alt dette sin fuldkomne Rigtighed, og paa vor Side mangler intet Andet, end at vi tro det, ligesom det i Guds Ord er bevidnet for os." (Jesu Kristi saliggjørende Lære, Pag. 316).

G. C. Nieger, hvis Postille har været en af de mest udbredte i Tydskland, har en Paaskeprædiken over følgende Thema: "**Om Kristi Retfærdiggjørelse ved hans Opstandelse**", og udvikler da, "hvorledes Kristus for sin Person ved den er retfærdiggjort; 2) hvorledes med Kristo tillige alle Mennesker ere retfærdiggjorte; 3) hvorledes nu ethvert Menneske skal føre sig denne Retfærdiggjørelse, virkelig tilegne sig den og triumfere ved samme. Han siger i denne Prædiken blandt Andet: "Ligesom vi i Adam Alle ere blevne fordoømte og skyldige til den evige Død, saaledes ere vi i Kristo Alle retfærdiggjorte og friskjendte fra den evige Døds Dom. Ligesom den Dødens og Fordømmelsens Dom, som blev udtalt over Adam, har ogsaa rammet os Alle med ham, fordi Adam repræsenterede os Alle for Gud, — saaledes angaar ogsaa den Friskjendelse, som ved Kristi Opstandelse er bleven udtalt over ham, tillige os Alle, netop fordi Kristus ogsaa har repræsenteret os Alle for Gud. Hvad der er vederfaret Kristus, vor Midler, bliver anseet saaledes, som om det var vederfaret os selv. Da han døde, ere vi Alle døde for Gud. Da han opreistes igjen, ere vi Alle i Guds Dom opstandne med ham . . . Dette stadfæstes ogsaa ved klare Skriftsteder (Ef. 2, 5—6). Her siger Paulus: "Ligesom formedelst Gns Fald Fordømmelse kom over alle Mennesker, saaledes er og formedelst Gns Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse kommen over alle Mennesker." Her se vi, hvorledes Apostelen holder begge Ring ved Siden af hinanden, nemlig Fordømmelsen i Adam, at den er kommen over os ved det naturlige Vaand, idet Adam har skullet være vor Stammefader; og saa Livsens Retfærdiggjørelse i Kristo, at den kommer over os paa Grund af den Naadepagt, efter hvilken Kristus skulde være vort Hoved og vor Midler. Lige-

som vi nu Alle ved Adams Fald ere døde den evige Død, saaledes har Gud ved Kristi Død og Opstandelse fornyet, hvad der var bleven fordærvet. Vi ere Alle døde ved den døende Adam; vi ere Alle retfærdiggjorte med den retfærdiggjorte Kristus; ligesom i Kristi Død den Retfærdige døde for de Uretfærdige, saaledes er i Kristi Opstandelse der Retfærdige, som ikke behøvede nogen Livsens Retfærdiggjørelse for sin Person, bleve retfærdiggjorte for os Uretfærdige, og vi ere saaledes retfærdiggjorte med ham . . . Men vi maa (3.) betragte og læse, hvorledes nu ethvert Menneske skal føre sig saadan Retfærdiggjørelse, virkelig tilegne sig den og triumfere i Samme. Hvad der er sagt hidindtil, gjælder om Erhvervelsen: nu maa det ogsaa gribes og nydes af hver Enkelt. Vor Herre Gud har rigtignok ved Kristi Opstandelse kundgjort paa en høitidelig Maade og erklæret, at al vor Skyld ved Kristi Retfærdiggjørelse er udslettet. Men denne almindelige Slutning maa siden komme til Udførelse paa hver Enkelt, efter som de komme ind i Verden. Engelen prædiker her: **Han er opstanden.** Saaledes maa en af Evangeliets Prædiken lade Troen blive virtet hos sig. Og Troen griber da for hver Enkelt i særdeleshed det, som er erhvervet for Alle." (Hjertepostille 1756, Side 654 flg.)

J. H. Majus, en intim Ven af Spe-
ner, siger: "Det er meget vel bekjendt, at vore Theologer med endrægtig Overensstemmelse paastaa, at Syndernes Forladelse og Kristi Retfærdigheds Tilregnelser maa opnaaes af de Enkelte ved en personlig Tro. Men da den hellige Skrift paa flere Steder lærer os, at Verden, medens den endnu var en Gjenstand for Guds Vrede, ved Sønens Død er bleven forliget med ham, saa at han ikke længer har tilregnet den selv dens Synd (Rom 5, 10. Kor. 5, 19.), saa synes dette at stride med vore Theologers Mening. Thi det kunde synes at være taabeligt, at man først ved Troen efter mange Aarhundreder skal søge, hvad der er bleven opnaaet af Alle for flere hundrede Aar siden. Man maa altsaa se til, om vore Theo-

loger virkelig lære mod den hellige Skrift, eller om ikke hellere den hellige Skrift med vore Theologer lærer en dobbelt Forligelsens Naade. Dette vil fremgaa af det Følgende. Hint meget stærke Argument, hvormed vore Theologers Mening synes at kunne omstødes, grunder sig paa de ovenfor anførte Steder Rom. 5, 8. 10. 2. Kor. 5, 19, hvor Apostelen bevidner, at Synderne paa Grund af Kristi Forløsning ikke tilregnes selve Verdenen, og det medens den endnu er Guds Fiende (ved hvilket Udtryk i den hellige Skrift aldrig de Fromme betegnes). Heraf synes det at følge, at man gjør noget Overflødigt, naar man søger at faa den Naade, som allerede for længe siden er os bleven meddelte. Vi svare: 1) det er vistnok sandt, at Gud, som Apostelen bevidner i 2. Kor. 5, 19., har ved Kristi Død forliget hele Verden med sig selv; men 2) det er ogsaa sandt, at Verden, som den samme Apostel bevidner i B. 20., ved denne Forligelse ogsaa selv fra sin Side maa forliges med Gud og saaledes anerkjende det, som fra Guds Side er skeet. Altsaa kan man ikke Andet end fastholde en dobbelt Forsonings og Syndsforlæbelsens Naade, som begge ere omtalte i B. 18., og hvoraf den første hører Gud alene til, men den anden tillige kræver Menneskets Tilstemmelse . . . Vi ville forklare Sagen ved et Exempel. Lad os sætte, at en By, som er falden af fra sin Fyrste, er af ham atter optagen til Naade paa den Betingelse, at enhver Borger skal bønfsaldende komme til ham, erkjende sin Ugudelighed og bede om Naade. Her vilde Du visselig domme, at en saadan By fra den fornermede Fyrstes Side allerede er optagen til Naade igjen, og at han har glemt alle de Misgjerninger, som den havde forøvet, og ikke tilregnet dem den; skjønt Forligelse ogsaa endnu maa ske fra den fornermede Byes Side, saa at denne eller hin Borger, som forsummer Fyrstens Velvillie og ikke vil antage den fremsatte Betingelse, med Rette forbliver i sin Skyld. Altsaa vil en fuldkommen og fuldstændig Forligelse først da afflutes, naar enhver Borger til dens Fuldstændiggjørelse annammer Fyrstens tilbudte

Naade. Paa samme Naade forholder Sagen sig med Menneskeslægten, som er optagen til Naade og dog ikke desto mindre forpligtes til ved en sand Omvendelse og Tro at annamme Guds Naade, saa at Enhver med Frygt og Tillid kaster sig ned for Retfærdighedens og Barmhertighedens Throne og saaledes erholder Kristi Døds Frugt. Dette er den Forligelse, som den allerede forligte Gud kræver af os og uden hvilken han ikke tilfulde kan aabenbare sit velvillige Sind mod os. Og deraf kommer det ogsaa, at Apostelen strax efter formaner, at vi skulle lade os forlige med den forligte Gud. (Exercitationes Biblicæ. Tom. 2. Pag. 382 flg.)

Vördrag den 16de November.

N. Swege (Magsf. Menighed, Albany), Pastor Nasmusen (norske Syn.), M. K. Dahl (Waupau, norske Syn.), Kristian Levorsen (Eggen's Magsf., Luthervallen), Thor Myre (Megs. Megh., Luthervallen), Chr. Lynstegaard (Magsf. Megh., Luthervallen), Erik Hoppestad (Magsf. Megh., Luthervallen) optoges i Konferentsen.

Protokollen for Fredag oplæst, rettet og vedtaget.

Om Retfærdiggjørelsen.

Past. B. Gjeldaker: Jeg skal begynde med at knytte nogle Bemærkninger til den Udtalelse af Prof. Schmidt: "Vi har aldrig bestyldt vore Modstandere for falsk Lære, fordi de ikke bruge disse Udtryk." Jeg kan dog paa Stedet bevise, at det har været kaldt falsk Lære, naar vi paa vor Side have erklæret Omvendelse og Tro at være Betingelse for Syndsforlæbelse. I Sats 4 og 5 læses, at i Kristo er Retfærdighed, Liv og Salighed kommen over alle Menneffer. Her kan ikke menes en Dom over den Enkelte, thi derom handler den 12te Sats; her tales ikke om at være indplantet i Kristo, ikke om den personlige Besiddelse, thi det indeholdes ogsaa i Sats 12. Her maa

altsaa menes Kristus som Verdens Stedfortræder, at han er givet hen for alle Menneſker og ogsaa opreist for alle Menneſker. Her tales altsaa om en Handling af Kristus som Verdens Stedfortræder. At hvad han som saadan har gjort, er gjort for Alle, i Alles Sted og til Alles Bedſte, er jeg fuldkommen enig i, — hvilket vi ogsaa have erklæret her, og kan altsaa tilſtemme Sætſerne og Prof. Schmidts Udtalelſer om diſſe Sætſer. Naar jeg undtager Overſkriften, tilſtemmer jeg dem ganſke, fordi jeg ikke finder andet end ren Lære i dem. Hvorfor jeg undtager Overſkriften er, at jeg ikke i diſſe Sætſer finder nogen Beſvarelſe paa det Spørgſmaal: Hvad er Retſærdiggjørelſen ved Troen alene? Jeg fremsætter derfor det Spørgſmaal til den norſke Synode: "Hvad forſtaar den med Retſærdiggjørelſen af Troen alene?" Der ſyntes ogsaa paa forrige Møde at være Vilberede heri. I Referatet S. 79 ſiger Paſtor Valdeland: "Naar der har været Tale om, at den enkelte Synders Retſærdiggjørelſe er en Doms-handling af Gud over den Enkelte, har jeg ikke forſtaaet det. Jeg har ogsaa forſtaaet en Synders Retſærdiggjørelſe ſom en Doms-handling. Men tænker jeg mig Retſærdiggjørelſen ſom en Domsakt, da tænker jeg mig en Dommers, Anklager, Anklaget og Stedfortræder. Synderen anklages af Loven; Dommere dømme efter Loven; den Dømte føler ſig ſtylbig for Dommen og kan ikke ſvare Gæt til Tilfinde; da kommer Gud til ham i Evangeliet; der taler Midleren om ſit Blods Kraft; derved opvæktes Længſel efter Frigjørelſen i Kriſto. Naar Synderen nu, ſøende ſin Styldighed for Guds Dom, længes efter Retſærdighed i Kriſto, er Troen der; da kommer Gud gjennem Evangeliet og taler om en Friſindſeſdom i Kriſto. Denne Friſindſeſdom er ikke noget Nyt, men neblagt i Ordet; jeg vil ikke kende Noget til Gud uden gjennem Guds Ord. Den Retſærdiggjørelſeſdom, ſom ſkal ſke, naar Gud retſærdiggjør den Enkelte, er da ikke ſkeet udenfor Ordet, kender jeg ikke udenfor Ordet." Her ſiger Vedkommende, at han ikke forſtaar, at Retſærdiggjørelſen er en Doms-handling af

Gud over den Enkelte. Men her ſtaar dog i diſſe Sætſer (12te Sætſ): "Naar en enkelt Synder ved Troen griber Evangeliets Forjættelſe i Ord og Sakrament og ſaaledes tilegner ſig Kriſti Fortjenesteſt Skat til ſin Retſærdiggjørelſe og Saliggjørelſe, bliver han ogsaa af Gud, ligesom i en Retſag for Guds Domſtol, regnet og erklæret for en ſaadan, ſom nu for ſin Perſon er belagtig i Kriſti Fortjeneste og Retſærdighed til ſin Salighed, og ſaaledes ved den perſonlige Beſiddelſe af Kriſti Velgjerning ogsaa perſonlig retſærdig og en Arving til det evige Liv." Her tales dog viſt om en Doms-handling over den Enkelte. Dette er ogsaa udtalt af en ſenere Taler (Ref. Pag. 81): "Naar Menneſket annammer Naaden og Gud imputerer Retſærdighed, da er dette en Doms-handling af Gud; fordi over den vantro Synder er For-dømmelſeſdommen; de ere under Djævelens Herredømme, ikke under Kriſti; ved Troen maa de komme under et nyt Herredømme, overføres fra Mørket til Lyſet; her er ogsaa en Forandring i Guds Hjerte.

Den førſt citerede Taler ſiger: "Denne Friſindſeſdom er ikke noget Nyt, men neblagt i Ordet; jeg vil ikke kende Noget til Gud uden gjennem Guds Ord. Den Retſærdiggjørelſeſdom, ſom ſkal ſke, naar Gud retſærdiggjør den Enkelte, er da ikke ſkeet udenfor Ordet, kender jeg ikke udenfor Ordet." Naar man noiere tænker over, hvad her ſtaar, ſaa ligger her udtalt, at Gud ikke dømmer uden i ſit Ord. Dette kan forſtaes ſaa, at her er en Forverling af Alten, Dommen ſelv, og Ordet, ſom bringer deene. Hvis der ikke er en anden Dom end den i Ordet, maa jeg være retſærdiggjort for 1800 Aar ſiden. Dette synes mig at være en Vilbarelſe. Jeg ſkal tillade mig, da Roſenius ſtaar høit anſeet, at anføre, hvad han har talt om denne Sag. Han har tidligere talt om den Vilbarelſe, at Troen er en Dyd hos Menneſket, ſom fortjener Retſærdigheden, og derefter ſiger han: "Paa den anden Side opſtaar en og anden Gang en Vilbarelſe af modsat Beſtaffenhed, naar Sjæle have faldet paa den Mening, at vor Retſærdiggjørelſe var helt

uafhængig af Troen og var en Gang for alle skeet for hele Verden i Kristi Død; hvorved man endog er kommen derhen, at alle Menneſter, for hvilke Kristus har udgydt ſit Blod, maatte blive ſalige. Saaledes kaſtes det arme Menneſke fra den ene Vildfarelſe til den anden, naar det ikke i Herrens Frygt giver Agt paa alt hans Ord. Mod denne ſenere Vildfarelſe ſtrider det Ord: **"Retſærdiggjorte ved Troen"**, tilligemed hele Chriſteus Lære om Omvendelſe, Tro, Gjenfødele o. deſl. Troen er ligesaa nødvendig til vor Retſærdiggjørelſe ſom Kristi Forſøningsoffer, men for et ganſke andet Niemed. Kristi Blod er Löſepengen, Kristi gjørende og lidende Lydighed er den egentlige Retſærdighed, ſom gjælder for Gud, men Troen er Haanden, hvormed vi gribe den koſtbare Gave, Troen er Miblet, hvorved vi iklædes Kristi Retſærdighed og blive med ham forenede, gjenføbte og helliggjorte." "Den Tro er det umuligt at behage Gud" (Ebr. 11). (Rosenius Forkl. til Romerb. 1 Bind Pag. 275 ſvenſke og 243 norſke Udg.)

Jeg gjentager ſaaledes, at det er mig om at gjøre at ſaa en Erklæring fra den Kant om, hvad Retſærdiggjørelſen ved Troen alene er, da dette mangler i Satſerne. Jeg har følt det ſom en dyb Trang hos mig at komme til en enig Forſtaaelse med vore Landsmænd, ſom beſjende ſig til den lutherſke Lære, og ønſter da at vide, hvad de mene og lære. Jeg ønſter at vide, hvad den norſke Synode forſtaar med Syndernes Forladelſe. Prof. Schmidt har udtalt ſig herom. Hvad er Syndsforladelſe, hvad mener man dermed? Det forekommer mig beſynderligt, at Nogen kan bruge ſaadanne Udtryk ſom dette, at "Evangeliet giver, ſkænker og meddeler Syndernes Forladelſe til Alle, ſom høre det, enten de tro eller ikke." Det forekommer mig forunderligt, at man kan ſtaa lige overfor den frækkeſte Synder og Gudsbeſpotter og ſige: Vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte. Naar man bruger ſaadanne Udtryk og Talemaader, ſom f. Ex. at Jeſus i Evangeliet ſtaa lige overfor den trodſigſte Fornegter og bittreſte Spotter og ſiger: Vær frimodig, Dine

Synder ere Dig forladte, da maa man have en anden Mening med Syndsforladelſe, end den jeg har lært. Prof. Schmidt forklarer Syndsforladelſen ſaaledes: I Kristi Død blev den til en Handling, ſiden er den en blivende Tilſtand i Guds Hjerte. Ifølge dette maa alſaa Syndsforladelſen blive til en Handling i et Dieblit, nemlig i det Dieblit, da Kristus døde. Gud har dog forladt Synden ogſaa i det gamle Teſtamente, for Tidens Fylde kom, men paa Grund af Kristi Lidelſe og Død, alſaa er dette en Handling fra Ewig- heds af, og naar vi tale om Tiden, bliver den en Tilſtand i Guds Hjerte. Jeg tør ikke indlade mig paa at beſtride et ſaadant Udtryk, da det er mig ſaa ganſke fremmed, men det er ikke den Syndsforladelſe, ſom vi har læst om i vor Børnelærdom. Prof. Schmidt ſiger ſelv, at Syndsforladelſe er at forlade Synden, — alſaa at borttage Syndens Skyld og Straf, alſaa en Handling, og det er en Handling, ſom ſter ligeoverfor den Enkelte, naar Synderen omvender ſig. Pontoppidan ſiger: "Vil Gud vel ſaaledes forlade Syndere? Ja, naar Synderen omvender ſig af Hjertet." Luther ſiger om Daaben, at den virker og udretter i os Syndernes Forladelſe. "I Kirkepoſtillen", Forkl. over Evangeliet paa 19de Søndag efter Treſoldighed ſiger Luther: "Synderne forlades paa to Maader; for det Førſte, naar de uddrives af Hjertet og Naaden indgydes; det gjør Gud alene; for det Andet, naar Syndernes Forladelſe forkyndes; det gjør ogſaa det ene Menneſke ved det andet." Jeg har her udtalt, hvad jeg lægger i Udtrykket "Syndernes Forladelſe." At Syndernes Forladelſe er en Handling, fremgaar af Guds Ord. Da den Værkbrudne blev bragt til Jeſus, og Jeſus ſaa deres Tro, ſagde han: "Søn, vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte." For at viſe, at han havde Magt til at forlade Synderne, ſagde han til den Værkbrudne: "Staa op, tag Din Seng og ga", og Folket priſede Gud, ſom havde givet Menneſkene ſaadan Magt. Johannes ſiger: "Derſom vi beſjende vore Syndere, er han trofaſt og retſærdig, ſaa at han forlader os Synderne

og renser os fra al Uretfærdighed (1 Joh. 1, 9). Jeg forstaaar altsaa med Syndernes Forlæbelse det at borttage Syndens Skyld og Straf for den enkelte bødferdige og troende Synder. Angaaende Rom. 5, 18. vil jeg oplæse et Sted af Luthers Kirkeposille, Ep. 1ste Suledag: "Ligesom Synden formedelst Adam ved den naturlige Fødsel uden vor Fortjeneste og uden vor egen Medvirkning er kommen over os og os medfødt, saaledes er paa den anden Side ved Gjenfødselen Naaden og Saligheden uden vor Fortjeneste og vore egne Gjæringer kommen til os formedelst Kristum."

Søndag Septuagesima: "Thi ligesom Synden og Døden hænger ved og arveligen følger dem, som blive fødte af Adam, saaledes hænger Livet og Retfærdigheden ved og følger arveligen dem, som blive fødte af Kristum."

Fjeld: Jeg har for min Part baade været og er bange for at komme ind paa en vildfarende Vej i Tro og Lære og vil derfor gjerne høre Kristnes Raad og Fædrenes Vidnesbyrd. Det er mig ikke ligegyldigt, om "Vildfarelse" skulde gjælde os, især os, som skulde være Andres Lærere. Med Hensyn til disse Sætser ere de i sin Helhed byggede paa Guds Ord, fornemmelig Rom. 5. Det er bestemt udtalt paa den anden Side, at vi lære falskt i denne vigtigste Lære om Retfærdiggjørelsen. Naar jeg ser hen til 2 Kor. 5, 18. 19 ("Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv" . . .), hvorledes skal jeg da forstaa dette, at "han ikke tilregnede dem deres Overtrædelse?" Hvad skal dette "Forlig" betyde? Er ikke det "ikke at tilregne dem deres Overtrædelse" det Samme som at forlade Synden? Og dog siger Prof. Weenaas, at der ikke kan være Tale om nogen Syndsforlæbelse, førend Synderen tror. Ligefaa i Rom. 5, 18.: Her er talt om Livsens Retfærdiggjørelse, og de to Ting satte mod hinanden: Adams Fald og Dødsstraffen ved Kristum; ligesom Faldet blev anvendt paa Alle, førend de vare fødte, saaledes blev Kristi Forsoning betragtet i en saadan Udstrækning, at den kom til Alle, og faa dem, som ikke vare

fødte. Naar det er sagt, at det er falskt Lære at kalde dette Retfærdiggjørelse, da forstaaer jeg det ikke, da dog Apostelen bruger dette Udtryk og Skriften lærer saa. Naar det er sagt, at den lutheriske Kirke blot kjenner een Retfærdiggjørelse, da forstaaer jeg det heller ikke, efter de Vidnesbyrd, som her ere fremførte. Det maa nødvendigvis være urigtigt at forstaa dette Sted som Troens Annammelse. Ingen af os har sagt, at de Vidnesbyrd, som ere fremførte af vore Modstandere af Fædrene, ere urigtige; men de handle om Troens Annammelse, og der er ikke med et Haar bevist, at de andre Vidnesbyrd af de samme Mænd ere af ingen Vægt paa den anden Side, og man burde da ogsaa anerkjende disse samme Mænds Vidnesbyrd om Verdens Retfærdiggjørelse. Luther udtaler dette med stærkere Udtryk end Andre; er det falskt Lære af os, da fører ogsaa Luther falskt Lære. Dermed har Ingen af os sagt, at vi ikke behøve Omvendelse og Tro. Vi lære med Bestemthed og har tydeligt fremholdt, at hvo, som ikke tror, skal fordommes, ja er allerede dømt, fordi han ikke har troet paa Guds enbaarne Søns Navn. Han vilde anføre fuldstændigt et Sted af Nørhborgs Postille, hvoraf kun et lidet Stykke for var citeret. Mag. Anders Nørhborg, kongelig Hofprædikant i Sverige (død 1767), siger i Prædikenen paa Palmesøndag "Om Jesu Retfærdiggjørelse for Guds Domstol" (Hans Postille, Pag. 116 og 117): "Det staaar endnu tilbage i denne Betragtning at gjøre Anvendelse heraf paa os selv, hvorved dette Spørgsmaal forekommer: om alle Mennesker bleve retfærdiggjorte ved Kristus, da han blev retfærdiggjort i deres Sted? Aldeles og rentud at nægte dette, vilde være at berøve os Mennesker en stor Trøst, og det vilde ligeledes være stridende imod Guds Ord, som udtrykkelig lærer det. Paa den anden Side at bekræfte dette Spørgsmaal saaledes, at deraf skulde drages den Slutning at ingen Retfærdiggjørelse nu mere skulde være fornøden for Mennesket, efterat det engang er retfærdiggjort i og med Kristo, det strider ligeledes imod Guds Ord og lægger Grund til fjødelig Sikkerhed.

Her fordres altsaa Forsigtighed i at holde den rette Middelvei, saaledes at Sandheden ikke lider Skade paa nogen af Siderne. Sagen er saare vigtig, og ihoorvel den for de Enfoldige er noget vanskeligt at fatte og forstaa i Grunden, saa maa jeg dog ikke ved den Anledning, som det i denne Prædiken forklarede Emne giver, lade samme aldeles uberørt.

Apostelen Paulus giver os Lys i denne Sag, naar han anstiller en Sammenligning mellem de tvende Menneffeslægten's Hoveder, Adam og Kristus. Rom. 5.

Hvad Adam angaar, saa stod han ved Prøvelsen ikke blot for sig selv, men forestillede i sin ene Person hele Menneffeslægten, hvis Sag da laa paa ham enten at bevogte eller at fordarve, saa at hvad han gjorde, og det som i Følge deraf overgik ham, det skulde siden tilregnes og komme over hele Slægten. Saaledes naar han faldt, faldt Alle med ham. Derfor siger ogsaa Apostelen Paulus: "Synden kom ind i Verden formedelst et Menneffe, og Døden formedelst Synden, saaledes trangte og Døden igjennem til alle Menneffer, idet de syndede alle"; Rom. 5, 12. Formedelst Ens Fald kom Straffen over alle Menneffer til Fordømmelse; Rom. 5, 18. Ved det ene Menneffes Ulydighed ere de Mange, det er Alle, blevene Syndere; Rom. 5, 19.

Hvad nu den første Adam havde forðærvet, det paatog vor Frelser Kristus, som kaldes den sidste Adam og det andet Menneffe sig at oprette; 1 Cor. 15, 45, 47.; og Apostelen viser, at det forholder sig paa samme Maade med ham, skjønt tværtimod; Rom. 5, 6. Jesus forestillede saaledes ogsaa i sin ene Person een Hob, hvis Hoved han var; Eph. 2, 16. Og da nu hele Verdens Syns Styld blev lagt paa Jesum, saa kunde denne Styld ikke mere blive liggende paa Verden; thi den kunde ikke paa engang være paa tvende Steder. Verden ansaaes saaledes ved Jesu Lidelse for fri og løst fra al Styld; thi ellers havde Jesus, som tilforn er nævnt, ikke kunnet sige til sine Disciple, som forestillede hele Menneffeslægten: Derfor I lede efter

mig, saa lader disse gaa. Havde Jesus ikke kunnet føre sin antagne Sag til en god Ende, saa at Guds Retfærdighed dermed kunde være tilfreds, saa var da Stylden med al sin Fordømmelse falden tilbage paa Verden igjen. Men da Jesus, paa hvem hele Syndemængden laa, havde kjæmpet sig saaledes igjennem, at Gud efter sin strængeste Retfærdighed fandt det retfærdigt at tage Stylden fra ham og gjøre ham retfærdig, saa var det jo klart, at Stylden med al sin Fordømmelse var borttagen ikke alene fra Jesum, men ogsaa fra Verden, thi Stylden kunde da ikke atter falde tilbage paa Verden igjen, forsaavidt dens Fuldmægtig, paa hvem al dens Styld laa, havde udslettet Samme. Saaledes se vi, at en Retfærdiggjørelse ogsaa overgik Verden i samme Stund og med det samme, at Jesus blev retfærdiggjort. Derfor siger Paulus: Formedelst Ens Retfærdighed kom Livens Retfærdighed over alle Menneffer; Rom. 5, 18. Han siger ikke over Mogle, over dem alene, som siden skulde tro, eller til den Tid havde troet, men over Alle. Og i det følgende Vers: Alle vorde retfærdige, ligesaaevnsom Alle bleve Syndere ved den første Adams Ulydighed; Rom. 5, 19. Saaledes siger Apostelen paa et andet Sted: Derfor En, nemlig Jesus, er død for Alle og som Død retfærdiggjort fra Synden, saa ere de Alle døde og retfærdiggjorte fra Synden; 2 Cor. 5, 15.

H. A. Prens: Naar jeg har begjært Ordet i dette saa vigtige Spørgsmaal, saa er det ikke, fordi jeg har troet mig istand til fuldt at udgrunde dette Hovedspørgsmaal, og naar jeg nu griber Ordet, er det med Frygt for, at jeg ved uheldige Udtryk skulde forplumre Sagen. Men naar Angreb er gjort paa en Lære som falsk og sjælesfordervende, vil jeg om end i Strøbelighed bidrage til Klarhed deri. Oprindelsen til Striden mellem os og Augustanaerne viste sig paa Jefferson Prairie: Mødet at være i Læren om Kristi Forjoning. Det var sagt, at vi vare enige i Læren om Forløsningen; men da vi kom frem i Diskussionen, viste det sig, at Uenigheden netop her havde sin Grund. En

sagde, at Gud "als inte" var forlig til med Judas. Man gjentager her, at i Læren om Forløsningen vare vi Alle enige. Prof. Weenaas har sagt, at vi vare pligtige til at tro dem paa Ordet, naar de sagde, at Kristi Forsoning var fuldkommen. Jeg vil gjerne tro Prof. Weenaas og Andre, at de mene, hvad de sige, naar der ikke kommer Noget, som er i Strid med denne Lære. Men naar der kommer Udtryk, som ere i Strid hermed, hvad skal jeg da tro? Jeg vil ikke sige, at Alle have ndtalt sig faaledes, men Flere have dog udtalt sig saa og ialfsld vist en stor Klarhed med Henfyn til Forsoningslæren og brugt Udtryk, der ere saadanne, at Konsekventsen maa blive, at Gud ikke har forløst os. Prof. Weenaas sagde den første Dag: "Gud har ikke benaadet Verden, men er villig til at benaade, rede dertil." Igaar sagde han, at "Retferdiggjørelse og Syndsforladelse ikke maatte lægges ind i den almindelige Verdensforsoning." Fremdeles: "Den, som lærer, at Verden ved Kristi Opstandelse er retferdiggjort, lærer falskt", og "at Gud i sit Hjerte har forladt og afsluvert Verden, maa afvises" etc. I Konferentsens Aarsberetning (Pag. 61): "Det er nemlig ikke faaledes, at Gud afsluverter Verden, fordi Kristus har lidt for den ganste Verden; thi deri vilde jo ligge, at den ganste Verden var i Kristi og stod paa Kristi Forsonings Grund. Guds Velbehag hviler over Solnnen. Oververden hviler den kun forsaavidt, som der paa Grund af Kristi Forsoningsværk er en Beredvillighed, ja et Ønske om, at kunne gjøre den delagtig i Kristi Forsoning, og udtaler sig i det kaldende Embede. Det er en fuldkommen Forvirring og Misforstaaelse, at Gud afsluverter den ganste Verden i Kristi." Dr. Berg har anket over vor Lære i mange Citater, som han gjorde os en Glæde ved at oplæse. Han anfer over, at vi sige: "I Syndere, værre glade! Kristus har udslettet Synden." Enten maa han hermed mene, at dette ikke er Noget at glæde sig over, eller ogsaa, at det ikke er sandt, at Kristus har udslettet Synden. Hvoraf kommer dette, at vi i denne Sag staa i en saadan Modsigelse mod hinanden? Kan Meningen

være den, at de ville berøve sig selv og os det Gnefte, som kan give os arme Syndere den visse Trøst og styrke os i Fristelsens Stund og være den sikre Grund for vort Haab? Visjelig ikke. De ville vist ligesaa gjerne blive salige og have en vis Grund for sit Haab. Men deres Paaastande ville dog føre dertil, og med saadan Lære i deres Prædikener, og ved de Konsekventser, den fører til, synes det, at de berøve sig selv og de dem betroede Sjæle denne Trøst.

Der var ogsaa en Uenighed mellem den lutheriske og reformerte Kirke. Hvad var Aarsagen? Jo, de Reformerte ville lade Fornuften gjælde for meget og begribe Alt; derfor forkastede de f. Ex. Skriftens Lære om Kristi Person, at han efter sin menneskelige Natur er baade i Himlen og paa Jorden. Jeg tror, at her er den samme Aarsag tilstede. Man vil gjøre det klart for Fornuften, hvad der er ubegribeligt; man vil ikke ret anerkende denne ubegribelige Hemmelighed, som Skriften lærer, at Gud anfer Verden baade i Kjærlighed og i Brede, at Gud elskede Verden, den ugudelige Verden, og har Velbehag i Menneskens Børn, og at han dog paa samme Tid er vred paa den, at Guds Brede hviler over den. Hvo kan fatte dette? Nei, vi kunne ikke fatte det; men vi skulle fastholde begge Sandheder. Men her vil man nægte den ene af disse Sandheder. Vi kunne dog klargjøre os dette, naar vi lægge Mærke til, i hvilken Henseende Gud betragter Gjenstanden. Da Kristus hang paa Korsets Træ, var han Gud og Guds elskelige Barn, og dog var han gjort til Synd og Forbandelse for os. I det Gud ser paa Kristus som den, der har paataget sig al Verdens Synder, ser han ham som den, der har hele Verdens Synd og udøser sin Brede og Forbandelse over ham. Men naar han ser ham som uden Synd i hans fuldkomne Lydighed, hellig, retfærdig og ren, saa er han hans elskelige Søn, over hvem hans Velbehag hviler. I det Gud opreiser Kristum fra de Døde, erklærer Gud ham dermed retfærdig som Repræsentant for Verden, hvis Synd han har baaret, og altsaa ikke for

hans egen Styld, men for Verdens, som dens Repræsentant. Men naar nu Gud betragter Verden i Kristo, som er dens Repræsentant, da er det, at Gud erklærer Verden retfærdig, tilgiwer, be-naader, absoluerer og forlader Verden dens Synd og har Velbehag i den, som Englene ved Kristi Højfel sang: "Være være Gud i det Højeste, Fred paa Jorden og i Menneskene en Velbehagelighed." Men ser Gud Verden som den ugudelige, onde, syndige Verden, der ikke vil have Noget med Kristo at gjøre, men forkaster ham i Vantro, da er Guds Brede over den, ja en fortærende Ild mod den. Dette kan ingen Fornuft fatte; men det gjælder dog at fastholde disse to for Fornuften ubegribelige Modsetninger.

En Del af Modstanderne har søgt at bevise deres Lære. Pastor Eggen anførte for deres Lære og som Bevis for, at den Lære, at Gud anser Verden i Kristo retfærdig og uden Synd, var en falsk og sjælefordærende Lære, Konfordindeforml. (Grundig Forkl. Art. 3, Pag. 364 i Bisbonudg.): "Derfor er det ogsaa ganske Et og det Samme, naar Paulus siger, at *"vi retfærdiggjøres ved Troen"* (Rom. 3, 28), eller, at *"Troen bliver regnet os til Retfærdighed"* (Rom. 4, 5.), og, naar han siger, at vi *"blive retfærdige ved den Guds (Kristi) Lydighed"*, eller at *"formeddelt den Guds Retfærdighed Livens Retfærdiggjorelse komme over alle Mennesker"* (Rom. 5, 18. 19.) Heraf kan ingenlunde bevises, at Konfordindebogen forstaar Rom. 5, 18 anderledes, end vi have forklaret dette Sted. Overfor Kristen til denne Artikel viser, at her handles om en ganske anden Sag; der fremholdes, hvorledes en fattig Synder bliver retfærdiggjort for Gud "uden al foregaaende, nærværende eller ogsaa efterfølgende Gjerning, af idel Naade." Modstanderne sagde: "Hvad er da Troen? Er ikke det en Gjerning?" Nei, svare Lutheranerne: Troen retfærdiggjør ikke derfor, at den er en Gjerning eller en Dyd, men fordi den griber Kristum; derfor er det ganske Et og det Samme, enten man siger, at man retfærdiggjøres ved Troen, eller man siger, at vi retfærdiggjøres ved Kristum.

Prof. Weenaas har anført et Sted af Nohrborg, som handler netop om det, som vi dagligen prædike om, nemlig, at den Retfærdighed, som Jesus har erhvervet for Alle, kun modtages ved Troen, og at kun naar den anammes og tilegnes ved Troen, da er det, at Gud erklærer den Enkelte retfærdig, og dette strider slet ikke mod de mange Steder af Nohrborg, som af os ere anførte om Verdens Retfærdiggjorelse i Kristo.

Til Rom. 5, 18. indvender Pastor Eggen mod den af os givne Forklaring, at der er kun Tale om de Troende, at med "Alle", der menes de Troende. Men Prof. Weenaas har en anden Forklaring af dette Sted; han indrømmer, at der med Alle menes Alle, men at Meningen kun skal være, at dette er Retfærdiggjorelsens Maal, at den er bestemt for Alle. Der kan ogsaa mod denne Forklaring indvendes Forskjelligt, men jeg vil ikke nærmere indlade mig derpaa nu. Det, hvorpaa vi grunde vor Lære, er ikke alene dette Sted, men mange andre Steder, som handle om Kristi fuldkomne Forligelse, og som vise, at hvad Kristus har gjort for os, er for Gud, som om Menneskene selv havde gjort det, og at Menneskeheden, seet i Kristo, staa for Gud ligesaa retfærdig som Kristus selv. Weenaas har sagt, at Kristen og den lutheriske Kirke ikke kjenner vor Lære. Jeg forstaar ikke, hvad Kjendskab han da har til den lutheriske Kirke. Her er dog anført saa mange Vidnesbyrd af Luther. Spener, Rambach, Rosenius, Dietrich o. fl. Jeg vil til disse kun anføre nogle flere. Johan Gerhard siger i sin Kommentar til Rom. 4, 25.: "Ligesom Gud i Kristo har straffet vore Synder, som vare ham som vor Borgen paalagte og tilregnede, saaledes har han ogsaa ved at opvække ham fra de Døde netop ved denne Gjerning (facto) absolueret ham fra vore Synder, som vare ham tilregnede, og saaledes igjen absolueret os i ham. Gottfried Clearius (død 1715 som Professor i Leipzig) siger i sin Afhandling om Kristi Opstandelse: "At Kristus har betalt for os, hvad han havde paataget sig at betale, og at hans Betaling var tilstrækkelig, har hans Opstandelse

godtgjort, som viser, at vor Borgen er afslolveret, efterat den Forpligtelse, som han havde paataget sig, var ophævet ved hans Fyldestgjørelse, og at vi saaledes ere med ham reiserdiggjorte i Guds Dom. **Adam Struensee** i "Sandheds Vidnesbyrd til Gudsfrygtighed" siger: "Hvad Paulus 2 Kor. 5, 15 siger om Kristi Død: "Vi dømmes derved, at, dersom En er død for Alle, da ere de Alle døde; dette kan ogsaa blive anvendt paa Kristi Opstandelse: **Er En opstanden for Alle, saa ere de Alle opstandne og blevene reiserdiggjorte**; efterdi Gud var i Kristo og forsonede Verden med sig selv og tilregnede dem ikke deres Synder; thi han har tilregnet Kristo dem."

Naar det nu her er bleven sagt, at denne Lære, som har saa god Grund i Guds Ord, og som er ført af de ældste og bedste Lærere og ogsaa senere gjentaget ved Spener og mange Andre, er en ny og falsk Lære, da tror jeg, at der er fuld Grund til at trøste sig med, at denne Dom er ugyldig. Naar man derimod siger, at Gud kun er villig til at benaade, kun hjerlig villig til at forlade Verden dens Synd, men ikke har benaadet og forladt Verden i Kristo, da er denne Lære vel ikke en ny, men dog en falsk og saare farlig Lære, som gjør Evangeliet selv til en Lov. Jeg kan da ikke sige: "Gud har i Kristo tilgivet Dig alle Dine Synder, afslolveret Dig fra Dem", men maa sige: "Gud har ikke benaadet Dig i Kristo, men gjør det kun, naar Du er bødferdig og kommer til Troen." Det er sandt: et Menneſte kan umuligt blive saligt uden Troen, og denne Tro kan han ikke komme til uden gennem Anger. Men hvad er det da, han skal tro? Er det ikke dette, at Gud er naadig og i Kristo har benaadet ham? Men hvorledes kan den, som ligger i sine Synder uden Tro, men dog er bekymret over sine Synder, komme til denne Tro, naar jeg ikke kan forkynde ham dette, men kun, at Gud er villig til at benaade? Derved gøres Evangeliet til en Lov og Troen til en Gjerning, hvorved Gud skal udføre denne sin Villighed, og den blive til en Handling, og heraf følger, at Kristus ikke har gjort fuldstændig Fyldest for os, men

kun gjort Gud villig, og at han først virkelig bliver forsonet ved Noget fra vor Side.

En praktisk Udførelse af denne falske Lære findes i Past. Müller = Eggens Tale ved Konferentsens Aarsmøde d. A. under Forhandlingerne om Absolutionen (Beretningen Pag. 66 og 67): "I denne 3die Sats siges der, at "Absolutionen er en virkelig Meddelelse af Syndernes Forladelse, hvorved Troen styrkes, Samvittigheden frigjøres, trøstes og oprejses." Dette er en saare skjon Fremstilling af Absolutionens Gavn. Naar jeg af ganske Hjerte erkjenner min dybe Synde=Glendighed, ser Fordøvelsens Afgrund i mig, stuer tilbage paa mit spundne Liv, og dette stiller sig fremfor mit Øie med al dets Ulydighed og Uafnemmelighed mod Herren for al hans forbarmende Kjærlighed og Godhed mod mig fra min første Livstime af, med al dets Forglemmelse af hans Naade og Misfandhed, uagtet al hans Kalde, Minden og kjærlige Vokten; naar jeg saaledes speiler mig selv med mine Tanker, Ord, Begjæringer og Gjærninger i Guds hellige Lov, og jeg ser mig selv som en fortabt og fordømt Synder, ser Gud som en fortærende Jib imod Synden, — da opstaar der Trang til Hjælp og Frelse i min Sjæl, da opstiger det spørgende Suk: "Hvorhen skal jeg dog fly fra Lovens Tordenstyk med mine Synder mange? Hvor skal jeg Trøsten fange? Thi hele Verden vide ei lette kan min Kvide." Naar da Hunger og Tørst efter Guds Naade og Længsel efter Jesus som min Frelser bliver levende hos mig, naar jeg, som Guds Ord og min Børnelærdom formaner til, har prøvet mig selv og finder det oprigtige Forsæt hos mig at ville have og afstaa fra Synden, da ved jeg, at jeg trods al min Uværdighed dog som en værdig Gæst tør gaa til Guds Bord, da vover jeg mig vistnok med Frygt og Bæven for at bedrages, dog med Frimodighed i min Sjæl hen til Naadebordet og naar da Absolutionens Ord fra Præstens Mund lyder til mig, saa tror jeg, som vor kjære Luther siger i sin Katekismus, at min Skriftefaders Forladelse er Guds Forladelse, da hører jeg her

Guds egen Røst, da er det mig som Gud selv stod hos mig og velsignende lagde sin Faderhaand paa mit Hoved og tilsagde mig som sit Barn alle mine Synders naadige Forladelse."

Muns: Da jeg igaar begjærede Ordet, var det min Hensigt at henlede Opmærksomheden paa den Sag, som Past. Preus talte om, nemlig det Modsigende for Forstanden og Kors for Tanken, som ligger i denne Lære. At Skriften bruger samme Ord paa forskellige Steder i forskjellig Betydning om denne Lære, er paaapeget af Pastor Mittelfsen og nærmere udbillet af Past. Preus og Fjeld. Skriften lærer, at "Jesus Kristus er en Forsoning fra den **ganste Verdens Synder**," at han var "det Guds Lam, som bar **Verdens Synd**," at "Gud var i Kristo og forligte **Verden** med sig selv" etc., og "at Ljosens Retfærdiggjørelse er kommen over alle Mennesker." Dette er Udtryk paa den ene Side, og paa den anden Side staar der ogsaa, at "**Guds Brede bliver over Vantroens Børn**," og: "**Derjom I ikke omvende Eder, saa skalle I Alle ligesaa udfomme**" og Vignende. Naar nu Nogen siger: "Gud har forliget al Verdens Synd", og man da vilde sige: "Nei, dette er ikke saa; thi Skriften siger: Vi ere Alle af Naturen **Bredens Børn**," eller omvendt; dersom Nogen siger: "Vi ere af Naturen **Kredens Børn**," og man da vilde svare: "Nei, det er ikke sandt, vi ere retfærdiggjorte i Kristo," — hvor vilde dette bære hen? Hvor saadan Fremgangsmaade har baaret hen, det kan vi her se blandt os. Skal vi nu gribe den ene Side og sige om den anden: "Det er falsk Lære." Paa den Maade vil vi ikke komme vel fra det for Guds Dom. Som Kristne og endmere som Lutheranere har vi at tro baade det Ene og det Andet. Jeg tror med Past. Preus, at der her er en, ialfald for mig, uoploselig Hemmelighed, hvorledes den ene samme Gud kan siges at elske Verden, og vi dog at være **Bredens Børn**. Dog kan Skriften ikke modsig sig selv. Synes vi, det er en Selvmodsigelse, da ligger Feilen hos os, at vi ikke forstaa Skriften. Men kan vi dog ikke forstaa Alt

i denne Lære, saa kunne vi dog komme nogle Skridt i Forstaaelsen. Naar der f. Ex. staar, at Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv, da er dermed lært, at naar Gud ser Verden i Kristo, er han forliget med den, og det ikke alene med Verden i Almindelighed, men med hver Enkelt i Særdeleshed. Derimod, naar Gud betragter Menneskene udenfor Kristo, da ere de **Bredens Børn**. Man forundrede sig over, at man undertiden kunde sige om de samme Udtryk, at de vare rette, og undertiden, at de vare falske. Det kommer nemlig an paa, i hvad Mening de bruges. Bruger man dem i en Forstand, ere de rette, i en anden ere de falske. Naar vi sige: "Verden er absoolveret", saa er det ret i den Forstand, at det er i Kristo. Men tage vi det i den Forstand, at hver enkelt Person er bleven delagtig derti, er det falskt. Dersom vi vilde nægte, at Forladelse er skeet, da er dette urigtigt og blandt Lutheranere latterligt. Dersom vi paa den anden Side vilde nægte, at Troen var nødvendig for at komme til Delagtighed heri, da vilde dette være urigtigt og latterligt. Vi have at holde fast paa denne Dobbeltthed i Udtryk. Om I synes, at disse Udtryk ere gale, og at vi burde gjøre dem bedre, saa har dog Gud selv i sit Ord brugt disse Udtryk, og vi saa lade den tjære Herre Gud selv svare for dem, og vi maa vogte os for at fordømme de Ord og Udtryk, som Gud selv bruger og har givet os.

Past. Gjeldaker siger, at den norske Synode lærer, at vi kunne sige til den trodsigste og gjenstridigste Synder: "Vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte." Jeg kan sige til den Gjenstridige i een Henseende: "Ogsaa Dine Synder ere Dig forladte", og forklare ham, at Jesus er død ogsaa for ham. Derimod kan jeg ikke sige til ham: "Vær frimodig", fordi hans Gjenstridighed viser, at han er i den Tilstand, at han ikke kan tro. Derfor antager jeg, at Past. Gjeldaker selv har tilføiet disse Ord: "Vær frimodig." Pastor Gjeldaker gjorde opmærksom paa, at han ikke havde tilføiet Ordene: "Vær frimodig", og oplæste til Bevis derfor af Opsatjen: "Et venligt Ord i en vigtig Strid" ("Kirkeligt

Maanedstidende" 1867, No. 8, Pag. 117): "Der er kun eet Evangelium (Gal. 1, 1—8), det samme for det tungnemteste Barn som for den skarpsindigste Tænkter, det samme for den trodsige Fornægter, for den bitterste Spotter, som for den frommeste Korsdrager, det samme evige, magtige Himmelsbudskab, over hvilket de himmelske Hærskarer juble, i hvilket Gud den Helligaand aabenbarer Guds uudgrundelige Kjærligheds Dyb, og vidner for ethvert Menneske, som hører Budskabet: "Gud elsker Dig, Du arme, salbne Sjæl, Guds Søn har betalt for Dig din hele tunge Skyld, frygt ikke, staa op, ryd Støvet og Lænterne af Dig, gik ud af Fængslet, Du er fri, fryd Dig saare, det er Guds Villie, at Du skal blive salig, vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte."

Muns: Her er vel at mærke Tale om det Budskab, hvormed vi skulle gaa ud til al Verden; gjenstridig bliver først En, naar han modstaar dette Budskab. Og naar jeg skal handle med den enkelte gjenstridige Person, da er det ikke rigtigt at sige til ham: "Vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte." Pastor Gjeldaker har villet give en Sum af den Djæls, som er citeret. Denne Sum er ikke rigtig. Jeg tror ikke, at Pastor Gjeldaker med Forsæt har villet forvanske vor Lære, men Forvanskningen kommer af, at han hverken har forstaaet denne Lære eller dette Stykke. Naar Gud siger til mig, at jeg skal gaa ud i al Verden og prædike Evangelium for al Skabningen, da er Indholdet af dette Evangelium dette: "Vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte." Evangeliet har det samme Indhold ligeoverfor den Troende og den Bantro, den Bodfærdige og den Gjenstridige, ligeoverfor Engle og for Djævel (— Nei, nu siger jeg formegent; Evangeliet er nemlig ikke givet for, at det skal forkyndes for Djævel). Prædiker jeg noget Andet, da prædiker jeg ikke Evangelium. Naar jeg derimod træffer En, som er bleven mig aabenbar som en Gjenstridig, da er det ikke ret af mig at sige til ham: "Vær frimodig"; thi han kan ikke tro; man kan ikke tro, uden man har gennemgaaet en

vis Proces, som vi kalde Omvendelse. Der er Forskiel paa at have Lov til at tro og at kunne tro. Alle have Lov til at tro, men Ingen kan tro, saalange han er gjenstridig.

Men lad mig komme tilbage til dette om Retfærdiggjørelsen. Jeg vil gjøre opmærksom paa denne Dobbeltthed i Skriftens Udtryk. Skriften modsiges sig ikke selv, naar den taler om Retfærdiggjørelsen i een Forstand og siger, at Livsens Retfærdiggjørelse er kommen over alle Mennesker, og i en anden Forstand, naar den siger, at vi retfærdiggjøres da, naar vi tro. Om man nu siger: "Jeg tilstemmer hjertelig dette, at Gud i Kristo er forsonet med alle Mennesker", og det dog af andre Udsagn fremgaar, at man virkelig ikke er enig med os heri, saa staaar det ikke i min Evne at tro, at man er enig med os, om man end nok saa meget forlanger, at vi skal tro dem paa deres Ord. Jeg har ikke en saadan dogmatisk Udvisning, at jeg kan gjøre dette. Vi talte igaar om, hvorledes det ikke hjælper, om vi tilstemme visse Sæts, og vi dog ikke ere enige. Pastor Preus anførte et Stykke af Pastor Eggen som Exempel. Jeg vil forsøge at udføre dette lidt nærmere. Naar en Methodist siger: "Jeg tror, at jeg bliver retfærdiggjort ved Troen alene uden Lovens Gjerninger", og han dog alligevel bygger sin Forsikring om Naaden paa sin Bøn, Naaben og "feelings", saa viser, dette, at han dog ikke tror, at han retfærdiggjøres ved Troen alene. Jeg antager, at vore Modstandere ogsaa ville erklære sig enige heri. Og dog lærer Pastor Eggen i dette oplæste Stykke det Samme som Methodisterne. Læg Mærke til, hvad der gaar forud for det Stykke, som Pastor Preus anførte af Pastor Eggens Tale. Konferentsen er ikke enig heri, at Absolutionen er at prædike Evangelium for al Skabningen. I sin Sats I. sige de: "Absolutionen er den Handling at erklære den Bodfærdige fri fra Synden og forjætte ham det evige Liv. (Se deres Marsberetn. Pag. 45). Det er altsaa blot de Bodfærdige, som absolveres. Der gjentaes i deres Marsberetning mange Gange: "Thi kun der, hvor der er Bodfærdighed og Tro, der er Guds Abso-

lution"; "men de Ubodfærdige absolverer Gud ikke"; "men den absolverende Gjærning forefindes kun der, hvor der er Tro (Se f. Ex. Pag. 66). Dette er stik imod det guddommelige Budskab: Gaar ud i al Verden og prædiker Evangelium for al Skabningen. Da naar Du griber dette Budskab i Troen, da bliver Du salig; da naar Du ikke griber det i Troen, bliver Du fordømt. Konferentsen siger: Naar man absolverer en Bodfærdig, absolverer Gud; naar man absolverer en Ubodfærdig, absolverer ikke Gud. Hvad er det da, som efter Konferentsens Mening gjør Skriftefaderens Ord til en guddommelig Absolution? Er det Guds Indstiftelse og Befaling? Nei, efter Konferentsens Lære er det Gns egen Bodfærdighed. I Konferentsens Synodalberetning for 1872, Pag. 66 og 67, vil Pastor Eggen fremsætte deres Absolutionslære paa en opbyggelig Maade og siger: Naar jeg af ganske Hjerte erkjender min egen dybe Syndeelendighed, naar jeg har gjort det og det, og naar da Absolutionens Ord lyder til mig, "jaa tror jeg, som vor kjære Luther siger i sin Katekismus, at min Skriftefaders Forladelse er Guds Forladelse" o. s. v. Jeg anfører dette for at bevise, at naar Pastor Eggen siger, at han er tilbøielig til at tilstemme den Sats, som vi forhandle om, jaa forstaar han dog enten ikke den her fremsatte Lære, eller han tror den ikke. Thi hvad er det, som efter hans Mening gjør Absolutionen til en Absolution? Er det Guds Befaling? Nei! siger Eggen, men naar jeg gjør det og det og det, jaa bliver Absolutionen en guddommelig Absolution. Og naar de Andre sige, at "Gud ikke kan absolvere den Ubodfærdige", da er dette saa godt methodistisk og kalvinistisk, som det kan være. Om disse Ting siger gamle Dr. Morten (Luthers Folkebibliothek II B., Pag. 74 og 75): "Videre, hvad give I os da aarlig i Skriftestolen, hvormed I have undertvunget og udforsket Verden, og som naadelig har kostet os Legeme og Sjæl, Guds og Aere? Hvad skulde vi give? Absolutionen. Er den da ogsaa vis? Har Du angret, og er det i Himmelen saaledes, som vi absolvere, jaa er Du

vis! absolveret; hvis ikke, jaa er Du ikke absolveret; thi Nøglen kan seile. Saa hører jeg atter, at Nøglen beror paa min Anger og Værdighed for Gud, og jeg kan med min Anger blive en saadan dygtig Smed, at jeg kan gjøre min Herre Gud baade en Feilenøgle og en Træffenøgle af hans Nøgler. Thi angret jeg, jaa gjør jeg hans Nøgle til en Træffenøgle; angret jeg ikke, jaa gjør jeg hans Nøgle til en Feilenøgle. Det er, angret jeg, jaa er Gud sandru, angret jeg ikke, jaa lyver Gud. Det gaar Altsammen smukt til. Men hvorledes ved jeg, at min Anger og Værdighed er tilstrækkelig for Gud? Skal jeg gabe op mod Himmelen og vente jaa længe, indtil jeg erfarer og bliver vis paa, at min Anger er tilstrækkelig? Naar vil der komme Noget ud af det? Det lader jeg Dig sørge for. Vel talt: Skriftepengen, som vel er Verdens Guds værd, den har Du alligevel, og for den har Du givet mig en Betyrning og en Tvivl. Det skal Du lade mig sørge for." Dette er egentlig talt mod Papisterne. Men hvorfor holder nu denne Menighed en Præst og giver ham 500 eller maaske 1000 Dollars i aarlig Løn? Er det ikke for af ham at saa Nøglen, som oplukker Himmeriges Riges Port? Jaar de da en god Nøgle, jaa komme de ind; jaa de en Feilenøgle, jaa komme de ikke ind. Hvad giver Pastor Eggen dem? I dette Stykke akkurat det Samme som Papisterne, nemlig en Feilenøgle. Jeg kan jo aldrig være vis paa, at En er bodfærdig, og følgelig aldrig være vis paa, at jeg giver ham den rette Nøgle, og den, som modtager den, kan aldrig være vis paa Nøglen, fordi han ikke er vis paa, om hans Anger er tilstrækkelig. Dette bliver altsaa at berøve Menneffene den Nøgle, som Gud har givet dem til Himmels Port, den Nøgle, som gjælder for alle Menneffer, Bantroer og Troende, Helgene og Syndere. Men denne Nøgle er vis, at Gud ikke tilregnede dem deres Overtrædelser. Hvo, som bruger denne i Troen, han slipper ind.

Luth. Folkebibl. II B., Pa. 77, 78: "Endnu Et, siger mig dog for Guds Skyld, hvorfra have I faaet denne Feilenøgle? jaa som dog den ganske

Skrift aldeles ikke ved Noget om den, men har idel sikre Træffennøgler? Jo, derfra have vi den: Gud tier stille og siger os Jntet, om Din Anger er ret, eller Narjagerne til at løse og dispenjere ere tilstrækkelige; saa kunne vi heller ikke gjette det. Skulle nu ikke Nøglerne ruste, saa maa vi altsaa bruge dem som paa Træf: træffer det, saa træffer det, seiler det, saa seiler det; ligesom naar man leger Blindebuk. Hvad skal jeg sige? Lege I da altsaa Blindebuk med vore Sjæle, Liv og Guds og fare i Mørke? Det har jeg ikke vidst for. Nu mærker jeg, at I dele broderlig med os, I beholde Træffennøglen til vore Rister, Penge og Guds og overlade os Feilnøglen til Himmelen. Hvad Eder angaar, da have I Træffennøglen, hvad os angaar, da have I Feilnøglen. Det lader jeg Dig sørge for. Kan Du da ikke sige mig mere om disse Sager end: det lader jeg Dig sørge for? Skulde jeg ikke kunne sige mere? Jeg lægger endnu dette til: hvad Bindennøglen og Træffennøglen angaar, da skal Du lade mig sørge, er det ikke nok? O, mere end nok, og altfor meget desværre, I ere høilærde Doktorer og erfarne Folk, det maa jeg bevidne."

Gamle Dr. Morten kjender ikke denne Feilnøgle; han har ikke fundet den i den hele hellige Skrift. Hvad siger Konferentsen? Jo, Gud absolverer kun de Bodsferdige. Da jeg nu ikke kan vide, om En virkelig er bodsferdig, saa — træffer deres Nøgle, saa træffer den; træffer den ikke, saa træffer den ikke. Gud siger: Der skal prædiktes Evangelium for al Skabningen; tror man Vidnesbyrdet, bliver man salig; tror man det ikke, bliver man ikke salig.

"Luth. Folkebl." Pag. 78 og 79: "Hvorledes behage disse Folk Dig, min kjære Broder? Jeg mener, at det er at kaste Tærninger med Guds Ord, som Skælmene gjøre, og at lege med den kjære Kristenhed og de arme Sjæle, som om de vare gamle Kortblade, medens dog Gud selv saa dyrt har erhvervet sig dem ved sin kjære Sønns Blod og Død. Nu vel, det er en Ondskab, større end al Klage, Forbandelse og Brede. Vær som jeg eller En af Vore

havde sagt og lært, at Pavens Nøgle var uvis og kunde feile, Gud hjælpe os, hvilket Strig skulde der da ikke være blevet; da skulde vel Himmel og Jord have styrtet ind, da skulde man først rigtig have forkjæret os, da skulde det have lynt og tordnet med Van, Forbandelser og Fordømmelser, som om vi vilde svække Kirkens Magt. Thi de have aldrig kunnet taale, at man siger, at Paven kan fare vild og feile i Troessjager; men dette er Altsammen Troessjager. Nu sige de det selv, lære og bekjende frit ud, at Absolutionen ved Skriftemaalet er uvis, og hvis Angeren ikke er tilstrækkelig for Gud, der er ingen Absolution; og dog kunne de aldrig vide, hvilken Anger er tilstrækkelig, og naar den er ret, og sætte derved de arme, elendige Samvittigheder i en Tvivl, saa at de ikke kunne vide, hvorledes de ere farne, hvad de have eller ikke have: alligevæl tage de alle deres Penge og Guds for saadanne uvisse Ord og Gjærninger." (Taleren blev her afbrudt med den Bemærkning, at han var udenfor Ordenen). Jeg anfører dette for at bevise, at den, som bygger paa Anger og Tro, han har en Feilnøgle, som Skriften ikke kjender til, og bebrager Sjælene for deres Salighed. Og Konferentsen erklærer, at kun, hvor der er Bodsferdighed og Tro, der absolverer Gud; hvorvidt Gud absolverer, er altsaa efter deres Lære afhængig af, om jeg er bodsferdig og troende. Naar jeg siger, at jeg tror, at Gud er forsonet og forligt, saa tror jeg, at han er forsonet og forligt med Bodsferdige og Ubodsferdige, og det staar ikke tilbage, at Gud skal forjones. Men det er, som Paulus siger, det staar tilbage: "Fader Eder forlige med Gud."

Prof. Weenaas har indrømmet, at Gud ved Kristi Død er forsonet med Verden, men, siger han, Benaadelsen er dog ikke virkeliggjort. Dette kan være rigtigt i den Forstand, at den Enkelte ikke ved den almindelige Forsoning er kommen i Naadens Stand, men lærer man en Forsoning, som ikke er Benaadelse, saa er dette meningsløst. Sæt at Besle Ola har stjaalet et Gble, og frygter for Straf af sin Fader; Moderen fortæller ham, at hun

har forsonet Faderen, men at Faderen dog ikke har benaadet ham. Jeg er bange for, at Væle Dia ikke finder sig meget beroliget ved denne Forsoning, men frygter for, at hans — nok sagt — kommer til at føle, at han ikke er benaadet. Ligesaa, naar jeg siger, at Gud er forsonet, men han har ikke benaadet Dig. Hvad Trøst har man deraf? Ligesaa liden Trøst har man af den Lære, at Gud afslutter kun den Bødsfærdige.

Jeg har tænkt at tale lidt om Pastor Eggens Skriftfortolkning. Det har nemlig et stort Skin for sig, naar man kommer og siger, at Spener og Rambach, Altenburgerbibelen og Konfordinbogen forklarer Rom. 5, 18. imod os. Past. Eggen siger, at, naar der staar Livsens Retfærdiggjørelse er kommen over alle Mennesker, da mener han, at alle Mennesker betyder kun de Troende; han paastaar, at de nævnte Fædre sige det Samme som han. Men hine vare gudfrygtige Mænd og troede Ordet ensfoldig, som det staar. Gamle Pontoppidan fører ogsaa den samme Lære: "Hvad Forsikring har Du derom, at ogsaa Du er gjenløst?" spørger han, og Svaret lyder: "Denne Forsikring, at alle Mennesker ere gjenløste, og altsaa jeg i deres Tal." (Sandhed til Gudfrygtighed; Spørgsm. 432). Den personlige Forsikring om, at han er gjenløst, har han altsaa ikke af sin Anger og Bod, men alene deraf, at han ved, at Alle ere gjenløste. Der er allerede paavist, at Spener og Rambach netop forklare Stedet i Rom. 5, 18. som vi. Jeg vil paavise, at Altenburgerbibelen, Konfordinbogen og Gerlach ogsaa sige det Samme.

Gerlach er rigtigaa en Apokryph i den lutheriske Kirke, men Stedet er ham for klart; han siger ganske rigtigt, at Livsens Retfærdiggjørelse er kommen over alle Mennesker, men ikke i Alle.

Alf Altenburgerbibelen oplæste Eggen Noget af Fortalen til Rom. 5, hvor der siges, at Kristus, den anden Adam, maatte komme, for at han kunde give os at arve sin Retfærdighed ved en ny aandelig Fødsel i Troen o. s. v. Dette er jo ganske rigtigt; thi hvorfor har Gud givet os denne Retfærdiggjørelse, uden for at vi skulle tro paa den og

blive salige? I Summariet, hvor den forklarer de enkelte Vers, forklarer den B. 18 saaledes: "Formedelt et Menneskes Fald er Fordømmelsen kommen; saaledes skal og formedelt Gns Retfærdighed Livsens Retfærdiggjørelse komme over Alle." De gjentager altsaa kun Skriftens Ord; thi de ere klare nok uden Fortolkning.

I Konfordinbogen Pag. 364, 3 (Lisbon Udg.) fortolkes ikke Rom. 5, 18; Stedet anføres kun som et Bevissted for, at det er det Samme, enten jeg siger, at jeg retfærdiggjøres ved Troen eller at jeg siger, at jeg retfærdiggjøres ved Kristus. Vil man betragte Stedet nærmere, saa vil man finde, at Konfordinbogen der bygger Frelsen paa den almindelige Forsøgning, og ikke paa vor Anger og Bod. Thi der staar: "Thi Troen retfærdiggjør ikke derfor, og af den Grund, at den er en god Gjerning og herlig Dyd, men fordi den i det hellige Evangeliums Forjættelse griber og annammer Kristi Fortjeneste; thi denne maa ved Troen worde os tilregnet, naar vi derved skulle blive retfærdige, saa at altsaa den Retfærdighed, som for Gud af idel Naade tilregnes Troen eller de Troende, er Kristi Lydighed, Lidelse og Opstandelse, hvorved han for os har fyldstgjort Loven og betalt for vor Synd."

Jeg anfører dette saa udsørgt, for at Ingen skal lade sig behrage ved at høre de store Ord om, at Spener, Rambach, Konfordinbogen og Luther i Altenburgerbibelen har vidnet imod os. Dette har et stort Skin for sig. Om jeg nu ikke har disse Skrifter og altsaa ikke ved, om Citaterne ere rigtige, saa har jeg dog, selv om jeg er den ensfoldigste Kristen, den ubedragelige Regel, at Alt det, som strider mod den Lære, at vi retfærdiggjøres af Naade alene uden vore Gjærninger, dette er falskt, hvorsomhelst der end paastaar det. Naar jeg hører, at Gud afslutter kun den Bødsfærdige, at altsaa min Bod gjør Absolutionen til en guddommelig Absolution, da ved jeg, hvor Hunden er begravet. Der læres en Retfærdiggjørelse af egne Gjærninger. Jeg ved, hvor det Slags Stof skriver sig fra.

Det er mig en Glæde, at Professor Weenaas klart og greit har udtalt, at

den, som lærer, at Gud forlader Menneſket Synder og retfærdiggjør Menneſket, førend det tror, den lærer falſkt. Weenaas ſiger, at det er falſkt, at Gud **abſolverede** Verden i Kriſto; men Paulus ſiger, at Gud **ikke tilregnede** dem deres Overtrædelſer.

Pastor Gjelſdaker ſiger: Præſter af den norſke Synode have erklæret det for falſt Lære, at "Omvendelſe og Tro ere Betingelſe for Syndsforladelſe." Jeg ſiger: det kan være baade ret og falſkt efter den Mening, i hvilken det ſiges. Derſom jeg tager Udtrykket i den Mening, at Omvendelſe og Tro er en Betingelſe for, at Gud fra ſin Side vil give mig Syndsforladelſe, da er dette falſt Lære; thi Gud vil, at **alle** Menneſker ſkulle blive ſalige. Men bruger jeg Udtrykket i den Forſtand, at Ingen kan blive ſalig, uden at han gennem Omvendelſe og Tro tilegner ſig Syndernes Forladelſe, da er det ret Lære.

Stub: Ved Konferentsemødet i Desorah havde ogſaa jeg det Haab, at det Samfund, ſom vi har ført ſaamegen Strid med, vilde nærme ſig den ſande og rette Lære. Det har bedrøvet mig at høre den Erklæring her i dette Møde, at den norſke Synode lærer falſkt og ſjælefordærvende om Retfærdiggjørelſen. Prof. Weenaas ſynes at være indigneret over, at den norſke Synode har beſtyldt ham for at have beſpottet Guds Ord i de Vidnesbyrd, vi have fremført. Men naar han ſelv beſtylde den i Guds klare Ord indeholdte Lære for at være falſk og ſjælefordærvende, da har han ingen Grund til at beklage ſig.

Jeg vil kun lidt nærmere praktiſt belyſe, hvortil Weenaas's Lære, at Ingen ere benaadede, førend de tro, — vil føre. Ingen kan efter den Lære blive ret ſaſt og viſ i ſin Tro. Den angſtede og bekymrede Sjæl ſiger: "Gud hjælp mig, jeg kan ikke tro"; han er i Tvivl og kan ikke tro. Naar der da ikke kan ſiges ham: "Du er benaadet, Gud er Dig naadig," vil Synderen blive i ſin Jammer og kan ei finde Troſt. En ret Lærer ſiger: "Gud er Dig naadig, forlader Dig Dine Synder, tro det, ſaa bliver Du ſalig!" Den falſke Lærer ſiger: "Derſom Du

tror, ſaa bliver Du benaadet." Hvorledes kan man med den Lære troſte den beangſtede Sjæl? Det herlige, liſtige, troſtelige og ſande Evangelium forholder man Sjælene, ja erklærer det endog for ſjælefordærvende. Jo mere Sandhed der er blandet ind i den falſke Lære, og jo mere den har Stin af at være ſand, deſto farligere er den; thi det falſke er da vanſkeligere at udfondre; derfor vil jeg ſige, at Konferentsens Lære er farligere end de grovere Modſtanderes.

Past. Eggen: Jeg har til Hensigt nu at beviſe, dels hvilke falſke Beſtyldninger, dels hvilke Fordreielſer her er gjort. Naar jeg har anført Vidnesbyrd af Fædrene for den Fortolkning af Rom. 5, 18, har jeg fremhævet denne, ſom jeg jagde, ikke ſom min Fortolkning, men ſom flere af vore Fædres Fortolkning, hvilket jeg har tilſtrækkeligt beviſt den at være. Jeg ſkal endvidere anføre en anden af den norſke Synode anerkjendt Fortolker, nemlig Philippi Com. 196 I A. (Man ſpurgte om hvilken Udgave. Eggen kunde ikke beſtemt ſige det. Det bemærkedes, at Philippi har i de ſenere Udgaver af ſamme Vært forandret en hel Del). Philippi: "Det ſidſte "over alle Menneſker" (eis pantas anthropous). Dog finder her den Indſkrænkning Sted, den nemlig, at under "alle Menneſker" (pantas anthropoi) er ment kun de, ſom tro; thi Læren om den almindelige "Gjenoprejsning" modſiger ikke alene nærværende Skriftſted, men ogſaa andre udtrykkelige Beviſer af Apoſtolen ſelv. Paulus ſtuer i det anførte Sted paa den ene Side Generationen af de i Adam fortabte; paa den anden Side de i Kriſto frelſte. Paa det ene Sted hedder det "alle Menneſker under Fordømmelſen", paa det andet Sted "alle Menneſker retfærdiggjorte." Til de Menneſker, ſom forblive i den adamitiſke Fordærvelſe, hentyder han ikke, men han fremſtiller for ſit aandelige Die kun Modſætningen mellem den adamitiſke og den kriſtelige Menneſkehed."

Da man ſøger at paaviſe, at Rambach lærer det Modſatte af, hvad jeg gjør, vil jeg atter anføre et Sted af Rambach.

Rambach Glaubenslehre II 1599. "Retfærdiggjørelsens Erklæring blev i Kristo forkyndt, da Gud opvakte ham fra de Døde som de **Troendes** Hoved og fritjendte ham fra Skyld og Straf; men hvo, som ikke tror, ham bliver **aldeles** ikke Kristi Retfærdighed tilregnet".

I **Alterburgerbibelen** læse vi i Fortællingen til det andet Kap. af Galaterbrevet! "Derfor er der en anden Retfærdighed, nemlig Guds Retfærdighed, som kommer fra Gud af lutter Naade og Barmhertighed ved Troen paa Jesum Kristum til Alle og over Alle, som tror".

I samme Værk, **Summarium** til Rom. 4.: "Salig er den Mand, hvem Herren ikke vil tilregne Synd. Dette Sprog viser, at alle Mennesker ere Syndere, men at alene de blive befriede fra Synden og salige, hvilke deres Synd ikke bliver tilregnet. Men dette kan ikke ske uden alene af Naade, hvilken vi ikke kunne gribe uden ved Troen".

Had jeg ved disse Anførsler har villet bevise, er, at Kristus stilles som Kristenslagts Stamfader i Modlættning til Adam som Menneskeslagts Stamfader, og at, naar der staar "over Alle" saa kan der menes over Alle i Kristo. Naar man nu paaistaar, at dette er calvinistisk, og at jeg nægter, at Kristus er død for Alle, saa erklærer jeg dette for en Bagvaskelse. Jeg tror, at Kristus har frelst og forløst Verden, men dermed siger jeg ikke, at Verden og alle Mennesker ere retfærdiggjorte og have faaet Syndernes Forladelse. Jeg har fremsført dette, for at vise, at dette Sted kan fortolkes anderledes, end den norske Synode gjør. Jeg vilde bevise, at den Fortolkning er falsk, at Gud har tilregnet den enkelte Synder Retfærdighed, Liv og Salighed for Troen. Jeg vil ikke erklære det Udtryk: "Verdens Retfærdiggjørelse" for ubetinget falsk, naar blot hvad som er ret lægges deri, men det fremgaar af Citater af den norske Synode, at den virkelig i dette Punkt søger falsk Være. Naar den norske Synode deler Retfærdiggjørelsen i to Slags, en objektiv og en subjektiv, da er denne Inddeling en vildledende,

men falskt er det, naar den enkelte Menneskes Retfærdiggjørelse kaldes en subjektiv Retfærdiggjørelse. Retfærdiggjørelsen kan ikke efter sit Begreb være subjektiv, den er altid og alene objektiv, den er en actus forensis extra hominem, men ikke en Akt, som foregaar i Menneskets Hjerter.

Schmidt siger: "Under Retfærdiggjørelsen kan man altsaa paa ingen Maade forstaa en **sædelig Tilstand**, som forefindes i Mennesket, eller en sædelig Forandring, som skulde være foregaaet med det, men en over Mennesket udtalt Dom, ved hvilken Menneskets Forhold til Gud bliver et ganske andet".

At vore Modstandere virkelig forbinde noget subjektivt, noget i Mennesket med Retfærdiggjørelsen, vil jeg paaavise. Prof. **Schmidt** siger i Frikonferentereferatet Side 81: "Gud vilde vel hans Salighed, men saalænge han var uden Troen, var han udenfor Naaden; vi maa finde Kristus hver for sig, skulde vore Synder udslettes; uden personlig Tro kan vore Synder ikke udslettes. Men denne Fritjendelsesdom sker ikke paa anden Maade, end at jeg annammer Retfærdiggjørelsens Gave, som er i Ordet; den egentlige Kerne af den subjektive Retfærdiggjørelse er en Annamelse af den almindelige Retfærdiggjørelse, og det i Ordet".

Side 80 siger Valdeland: "Denne Fritjendelsesdom er ikke noget Nyt, men nedlagt i Ordet; jeg vil ikke kjende noget til Gud uden gennem Guds Ord. Den Retfærdiggjørelsesdom, som skal ske, naar Gud retfærdiggjør den Enkelte, er da ikke skeet udenfor Ordet, kjender jeg ikke udenfor Ordet. Der kommer da ingen Fritjendelsesdom fra Gud, som ikke har været der før. Han har anført dette, fordi han ikke forstaar, at der er skeet nogen Forandring i Guds Hjerter fra den Tid, da Gud blev forsonet med Alle i Kristo, og til at han forsones med den Enkelte. Den Enkelte griber kun den almindelige Forligelse".

Side 81 siger Prof. **Schmidt**: "Man holde fast, baade at der er en Fritjendelsesdom, og at denne kommer til mig ved Ordet, og at den annam-

mes ved Troen. Den Enkeltes Retfærdiggjørelse er i Grunden intet Andet, end en Aabenbarelse i det enkelte Menneskes Hjerter af, hvad der er sleet i Kristi Opreisning for Alle."

Pastor Mikkelsen siger i "Emigranten" 775, Side 2, Spalte 4: "Naar man ikke vil indrømme, at Guds Aand ved Paulus paa dette Sted taler om den objektive Retfærdiggjørelse, d. v. s. at Gud i sin Dom erklærer Menneskene for fri og retfærdig for Kristi fuldkomne Betalings Skyld, saa maa man forstaa det om den subjektive Retfærdiggjørelse, d. v. s. at Mennesket ved Troen modtager og tilegner sig Kristi Retfærdighed".

At Retfærdiggjørelsen intet Andet er end dette, det er falsk, ikke at dette sker ved Retfærdiggjørelsen. Paa den anden Side maa jeg ogsaa sige, at jeg har seet andre Vidnesbyrd fra Synoden, nemlig at ogsaa den Enkeltes Retfærdiggjørelse er en Domshandling i Guds Hjerter. Dette har Pastor Ottesen erklæret. Men her foreligger jo da en Modsigelse, og denne bringer os til at frygte for, at Synoden lærer falsk. (Pastor Koren gjorde opmærksom paa, at det, som Eggen jaavede i Schmidts Udtalelser findes ovenfor paa samme Side. Paa Forlangende oplæst) Side 81: "Naar Mennesket annammer Naaden, og Gud imputerer Retfærdighed, da er dette en Dommerhandling af Gud, fordi over den vantro Synder er Fordømmelsesdommen; de ere under Djævelens Herredømme, ikke under Kristi, ved Troen maa de komme under et nyt Herredømme, overføres fra Mørket til Lyset; her er ogsaa en Forandring i Guds Hjerter".

Det er klart, at den ene af disse Udtalelser modsiges den anden.

Statuerer man nu en objektiv og en subjektiv Retfærdiggjørelse ligesom Synoden har lært og lærer en Retfærdiggjørelse hos det enkelte Menneske, for end det tror, da strider dette mod den bibelske Sandhed: "Retfærdiggjørelsen af Troen alene", altsaa en Retfærdiggjørelse udenfor Troen, og man stadfæster da en Verdens Retfærdiggjørelse som en Kirkelære. Skulde man statuere to saadanne Retfærdig-

gjørelser, maatte man henføre den ene under den 2den og den anden under den 3die Artikel, og vi maatte faaledes forandre vor Børnelærdom; thi vor Børnelærdom kjender ikke mere end en Retfærdiggjørelse, og det er den, som Pontoppidan omtaler og anfører under den 3die Artikel, "at Gud af Naade tilregner en bødferdig og troende Synder Kristi Retfærdighed osv."

Luther siger i sin Forklaring til Galaterbrevet Side 9: "Thi der ere endnu flere og mangehaande andre Retfærdigheder, nemlig den første, som kaldes *justitia politica*, * * *, den anden *justitia ceremonialis*, * * *, den tredje *justitia legalis* ***. Foruden alle ovenfor angivne Retfærdigheder er der endnu en anden og synnerlig, som kaldes *Kristi eller Troens Retfærdighed*, fordi den skæntes os af Gud for Kristi Skyld og griebes eller modtages ved Troen".

Luther lærer her ingen Verdens Retfærdiggjørelse, ingen Retfærdiggjørelse før eller uden Troen, men Troens og Kristi Retfærdiggjørelse. Derfor er det min Opfattelse, at omendstjont Udtrykket: "Verdens Retfærdiggjørelse" ikke er ubetiaget falsk, naar man kun lægger et ret Begreb deri, saa bør det dog ikke bruges. Men nu har den norske Synode ikke alene brugt det, og det ikke kun leilighedsvis, men meget mere i en Mængde Opsatser og Udtalelser baade ved dette Møde og ellers fastslaaet det som en Kirkelære, og forfæjret dem, som ikke tilstemme det. I Synodens Aaanedstidende for 1869, Side 358 lase vi: "Enten er altsaa *Augustinas* Tilstemning til Læren om hele Verdens Forsoning i Kristo indren tom Talemaade, eller det maa indrømme, at hele Verden ogsaa er retfærdiggjort i Kristo".

Prof. Schmidt har argumenteret for, at dette Udtryk, "Verdens Retfærdiggjørelse", altsaa den Enkeltes Retfærdiggjørelse for Troen, — er ret, og det har han søgt at bevise derved, at et Udtryk kan forstaaes i forskellige Meninger, men her gjælder det ogsaa at holde fast ved den sande Lærdoms Form." Ordet "Retfærdiggjørelse" har faaet Hævd som et bestemt Udtryk for det vigtigste Led i vor Saliggjøre-

jesorden, og det maa være betænkeligt for os at bruge dette Udtryk i en anden Mening end vor Børnelærdom gjør, naar det ikke har Hjemmel i Guds Ord. Saadant forvækker den Enfoldiges Erkjendelse, opvækker Tvivl, om vor Børnelærdom er ret og gjør Sindet uviist, man ved ikke mere vist, hvad Retfærdiggjørelsen egentlig er, enten den skal henføres under den 2den eller den 3die Artikel. Derfor er det bedre at holde sig til vor Børnelærdoms enfoldige Forklaring, som er noksom bekjendt. Jeg er enig med Prof. Schmidt i, at det kan forstaaes rigtigt, at Gud benaader en Ugudeligg, naar man ledsager det med en ret Forklaring, men det er galt at bruge det i den almindelige Betydning. Enhver vil dog, naar man siger, at Gud har benaadet et Menneſte, dermed forstaa, at dette Menneſte er kommet i Naadestanden; altsaa lærer Synoden at ogsaa den Ubodfærdige staar i Naadestanden. Hvad er Naadestanden? "Et saligt Samfund og Forening med Gud, som for Kristi Skyld ved sin Naad gjenføder den syndige Sjæl, forlader den sine Synder, beklæder den med Kristi Retfærdighed, udfrier den af Satans og Syndens Strikker og daglig fornyer den til sit Billedes Lighed." (Spørgsmaal 395 Sandhed til Gudsfrygtighed). Naar det derfor hedder, at ogsaa den Ugudeligg er benaadet, maa han ogsaa staa i Naadestanden, og det kræver vor Børnelærdom, som siger, at han staar i Syndestanden.

Naar Pastor Preus har erklæret, at en af Augustana-Synodens Præster jagde ved Konferentsen paa Jefferson Prærie, at "Gud er als inte forliget med en Judas", saa vil jeg henviſe til, hvad Prof. Hasselquist har sagt desangaaende, forsaavidt han skulde være ment. Han siger i "Emigranten" for 1866 No. 52: "Fr. Muus fastholder den Paastand, at jeg paa Jefferson Konferentsen skulde have ytret, at Gud er als inte forliget med en Judas. Jeg har tilføit benægtet dette, og erklærer nu denne Fr. Muus's Paastand for Bagtalelse, ufrivillig i sig selv og i Særbeleshed af Mænd, som ville føre Sandhedens Tale. Jeg har

aldrig ytret Noget, som kunde tydes derhen, at Judas's Synd ikke har lagt paa og saaledes er blevet forsonet af Frelseren".

Efter denne Benægtelse er det mærkeligt, at det nu igjen fremføres og paastaas, at han har sagt det. Han har erklæret, at han kan afslægge sin Saligheds Ed paa, at han ikke har sagt det.

Mødet hævet.

Mandag d. 18de November.

Prof. Henriksen af Portville, Elling Johnson af Chicago, Jørgen Gulsen og Christopher Platen af Vermont oplyste, at de maatte forlade Konferentsen.

Protokollen for Torsdag oplæst, rettet og vedtaget. Gudbrand Lommen af Decorah Menighed n. S. optoges i Konferentsen.

Om Retfærdiggjørelsen.

Pastor Eggen. Der har været anført Fortolkninger af Rom. 5, 18 som forskellige fra den af mig anførte. Jeg vil her gjøre opmærksom paa, at der kan være Forskjel i Fortolkningen af et og samme Sted, saaledes ogsaa af dette Sted, uden at en saadan Forskjel kan siges at være kirkeadskillende, naar man er enig i Troens Sandhed. Det Falske i den norske Synodes Fortolkning af dette Sted er, at ikke alene Verden men ogsaa det enkelte Menneſte som en Del af Verden er retfærdiggjort, afsløret og har faaet Syndernes Forlabelse, da Kristus opstod fra de Døde, — at der saaledes opstilles en Lære om en Retfærdiggjørelse udenfor og før Troen. Thi gjenneemlæs vi vor Bibelbog, gjenneemblade vi vore Symboler, søge vi i vor Børnelærdom, da finde vi den store herlige Retfærdiggjørelses Grundtanke blot i Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen alene. Man kan indvende, at man ogsaa kan lære noget, som ikke staar i Bekjendelsen og Børnelærdommen, og jeg vil indrømme, at dette kan være sandt, men det maa dog bemærkes, at denne Lære blev saa grundigt drøftet og saa

herlig fremstillet, at, hvis Reformatorerne havde fundet en anden Retfærdiggjørelse end den ved Troen alene, maatte man have fundet den i deres Skrifter. Thi denne var jo Retfærdiggjørelsens Stjerne og Kjerne. Naar man vil bevise den Lære, at det enkelte Menneſke blev retfærdiggjort, da Kristus opstod fra de Døde af ſaadanne Steder i Konfessionebogen ſom det "at Menneſket annammer Retfærdiggjørelse og Syndsforladelse ved Troen", ſaa bevise jo diſſe blot, at denne Retfærdiggjørelse og Syndsforladelse er forhvervet af Kristus for den hele Verden og indeholdes og fremvækkes i Evangeliet, og at Menneſket alene kan gribe den ved Troen. Det er klart, at Retfærdiggjørelse og Syndsforladelse er Noget, ſom er erhvervet, ſom Troen kan gribe, ſom altsaa maa være der for Troen, men ikke i Menneſket. Naar det af Prof. Schmidt paſtaaes, at vi ikke med vore Citater have bevist, at det er galt at lære, at det enkelte Menneſke blev retfærdiggjort, da Kristus opstod, vil jeg henviſe til det af Weenaas oplæste Sted af Prof. Johnson: "Den hellige Skrift kjender kun en objektiv Retfærdiggjørelse". Foruden de allerede anførte Steder af den meget omtalte Kirkefader Rambach, vil jeg anføre endnu et (I. c, 1603): "Det Menneſke, ſom kan retfærdiggjøres, (homo iustificandus), er ingenlunde en vedholdende, ryggesløs og ubodfærdig Synder. Vel behøve alle ſaldne Menneſker Retfærdiggjørelse; thi i Pf. 143, 2. hedder det: "Ingen, ſom lever, kan være retfærdig for Dig." Men med Henſyn til Handlingen bliver ingen Anden retfærdiggjort end de Omvendte og Gjenfødte. Viſtnok hedder det i Rom. 4, 5., at Gud retfærdiggjør den Ugudelige, men med en Ugudelighed menes ikke her en Saa-dan, ſom endnu elſter Ugudeligheden og tænker at forſvare deri, thi da hedder det i Drdspr. 17, 15.: "Den, ſom erklærer en Ugudelig at være retfærdig, er Herren en Bederſtyggelighed."

Her ſiger Rambach klart, at det ikke er rigtigt at ſige, at det enkelte Menneſke er retfærdiggjort ved Kristi Opſtandelse. Thi det hedder, at "med

Henſyn til Handlingen bliver ingen Anden retfærdiggjort end den Omvendte og Gjenfødte."

Det er ogſaa oplyſt af en af vore tidligere Talere, at Roſenius ſiger, at det var en Vildfarelse at lære dette. "Paa den anden Side opſtaar en og anden Gang en Vildfarelse af modſat Beſtaffenhed, naar Sjæle have ſaldet paa den Mening, at vor Retfærdiggjørelse var helt uafhængig af Troen og var engang for alle ſteet for hele Verden i Kristi Død." Han ſiger her, at det er en Vildfarelse at lære en Verdens Retfærdiggjørelse og erklærer ſtrar nedenfor, at "Troen er ligesaa nødvendig til vor Retfærdiggjørelse ſom Kristi Forſoningsoffer, men for et ganſke andet Niemed."

"Pontoppidan" ſiger i Troens Speil (Anhanget Side 237): "Det er den ſande Troes første Forretning, at ſaa-nært den gaar for ſig, ſaa gaar ogſaa i Himmelen hos Gud Retfærdiggjørelſen for ſig * * *. Det gaar ikke ſaa til med Retfærdiggjørelſen, at En, der er bedrøvet over ſine Synder, ham ſkulde jeg ſtrar ſige til: Tro Du at dine Synder ere Dig tilgivne i Kristo! Nei, at Synden er tilgivet, det tror Menneſket efter ſin Retfærdiggjørelse. Men til en Synder, ſom nu først angrev ſin Synd, ſiger jeg: Se til den Herre Jeſum Kristum; han har betalt for Dig; begjærer Du hans Naade, beraaber Du Dig paa ham og griber Du ham fat og fører ham med Dig for Guds Dom, ſaa vil Gud gjøre Dig retfærdig. Saaledes maa da den arme Synder fatte den Herre Jeſum og tilegne ſig hans hellige Fortjeneste, og da bliver han derpaa retfærdiggjort. Derefter, naar han er retfærdiggjort, ſaa kan han i Guds Navn tro, at han har ſaaet Naade i Reiſto."

Her ſiger Pontoppidan ganſke det Samme ſom Prof. Weenaas, at det ikke er ret at tale om en Venaadelse for Troen.

Ovenſtedt, Systema 3 Bag. 516: "Men ikke følger heraf, at Synderen retfærdiggjøres, ſaa længe han er i Syndestanden, men naar han er gjenfødt og tror paa Kristum. Heraf følger, at vi tilſøie i vor Theſis, at Subjektet for Retfærdiggjørelſen med Hen-

iny til Handling og Stand er det Menneſte, ſom tror paa Kriſtum. Denne alene retſærdiggjøres, nemlig hvad Handling angaar (actu). Apoſtelen ſiger: "Alle", ſaamange ſom ere retſærdiggjorte, ikke retſærdiggjøres eller ere blevene retſærdiggjorte paa nogen anden Maade end ved Troen, ſom griber Kriſti Retſærdighed og Lydighed."

"Calov" Systema 9, Pa. 76: "Ligesom Synden er almindelig, ſaaledes ogſaa Syndens Straf, fordi Retſærdiggjørelſen uagtet den guddommelige Beſtemmelse dog paa Grund af vor Brøde har til Gjenſtand (spectat) de Troende alene."

Her ſiges, at der er ingen anden Retſærdiggjørelſe end den ved Troen. Ligeoverfor den Begrebsforvirring, ſom Synodens Præſter afſtedkomme med ſin Lære om to Slags Retſærdiggjørelſe, en ſubjektiv og en objektiv, kunde det være godt at høre et Par klare Vidneſbyrder af vore lutherſke Lærere og Lærere om, hvad Retſærdiggjørelſen er".

"Hutterus" til Art. 12 § 2: "Hvorledes forklarer Du Menneſkets Retſærdighed for Gud? Retſærdiggjørelſen er en Guds Gjerning, ved hvilken han af Naade alene erklærer den Synder, ſom tror paa Kriſtum, fri fra Synd og ſtjanker ham Syndernes Forladelse".

"Gisleſen" Forklaring over Katechiſmen Pag. 90: "Det Førſte, ſom ſtes ved Igjenfødeſen, er Omvendelſen, d. e. Forandring i vort Forhold til Gud ved Bød og Tro, det Andet er Retſærdiggjørelſen, d. e. Forandring i Guds Forhold til os ved at han borttager al vor Synd og Skyld med dens Straf og optager os igjen i ſit Samfund. Til Retſærdiggjørelſen hører forſt, at Gud tilgiver os al vor Synd, ophæver Skylden og Straffen og befrier os fra den nedtrykkende Bevidſthed om Guds Brede, for det Andet, at han antager os igjen ſom ſine Børn for Kriſti Skyld og giver os Arv i det evige Liv. Det forſte kaldes Synsforladelse, men dette Ord bruges ogſaa om begge Dele, alſaa i ſamme Betydning ſom Ordet Retſærdiggjørelſe. Den Retſærdighed, ſom Kriſtus

ved ſin Fyldeſtjgjørelſe har forhvervet os, hedder hans Fortjeneste, der er evigt gjældende for Alle. Gud retſærdiggjør os, d. e. tilregner os Kriſti Fortjeneste eller gjør os delagtige i den og dermed erklærer os retſærdige efter ſin hellige Lovs Forbringere. Retſærdiggjørelſe er alſaa, at Gud erklærer os for retſærdige, den er alſaa Guds Dom over os, hvorved han tilſiger os Kriſti Retſærdighed, fritjender os fra Synden, forſoner os med ſig ſelv, antager os til ſine Børn og ſtjanker os det evige Liv."

"Schmid": Troens Virkning er Retſærdiggjørelſen; derved forſtaar man den Guds Akt, ved hvilken han fritjender Menneſket fra dets Skyld og tilregner ham Kriſti Fortjeneste. Denne Akt indtræder i det Moment, i hvilket Menneſket i Troen griber Kriſti Fortjeneste og kan med Rette betegnes ſom actus forensis judicialis, fordi Gud da, ligesom det ſtes ved en borgerlig Dom, udtaler en Dom over Menneſket, at dette kommer i en ganſke anden Stilling end før." (Dogmatik der ev. luth. Kirche Pa. 315).

Prof. Schmidt ſiger, at der ikke er nogen lutherſk Dogmatik, ſom opſtiller en Betingeſe for Retſærdiggjørelſen. Ingen vil dog nægte, at Prof. Gisle Johnson er en lutherſk Dogmatiker, og jeg mener en af de ægte lutherſke Dogmatikere. At han opſtiller Troen ſom en Betingeſe for Retſærdiggjørelſen, fremgaar af følgende Citat (Dogmatik § 23): "Om Synderens Gjenfødeſe. Denne Gjenfødeſes ſubjektive Betingeſe hos den Borne maa være den ſamme, ſom den ſubjektive Betingeſe for Retſærdiggjørelſen, nemlig Tro i Betydning af aandelig Fattigdom o.ſ.v."

§ 21: "Eftelende mellem den forudgaaende og den efterfølgende Tro, den ſøgende og den findende Tro, ſe vi kun i den Førſte Retſærdiggjørelſens Betingeſe."

§ 17: "Synderens Tro paa Kriſti Fyldeſtjgjørelſe eller Guds deri aabenharede Naade er udelukkende ſubjektiv Betingeſe for hans Retſærdiggjørelſe."

(Pastor Stub: "Hvilken Bog af Johnson ſtaar det i?" Eggen: "Hans

Dogmatik." Stub: "Er den trykt?" Eggen: "Nei! den er skrevet". Gisle Johnson opstiller saaledes en Betingelse for Retfærdiggjørelsen. Af disse Citater fremgaar, at Professor Schmidt og Synoden med ham ere ganske uenige med Prof. Johnson heri saavel som i flere andre Værepunkter. Hvortil en saadan Lære, at det enkelte Menneske retfærdiggjøres og absolveres i Kristi Opstandelse, fører, vil fremgaa af det Resultat til hvilket en Svensk ved Navn "Sjödix" om, da han fremsatte denne Lære, idet han fra denne Lære kom til den Slutning, at alle Mennesker blive salige. Modham skulde det være, at Rosenius har skrevet det før Anførte.

Med Hensyn til, hvad Pastor Muus bemærkede om min Anførsel af Apologien, da næst først Overskriften: "Om Troens Retfærdighed." De første Steder forklarer det sidste. De bevise, at Mennesket retfærdiggjøres ved Troen alene, derved, at Mennesket retfærdiggjøres ved Kristus. Derfor holder jeg fremdeles fast paa, at dette Sted anføres om Troens Retfærdighed.

I Konfordindeformelen Pag. 395, Grundlig Forklaring, 3die Del (Kristiania Udg.) læse vi: "Vor Retfærdighed, som gjælder for Gud, som aabenbares i Evangeliet, som Troen forlader sig paa for Gud, og som Gud tilregner Troen, ligesom skrevet staar, Rom. 5, 19.: "Ligesom ved det ene Menneskes Udydighed de mange ere blevne Syndere, saa skulle og de mange vorde retfærdige ved den Enes Udydighed," og 1 Joh. 1, 7.: "Jesu Kristi, Guds Søns Blod, renser os fra al Synd." Ligesaa: "En Retfærdig ved sin Tro skal leve."

Pastor Muus sagde, at Gerlach lærte som Synoden i Fortolkningen af Rom. 5, 18. Jeg vil hertil bemærke, at Gerlach siger, at det er et Tilbud. Det forundrer mig derfor, at Muus erklærer, at Gerlach lærer som Synoden. Med Hensyn til Pastor Korens Udtalelser om Pastor Bergs Anførsel af "Maanedstiden" at alle Mennesker skulde glæde sig over, at deres Synder vare dem forladte, vil jeg bemærke, at Pastor Berg vilde paapege som vildfarende det, at sige til den

ubodfærdige Synder i samme Forstand som der før er sagt: "Vær frimodig, dine Synder ere Dig forladte."

Pastorerne Muus og Preus har skarpt angrebet min Udtalelse i Marsberetningen Side 67 og erklæret den for falsk Lære. Det fremgaar deraf, at de Begge maa lære grundfalsk i dette Stykke, hvilket jeg vil bevise. Jeg overlader det forresten til en Dygtigere at imødegaa Pastor Muus's saare uflare Fremstilling. I Marsberetningen staar: "Naar da Hunger og Tørst efter Guds Naade og Længsel efter Jesus som min Frelser bliver levende hos mig, naar jeg, som Guds Ord og min Børnelærdom formaner til, har prøvet mig selv og finder det oprigtige Forjætt hos mig at ville hade og afstaa fra Synden, da ved jeg, at jeg trods al min Uværdighed dog som en værdig Gæst tør gaa til Guds Bord, da over jeg mig vistnok med Frygt og Bæven for at bedrages, dog med Frimodighed i min Sjæl hen til Naadebordet, og naar da Absolutionens Ord fra Præstens Mund lyder til mig, saa tror jeg, som vor kjære Luther siger i sin Katekismus, at min Kristesfaders Forladelse er Guds Forladelse, da hører jeg her Guds egen Røst, da er det mig som Gud selv stod hos mig og velsignende lagde sin Faderhaand paa mit Hoved og tilsagde mig som sit Barn alle mine Synders naadige Forladelse o.s.v."

Jeg fortroster mig til at kunne bevise, at hvad jeg her har sagt, er ikke Andet, end hvad Guds Ord, Symbolerne og Fædrene lære. Her har jeg ingenlunde sagt, at dette, at jeg angreber min Synd, længes efter min Frelser og prøver mig selv, at dette skulde være Grunden til Forladelsen, men her har jeg udtalt, at dette maa gaa foran, førend jeg kan gribe Syndsforladelsen; thi der staar ikke "forbi" eller "paa Grund af", men "naar" og "da". Først naar jeg kommer saaledes, da bliver jeg virkelig absolveret, ikke fordi det skulde være Grunden til Absolutionen, men fordi det er nødvendigt at have Troens Gribehaand for at kunne modtage Absolutionen. Her har jeg villet fremhæve Selvprøvelsens og en ret Beredelses Nødven-

dighed efter Guds Ords Formaning! "Prøver Eder selv, og æder saa af Brødet og drikker af Kalken." Her staar ikke; "fordi jeg tror," men "naar jeg tror," fordi det er blot den Troende, som Gud forlader Synden, og naar jeg kommer som en bødferdig og troende Synder, da ved jeg, at min Skriftefaders Forladelse er Guds Forladelse. Her er udtalt den alvorlige Sandhed, at kun naar et Menneske som en bødferdig Synder kommer til Naadebordet, da kommer han som en værdig Gæst, hvor uærdig han ellers er, og da først kan Gud meddele ham Syndsforladelse. Naar der staar: "Da hører jeg her Guds egen Røst," saa slutter dette sig naturligvis til "Guds Forladelse," thi naar det virkelig er Guds Forladelse, da er det ogsaa Guds Røst, jeg hører, da bliver det ingen tom Forkyndelse, men en kraftig Meddelelse af Syndernes Forladelse. Bøden og Troen er ingen for-tjenstlig Narraag eller Grund, men Troen er kun den Haand, som griber Syndernes Forladelse. Er derfor Troen ikke tilstede hos den Skriftende, da har han ei heller den Haand, hvormed han kan gribe Syndsforladdelsens Gave, som indeholdes i Absolutionen, og som frembæres til ham, og derfor faar han ikke Syndsforladelse, ikke for Troens Mangels Skyld, men fordi han ikke kan gribe Gaven. Her bliver nu Spørgsmaalet: Faar den Ubødferdige virkelig Syndsforladelse? Er Absolutionen en kraftig Meddelelse af Syndsforladelse til den Ubødferdige? Synoden siger ja, jeg siger nei. Hvad siger Guds Ord om Syndsforladdelsens Erholdelse? "Denne give alle Profeterne det Vidnesbyrd, at hver den som tror paa ham, skal faa Syndernes Forladelse ved hans Navn." (Ap. Gj. 10, 43). Her siger Skriften, at den Troende faar Syndsforladelse, medens Synoden siger, at ogsaa den Vantroende faar Syndsforladelse. Men naar nu Absolutionen udtales over den Ubødferdige, saa har jeg lært af Guds Ord og Symbolerne, at denne Absolution ikke er en virkelig Guds Absolution i den Forstand, at denne Ubødferdige bliver løst fra Synden, tværtimod, hans Synder blive ham be-

holdte; thi Gud har befalet os, at vi skulle løse den Bødferdige, men ikke den Ubødferdige, men at denne skal bindes, og derfor, efterdi Absolutionen over den Ubødferdige ikke var brugt rettelig, d. e. i Overensstemmelse med Guds Befaling og Villie, bliver heller ikke en saadan Absolution en virkelig Guds Absolution. Da, naar Synderen er bødferdig, da er Absolutionen brugt rettelig, og da falder Præstens Absolution sammen med Guds Absolution, da bliver han løst og befriet fra Synden. Thi hvad betyder: at absolvere? At gøre løs, fri, befri fra. Fra hvilket? Fra Syndens Skyld og Straf, — hvem? Den Bødferdige. Hvorledes kan den Ubødferdige løses fra Syndens Skyld og Straf, naar han ikke vil have noget med Kristus at gøre, og naar det er blot i Kristus, at der er Syndsforladelse. Naar sit David Syndsforladelse?

Han siger selv: Jeg bekendte min Synd for Dig, og Du, Du forlod mig min Synds Misgjerning," ikke fordi han bekendte, men da Gud virkede Synderbortjendelse og Troens Længsel efter Forladelse, da kunde Gud meddele ham Syndsforladelse, fordi da og da først kunde David gribe den. Dette er, hvad jeg har lært i vor Narsheretning Side 67.

Saaledes ogsaa med den Værkbrudne. Da Jesus saa deres Tro, nemlig baade deres, som bare ham og den Syges, da jagde Jesus: "Vær frimodig, dine Synder ere Dig forladte."

Da Synderinden søgte ham i Tro og Kjærlighed, da absolverede Jesus hende og sagde: "Dine Synder ere Dig forladte." Slet ikke vilde Kristus have sagt til dem, som ikke vilde tro paa ham: Dine Synder ere Dig forladte, men til Saabanne siger Synoden, at det kan siges. Synodens Udtalelser staar altsaa i den stærkeste Modstridning til Korsets egne Ord. I sin Narsheretning for 1861 Side 20 lærer Synoden:

"Saaledes ogsaa med Syndere, som ei ville tro. Alle deres Synder ere udflettede i Kristus, fastede i Havets Dyb, naglede til Korsets Træ og kan ikke skade ham. Dette siger Gud dem

i Ordet, giver og meddeler dem denne Benaadelse og Udløsning." Heraf følger, at det maa blive en Meddelelse af Syndernes Forladelse til Dom; thi den Ubodsfærdige, omendstjont han efter Synodens Lære faar Synsforladelse, bliver han dog ikke retfærdig og salig. Men dette er, som Prof. Johansen kalder det, en katholiserende Bilsfærelse og en Selvmodsigelse. Men her kunde Nogen indvende: Dersom Absolutionen ikke absolverer baade den Bodsfærdige og den Ubodsfærdige, maa jo Absolutionen blive betinget af Troen. I en vis Forstand: ja. Dog ikke med Hensyn til sit Indhold, men med Hensyn til sin Anvendelse og Virkning. Absolutionens Indhold er ikke betinget; det er altid det samme ligeoverfor den Troende og Vantroende, men dens Virkning og Handling, er ikke den samme, den er betinget af Troen. Derfor feiler ikke Nøglen, om den anvendes paa den Ubodsfærdige. Nøglen er ret, men Anvendelsen er feilagtig, og derfor lukker ikke Nøglen op. Absolutionen er derfor ingen Feilenøgle, om den, anvendt paa den Ubodsfærdige, ikke løser denne. Naar det hedder: "Hvadsomhelst I binde paa Jorden, skal være bundet i Himmelen, og hvadsomhelst I løse paa Jorden, skal være løst i Himmelen," da maa her underforstaaes: overensstemmende med Guds Villie; thi "Gud er den, som lukker op, og Ingen lukker til, som lukker til, og Ingen lukker op."

Dersom Absolutionen virkelig skulde absolvere den Ubodsfærdige, hvad maatte da følge med Hensyn til Bindenøglen? Saa maatte jo ogsaa Bindenøglen binde den Bodsfærdige, naar den anvendes paa denne; thi begge Nøgler ere lige kraftige. Men om nu en Bodsfærdig bliver banløst, hvorfor blive da ikke hans Synder ham beholdte? Forbi Bindenøglen's Anvendelse ikke var ret. Ligesaa med Løsenøglen og dens Anvendelse. Begge Nøgler ere Himmeriges Riges Nøgler, og de løse og binde, naar de bruges efter Guds Anordning. Det som erklæres for falsk i min Udtalelse er altsaa, at naar jeg kommer til Nadverbordet med Bod og Tro, da er min Skriftefaders Forladelse ogsaa Guds Forladelse, det vil

sige, da faar jeg virkelig af Gud Synsforladelse, da er det Guds egen Røst; — dette er erklæret for falsk. Om man noksaa meget vil fordreie mine Ord, saa indeholde de dog intet Andet, end hvad paavist er, og man har ikke Lov til at lægge Andet deri. Jeg beder derfor enhver Sandhedstjærlig, som ikke vil fordreie mine Ord, at gjennemlæse Stykket, og Enhver, som ikke har forladt sin Børnelærdom, vil finde kun Sandhed deri. Hvad lærer nemlig vor Børnelærdom herom. Pontoppidan siger Spørgsmaal 533 i Sandhed til Gudsfrygtighed: "Hvem forlader Gud Synden? Alene de bodsfærdige og troende Sjæle, men ikke de Ubodsfærdige og Vantroende." At denne Lære er overensstemmende med vore Symboler, vil jeg ogsaa paavise. Apologien Art. 5, 15: "At Afsløsning ikke modtages uden ved Tro, kan bevises af Rom. 4, 16., som lærer, at Forjættelsen ikke kan annammes uden ved Tro, men Afsløsning er Forjættelse om Syndernes Forladelse. Altsaa kræver den nødvendigvis Tro, og vi indse ikke, hvorledes den kan siges at annamme Afsløsning, som ikke tror den."

Apologien 6, 12: "Er Synden forladt, saa er den evige Død ophævet og det evige Liv gjenlivet, og ikke taler han i de Ord: "Hvadsomhelst I binde," om at paalægge Straffe, men om at beholde deres Synder, hvilke ikke omvende sig."

Apologien 5, 16: "Men det er en aldeles afgjort Sag, om end alle Helvedes Porte vil opløste sit Skrig derimod, at Syndernes Forladelse ikke kan annammes uden ved Troen alene."

Luther siger, Ev. paa 19de Søndag efter Trefoldighed: "Evangeliet tilbyder os Trøst. Syndernes Forladelse vises der. Skal mig vederfares Forladelse, saa maa jeg og kende mine Synder. Synder maa der være, ere de der, saa maa man kende dem. Naar jeg har kjendt dem, saa er Naade og Forladelse."

Luthers Kristendom 7, 7.: "Vore Synder, som vi have gjort, ere ganske forladte og tilgivne ved Kristum, dersom vi tro paa ham."

Sammenlign hermed, hvad der staar

i Synodalberetningen for 1861, Side 35: "Evangeliet skal prædiktes lige ubetinget, aldrig saa: Din Synd er forladt og tilgivet ved Kristum, dersom Du omvender Dig og tror, men saa: "Din Synd er forladt, det skal Du tro."

Heraf ser det ud, som om ikke engang Luther prædikede ret for Synodens Præster.

Luthers Kristendom Side 71: "Hvo, som ikke har Troen, kan han heller ikke blive løst fra Synden eller undfly Guds Brede; thi han har ingen Forladelse, men bliver under Fordømmelsen."

Luther om Paven's Sakramente, 15, 18.: "Derfor dersom Du tror Præstens Ord, naar han absolverer Dig, d. e. at han i Kristi Navn og Guds Ords Kraft løser Dig fra dine Synder, saa ere Synderne ogsaa visseelig løste for Gud! Vil Du ikke tro, saa kan Du gaa hen og gøre endog de bedste Gjæringer, alligevel ere Dine Synder Dig beholdne."

Der siger jeg i Beretningen ganske det samme som Luther, nemlig: da naar jeg er bødferdig og tror, da forlader Gud mig Synden.

Prof. Gisle Johnson siger i sin Dogmatik: "Herren har ikke og kan ikke have givet Menigheden Tilladelse til at udtale Syndsforlæbsens Ord anderledes, end at dens Udtale forudsætter Tro. Det er kun den virkelige bødferdige og troende Synder, som virkelig bliver absolveret ved Kirkens Absolution. Ifølge Troens Analogi er Omvendelse og Tro de absolute Betingelser for den virkelige Syndsforlæbses Modtagelse. Ligeoverfor den Ubødferdige kan Syndsforlæbsen ikke blive andet eller mere end et Tilbud; enten er Syndsforlæbselse meddelt og modtaget helt og virkeligt, eller ogsaa er den som objektiv Virkning slet ikke tilstede. Man maatte ellers statuere en Syndsforlæbselse til Dom, men det er selvmodsigende og umuligt at fastholde; thi hvor Syndernes Forladelse er, der er ogsaa Liv og Salighed."

Jeg vil da her henvise til, at Pastor Muus i "Maanedstidenden" for 1869 No. 4 lærer en Syndsforlæbselse til Dom.

Gudvidere siger Prof. Johnson om Nøglemagten: "Kirkens Dpladen og Tillukken af Himmeriges Rige for den Enkelte kan kun da have virkelig Gylldighed, naar den selv er overensstemmende med Guds egen Dom, naar den selv ikke er andet end den synlige Kundgjørelse af Guds Dpladen og Tillukken."

Kristiania theologiske Fakultet siger i "Lutherst Kirketidende" for 1856, No. 27: "Syndernes Forladelse er væsentlig betinget af hjertelig Fortrydelse over Synden og inderlig Længsel efter Guds Naade; hvor disse to Betingelser ikke er tilstede hos en Synder, der kan Gud heller ikke forlade ham hans Synd, og hvor Gud saaledes er ude af Stand til at meddele sin Syndsforladelse, der er naturligvis ogsaa Kirken uberettiget til at meddele sin Afløsning." (Om Skriftemaalet i vor Kirke).

Dette er skrevet mod Werels Lære (Pastor Preus: Har De Werels Lære med Dem, saa vi kan saa høre, om Werels lærer som vi?) Ja. "Der, hvor Absolutionen udtales, sker ikke blot et Tilbud, men en virkelig Meddelelse af Syndsforladelse aldeles uafhængig af Menneskets Tro eller Bantro, for den sidste bliver Syndsforlæbsen til Dom." Synoden lærer altså her akkurat som Werels lærer.

Chr. Stock. Hom. Real. Lær. 21: "Saa bliver paa Grund af hans Skriftemaal Absolutionen udtalt til ham, men formedelt hans Hykkeri saar han ingen Syndsforladelse."

Pontoppidan, Troens Speil 65: "Først er det sandt, at Guds Naade og Syndernes Forladelse umulig kan faaes, hvor slet ingen Tillid befinder sig til at tage derimod."

Scriber, Sjæleskat, 1ste Del Side 300: "Lader os nu anvende denne Lære til vort Gavn og Bedste og stræbe af Hjertet at tro, at vore Synder ere os forladte. Jeg taler til bødferdige Hjerter, som erkende og angre sine Synder og med stærk Altraa og mange Sukke længes efter Forstrækken om Guds Naade i Kristo."

Gretenius, Com. Bog, Side 59: "Omvendelse er den Betingelse, hvor-

under Gud alene i sit Ord har lovet Syndsforladelse."

65: "Hverten vil eller kan en retskaffen Kristi Tjener tilsige den Syndsforladelse, som Gud ikke kan forlade Synden."

80: "Saa kommer den Vantroende heller ikke til Kristum, saar ingen Trost i sin Angst og ingen Syndsforladelse, saalænge han gjør det Onde."

Jeg vil nu citere Spener og bevise, at vor Lære er den samme næsten Ord til andet som Speners.

Spener, Forkl. til Katekismen S. 319: "Hvad er Løsenøglen? Den, hvormed de Bødsfærdige saa deres Synders Forladelse." Saaledes lærer

vort Samfund i Aarsberetningen Pag. 45, Sats 1: "Absolutionen er den Handling at erklære den Bødsfærdige fri fra Synden og forjætte ham det evige Liv." Videre Spener: "Men har Præsten af sig selv Magt til at forlade Synden? Nei! men alene paa Guds Befaling og altsaa i Gud Faders, Søns og Helligaands Navn og derfor som Guds Rædsfab, derfor kan han ikke bruge denne Magt anderledes end efter Guds Anordning; thi ellers overtræder han Guds Befaling og udretter Intet." Ganste det Samme som Konferentsen lærer.

Videre Spener: "Men kommer det an paa Præstens Person og Værdighed? Nei, Magten tilhører Gud alene. Kan det dog ikke ske, at Noget ikke kan saa Syndernes Forladelse hos Gud, om han dog har faaet Afløsning af Præsten? Jo, dette sker kun altsor ofte, naar nemlig Mennekket fremstiller sig i sit Skriftemaal som en bød-færdig Synder, medens han dog er ubødsfærdig i sit Hjerter, kjender ikke sine Synder af Hjertet, * * * * thi da han fremstiller sig bød-færdig og saaledes anderledes end han er i sit Hjerter, saa bliver vistnok Afløsningen tilfagt ham af Præsten efter hans Bekjendelse, og efterom han anstiller sig, men han bliver ved den Afløsning, som han har stjaalet sig til af Præsten, for-medelt sit Hylteri og sin Ubødsfærdig-hed aldeles ikke fri fra sine Synder for Gud, men bliver meget mere bunden i dem."

[Næste Spørgsmaal forlangt op-

læst]. "Er da Afløsningen ikke kraf-tig? Den er vel i sig selv kraftig, ef-terdi Gud i den i Sandhed tilbyder Mennekkene Forladelse for Synden, men fordi Mennekket er ubødsfærdigt og saaledes ikke har Troen, saa kan det ikke modtage den og ikke virkelig til-egne sig dette Gode."

[Prof. Schmidt: "Er den kraftig efter sit Indhold, hvorfra har den da Kraften, fra Gud eller fra Præsten?" Preus: "Tør jeg bede Eg-gen anføre et Citat af os, hvor vi sige, at den Ubødsfærdige modtager Syndsforladelse?" Weenaas: "Eggenes Citater vise, hvorledes man saar Syndsforladelse hos Gud].

Jeg siger ikke, at Synoden lærer, at den Vantro har modtaget Syndsforladelse, men vel at Gud har meddelt den Ubødsfærdige Syndsforladelse, og at denne har faaet den.

Saaledes som her er fremført, have vi lært af vor Børnelærdom, og vi ville formane vore Folk til at holde fast ved denne. Hvad de enkelte Udtryk under Retsfærdiggjørelse og Absolution angaar, da er det en Sag, hvad af enkelte Forfattere kan fremføres og bruges, men det er en anden Sag, hvad der er Kirkens Lære. Pastor Preus har anført et Sted af Johan Gerhard til Rom. 4, 25. I dette Sted er der henvist til 1 Cor. 15, 17., Eph. 2, 5., Col. 2, 12, 13., 1 Petr. 1, 3., 2 Cor. 5, 21. Af disse Steder frem-gaar det jo klart, at Talen er om de Troende; thi her tales om de Gjen-fødte og Retsfærdige, og derfor paa-staar jeg, at dette Sted, anført af Pastor Preus til Indtægt for Synodens Lære, netop beviser vor. Pastor Muns siger, at Pontoppidan lærer, at alle Mennekker ere gjenløste, som om vi skulde have nægtet dette; dette have vi jo aldrig nægtet, men altid lært. [Preus: "De Steder som anføres af Eggen staar ikke i det Sted af Gerhard, jeg har oplæst. Jeg har anført det af Synodalkonferentsens Forhand-linger." Schmidt: "Det er et ganste andet Sted."]

Jeg fulgte med Preus's Oplæsning og fandt, at det var ordret det Samme. Jeg vil nu tillægge, at vi tør trostelig fremtræde med vor Lære om Retsfærdig-

gjørelse og Absolution for hvilkensomhelst upartist ægte lutherisk Domstol, efterdi vi intet Andet have lært eller lære, end hvad Guds Ord, Symbolerne, rettroende Fædre og vor Moderkirke lærer.

John Iversen, Ole Johnsen, Nils Lie og John Hopperstad anmeldte sin Bortreise.

Pastor J. Olsen. Det er nu 4 Dage siden jeg forlangte Ordet, og jeg er baade forundret og glad over, at det er den samme Sag, som endnu ligger til Behandling. Jeg havde især tænkt at tale om 4de og 5te Satz. Naar jeg skal tale om, hvad den tjære Herre Kristus har gjort for os, vil jeg frabejde mig at forsvare Methodisme, Calvinisme og Katholicisme.

I Satz 4 staar, "at i Adam alle Menneſker ere faldne og komne under Guds Brede og den evige Fordømmelse som Straf for Synden." Her staar, hvad jeg tror. Dette kan siges med flere Ord og paa en anden Maade, men dette er dog Hovedsummen af hvad Guds Ord lærer om den Sag, at alle Menneſker i Sandhed ere blevne Syndere i Adam og fortabte og fordømte. Her staar videre, at "i Kristo som den anden Adam alle Menneſker ere blevne i Sandhed forløste fra Synd, Død, Djævel og Helvede, og Gud eri Sandhed forsonet med dem Alle." Dette er hvad jeg tror. Dette kunde siges i flere Ord og paa en anden Maade, men det er dog Hovedindholdet af Læren om vor Dpreisning i Kristo. I Satz 5 er der opstillet en Sammenligning, at ligesom ved Kristi Død i vort Sted den hele Syndestryld er bleven udslettet og dens Straf lidt, saaledes er ogsaa i Kristi Opstandelse Rejsfærdighed, Liv og Salighed igjen bragt tilveie for den hele Verden og i Kristo kommen over alle Menneſker. Dette tror jeg af mit ganſke Herte og lærer, at den ganſke Verdens Synd er bleven udslettet. Han var det Guds Lam, som bar al Verdens Synd, han naglede Haandſkriften til Korset, og det gjorde han ikke for Nogle men for Alle, idet han led den Straf som Alle ſkulde have lidt. Ved Kristi Opstandelse havde han givet sit Indſegl paa, at nu var

Syndestrylden udslettet, Straffen lidt og Gud forligt. Hvilke Ord og Udtryk man vil bruge herfor er mig en mindre vigtig Sag, det overlader jeg til de lærde Dogmatikere, men det fastholder jeg, at Alt, hvad man vil ſige herom til Guds Kjærligheds Forherligelse, de stærkeſte Udtryk, hvis de blot gaa ud paa at forherlige dette ſalige Værk, da har jeg Intet at ſige derimod. Hos mig er der ingen Tvivl om, at dette Værk gjalder for alle Syndere, ikke en eneste undtagen. I Sætserne er Intet, hvori jeg er uenig, Ordene finder jeg paſſende. Det er Sandhed og Guds Ords Lære, navnlig Ap. Pauli Lære. Med Hensyn til det noget omſtridte Sted Rom. 5, 18., tror jeg Ordet ligesom det ſtaar. At mange, ja endog Kirkefædrene forklare dette Ord paa forſkjellige Maader, dette tager jeg dog mindre Hensyn til; jeg tror Ordet som det ſtaar, og jeg er desværre ikke nogen Grænſer. "Ligesom formedelſt Ens Fald Fordømmelsen kom over alle Menneſker, saaledes ſkal og formedelſt Ens Rejsfærdighed Livs og Rejsfærdiggjørelse komme over alle Menneſker." Dette er jo klart og tydeligt nok.

Men det er ikke blot i Sætserne men ogsaa i Konſekventſerne vi ſkulde være enige, og især er dette nødvendigt i denne hellige og store Lære, som er Grundvolden for vor Frelſe, Hovedthemaet i vore Prædikener og den eneſte Kilde til en Synders Trøſt og Glæde. Det er Konſekventſerne af diſſe Sætser, man har ſtridt om, ikke om Sætserne ſelv. Blandt diſſe Konſekventſer, som ſkulde indeholdes i diſſe Sætser, foreligger forſkjellige Udtalelſer, som jeg nu vil tage for mig for at ſe, om jeg er enig i dem. Jeg tager nu dette Udtryk, at den Bantro har ſaaet Syndsforlæbſe. Da kan jeg ogsaa ſige, at han har ſaaet Liv og Salighed; thi er det paa Grund af Kristi Fortjeneste, at han har ſaaet Syndernes Forladelſe, da har han ogsaa paa Grund deraf ſaaet Rejsfærdighed, Liv og Salighed. Det synes fornøftigt at ſige, at naar Kristus har forhvervet dette for Alle, ſaa maa det kunne ſiges om den Udobfærdige, at han har ſaaet Syndernes Forladelſe; thi han er jo

En af disse Alle. Saadanne Udtalelser som denne, at den Bantroende har faaet Syndernes Forladelse, har jeg troet at være udfastede i Stribens Hæde. Jeg har ikke troet, at Noget vilde fastholde dette som en Kirkelære. Dersom det skulde kunne siges med Rette, at den Ubodfærdige har faaet Syndernes Forladelse, fordi Kristus har forhvervet Syndsforladelse for den hele Verden, saa maa ogsaa Antithesen være ret, at den Troende har faaet Syndernes Beholdelse, fordi Alle saldt i Adam. Men nu kan jeg jo ikke sige til den Troende: Du er fortabt og fordømt, Dine Synder ere Dig beholdte. Dersom jeg siger: Du Adams Barn, kan jeg vistnok have Ret, men naar jeg siger: Du Troende, da vil han kunne svare: Det er sandt, at jeg er et Adams Barn, fortabt og fordømt, men der er kommet Noget imellem her, nemlig den kjære Herre Kristus. Han har friet mig fra alt dette; derfor er det ikke sandt, at jeg er fortabt og fordømt. At det vilde være rigtigt at opstille denne Sammenligning, fremgaar af Pauli Sammenligning mellem Adam og Kristus. Det samme Forhold finder Sted for den Ubodfærdige og Bantroende paa den ene Side som for den Bodfærdige og Troende, paa den anden Side. Forsaavidt han er en Del af Verden, har han vistnok den samme Udgang til Kristi Forsoning som den Troende, men vilde jeg sige til ham: Dine Synder ere Dig forladte, fordi Kristus har forsonet den ganste Verden med Gud, da maatte han svare: Nei! thi jeg tror ikke paa Kristus.

Men hvad fremgaar heraf? Jo dette, at naar vi tale om den Ubodfærdige og Bantroende, da tale vi ikke længere om Gjenløsningen, men om noget ganske Andet. Gud har i og med Gjenløsningen i Kristo sat en vis Saliggjorelsens Orden. Gud har ved Kristum frelst Alle, udført Frelsens Gjerning for Alle, men den Helligaand maa ogsaa udføre sin Gjerning i Menneftet, dersom han skal faa Del i Kristi Gjenløsning. Denne Gjerning er ligesaavel en guddommelig Gjerning og ligesaa fornøden som Gjenløsningen selv. Naar vi nu sige:

Du Ubodfærdige, Du Bantroende, da tale vi her om Saliggjorelsens Orden. Hvad forstaa vi nemlig ved Troen? Intet Andet end den Gjerning af den Helligaand i Hjertet, hvorved Synderen griber og fastholder Kristum, altsaa ikke en Gjerning af Synderen men af den Helligaand. Siger jeg nu: Du Troende, saa dommer jeg dermed om ham, at han staar i Forening med Kristum, altsaa har han Kristum og Alt, hvad hans er, men naar jeg siger: Du Bantroende, da dommer jeg om ham: Du har løsrevet Dig fra Kristum, og hvorledes kan jeg da sige om ham: Du har faaet Dine Synders Forladelse, naar jeg før har sagt, at blot i Kristo er Syndernes Forladelse. At overføre saadanne Udtryk om Gjenløsningen paa det enkelte Individ, hvis Forhold til Kristus allerede er angivet, er forvirrende, og jeg maa tilstaa, at jeg ikke kan forstaa dem. Jeg har troet, at de vare saldne i Stribens Hæde, men at de ikke vare saaledes mente. Men jeg kan ikke gaa ind paa dette, at den Ubodfærdige har faaet Syndernes Forladelse, den Bodfærdige Syndernes Beholdelse o.s.v.; thi naar jeg taler om dette, da taler jeg om Saliggjorelsens Orden, da kan jeg ikke sige om den Bantroende: Han har faaet det; thi han har just revet sig løs fra Kristum og kastet det fra sig. Ligesaa med Hensyn til den Troende paa den anden Side. Jeg tror imidlertid, at hvis man vil komme til noget Resultat, nytter det lidet at erklære dette og hint for falsk Lære, men at finde, hvori Differensen ligger, og jeg tror ikke, at den ligger i Læren om Forsoningen, men i noget Andet.

Valdeland: Jeg vil først ytre mig lidt i Anledning af, hvad jeg ifjor udtalte i Decorah (se Beretn. Pag. 79). Pastor Gjelbaker har nemlig anket over, at han i Beretningen om Decorahmødet har fundet Udtalelser, som han havde fundet misforstaaelige. Det er sandt, at der i det tilføjede Sted findes Udtryk, som kunne misforstaaes, og jeg beklager, at jeg da ikke kunde udtrykke mig klarere. Skulde mine Udtryk være saa misforstaaelige, at deraf kunde udledes den falske Lære,

som Gjeldaker omtalte, vil jeg være den Første til at protestere derimod, eller rettere, jeg tilbagekalder mine misforstaaelige Ord. Men det være mig nu tilladt med nogle Ord at fremhæve, hvad jeg da egentlig mente og vilde have udtalt, men dog ei tydelig nok udtrykte.

Jeg vilde fremholde, at jeg var forfærdet og bedrøvet over, at Modparten ved sine Udtalelser vilde benegte, at Livsens Retfærdiggjørelse ved Kristi Død og Opstandelse kom over alle Menneſter, saaledes at Verden i Guds Dom saaledes var erkjendt fri i Kristo, at den var retfærdiggjort i Kristo, men derimod paastod, at der først, naar den enkelte Synder kom til Troen, foregik en Forandring i Guds Hjerte, en Retfærdiggjorelsedom over den Enkelte. 2) Jeg vilde udtale, at den Dom, hvormed Gud i sit Hjerte dømmes den Enkelte fri, naar han tror, grunder sig paa den Dom, hvormed hele Verden, det er Alle og saaledes ogsaa hver Enkelt, var i Kristi Død og Opvækkelse dømt retfærdig. 3) Jeg vilde udtale, at, hvad jeg kunde og skulde vide haabe om Guds Frihedsdom over Verden i Kristi Forsoning og om hans nye Frihedsdom over den Enkelte, naar han tror, det maatte jeg vide af Guds Ord. Derfor vilde jeg med Hensyn til, hvad jeg skulde tro om Guds Dom, som baade i første og anden Henseende er objektiv, intet Andet tro, end hvad Gud derom har vidnet i sit Ord. Jeg holder Retfærdiggjørelsen i begge Tilfælde for objektiv. Men naar Pastor Eggen for dag sigtede vort Samfund for falsk Lære, fordi vort Samfunds Præster have brugt Udtrykket "subjektiv Retfærdiggjørelse," da burde han først have anklaget sig selv for falsk Lære, da han er den Første, som har brugt dette Udtryk. [Se Beretningen om Decorahmødet Pag. 71: "Pastor Eggen: Da der igaar var Tale om Forsoningen, var han enig i Sagen; Betoningen af, hvad Kristus har gjort for os, var herlig. Navnet Retfærdiggjørelse passer dog vel ikke paa den Ting, men passer paa den subjektive Retfærdiggjørelse."] Derneft vilde jeg tale lidt om Pa-

stor M. Eggens Bibelforklaring. Jeg oplæste 2 Vidnesbyrd af Rosenius over de 2 Bibelfsteder [2 Kor. 5, 19., Rom. 5, 18.], som her ere Hovedsteder. Men den første Dag sagde Eggen, at Rosenius vel var en from Mand, men at hans Vidnesbyrd dog ikke kunde tillægges den Betydning som f. Er. Rambach og Speners. Senere har han dog selv oftere citeret Rosenius, og dette glæder mig.

Eggen anførte ogsaa et Sted af Konfessionebogen Pag. 388 [i Kristianiaudgaven]. Øverst paa samme Side staar der dog: "Kristus har som Gud og Menneſte ved sin fuldkomne Lydighed forløst os fra vore Synder, retfærdiggjort og saliggjort os" [Lisbonudgaven Pag. 383 nederst].

Eggen udbetlede Rom. 5, 18. saaledes, at her var en Sammenligning mellem Adam og Kristus. Dette var rigtigt, at her var en saadan Sammenligning. Men han sprang over et af Sammenligningspunkterne, som er saare vigtigt. Der er to Sammenligningspunkter. Det ene kunne vi kalde et Regnskabsforhold, det andet et Fødselsforhold. Adam bragte Forømmelsen over Alle, Kristus Forsoning over Alle. Vi vare Alle med i Haven og aad af Ublet efter Tilregnelsen. Saaledes kom ogsaa efter Tilregnelsen Kristi Fortjeneste over Alle. Men ligesom først ved den naturlige Fødsel Forømmelsen virkelig kommer over den Enkelte, saaledes kommer ogsaa Kristi Fortjeneste først ved den aandelige Fødsel over den Enkelte, saa at han faar Del deri. Jeg vil i denne Anledning tilføje, hvad Nohrborg siger i sin Postille umiddelbart efter det tidligere af os citerede Sted. Han siger Pag. 117 og 118: "Men mon da hele Verden i Almindelighed blev i denne Stund saaledes retfærdiggjort, at enhver Synder for sig selv betragter, naar han kommer til Verden, nu ikke mere behøver at retfærdiggjøres? Gud bevare os fra at drage en saadan Slutning af denne trostelige Lære om Forsoningen i Almindelighed, og der- ved lægge Grunden til en fjødelig Sikkerhed. Nei! hele Menneſteslægten blev jo ogsaa fordøvet i Adam, saa at

hans Uretfærdighed, Synd, Død og Fordømmelse kom over os Alle. Men alt dette Onde kunde endda ikke komme os til virkelig Skade, inden vi bleve fødte, fik Liv og begyndte at være til; thi dersom Gud skulde have forandret sin første Betslutning om Verdens Bestaaen, hvilket ikke er muligt i Henseende til Uforanderligheden af hans Betslutning; men om saa var, og han saaledes for 100 Aar tilbage havde gjort Ende paa Verden; hvo af os, som nu leve, havde da havt Skade af Adams Fald, uagtet heller ikke nogen Igjenløsning var kommen imellem? Se vi ikke saaledes, at vi først skulle fødes af Adam ved den naturlige Fødsel og derefter saa Liv og Tilværelse, inden hans Synd, hans Død, hans Uretfærdighed kunde komme os til virkelig Skade; thi ved denne Fødsel alene kunde vi virkelig tages ind i Djævelens Rige, i hvilket Adam havde henført os. Aldeles paa samme Maade forholder det sig paa den anden Side med Forsoningen i Kristo. Hele vor Slægt blev ved Kristi Retfærdiggjørelse retfærdiggjort med ham; men dette kan ikke komme Nogen til virkeligt Gavn, inden han først bliver født af den anden Adam og faar aandeligt Liv ved en ny og aandelig Fødsel, og ved denne Fødsel bliver indtagen og begynder at være til i Kristi Rige. Derfor siger Jesus: **Uden at Nogen bliver født paa ny, kan han ikke se Guds Rige** [Joh. 3, 3.]. Derfor maa Bornene, saasnart de, det ene efter det andet, komme til Verden ved naturlig Fødsel, og saa fødes af Vand og Aand og hensejattes i Kristi Rige, og dersom de i de tilvørende Aar falde ud deraf, maa de gjenfødes, om de skulle have virkeligt Gavn af den skete Retfærdiggjørelse. I denne Fødsel virker Troen, som fatter Kristum; og saasnart det er skeet, saa kommer Kristi Retfærdiggjørelse over Mennesket til virkeligt Gavn, men for Intet; thi det kan jo ikke ske, før end han begynder at leve og være til i Kristi Rige. Og denne hans Retfærdiggjørelse er da den samme som Kristi; den tilegnes ham ved Troen [Rom. 3, 22—25]; og Retfærdigheden, i hvilken han da klædes, hedder deraf en Troens Retfærdighed [Rom. 4, 13.],

ihvornel det ikke er Troens, men Kristi, og den samme som blev Kristus tilkjendt i hans Retfærdiggjørelse."

Det er saaledes visstelig saa, at vi alene ved Troen saa Del i og tilegne os denne Retfærdiggjørelse; men skal denne Sandhed tilintetgjøre den anden Sandhed, som af os er fremholdt, at hele Verden er retfærdiggjort i Kristo? Nei, vi skulle ikke ved det One ville omstøde det Andet. Men dette har Modstanderne villet gjøre.

Pastor Eggen har forklaret Rom. 5, 18. paa en Maade Torsdag; men Lørdags Eftermiddag syntes han igjen at ville forlade denne forklaring. Torsdag sagde han: "Alle" kan ikke forståes om Andre end de Troende." Lørdag derimod sagde han: "Det kan ogsaa forståes om de Troende." Jeg vil ikke gjøre mig til Nar ved at sige, at jeg forstaa Grundtækten. Men Rosenius gjør opmærksom paa, at Stedet egentlig lyder saa: "Altsaa ligesom formedelst Gns Overtrædelse til alle Mennesker til Fordømmelse, saaledes og formedelst Gns Retfærdighed til alle Mennesker til Livens Retfærdiggjørelse." Ordet "komme" staar ikke i nogen af Sætningerne. Og Sammenligningens Nødvendighed fører det med sig, at eis [til] maa forståes paa samme Maade i begge Sætninger. Skal da "til" i den anden Sætning, efter Prof. Weenaas's forklaring betyde "bestemt for" alle Mennesker, saa maa det ogsaa forståes saa i første Sætning, og Meningen der være, at ogsaa Fordømmelsen kun er bestemt for alle Mennesker.

Der falder det Udtryk en Dag i forrige Uge, at vi citerede Apokryfer, og at man for hvert et Sted, der anførtes af Luther, kunde fremføre 10 imod os. Jeg vil oplæse et Vidnesbyrd af Luther, og det kun et lidet, og det skal vist være længe, inden man kan gjen-drive dette med et Vidnesbyrd af ham, end sige med 10. Luther siger i sin forklaring til Galaterbrevet Side 513: "Og forbandede være Alle, som ikke give Kristo den Ære, at de tro, at de ved hans Død og Opstandelse ere forløste fra Synden og gjort retfærdige og salige."

Jeg har tidligere oplæst af Konfessions Marsberetning Pag. 61 et Vidnesbyrd af Prof. Weenaas om hans Forsoningslære. Jeg oplæste dengang først ikke det efterfølgende Citat af Apologien. Men da Pastor Eggen opfordrede mig dertil, gjorde jeg det. Det beviser dog slet ikke Rigtigheden af Prof. Weenaas's Lære. Det hang ikke anderledes sammen dermed end før Sand. Dette er en sorgelig Maade at føre Bevis paa. Thi Apologien taler der om at **modtage** og **annamme** Afløsningen; og dog vil han derved have bevist, at vor Lære er falsk.

Naar Prof. Weenaas har sagt, at Meningen af Forsoningen kun skal være den, at Gud er villig til at benaade, og at det er falsk Lære, at Gud i Kristo har afsløvet den ganske Verden, da fornægter han derved Læren om Forsoningen og tager Marven og Kraften ud af Kristi Evangelium som et sandt Benaadnings- og Absolutions-Ord, og gjør det til en Lov. Troens Grundvold er derved angreben. Saaledes er der ogsaa i deres Marsberetning talt paa den mest forvirrende Maade om Lov og Evangelium; snart hedder det, at Evangeliet er et Absolutionsord, snart, at det ikke er det; snart, at det indeholder Syndernes Forladelse, snart, at det ikke indeholder Syndernes Forladelse.

Ved denne falske Lære er ogsaa Troen paa Kristum umuliggjort. Naar Kristi Forsoning ikke betyder Andet, end at Gud er villig til ikke at være vred, saa maa jeg spørge, hvorledes jeg da skal finde Fred og Trost for min arme Sjæl og komme til Troen. Jeg finder, at jeg er en fortabt og fordamt Synder; nu skal jeg tro, at Gud er villig til ikke at være vred, men at han dog er vred, indtil jeg tror. Og da kommer jeg aldrig til Troen. Jeg kommer ikke over denne Kløft. At Gud for Kristi Skyld har skjænket mig Retfærdighed, Liv og Salighed, er det Vidnesbyrd, som itaber Troen i mig. "Dette er Vidnesbyrdet," siger Johannes [1 Joh. 5, 11.], "at Gud har givet os det evige Liv." "Den, som ikke tror dette Vidnesbyrd, gjør Gud til en Løgn" [B. 10].

Pastor Koren. Der har været appelleret til vor Forpligtelse til at tro, hvad vore Modstandere sige, og det vilde vi gjerne, naar vi vidste, om vi skulde tro dem, naar de sige Ja, eller naar de sige Nei.

Jeg vil nu først paapege de Modsigelser, som findes mellem Samfundets Medlemmer og siden paapege Selvmodsigelserne i den samme Talers Ytringer, og dette gjør jeg ikke, for at gjøre en daarlig Kapital deraf, — thi der er Intet vundet ved at holde paa, at man skal faa Ret, — men for at vi dermed kunde komme til at overbevise vore Modstandere om den Uklarhed, som findes hos dem, og søge at finde, hvor Uklarheden ligger. I Konfessions sidste Marsberetning siger Pastor Dahl [Pag. 49, nederst]: "Fra Guds Side er derimod Evangeliet altid en Absolution, for hvem det end lyder, ellers maatte det have et andet Indhold. Fra Guds Side maa Evangeliet altid indeholde en Absolution, men fra vor Side har jeg ingen Absolution, uden jeg i Tro modtager den. Absolutionen har sin Grund i Kristi almindelige Forsoning. [2 Kor. 5, 19.]: "Efterdi Gud i Kristo forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser og oprettede ForligelsesOrd blandt dem." Ikke at "tilregne" er at afsløve."

Dette er ganske det Samme, som vi lære.

Pastor Johnsen udtaler sig saaledes [Side 49]: "Men nu er jo Gud forliget med Verden, og Jesus har lidt for Alles Synder; naar dette frembæres, da er det et Absolutionsord for Alle."

Dette er Ord til andet det, som Prof. Weenaas erklærer for sjælesfordærende Lære. Prof. Weenaas siger derimod, Side 52: "Forsoningen er Guds Villighed til paa Grund af Kristi Død at afsløve," og Side 61: "Det er nemlig ikke saaledes, at Gud afsløver Verden, fordi Kristus har lidt for den ganske Verden; thi deri vilde jo ligge, at den ganske Verden var i Kristo og stod paa Kristi Forsonings Grund."

Her er en saa komplet Modsigelse og Modsigning som mellem dem og os.

Denne samme Modsigelse er at finde i den samme Persons Ytringer. Veen- aas siger, at det er falskt, naar man i Forsoningens Begreb vil lægge Syns- forladelse og Retfærdiggjørelse; paa den anden Side har han fordret, at vi skulle tro ham paa hans Ord, naar han siger, at Guds Retfærdighed er ganske tilfredsstillende, og at Alt er fuld- kommet. Hvorledes kan Gud være tilfredsstillende og dog have mere at for- dre? Har Gud Intet at fordre, da er der Synsforladelse. Sagen er, at, hvis man vil lære godt, maa man skjelne Begreberne godt, eller, da man har været saa tilbøielig til at tale Latin: Bene docent, qui bene dis- tinguunt.

Man maa her skjelne mellem Tingen selv og Tilegnelsen af den. Vi have — og det har været sagt saa længe, at man maa være overbevist derom — i denne Strid ikke talt om Tilegnelsen, men har villet gjøre vore Modstandere klare i, hvad der er erhvervet, hvad der ligger færdigt, hvad Kristus har fortjent; og naar vi tale derom, lade vi det Andet ude af Betragtning. Naar vi tale om Tilegnelsen har vi sagt, at der er Forskjel paa disse to Ting at give og at modtage. At give er Et, at modtage er et Andet. Naar vi tale om Erhvervelsen af Synsforladelsen, tale vi ikke om Tilegnelsen. Hvis man i en theologisk Diskussion ikke vil skjelne klart mellem Begreberne, kom- mer man ingen Vei.

Hvorledes kan jeg tilegne mig det, som ikke er erhvervet for mig og hører mig til? Man kan ikke lære, at Gud ved Forsoningen er tilfredsstillende, uden at Benoadelsen maa ligge i Forsonin- gens Begreb. Troen er en Gribe- haand, men for det Første nytter det lidet, at man har den, naar der Intet er at gribe; for det Andet maa jeg gribe det, som er mit, og for det Tre- die maa jeg gribe det, som virkelig er der. Jeg kan ikke gribe Noget, som ikke er virkelig tilstede og bestemt for mig. Jeg kan ikke tro, uden hvad der er sandt. Jeg tror vore Modstandere at de ikke vil, at Troen skal være en Fortjeneste, men de komme dog dertil. Skal jeg gribe Noget og tro Noget, saa maa det være sandt og være mit.

Ellers er jeg en Daare og en Løve. Men hvad skal jeg tro? "Jeg tror paa Jesum Kristum Guds enbaarne Søn, vor Herre, som er undfangen af den Hellig-Aand, født af Jomfru Ma- ria, pint under Pontio Pilato, kors- fæstet, død og begravet, nedfor til Hel- vede, opstod tredje Dag fra de Døde, opfor til Himmels, sidder hos Gud Faders Almægtiges højre Haand, hvor- fra han skal igjennemkomme for at domme Levende og Døde," og vi Lutheranere sige: Det er: "Jeg tror, at Jesus Kristus er en sand Gud, født af Fade- ren fra Evighed, jeg tror ogsaa, at han er et sandt Menneske, født af Jom- fru Maria, at han er min Herre, som har igjennøst mig, der var fortabt og fordømt til den evige Død, og som har friet mig fra Synd og fra Død og fra Satans Rige, o. i. v."

Derfor det nu altsaa er Guds Vil- lie, at Alle skulle tro, at han har frelst os fra Synd, fra Død og fra Satans Rige, saa maa det jo være sandt; thi Gud vil ikke, at vi skulle tro, hvad der ikke er sandt. Jeg skal sige: Gud vil, at I skulle tro, at I ere frie fra Syn- den; men nu skal jeg vist ikke sige dette alene, men ogsaa fortælle dem, hvorle- des de skulle komme til at tro dette; thi Gud har ikke sat mig til at prædike alene Evangelium, men ogsaa Loven. Betsjendelseskrifterne sige: "Troen undfanges ved Evangeliets Røst, og Evangeliets Røst er en virkelig Abso- lution." Her tales ikke om, hvorledes et Menneske kommer i Besiddelse af Syndernes Forladelse, men om, hvad det er, der skal troes. Maa ikke Syns- forladelse være der, før jeg kan tro og modtage den? Jeg vil bede Alle vel at glemme at det af Valdeland op- læste Sted af 1 Joh. 5, 10. 11. Hvor- ledes kan jeg gaa hen og straffe et Menneske og sige: Du haver gjort Gud til en Løgn, fordi Du ikke har troet det Vidnesbyrd, at Gud virkelig har givet os det evige Liv, naar det ikke er sandt, at Gud har givet os det evige Liv?

Det Udtryk, at Gud har retfærdig- gjort alle Mennesker, vil vore Mod- standere slet ikke tage i anden Betyd- ning, end om Tilegnelsen; men derfor de nu ikke ville bruge det i en anden

Betydning end om Tilsegnelsen, men vi alle bruge det i en anden Betydning, saa have de ikke Ret til at lægge sin Mening i dette vort Udtryk. De burde da sige: Meningen er ret, men Udtrykket forkaste vi.

Johan Gerhard siger i sine loci, Berliner Udgave, 2det Bind. 69 de electione et reprobatione: "Vi lægge Vægt paa Apostelens Modsætning Rom 5, 19: De Mange, som ved Adams Fald ere bleven Syndere, disse Mange ere ved Kristi Retfærdighed bleven retfærdiggjorte, det er, Retfærdighedens Velgjerning er dem forhvervet (thi Apostelen taler ikke om Applikationen)."

Med Hensyn til Sagen selv vil jeg sige, at det er min faste Overbevisning, at denne Lære er den Lære, som hele den lutherste Kirke til alle Tider har ført. Jeg taler her ikke om Udtrykene, men om Læren selv. Jeg vil henstille til vore Modstandere, at de ikke paatage sig at bevise, hvad vi Alle ere enige i.

Jeg kan skaffe tykke Folianter til Bevis for det, som Eggen vil bevise og atter og atter læser op Beviser for; men vi har for 8 a 10 Aar tilbage sagt, at det ikke er herom der strides. Derimod har jeg endnu tilgode, at vore Modstandere paavise, at vi have anført falsk. Vi have en Sky af Vidner for vor Lære. Det er bleven sagt, at Gud kan ikke fra sin Side meddele Menneſket Syndsforladelse, førend Menneſket fra sin Side ved Troen modtager den. Hvad fortsaar man med Ordet meddele? Menes dermed, at man sættes i Besiddelse deraf, saa kan ikke Gud sætte Menneſket i Besiddelse deraf, førend han virker Troen til at modtage den. Men vi har brugt Ordet "meddele" i den samme Betydning som "give", og da er det klart, at jeg kan ikke tage, hvad der ikke gives mig. Naar vi har brugt Ordet meddele, har vi altid omgjærdet det med tilstræffelige Forklaringer over, hvad vi mente dermed.

Troen undfanges ved Evangeliets Røst og Evangeliets Røst er Absolution. Luther siger: at løse er intet Andet end at prædike Evangelium. Naar jeg prædiker Evangelium, anvend-

der jeg Absolutionen. Men da maa Absolutionens Ord være der før Troen; thi det som undfanger, maa vel være der før det, som undfanges.

Man har anført Synodalberetningen for 1861, Side 20: "Saaledes ogsaa med Syndere, som ei ville tro. Alle deres Syndere ere udslettede i Kristo, kastede i Havets Dyb, naglede til Korsets Træ, og kan ikke skade ham. Dette siger Gud dem i Ordet, giver og meddeler dem denne Benaadelse og Udløsning". Saa langt læste Pastor Eggen. Jeg skal læse 5 Linier foran og 3 Linier efter. De 5 Linier foran lyde saaledes: "Disse gives ligesuldt Syndernes Forladelse; thi Ordet kan ikke feile; men de forkastede den i Bantro og fik altsaa ingen Brug eller Nytte deraf, ligesom en Fange, som ei vil tro, at han er benaadet, virkelig faar Benaadelsen, naar den forkyndes ham; men hvis han foragter og forkaster denne Naade, bliver han i sit Fængsel og dør da som en Fange, ikke for de Forbrydelsers Skyld, som var Aarsag til hans Fængsel; thi alle disse er han benaadet for; men fordi han foragter Benaadelsen. Saaledes ogsaa o. s. v."

De 3 Linier efter lyde saaledes: "Men fordi de ikke ville tro det, saa ere de fordomte, ikke for Syndernes Skyld i sig selv, thi de ere alle udslettede, men fordi de ikke tro. Derfor hedder det: Hvo, som ikke tror, er fordomt, fordi han ikke troede paa den enbaarne Søns Navn".

Jeg havde tænkt at forsvare dette, men jeg tror, at det forsvares sig selv.

Jeg vil gjøre Pastor Olsen opmærksom paa, at jeg ikke kjender til, at det Udtryk, at den Ubodfærdige faar Syndernes Forladelse, har været fremsat som et klart og tydeligt Udtryk for vor Lære, og det har vist aldrig været brugt, uden at den fornødne Begrænsning og Forklaring har staaet ved Siden af, at dermed mentes blot den Akt, at Gud har givet os det. Jeg liker ikke saadanne Udtryk eller anser dem ikke for heldige.

Konferensens Marsberetning, Side 53, spørger Past. Bergh forundret, om der med "Evangeliet" menes det Udſagn: "Dine Synder ere Dig for-

ladte". Det forekommer mig, at en Præst burde vide dette, førend han gaar ud at prædike Evangelium. Hos Martinus i det 16de Kap. og 15de Vers siger Jerseren: "Gaar bort i al Verden og prædik Evangelium for al Skabningen". Han forklarer dette hos Lukas i det 24de Kap., 47de Vers: "Der skal prædikes i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk". Altsaa baade Lov og Evangelium skal prædikes. Det har aldrig været sagt fra vor Side, at der kun skulde prædikes: "Dine Synder ere Dig forladte". Vi have aldrig nægtet, at ogsaa Loven skal prædikes. Ja vist skal det prædikes for Alle: "Dine Synder ere Dig forladte", om ikke til Andet, saa dog til et Vidnesbyrd for alle Folk.

Det blev fortalt os med megen Emphasis for nogle Dage siden, at der i Gerhard's "loci" i Artiklen om Retfærdiggjørelsen ikke fandtes et Ord om Naademidlerne. Gerhard omtaler dem dog paa flere Steder som en medhenhørende Del af Retfærdiggjørelsen. Saaledes udvikler han netop i denne Artikel i sine "loci" (Berlinerudg., Pag. 348, 2den Spalte), hvorledes "Retfærdiggjørelsens instrumentale Marsag fra Guds Side ere Ordet og Sakramenterne, ved hvilke og i hvilke Kristi Velgjerninger frembæres til Menneskene".

Man bør ikke fæste sig ved Udtryk. Vi har ikke lagt ind i Ordet "absolvere" det, at der skulde ligge en Modtagelse deri.

Skal der være et Indhold i Evangeliet, saa maa det være den Herre Kristus hel og holben, og lad man da prøve, om man kan stille Syndernes Forladelse, Liv og Salighed fra Kristum. Skal jeg prædike Kristum, saa maa jeg ogsaa prædike Syndernes Forladelse, Liv og Salighed. Man kan ikke stille det ad. Lad den se til, for hvis Dør en saadan Skat lægges, hvorledes han bruger den, men lad mig se til, at jeg ikke tager Skatten bort derfra.

Vi vilde paa vore Knæ takke Gud, om vi kunde bringe vore Modstandere til en klar Erkjendelse heri. Gaa hen til Luther og se, hvad som har gjort ham til en Reformator og Evangeliets Præ-

dikant, om det ikke netop er en klar Erkjendelse af denne Lære.

Modet hævet.

Tirsdag d. 19de November.

Gaarsdagens Protokol oplæst, rettet og vedtaget.

Ole H. Uvaas, M. K. Dahl, Past. Valdeland og Stolelærer Næstved anmodte sin Bortreise.

Om Retfærdiggjørelsen.

Pastor Koren. Jeg havde tænkt igaar at indlade mig lidt paa, hvad der var sagt med Hensyn til vor Læres Lighed med Verels Lære. Jeg ved ikke noie, hvorledes Verels Lære faldt, men jeg har opfattet hans Bildfarelse saaledes: Pastor Verels Lære om noget Sakramentalt i Absolutionen, om en himmelsk Materie, som overføres paa Enhver, der blev absolveret, og som skulde blive til Dom for den Ubodfærdige. Saadant lære ikke vi. Vi holde os med Hensyn til Absolutionens Virkning til det Sted (Ebr. 2, 3.): "Hvorledes skulle vi undfly, dersom vi ikke agte saa stor en Salighed". At denne Syndsforladelse paa nogen Maade skulde komme ind i den Ubodfærdige og saaledes blive ham til Dom, med Saadant have vi Intet at gjøre.

Jeg vil bemærke lidt med Hensyn til Pastor Olsens Udtryk, at den Ubodfærdige har faaet Syndsforladelse. Jeg tror ikke, at den norske Synode vedtjender sig dette Udtryk. Har det været brugt, saa har det været garderet med Forklaringer. Naar det ikke er garderet med Forklaringer, er det urigtigt at bruge det. Skulde det være brugt i den Mening, som Past. Eggen har lagt deri, da har vi protesteret hundrede og hundrede Gange derimod. Skulde det kunne paavises, vil jeg være den første til at tilbagetalde det.

I sine Udtalelser om Løse- og Bindøglen gjorde Pastor Olsen den Slutning, at hvis jeg kunde sige til den Ubodfærdige: "Dine Synder ere

dig forladte", maatte jeg ogsaa kunne sige til den Bødsfærdige: "Dine Syndere ere Dig beholdne". Denne Sammenligning holder ikke Stik. Jeg henstiller til Pasi. Ofsen at han tænker nøiere herover, og da vil han finde, at det ikke forholder sig ganske saa.

Hos Pontoppidan i det tidligere anførte Sted siges, at Grunden til min Forsikring om Syndernes Forladelse er, at Alle ere gjenløste.

I det følgende Spørgsmaal 433 i hans "Sandhed til Gudsfrygtighed" hedder det: "Bevis endnu mere, at alle Mennesker ere gjenløste ved Kristum. Svar: At Opreisningen i Kristo gik ligesaa vidt som Faldet i Adam, nemlig til Alle, det lærer St. Paulus vidtløftig, Rom. 5, fra 15de til 21de Vers". Det vil ogsaa nok efter Ordlyden vore Modstandere være enige i, og de ville det vel ikke alene efter Ordlyden, men ogsaa efter Meningen. Men hvad menes med "Gjenløsning"? I Eph. 1, 7, siger Paulus: "I høm vi, formedelsi hans Blod have Forløsning, Syndernes Forladelse". Der staar altsaa Gjenløsning forklaret af den Helligaand selv med "Syndernes Forladelse ved hans Blod". Er Forløsningen over Alle, saa er ogsaa Syndernes Forladelse over Alle, efter Erhvervelsen at mærte. Skal jeg sige, at Gjenløsningen er kommen til Alle, saa maa jeg ogsaa sige, at Syndernes Forladelse er kommen til Alle. Den er givet til Alle; tag det, saa har Du det.

Pastor J. B. Frid. Jeg er træt og opslidt som Sekretær og ikke forbedt paa at holde Tale; men vil dog gjerne alligevel, da Ordet, som jeg begjærede tidlig i forrige Uge, nu er tilfaldt mig, gjøre nogle Bemærkninger.

Man har talt om, at der ikke skulde være saa stor Uenighed mellem os, og Striden kun en Strid om Ord og Udtryk. Intet vilde være mere ønskeligt, end at det virkelig forholdt sig saa, og i Decorah nærede vi gode Forhaabninger. Men naar jeg betragter, hvad her er sagt, og "Konferentsens" senere Udtalelser forresten, tror jeg ikke, at Striden kun er om Ord og Udtryk. Fornemlig har Prof. Weenaas om

Forsoningens Betydning brugt aldeles urigtige Udtryk, og hans Forklaring deraf er aldeles falsk, naar han siger, at Gud kun er villig til at forlade Synden og benaade, eller, som han sagde ved Mødet i Trempealeau Valley isommer, at Gud kun er villig til at ophæve Breden, men at det er urigtigt at sige, at han har ophævet den og ei længer er vred. Disse hans Udtalelser ere ikke blevne modtagne af en Eneste af "Konferentsens" øvrige Medlemmer. Pastor Olsen sagde rigtigt nok, at han er enig i de Udtryk, hvorved Forløsningen forherliges. Men mener han dette i Sandhed, og er han ikke enig med Prof. Weenaas, da var det hans Pligt at protestere mod saadanne Udtryk, hvorved Weenaas forringer Forsoningen.

I Decorah indbrømmede Prof. Weenaas Mere end nu. Han vilde da erklære det af Konforbiebogen citerede Udtryk af Ambrosius: "Gud har erklæret Verden fri", for forsvaret, naar man tilføiede "i Kristo" (Se Beretningen om Decorah Frikonferens, Pag. 66 øverst). Men nu finder han dette Udtryk usvarligt, og bruger selv meget utilstrækkelige Udtryk om Kristi Forsoning. Naar Prof. Weenaas protesterer mod det Udtryk, at "Gud har benaadet Verden i Kristo", da kan han ikke synge Englenes Sang ved Kristi Fødsel: "I Menneskene en Velbehagelighed", men kan kun sige: "I Menneskene en Villighed til Velbehag". Naar han protesterer mod det Udtryk "Gud er ikke vred", da kan han ikke synge Brorsons herlige Julefang: "Gud er nu ikke længer vred, det kan vi deraf vide, at han har sendt sin Søn herved for Verdens Synd at lide"; hvad Prof. W. ved deraf, at Gud har sendt sin Søn herved for Verdens Synd at lide, bliver kun dette, at Gud er villig til at ophæve Breden.

Herved forbunkles ogsaa Læren i andre Stykker. Lærer man ikke ret om Kristi Forsoning, at Kristus fuldtommen har betalt for vore Synder, at Gud i Sandhed er forsonet ved Kristi Død, og billigere man ikke den Lære, som vi have fremholdt ved det Udtryk, at Verden er retfærdiggjort for Gud i Kristo, men paastaar, at der hos Gud

kun er en Villighed til at benaade og op-
hæve Verden, da kan heller ikke Læren
om **Evangeliet** blive ret. Evangeliet
bliver da kun et Budskab om, at Gud
er villig til at lade Bredden fare, men
ikke et Budskab om, at han er fuldt
forsonet, har ladet Bredden fare og for-
lader Synden. Saaledes er "Konfe-
rentsen" paa sit sidste Aarsmøde ogsaa
kommen til den Lære, at Absolutionen
kun da er Guds Røst og Afløsning,
naar man er bødferdig. Ligeoverfor
de Ubødferdige maa den da kun blive
et Ord om, at Gud er villig til at for-
lade, men at der ei bringes dem nogen
Forladelse. Der er idetheletaget en
stor Forvirring i deres Udtryk; nogle
ere rette og andre gale. Men man
kommer dog nødvendigvis til at berøve
Menneskene Evangeliets Trost ved
denne deres Lære. Man fremhæver
ikke for de Skristende, at Evangeliet og
Afløsningen altid er den samme lige-
overfor Enhver, at Guds Ord ikke
kan feile, at den samme Guds Naade
og Gave altid frembæres til Enhver.
Men det hedder: "Kun dersom du er
bødferdig, da er det Guds Røst og
en virkelig Forladelse". Dette er stik
imod vor lutheriske Lære. Mange Vid-
nesbyrd af Luther herom ere oplæste.
Jeg vil kun tilføie et af Luthers
Folkebibl., 2det B., Pag. 107: "Saa-
ledes ogsaa den, som ikke tror, at han
er løs og har sine Synder forladte, han
skal vel ogsaa med Tiden erfare det,
hvor ganske vist hans Synder have væ-
ret ham forladte, og han har ikke villet
tro det".

Paa Grund af Kristi Indstiftelse
bringes i Evangeliet og Afløsningen
altid Guds Forladelse, hvordan end
Mennesket er. Først da kan den Ang-
rende vide sikkert, hvad han skal tro,
naar han ikke henvises til, hvad han
finder hos sig selv, men til Guds Ord,
Tilfagn og Forladelse, og saaledes
lærer at bygge paa Kristus alene, og
hvad han har gjort for os. Og saa
for den Ubødferdige skal det fremhol-
des, at Gud virkelig i Afløsningen
kommer til ham med Syndsforladelse,
Liv og Salighed; vil han ikke tro og
tilegne sig det, bliver hans Dom desto
større.

Man indvender, at vi ved saadan

Lære gjøre Veien bred og let. Det
hvoimodige og fordærvede Menneske vil
dog mindst af Alt ganske opgive sig selv
og bygge paa Kristus alene og hans
Ord.

Vi fremholde da paa det Alvorligste
hvor stor Synd det er, at foragte saa
stor en Naade, som Gud rækker os, og
at den ingenlunde skal undfly, som ikke
agter saa stor en Salighed (Hebr. 2,
3). Dette giver Anledning til ret al-
vorlig at gaa ind paa Synderen og
bringe ham til Ydmygelse og Sand-
heds Erkjendelse. Ved saadan Lære
kan den bekymrede og angstede Sjæl
og saa alene ret trostes og komme til
Troen.

Da alene kan man ogsaa lære ret om
Troen. Ellers maa man komme til
at gjøre Troen til en Gjerning, som
skal bevirke den Forandring i Guds
Villighed til at benaade, at han nu
virkelig benaader.

Naar man saaledes ikke fastholder,
hvad Evangeliet og Afløsningen i sig
selv altid er, hvad Gud ved sin Ind-
stiftelse har lagt deri, og at det altid
er det samme fulde Naadens Bud, saa
maa man, naar man vil være konse-
kvent, ogsaa lære ligedan om Sakra-
menterne, at de ere Et ligeoverfor Ubød-
ferdige og noget Andet ligeoverfor de
Bødferdige.

Hvorledes saadan falsk Lære om Or-
det og Evangeliet ogsaa nødvendigen
forfalster Læren om Retfærdiggjørelsen
af Troen, viser Paulus os i Rom. 10,
6—8, hvor han sætter disse Lærdome
i den allernøieste Forbindelse:
**"Den Retfærdighed, som er
af Troen, siger saaledes: Sig ikke
i dit Hjerte: Hvo vil fare op til Him-
melen? nemlig for at hefte Kristus ned;
eller: Hvo vil fare ned i Afsgrunden?
nemlig for at hefte Kristus op fra de
Døde. Men hvad siger den? Ordet
er dig nær, i din Mund og i dit Hjerte;
det er det Troens Ord, som vi præ-
dike"**.

Disse Sandheder om Forsoningen i
Kristo og Evangeliet, ere de allervig-
tigste og kosteligste Sandheder, for
hvilke vore Fædre have stridt indtil
Blodet, og vi maa ikke i nogen Naade
give Slip paa dem for at opnaa Enig-
hed paa deres Betskning. Det er ikke

en Strid blot om dogmatistiske Udtryk, men om Kristens Ord og Udtryk, og Gud vil kræve os alvorligt til Regnskab, hvis vi ikke arbeide for at beholde disse dyrebare Sandheder usforfalskede. Man skal ikke bestynde os for Strids- syge, om vi holde fast paa dem.

Hos Enkelte af vore Modstandere er det vel Uklarhed, og det er visse- lig en Glæde at forhandle med dem og drøfte disse dyre Sandheder, naar de vise Oprigtighed og alvorligt Omske om at finde Sandheden, om de ogsaa tage feil, som f. Ex. Pastor Gjeldbaster nylig erklærede, at det var ham ret om at gjøre at erkjende Sandheden. Men man er nu ikke blot optraadt paa den Maade; man har ikke blot frem- sat falske Lærdomme, men Enkelte have med megen Bestemthed erklæret Guds Ords rette Lære for falsk og sjælefor- dørende, og bekjemper den med den største Iver baade her og i Artikler til Norge. Saaledes har man sat sig ret fast i den falske Lære, og holder ved dermed trods alle Vidnesbyrd, som her ere fremførte; ja, man er saa ivrig, at man ikke taaler at høre saadanne Vid- nesbyrd som f. Ex. Rotherborgs uden at fare op og afbryde. Om man da end undertiden faar Indrømmelser, hjælper det ikke, naar man ikke mener noget Alvorligt dermed. Prof. Ween- aas erklærede i en Tale, at han af Kristnen og Fædrene vilde bevise, at den lutheriske Kirke ikke kjenner en Ver- dens Retfærdiggjørelse; og saa slutter han den samme Tale med at oplæse et Vidnesbyrd af Rambach, som netop lærer en Verdens Retfærdiggjørelse ef- ter Erhvervelsen, og Weenaas siger saa selv, at han er enig deri. Men man ser, at han ikke har ment Noget dermed.

Det er en stor Synd at modstaa Guds Ords rette Lære, og de have visse- lig allerstørst Ansvar, som saale- des af al Magt bekjempe den. Men ogsaa de blandt vore Modstandere, som maatte se Sandheden, og som ikke vidne mod Saadant, gjøre sig delag- tige i deres Ansvar og burde staa op og vidne alvorligt mod det, der tyde- ligt er mod Guds Ord.

Pastor T. Larsen. Den Maade,

hvorpaa Pastor Olsen igaar behan- lede Sagen, glædede mig, og det var godt, at en af Konferentsens Præster havde Mod nok til at vidne for Sand- heden i denne Forsamling. Jeg kunde dog ikke være enig med Pastor Olsen i Antithesen; thi Troen, hvorved den bodfærdige Synder er kommen i Livs- samfund med Herren, gjør, at man ikke kan sige til den Troende uden nogen- somhelst Betingelse: "Dine Synder ere Dig beholdte", medens man dog kan sige til den Bantroende, naar man forstaaer det ret: "Dine Synder ere Dig forladte".

Pastor Eggen søgte at faa vor Lære om Absolutionen i Strid med Pontop- pidan. Han anførte Spørgsmaal 416 i Udtoget, men anførte ikke Kristi- fiedet: "Der bør prædikes i Kristi Navn Omvendelse og Syndernes For- ladelse for alle Folk". Her vil Pon- toppidan udtale, hvad han forstaaer med Forkyndelsen af Syndernes Forla- delse, naar det hedder, at den bør præ- dikes for alle Folk.

Det har gjentagne Gange været paa- staaet, at de føre falsk Lære, som lære, at Syndernes Forladelse skænkes Men- nesket, førend det tror.

Men Apologien lærer det samme, Pag. 90, Lisbon Udg. (93 Christiania Udg.), hvor der tales om Forstjællens mellem Troen og Haabet: "Derfor Nogen desuagtet skulde ville, at der maa skjælnes imellem dem, saa sige vi, at Gjenstand for Haab er egentlig det, som skal ske, men Troen gaar baade paa tilkommende og nærværende Ting, og modtager i den nærværende Tid Syn- dernes Forladelse, som i Forjættelsen er skænket". Her siges altsaa, at i Forjættelsen er Syndernes Forladelse skænket Mennekket, før det tror, og modtages, naar det tror. Er det falsk, naar vi sige, at Gud skænker Syndernes Forladelse, førend man tror saa maa ogsaa Symbolerne lære falsk, men det vil vel ikke vore Modstandere paa, da de selv betjende sig til dem.

Pastorerne Helland, Bjørn, Geel- munden, G. F. Jensen, Neuge og Lunde anmeldte sin Bortreise.

Pastor Mikkelsen. Det gjælder om den rette Lære om Forsoningens Betyd-

ning. Naar det siges, at Gud er rede til at forlade Synden, saa kan dette siges om Guds Hjertelag, før Forsoningen skee; thi "saa elskede Gud Verden, at han gav sin Søn den Enbaarne". Guds Godhed gjorde, at han var hjertelig villig til at forlade Synden. Men han kunde ikke paa Grund af sin Retfærdighed gjøre det, førend hans Retfærdigheds Krav ved Forsoningen blev tilfredsstillet; men nu, efterat Forsoningen er skeet, kan han det. Nu er der altsaa en væsentlig Forandring i Guds Hjerter. Før Faldet saa han paa Mennesket med Velbehag, efter Faldet med Brede. Nu er Gud i Kristo forliget. Hvad er det? Jo, "Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Overtrædelser og oprettede Forligelsens Ord iblandt os". Både Gud og Mennesket maa forliges. "Vi bede i Kristi Sted: Fader Eder forlige med Gud". At Mennesket lader sig forlige med Gud, kalder Skriften at fatte et andet Sind. I den samme Betydning maa man ogsaa tage det, naar de sige: Gud er forliget, det er, han har fattet et andet Sind. Ligeledes: "Naar Du ofrer Din Gave paa Altaret og kommer der ihu, at Din Broder haver Noget imod Dig, saa lad Din Gave blive der for Altaret, og gik hen, forlig Dig først med Din Broder, og kom da og ofre Din Gave". (Math. 5, 23. 24). Hvad vil det sige, at forlige sig med sin Modstander? Betyder det at ville, men ikke gjøre det? Er nu Guds Retfærdighed tilfredsstillet, saa maa han være forliget i denne Betydning. Er Gud blot villig til at forliges, hvor bliver der da af Forsoningen? Der maa vistnok komme Noget til, men ikke til Forsoningen, men Noget i os, som kan modtage det. Dette er ikke høie theologiske Sager, men saadanne Ting, som indeholdes i vor Bornelærdom. Luthers store Katekismus, den 5te Bøn (Side 291 Liss. Udg.): "Derfor er det her atter høist fornødent, at bede og raabe: "Kjære Fader, forlad os vor Skyld!"

Ikke saaledes, som om han ikke ogsaa uden og før vor Bøn forlader Synden, thi han har strøket os Evangeliet, hvori der er

idel Syndsforladelse, førend vi have bedet derom eller nogenstunde tænkt derpaa, men det er derom at gjøre, at vi erkjende og anstaa saadan Forladelse. Thi efterdi Kjødets, hvori vi dagligen leve, er af den Art, at det ikke tror og forlader sig paa Gud, men stedse rører sig med onde Lyster og Ondskab, saa vi daglig synde med Ord Gjerninger, med Gjøren og Læden, hvorved Samvittigheden kommer i Ufred, saa den frøgter for Guds Brede og Unaade og saaledes lader Trosten og Tilliden af Evangeliet synke, saa er det uden Afslæbelse nødvendigt, at man løber hid og henter Trost heraf, opreiser Samvittigheden igjen".

Dette er da Bibelens Lære, at Gud i sit Hjerter har forladt Verden dens Synd; men dette kommer os ikke til gode, førend det forenes med Troen i vore Hjerter, som der staar (Ebr. 4, 2.): "Thi ogsaa for os er Forjættelsen forkyndt, ligesom for Hine, men Ordet, som de hørte, hjalp dem ikke, fordi det ikke forenedes med Troen i dem, som hørte det". Men denne Tro virker ikke noget i Guds Hjerter; men det, som Gud har gjort, virker i vort Hjerter, det fordrer Tro for sit Indholds Skyld; thi i Evangeliet taler Gud, og hvor han taler, der er lutter Gjerning og ikke blot lutter Ord.

Deraf følger nu, at da Gud har forladt, stiller Evangeliet ingen Betingelse for, at Gaven gives, men den er givet og fordrer Tro for dets Sandheds Skyld. Derfor hedder det, at Evangeliet prædiker ikke Bød og Anger, men alene Forløsning, og hvorledes vi skulle saa Del deraf. Men naar der nu opstilles en Betingelse, er det da en Lovens eller Evangeliets Betingelse? Er det en Lovens Betingelse, er jeg fordømt, thi Loven fordømmer; og en Evangeliets Betingelse kjender Ordets Intet til.

Pastor M. P. Rub. Jeg vil først udtale, hvad mange Andre fra vor Side have sagt for mig, at jeg er hjertelig enig i disse Satter. Da jeg begjærede Ordet, var der Tale om 4de og 5te Sats. Om Sammenligningen mellem Adam og Kristus har der været talt meget; dog vil jeg tilføie, at denne

Sammenligning ikke kan strække sig videre end ligesom vi har faaet Synd og Fordømmelse af Adam, saaledes har vi faaet Liv og Retfærdighed af Kristus. Spørgsmaal er, hvorledes vi saa Del i dette Liv og denne Retfærdighed. Det sker ved Troen. Selve Fornusten lærer os, at et Menneske ikke bliver fordømt, førend det bliver født til Verden; saa maa han ogsaa blive født, førend han kan faa Del i Liv og Retfærdighed. Jeg kan ikke forstaa, hvorledes Synoden kan paasta, at vi nægte det Universale i Forløsningen. Vi lære ikke, som Modstanderne sige, at Forløsningen er blot muliggjort, men at den er virkeliggjort. Forat blive delagtig i den, maa vi tro. Vi har ikke sagt, at Troen er en Infusion, en Indgydelse i Hjertet, heller ikke en Indbildning, men at den maa være undfanget af Evangeliet. Vi lægge al den Salighed, som Jesus Kristus har erhvervet, i Ordet og Sakramenterne, men dog vide vi, at Mennesket ikke griber det, som ligger i disse, førend det føler Trang dertil. Vi fastholde, at Forløsningsværket er fulddragt. Naar vi læse Luther, finde vi, at han betoner netop det, som vi betone.

Luther i Kirkepostillen paa 1ste Paaskestedag: "Se, dette Værk, som var ham (Jesus) befalet, og hvortil han var sendt af Faderen, og han lod sig finde, ikke blandt Drankere og Svin, ikke blandt Hannas, Kaiphas og andre hellige og rige og vise Folk, men blandt Blinde, Lamme, Spedalske, Dove og Døde og iblandt forførte, arme og bedrøvede Folk!" Det er altsaa disse, som i Sandhed have Trang til Forløsningen. De Andre giver ikke høre Noget om disse herlige Sandheder, de har Not i sig selv, de behøve dem ikke.

Jeg tror ikke man bør holde sig saa frængt til enkelte Udtryk. Man har anket over Weenaas's Udtryk "Billighed til at benaade". Men hvad skulle vi da sige? Skulle vi sige, at Gud er under absolut Forpligtelse til at meddele Alle Syndsforladelse, enten de tro eller ikke?

Luther siger i sin Epistelprediken paa 8de Søndag efter Trinitatis: "Dernæst er Kristus sandelig ikke død for dem, som ville leve i sine Synder".

Jeg anfører ikke dette Sted for at bevise, at Luther skulde lære, at Kristus ikke var død for Alle, men her vil Luther paavise, at de som ere vantroende, ikke have mere med Naaden at bestille, end om Kristus ikke var død. Indbydelsen er at komme til Bryllup; thi nu er Alt rede.

Den norske Synode skal ikke kunne paavise at vi gøre Angeren til en for-tjenstfuld Anger. Vi lære med den lutheriske Kirke ikke en aktiv Anger, som Mennesket selv frempiner, men vel en passiv, og naar denne findes, da kommer Jesus med sin Løsepeng og siger: denne hører mig til, ligemeget hvad Loven siger. Vi lære ikke, at denne Anger og Bødsfærdighed skal bringe Synderen ind i en saadan for-tjenstfuld Stilling, at han paa Grund af denne skulde saa Naade, men at den blot vækker Længsel efter Naaden. Thi naar Børdet er dækket, da er det blot de, som søle Trang til Naad, som hun-gre, som ret med Begjærighed kunne nyde Gaverne og hvem de bekomme vel. Den Matte ser intet glædeligt Syn i et dækket Børd. Saaledes ogsaa med Naaden. Hvad det angaar, at Evan-geliet skal prædikes i den ganste Ver-den og for al Stabningen, da har In-gen fra vor Side sagt, at Evangeliet skal prædikes for den og den, men for alle Folk, men ligesom paa den ene Side Evangeliets Gave skal fremræk-kes til Alle, saaledes skal ogsaa paa den anden Side Loven prædikes, saaat hver Mand ser sig skyldig for Guds Dom, og da saar han være saa god at lytte til Indbydelsen til Lammets Bryllup. Ingen har nægtet, at Evangeliet ogsaa kan og bør prædikes for den Ugudelige. Spener siger: "Det er hver-ken forbudt eller utilraadeligt at tale endog til den Ugudeligste, hvem jeg maa forkynde den guddommelige Bred-de, som svæver over ham, om de dyrebareste Salighedsfætte: ikke for der-med at gøre ham stikker, som om han i sin nærværende Stilling kunde tilegne sig dem, en saadan Trost maa jeg lige-rem affjære ham — men dels for net-op derved at vise ham hans syndige Tilstands Glendighed, idet han berø-ver sig selv saadanne dyrebare Goder, som ellers ogsaa kunde være blevne

hans Giendoms, dels for ved Hjælp af denne Forestilling at fremkalde Længsel derefter og endelig Omvendelse". (Citeret af "Besser" i Fortfl. til Joh. 16, 8).

Had vilde det hjælpe at gaa hen til en aabenbar Fornægter og Gudsbespotter, f. Ex. Thrane og sige til ham: "Hele Evangeliets herlige Indhold er for Dig, Dine Synder ere Dig forladte, vær frimodig", han vilde blot le dertil.

Rom. 10, 6 har været citeret. Luther siger herom: "Men paa det vi kunde være sikre i Sagen har han lagt Syndsforladelsen i det offentlige Embede og i Ordet, for at vi kunne have det hos os i vor Mund og i vort Hjerte".

Det ligger i det offentlige Embede, som Jesus selv har indstitueret, men Jesus har ordnet det saaledes, at det skal prædikes for alle dem, som have Trang til det. Gud vil ikke drage Nogen ind i Himmelen, men han gjør sin Gjerning ved den Helligaand i Hjertet.

Naar Pastor Muus taler om feelings og sammenligner os med Methodister, da er det høist uberettiget; thi er Troen ret, saa bygger man ikke paa Jølelser. Vi lære ikke, at Retfærdigheden er i os, men at vor Retfærdighed er hos Guds høire Haand. Jeg skulde hjerteligt ønske, at der ikke var saa mange Personligheder og Sigtelser, men at man holdt sig til Sagen og til Et ad Gangen, talte først om Forløsningen, vi kunde da maaske blive enige, og siden om Evangeliet. Men nu rører man det om hinanden, og saaledes kan man holde paa til Domsdag uden at komme videre. Past. Frich sagde, at der var lysere Forhaabninger isjor, men at disse nu synes at forsvinde. Det Samme siger ogsaa jeg, saalænge man ikke holder sig til Sagen. Jeg synes vi kunde skrive til Norge i denne Sag og udbede en Erklæring af Fakultetet i Kristiania, og se, hvem som er i den lutheriske Kirke. Vi sige ikke *vor* Lære, thi vi ønske at være i den lutheriske Kirke og at føre den lutheriske Lære.

Formanden. Jeg vil gjøre opmærksom paa, at den sidste Taler fældte

Ytringer om, at man ikke har holdt sig til Sagen, og hvis jeg ikke har gjort min Pligt, har Enhver Ret til at forlange, at man skal holde sig til Sagen.

Prof. Wenaas. Siden jeg sidst havde Ordet, har jeg haft Anledning til at høre mange Bestyldninger udslynget mod mig, og, som et Menneske med Jølelse har vistnok disse bedrøvet mig, men saameget mere er jeg bleven bestyrket i, at der virkelig er en Differents mellem os, og at den norske Synode i dette Spørgsmaal staar paa et andet Standpunkt end vi. Spørgsmaalet er her ikke om Forløsningen, men om Retfærdiggjørelsen. Med Hensyn til Forløsningen har vi stærkt udtalt og betonet, hvad Kristus med sin aktive og passive Lydighed har erhvervet os og den ganste Verden, saa at Forløsning, Retfærdighed, Liv og Salighed er i Kristo, som en Naadestat for alle Mennesker. Ved Kristi Jyldestgjørelse er enhver Hindring fra Guds Side for vor Retfærdiggjørelse ryddet afveien, saaat Gud kan retfærdiggjøre alle Mennesker. Der er ingen Persons Ansæelse, ingen Forskjel. Alle ere lige, Kristus har kjøbt Alle med sit Blod. Men kunne vi nu sige, at Gud i og med dette Forløsningsværk har tilregnet den ganste Verden dette Forløsningsværks Frugt, som er Retfærdighed, Liv og Salighed? Bore Modstandere paaftaa, at Gud allerede har tilregnet alle Mennesker Forløsningsværkets Frugt, saaat der intet Andet staar tilbage for os end at tilægne os det. Naar Gud ser denne Tilægnelse, dommer han Synderen for denne Tilægnelses Skyld fri. Saa lære ikke vi. I Kristi Jyldestgjørelse er Gud forligt, enhver Hindring ryddet afveien; men saa lære vi ogsaa, at forat Gud skal kunne overføre denne Retfærdighed, dette Liv og denne Salighed i Kristo paa Mennesket, maa ogsaa Mennesket være i Kristo, skjule sig under hans Forsonings Vinger, og da retfærdiggjør Gud ham, da overfører han Kristi Retfærdighed paa ham.

Vi henføre Guds Retfærdiggjørelse til Forløsningen som dens Grund, men lære ogsaa, at denne sker fra Guds

Side, naar vi tro. At vi her staa paa Skriftens og Betjendelsens Grund, vil jeg nu bevise. Den augsburgske Konfessions 4de Artikel handler om Retfærdiggjørelsen, den eneste Artikel om Retfærdiggjørelsen i hele Konfessionen. Der fremstilles den lutheriske Lære om Retfærdiggjørelsen, og hvorledes lyder den? Saaledes:

”Om Retfærdiggjørelsen.

Ligeledes lære de, at Menneskene ikke kunne blive retfærdiggjorte for Gud ved egne Kræfter, Fortjenester eller Gjerninger, men at de retfærdiggøres uforfærdigt formedelst Kristum ved Troen, naar de tro, at de blive tagne til Naade og at Synderne forlades (dem) for Kristi Skyld, som ved sin Død har fyldestgjort for vore Synder. Denne Tro tilregner Gud (dem) til Retfærdighed for sig”, eller, som det lyder i den tydske Text:

”Fremdeles læres, at vi ved egen Fortjeneste, Gjerning og Fyldestgjørelse ikke kunne erhverve os Syndernes Forladelse og Retfærdighed for Gud, men at vi annamme Syndernes Forladelse og blive retfærdige for Gud af Naade for Kristi Skyld ved Troen, saafremt vi tro, at Kristus har lidt for os, og at for hans Skyld vor Synd bliver os forladt, Retfærdighed og evigt Liv os stænket. Thi denne Tro vil Gud holde og tilregne som Retfærdighed for sig, som Paulus siger til Romerne 3die og 4de Kap.”

Naar vi tro, saafremt vi tro, siger Konfessionen, da blive vi retfærdiggjorte for Gud. Der tales ikke om en subjektiv Retfærdiggjørelse, men om den objektive Retfærdiggjørelse, om Retfærdiggjørelsen fra Gud, fra Guds Side. Vor Betjendelse kender ingen anden end en objektiv Retfærdiggjørelse, og denne som en, der formidles ved Troen, Retfærdiggjørelsen ved Troen. Den anden Side har villet søge Skriftbevis for sin Lære i et Par Skriftsteder, for nemmelig i Rom. 5, 18 og 2 Kor. 5, 19. I Rom. 5, 18, staa der ikke, at Livens Retfærdiggjørelse er kommen til alle Mennesker, men at den skal komme til alle Mennesker, at det er dens Bestemmelse at komme til alle

Mennesker. Den er som en Naadestak erhvervet i Kristo med den salige Bestemmelse at blive Alles Giendom. Med Hensyn til 2 Kor., 5, 19, skal vi mærke os: Enhver, der kender Grundtænten, ved, at her staa: ”Efterdi Gud var i Kristo forligende Verden med sig selv, ikke tilregnende dem deres Overtrædelser og havende oprettet Forligelsens Ord iblandt os”. Nu fortolker man dette Sted saa, at ved den anden Sætning: ”ikke tilregnende dem deres Overtrædelser”, angives Forsoningens Naade; men er dette Tilfældet, maatte ogsaa det ander Participium: ”havende oprettet Forligelsens Ord iblandt os”, angive Forsoningens Naade. Men kan her være Tale om Forsoningens Naade, da Oprettelsen af Forligelsens Ord jo stede paa Pinsefesten?

Her angives Faktta, som stadfæste Forsoningens Virkelighed; denne Virkelighed stadfæstes netop derved, at Gud ikke tilregner Overtrædelser og opretter Forligelsens Tjeneste iblandt os. Gud forlader dagligen Synder og Overtrædelser da, naar Mennesket tror. Der tales altsaa ikke om Naaden, hvorpaa Forsoningen er steet, men om dens stadfæstende Omstændigheder. Jeg kunde oplæse af den hellige Skrift og Symbolerne en hel Skare af Steder, som taler om den objektive Retfærdiggjørelse ved Troen, men det er neppe nødvendigt. Som Bevis for, at Symbolerne kun kender en objektiv Retfærdiggjørelse, skal jeg dog citere endel Steder.

Kontordieformelen 3die Art. § 4: ”Derfor betyder Ordet ”retfærdiggjøre” her at domme retfærdig og fri for Synd og frifinde for jammes evige Straf for Kristi Retfærdigheds Skyld, hvilken af Gud bliver tilregnet Troen”. Vi kende ikke nogen anden Tilregnelse end den, som vore Betjendelseskrifter lære, den ved Troen.

§ 9: ”Derfor og paa det at bedrovede Hjærter maa have en bestandig og vis Trost, og Kristi Fortjeneste og Guds Naade saa sin tilbørlige Værd, lærer Skriften, at Troens Retfærdighed for Gud bestaar alene i Synderens naadige Forligelse med Gud eller Synderens Forladelse, som af idel Naade,

alene for Midleren Kristi Fortjenestes Skyld bliver os skjænk et og alene ved Troen annammet i Evangeliets Forjættelse. Saaledes er ogsaa det, hoorpaa Troen i Retfærdiggjørelsen for Gud forlader sig, hverken Angeren eller Kjærligheden eller andre Dyder, men alene Kristus og i ham hans fuldkomne Lydighed, hvormed han har opfyldt Loven for os, hvilken Lydighed regnes de Troende til Retfærdighed. Saa er og hverken Angeren eller Kjærligheden eller nogen anden Dyd, men alene Troen det eneste Middel og Redskab, hvormed og hvorved vi kunne modtage og annamme Guds Naade, Kristi Fortjeneste og Syndernes Forladelse, hvilket Alt bliver os tilbudt i Evangeliets Forjættelse".

Her tales om en Retfærdiggjørelse for Gud, da, naar Mennesket tror.

§ 10: "Det siges ogsaa med Rette, at de Troende, som ved Troen paa Kristus ere bleven retfærdige, i dette Liv have for det Første Troens tilregnede Retfærdighed, dernæst ogsaa den nye Lydigheds eller de gode Gjerningers begyndende Retfærdighed. Men begge disse maa ikke sammenblandes eller begge disse tilsammen indstødes i Artiklen om Troens Retfærdiggjørelse for Gud. Thi da denne begyndende Retfærdighed eller Formelse hos os formedelst Kjødets i dette Liv er ufuldkommen og uren, kan Personen ikke dermed eller derved bestaa for Guds Dom, men alene ved Kristi Lydigheds, Lidelses og Døds Retfærdighed, som bliver tilregnet Troen".

Derfor er det netop, at denne Lære, at Gud retfærdiggjør den Udobfærdige og Bantroende, er fremmed for vor Betsjæle.

§ 11: "Herhen hører ogsaa, hvad St. Paulus skriver, Rom. 4. 3, at Abraham er bleven retfærdig for Gud alene ved Troen for Midlerens Skyld".

§ 12: "Alene ved Troen blive vi retfærdige for Gud og salige". Det er Kristus i Troen, som retfærdiggjør.

§ 14: "At Troen alene maa beholde det Embede og den Egenkab, at den alene og slet intet Andet er det Middel eller Redskab, hvormed og hvorved Guds Naade og Kristi Fortjeneste

bliver i Evangeliets Forjættelse modtaget, greben, annammet og os tilægnet".

Der tales ikke om vor Tilsegnelse, men om Guds Tilsegnelse til os.

At disse Anforrelser vil det være klart, at der tales om den objektive Retfærdiggjørelse ved Troen. Overkriften til den Artikel, hvoraf disse Citater ere tagne: "Om Troens Retfærdighed for Gud" vidner om, at her tales om en anden Retfærdiggjørelse end den, den norske Synode taler om. Vore Symboler kjender kun en Retfærdiggjørelse og det den ved Troen, fordi Troen har Kristus.

Den 2den Artikel i Apologien: "Om Retfærdiggjørelsen" handler helt igjennem om den objektive Retfærdiggjørelse og er kun en nærmere Udvikling af den 4de Art. i Konfessionen. Der tales helt igjennem om Guds Retfærdiggjørelse af Troen.

Den norske Synode har ogsaa anført et Sted af Konfordinbogen baade ved Mødet i Decorah og her som et Bevis for en almindelig Retfærdiggjørelse, nemlig Art. 3. § 1, Konfordinformelen: "Mod begge disse Parter have de øvrige Lærere af den augsburgske Konfession enstemmigt prædikeret, at Kristus er vor Retfærdighed ikke alene efter den mennekelige Natur, men efter begge Naturer, idet han som Gud og Menneske ved sin fuldkomne Lydighed har forløst os fra vore Synder, retfærdiggjort og saliggjort os, saaat altsaa Troens Retfærdighed er Syndernes Forladelse, Forligelse med Gud".

Det ene Sted kunde til Nød tydes saaledes, som den norske Synode gjør. Men selv med denne Forstaaelse er det saare tvivlsomt at bygge sin Lære paa et tvivlsomt Sted i Betsjælelsen. Her er en Fremadskriden i Tanken. Den nærmest liggende Forstaaelse er den, at her tales om Retfærdiggjørelsen og Saliggjørelsen ved Troen. Betsjælelsen kjender ikke til nogen Saliggjørelse udenfor Troen.

Prof. Schmidt har bestyldt os for at lære en abstrakt Forløsning; men vi kjende ogsaa Gud være lovet! det Guds Lam, som bar al Verdens Synd, vi kjende ham, som gif sin Smertes-

gang under Korset til Golgatha, vi ved, at da han raabte paa Korset: "Det fuldbragt", at da Guds Krav var fuldkommen tilfredsstillt, og Gud kræver ikke mere, end her er bragt; men vi ved ogsaa, at han forlanger, at vi skulle komme til dette Forsoningsoffer, hvor Frelsen er. Men hvorfor kræver Gud Troen? Fordi Gud er en hellig og retfærdig Gud, hvoraf følger, at kun i **Kristo** er man fri, fordi kun i **Kristo** er hans Krav tilfredsstillt. At vi her staa i Overensstemmelse med vore gamle Fædre, vil jeg nu paavise. Paa dette Stadium af Diskussionen vil jeg dog anføre hvad en af den norske Kirkes mest fremragende Geistlige lærer. Biskop **Gislef** siger i sin Forklaring til Katekismen Ep. 163: "Hvorledes tjente Jesu Kidelse og Død til vor Gjenløsning? Vor Frelser har derved bragt et evigt gjældende Gættoffer for alle Menneskers Synder og befriet os fra vor Skyld og Straf, saaat Gud kan vise os sin Naade og Kjærlighed uden at handle mod sin Hellighed og Retfærdighed", og Spørgsmaal 189: "Hvad er Syndsforladelse eller Retfærdiggjørelse, som Kjøntes Dig, naar Du i bødferdig Tro hentyr til Gud? At Gud af Naade for Kristi Skyld tilgiver mig alle mine Synder: ikke mere anser mig for straffskyldig og ikke straffer mig for mine Synder, men tilregner mig Kristi Retfærdighed og anser mig for retfærdig, som om jeg aldrig havde syndet samt antager mig i ham som sit kjære Barn og giver mig Liv i det evige Liv.

Det Første, som sker ved Gjenfødselen er **Omvendelsen**, d. e. Forandring i vort Forhold til Gud ved Bod og Tro. Det Andet er **Retfærdiggjørelsen**, d. e. Forandring i Guds Forhold til os ved at han borttager al vor Synd og Skyld med dens Straf og optager os igjen i sit Samfund. Til Retfærdiggjørelsen hører: 1) at Gud tilgiver os al vor Synd, ophæver Skylden og Straffen og befrier os fra den nedtrykkende Bevidsthed om Guds Brede. 2) at han antager os igjen som sine Børn for Kristi Skyld, og giver os Liv i det evige Liv. Det første kaldes **Synsforladelse**; men dette

Ord bruges ogsaa om begge Dele, altsaa i samme Betydning som Ordet **Retfærdiggjørelse**. Den gjelbbundne Tjener og den forlorne Søn fremstille begge Sider af Retfærdiggjørelsen. **Omvendelse og Retfærdiggjørelse** ere begge indbefattede i Retfærdighed. **Retfærdig**, d. e. brodefri i Guds Pine, efter Guds Lov, kan intet Menneske være kun Jesus besad fuldkommen Retfærdighed. Den **Retfærdighed**, som Kristus ved sin Fyldestgjørelse har for hvervet os, hedder hans **Fortjeneste**, der er evigt gjældende for Alle. Gud retfærdiggjør os, d. e. tilregner os Kristi Fortjeneste eller gjør os delagtige i den og derved erklærer os retfærdige efter sin hellige Lovs Fordringer. Retfærdiggjørelse er altsaa, at Gud **erklærer** os for retfærdig; den er altsaa Guds Dom over os, hvorved han tilsiger os Kristi Retfærdighed, fritjender os fra Synden, forjener os med sig selv, antager os til sine Børn og stifter os det evige Liv. Vi blive retfærdige uden nogen vor Fortjeneste, alene for Kristi Fyldestgjørelses Skyld, naar vi tro paa ham. Troen er fra vor Side det Gætt, hvorved vi erholde Syndsforladelse eller blive af Gud retfærdiggjorte".

Det er ganske vist, at en Borttagelse af Lovens Forbudsord er i Kristo, men denne Borttagelses Tilregnelser, som er Retfærdiggjørelsen, sker, naar Mennesket tror. Man har ogsaa anført Analogierne mellem den første og den anden Adam. Analogierne maa man være forsigtige med, og ikke gaa ud over den apostoliske Texts Grændser, som Gerhard saa træffende siger; "thi da kommer man let til den Bildfarelse, at ligesom ved Adam Synden og Fordømmelsen forplantes til Alle, saaledes forplantes Kristi Retfærdighed til Alle uden Hensyn til Tro eller Bantro". Vilde vi drage Konsekvenser af denne Analogi, saa er det klart, at ligesom Alle i Adam ere fordømte og komme til Helvede, om ikke Omvendelsen indtræder, saa vilde vi paa den anden Side nødsages til at sige, at Alle, ifølge Kristi Frelsningsværk blive befriede fra Helvede, salige og komme i Himlen. Denne Analogi maa ikke strække sig videre, end som Rosenius saa vaf-

kert udtalt sig: "til **Urfilderne** til Forbømmelse og Død og paa den anden Side til **Urfilderne** til Retfærdighed og Liv".

Med Hensyn til Bestyldningen for Methobisme, som gjordes af Prof. Schmidt paa Grund af vor Lære om Bøden, saa er dette en Misfjendelse af Hr. Professoren. Hvad Past. Ruh i al Enfoldighed har udtalt, er vor Lære om Bød og Tro. Den er den Haand, som griber Kristus. Jeg forstaar ikke hvorledes vore Modstandere kan saa, det derhen, at vi gøre Troen til en Gjerning. Vi lære, at **Kristus** er det Retfærdiggjørende i Troen, og at denne retfærdiggjør ikke efter sit sædelige Væsen og sin sædelige Bestaffenhed, men ifølge sit Indhold, og vi afvise alle de taabelige Insinuationer, som Past. Frich har ndtalt, vi kalde dem ikke andet, og vort Referat vil stemple dem som saadanne. Den Tro, som griber Kristus, er en levende Tro, det lærer vore gamle Fædre, en Tro, der viser sig virksom i Kjærlighed, dog kommer her ved denne Læreatikel ikke Troens Liv, men dens Indhold i Betragtning; deasom det blot var Uenigheden mellem Methodisterne og Lutheranerne, da var der ingen; men Methodisterne gøre Troen til en Gjerning, og det staar endnu tilbage at bevise, at vi gjør. Man har udtalt, at ligesom Gud ved Forløsningen var forliget med Mennesket, saaledes var ogsaa Mennesket forliget med Gud, (muligens er dog dette en Misforstaaelse af Professor Schmidts Udtalelser) men her har man overseet 2 Korr. 5. 20: "Fader Eder forlige med Gud". At denne Forligelse skalde, som af Pastor Mikkelsen udtalt, være en Forandring i Menneskets Hjerter, er urigtigt, men en saadan Forandring i Menneskets objektive Forhold til Gud, som indtræder da, naar Mennesket griber Kristus. Denne Forligelse finder sit Udtryk i saadanne Steder, som Es. 1. 18: Kommer dog og lader os gaa i Rette med hverandre, siger Herren; dersom Eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen; om de end vare røde som Skarlagenets Farve, da skal de dog blive som den hvide Uld". Ved "Forligelse" mener

Paulus ingenlunde den Forandring, som foregaar i Menneskets Hjerter, men en Forandring i dets objektive Forhold til Gud, naar dets Synder blive forladte.

Saaledes ogsaa Math., 18, 23 flg. i Lignelsen om den ubarmhertige Medtjener. Han maatte komme frem for sin Herre og aflægge sit Regnskab for ham, og da fik han sin Skyld forladt. Ved **Regnskabsgjøret** faar Mennesket sine Synders naadefulde Forladelse.

Man har talt om Udtrykket: "Den Ubodsfærdige har faaet Syndernes Forladelse". Jeg er vis paa, at jeg ikke har misforstaaet Udtalelser af den norske Synodes Medlemmer, naar der har været paastaat, at Gud har stjenket Menneskene Syndsforladelse uden Hensyn til, enten de tro eller ikke, at de ere **frifjendte** ved Kristi Forløsning osv. Prof. Schmidt siger, at i Forsoningen foregik Syndsforladelsen som en Handling i Guds Hjerter over alle Mennesker. Denne Lære kan jeg ikke tilstemme, da Gud kun **handler** med sin Syndsforladelse da, naar Mennesket tror. Det er vist, at Gud da handlede med Kristus, saaledes at ved Jesus Kristus som Verdens Stedfortræder var tilveiebragt et saadant Forsoningsoffer, at i ham var Udslettelse af den ganke Verdens Synder, men denne Syndsudslettelses **Tilregnelser** sker, naar Mennesket tror. Her vil man se, at vi ikke nægte, at Evangeliet indeholder Syndernes Forladelse, men her tales om Evangeliets **Handling**, naar Gud ved det forlader Synden, og det sker, naar Mennesket tror. Jeg skal nu citere Vidnesbyrd af Skriften herfor, og da først af det gamle Testamente.

1 Mos. 15, 6: "Og han troede paa Herren, og det **tilregnede han ham til Retfærdighed**".

Habakuk 2, 4: "En **Retfærdig ved sin Tro skal leve**". I det nye Testamente finde vi i Luk. 18, at Jerseren dommer om Tolderen, som slog sig for sit Bryst og bad: "Gud være mig arme Synder naadig": "Denne gif **retfærdiggjort** ned til sit Hus fremfor den Anden", thi

"Salige ere de Fattige i Anden, thi Himmeriges Rige er deres, salige

ere de, som hunge og tørste efter Retfærdighed, thi de skulle mættes".

Petrus siger paa Vintsefsten til den bekymrede og spørgende Forsamling: "Omverder Eder, og hver af Eder lade sig døbe i Jesu Kristi Navn til Syndernes Forladelse; og I skulle faa den Helligaands Gave".

Ap. Gj. 3, 19, 26: "Derfor sat-ter et andet Sind og vender om, at Eders Synder maa vorde udslættede, paa det Vedertægelsens Tider maa komme fra Herrens Naavn". "Til Eder haver Gud, der han opreiste sin Søn Jesum, først sendt ham for at velsigne Eder, idet hver af Eder vender sig fra sin Udsfab".

Saaledes prædikede Petrus, og vi vil bede Gud om Naade til at prædike saaledes, da prædike vi ikke falst.

Ap. Gj. 5, 31: "Denne haver Gud ophoiet til en Trykte og Frelser ved sin høire Haand, for at give Israael Omvendelse og Syndernes Forladelse".

Ap. Gj. 13, 39: "Fra Alt, hvor- fra I ikke kunne vorde retfærdiggjorte ved Mose Lov, retfærdiggjøres ved ham, Guds, som tror".

Ap. Gj. 16, 31: "Tro paa den Herre Jesum Kristum, saa skal Du blive salig, Du og Dit Hus".

Ap. Gj. 26, 18: "Jeg udsender Dig til Hedningerne for at oplade deres Dine, at de omvende sig fra Mørket til Lyset, paa det at de kunne an- nanne Syndernes Forladelse, og Lod iblandt dem, som ere helligede ved Troen paa mig".

Ap. Gj. 28, 27: "Thi dette Folks Hjerte er blevet forhardt, og de høre besværligen med Ørene, og tillukte deres Øine, at de ikke skulle komme til at se med Øinene, og høre med Ørene, og forstaa med Hjertet, og omvende sig, at jeg maatte helbrede dem".

2 Kor. 7, 10: "Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes".

Rom. 1, 17: "Thi derudi aaben- benbares Guds Retfærdighed af Tro til Tro, som skrevet staar: "Men den Retfærdige af Troen skal leve".

Rom. 3, 21, 22: "Men nu er Guds Retfærdighed, om hvilken der er vidnet ved Loven og Profeterne,

aabenbaret uden Loven, nemlig Guds Retfærdighed ved Jesu Kristi Tro, til Alle og over Alle, som tro".

Rom. 3, 26: "Forat vise sin Retfærdighed paa den nærværende Tid, at han maa være retfærdig og gjøre den retfærdig, som er af Jesu Tro".

Rom. 3, 28: "Derfor slutte vi, at Mennesket blive retfærdiggjort ved Troen uden Lovens Gjerninger.

Rom. 3, 30: "Der er en Gud, som vil retfærdiggjøre de Udskaarne ved Troen og de Uomskaarne forme- delst Troen".

Rom. 4, 5: "Den derimod, som ikke har Gjerninger, men tror paa ham, som retfærdiggjør den Ugudelige, ham tilregnes hans Tro til Retfærdighed".

Rom. 4, 11: "Og han annammede Smitførelsens Tegn, som en Besegling paa den Retfærdighed ved Troen, hvilken han havde, da han var uom- staaren".

Rom. 4, 22, 23, 24: "Derfor blev det og regnet ham til Retfærdighed. Men ikke for hans Skyld alene er det skrevet, at det blev ham tilregnet; men og for vor Skyld, hvilke det skal tilreg- nes, naar vi tro paa den, der opreiste vor Herre Jesum fra de Døde".

Rom. 10, 4: "Thi Kristus er Lovens Ende til Retfærdighed for hver den som tror".

Gal. 2, 16: "Efterdi vi vide, at et Menneske ikke bliver retfærdiggjort af Lovens Gjerninger, men ved Jesu Kristi Tro".

Philip. 3, 8, 9: "Jeg agter og Alt for Tab mod Ypperligheden af Kundskaben om Kristo Jesu min Herre, for hvis Skyld jeg har lidt Tab paa Alt, og agter det Skarn at være, paa det jeg kan vinde Kristum, og findes i ham, saa jeg ikke haver min Retfærdighed, den af Loven, men den ved Kristi Tro, Retfærdigheden af Gud formeddelt Troen".

Ebr. 11, 6: "Uden Tro er det umuligt at bedrage Gud".

1 Joh. 1, 9: "Derfor vi bekjen- der vore Synder, er han trofast og retfærdig, saaat han forlader os Syn- derne og renser os fra al Uretfærdig- hed".

1 Joh. 2, 12: "Jeg skriver til

Eders, mine Born; thi Eders Synder ere forladte formedelst hans Navn".

Ap. Jakobs Brev 2, 23: "Og Skriften blev opfyldt, som siger: men Abraham troede Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed, og han blev kaldet Guds Ven".

Jeg har med Glid citeret disse Steder af det gamle og det nye Testaments hellige Forfattere, for at vise, hvorledes hele det gamle og nye Testamente Jesus selv, en Johannes, Petrus, Paulus, Jakobus enstemmig bevidne Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen.

Denne Lære er den røde Traad, som gaar igjennem ikke alene den hellige Skrift, men tillige igjennem hele vor Befjendelse.

Konfessionformelen siger i den 3die Artikel "om Troens Retfærdiggjørelse for Gud" § 2: "Denne Artikel om Retfærdiggjørelsen af Troen er, som Apologien siger, den Fornemste i hele den kristelige Lære, uden hvilken ingen ængstet Samvittighed kan have nogen betændig Trost eller ret erkjendte Kristi Naades Rigdom, ligesom ogsaa Dr. Luther har skrevet: "Hvor denne ene Artikel bliver bevaret ren, der bliver ogsaa den kristelige Kirke ren, enddregtig og uden alle Partier, men hvor den bliver forvansket, der er det ikke muligt, rettelig at imødegaa en eneste Vildfarelse eller sværmerisk Aand". Og om denne Artikel i Besynderlighed siger Paulus, (1 Kor. 5, 6, Gal. 5, 9.), at "en liden Sundeig syrer den hele Deig". Heraf kunne vi altsaa forstaa, at denne Artikel er af særegen Vigtighed, og at vi maa vogte os for at vore ved den. Citerat jeg nu har beviist af den hellige Skrift, at Retfærdiggjørelsen og Syndernes Forladelse er betinget af Troen, skal jeg nu gaa over til at bevise det af vore Befjendelseskrifter, fornemmelig af Apologien (Pastor Koren: Vil det ikke være i Orden, at bede Prof. Weenaas paa-vise, at vi have nægtet, at Syndsforladelsen annammes kun ved Troen? Vi vil underskrive hvert Ord, som han har talt om Retfærdiggjørelsen af Troen, og jeg tilbød igaar at skaffe Folianter til Bevis for den Lære, at Mennekstet retfærdiggjøres ved Troen alene).

Hvorfor har man da her gjenta-

tagende banlyst og forfættet mig? Hvor har jeg offentlig eller privat lært eller skrevet Andet om Retfærdiggjørelsen, end jeg her har udtalt? Jeg har den hele Tid paa-vist, at denne er den eneste Retfærdiggjørelse og beder mine Modstandere vise mig et Sted af den hellige Skrift, som utvetydigt viser, at Gud er syndsforladende uden for Troen. (Koren: Tror, at det er at spille den kostbare Tid, at bevise Ting, som vi Alle ere enige i).

Apologien Art. 2, § 22: "Nu ville vi vise, at Troen retfærdiggjør". Og først maa vi da minde Læserne om, at ligesaa nødvendigt, som det er at hørde denne Sætning, at Kristus er Midleren, ligesaa nødvendigt er det ogsaa at fastholde, at Troen retfærdiggjør. Thi hvorledes skal Kristus være Midleren, dersom vi i Retfærdiggjørelsen ikke bruge ham som Midler, dersom vi ikke antage, at vi for hans Skyld agtes retfærdige? Men at tro det er at forlade sig paa Kristi Fortjenester, at Gud for hans Skyld ganske vist vil være os en forsonet Gud. Endvidere, ligesom man maa fastholde, at foruden Loven ogsaa Forjættelsen om Kristus er fornøden, saaledes er det nødvendigt at fastholde, at Troen retfærdiggjør. Thi Loven kan ikke opfyldes, førend den Helligaand er annammet. Det er derfor nødvendigt at holde fast ved, at Forjættelsen om Kristus er fornøden; men den kan ikke modtages uden ved Troen. De derfor, som sige, at Troen ikke retfærdiggjør, afskaffe Evangeliet og Kristus og lære intet Andet end Loven".

§ 27: "Det er vist, at Synderne forlades forlades formedelst Kristus som vor Forsoner, Rom. 3, 25: "Hvilken Gud har fremskillet som en Naadestol". Men Paulus lægger til: "formedelst Troen". Paa den Naade altsaa garner denne vor Forsoner os, naar vi ved Troen gribe den i ham forjættede Barmhjertighed og sætte denne imod Guds Brede og Dom".

Naaden, Syndsforladelsen er alene i Kristo.

§ 28: "Petrus siger, Ap. Gj. 10, 43: "Denne give alle Profeterne det Vidnesbyrd, at hver den, som tror paa

ham, skal saa Syndernes Forladelse ved hans Navn. Hvorledes kunde han vel tale klarere? Syndernes Forladelse, siger han, saa vi ved hans Navn d. e. formedelst ham, altsaa ikke formedelst vore Fortjenester, ikke formedelst vor Sønderknuselse, vor Anger, vor Kjarlighed, vor Dyrtelse vore Gjerninger. Og han lægger til: *“Naar vi tro paa ham”*. Han kræver altsaa Tro. Vi kunne nemlig ikke gribe Kristi Navn uden ved Troen.

Kristi Navn er intet andet Steds end i Troen og Naademiblerne.

§ 30: “De, som ere retfærdige med Gud, agtes for Retfærdige og for Guds Børn, ikke formedelst sin egen Renhed, men ved Barmhertighed for Kristi Skyld, forudsat dog, at de gribe denne Barmhertighed ved Troen”.

§ 33. “Derfor agtes vi retfærdige for Kristi Skyld naar vi tro, at Gud er os naadig formedelst ham”.

§ 38: “Fordi det er denne Tro alene, som modtager Synsforladelsen og gjør os velbehagelige for Gud og bringer den Helligaand med sig: saa kunde den snarere kaldes den Naadegave, som gjør velbehagelig for Gud, end den efterfølgende Virkning, nemlig Kjarligheden.

Apologien, Art. 3, § 15: “Vi retfærdiggjøres for Gud ved Troen alene, fordi vi ved Troen alene saa Syndernes Forligelse med Gud for Kristi Skyld, fordi Forligelse eller Retfærdiggjørelse er Noget, der er os forjættet formedelst Kristum, ikke formedelst Loven”.

Jeg anfører saa mange Citater forat vise, at denne Lære er den røde Traad i vor Bekjendelse; den er Saften og Kraften deri, og at tage denne Saft og Kraft ud og lægge en anden Saft og Kraft i Stedet, vil jeg ikke vide Noget af.

Konfordinformelen Art. 3, § 3: “Troen retfærdiggjør ikke derfor og af den Grund, at den er en saa god Gjerning og herlig Dyd, men fordi den i det hellige Evangeliums Forjættelse griber og annammer Kristi Fortjeneste; thi denne maa ved Troen worde os tilregnet, naar vi derved skulle blive retfærdige”.

Peder Fenne meldte sin bortreise. Mødet havet.

Onsdag den 20de November.

Pastor Krohn optoges som Medlem af Frikonferentsen.

Formanden anmeldte, at Pastorerne Wiiese og Bull, Stud. Thorlaffsen, H. Steensland, Pastorerne Chr. Magelssen, S. Neuge og Næss, Kirkesanger Andersen, Thor Larsen, Pastorerne Jørgensen, Grøtheim, Berg, Røh og Alb. Jakobsen havde maattet forlade Konferentsen.

Gaarsdagens Protokol oplæst, rettet og vedtaget.

Det blev besluttet, at det overlades til de to Sekretærer, Pastorerne Frich og Gjertsen, at besørge Protokollen trykt med de fornødne Stilerettelser, hvorom begge Sekretærer komne overens.

Prof. Wenaas. Jeg skal idag begynde med at fortsætte mine Citater til Bevis for den Lære, at Guds Synsforladelse er knyttet til Troen. Jeg har ikke talt om Troens Annærmelse af Synsforladelsen, men om Guds synsforladende Gjerning, om naar og hvor Gud forlader Synden. Jeg vil nu gaa over til at vise, at den Lære, at Gud forlader Synden for Troen, er en Lære, som er fremmed for vore Fædre.

Luther siger (Walch. V, 773): “Hvem forlader Gud Synderne? Svar: Gud har tilfagt mig og alle dem, som erkjende deres Synder, at han vil forlade os dem og bevise Naade og Barmhertighed i Kristo. Men paa dem vredes han og truer med at straffe dem, som ei ville erkjende deres Synder og Urenhed”.

Luther siger (Walch VIII, 2445): “Hoo, som ved Troen griber Sønnen og mig eller min Forjættelse i ham, hans Gud og Fader er jeg, han tager jeg til Naade, gjør ham retfærdig og salig. De Andre forblive Alle under Vreden”.

Luther siger (Walch VII, 1573): “De, som ikke tro, og ikke befindes under Kristi Vinger, de ere og blive under Guds Vrede”.

Luther siger (Walch V, 709): “Dem vil Gud være en nidkjær Gud og en fortærende Jyd”.

Luther siger (Walch VII, 842): "Dem forfaster og fordømmer Gud, som er en retfærdig Dommer".

Luther siger (Walch VI, 1693): "Udenfor Kristoer Gud i Sandhed saa, som Loven foreholder ham os, en, som tilregner og straffer paa Synderne deres Synd".

Luther siger (Walch V, 1105): "Det hedder at dele Guds Ord retteligen, (2 Thim. 2, 15), at man paa en Maade lærer de Hovmodige og Sikkre, paa en anden Maade lære de Forskræfede og over sine Synder Bævende, — — — at hans Betsjærmelse og Naade er evig over dem, som ham frygte, og paa den anden Side hans Brede og Ugunst er umaadelig og uden Ende over de Sikkre og Foragterne".

Luther siger (Walch V, 705): "For de Ubodfærdige, skal man ikke prædike om Barmhertighed, men om Guds Brede, at han ikke vil vise dem nogen Barmhertighed, men vil give dem Høvedes Ild, om de ei omvende sig".

Luther siger (Erlang. Udg. 58, 358): "Troen alene retfærdiggjør ikke derfor, at den er den Helligaands nye Værk i os, men derved, at den griber Guds Barmhertighed, os tilbuddt og forhvervet i Kristo".

Luther siger (Erl. Udg. 7, 251): "Gal. 4, 1 flg.: Troen uden alle Dine Gjæringer gjør retfærdig og er selv Retfærdighed, den skænker og forlader Gud alle Synder, den hele Adam og Cain dertil for Kristi, sin kjære Sønns Skyld, hvis Navn er i saadan Tro. Derfor hører til vor Saliggjørelse Intet uden at høre og tro Jesum Kristum som vor Saliggjører".

Luther siger (Erl. Udg. 38, 124): "Til Ps. 14. Det er en af de ægte Psalmer; thi den gjør ikke Andet end straffer og overbeviser den hele Verden, som Paulus udlægger den i c. 3, at den hele Verden er skyldig for Gud, og Ingen er retfærdig for ham, samt at udenfor Kristum Alt er ondt og fordommelsesværdigt".

Paa samme Maade udtaler Johan Gerhard sig. (loci III, Pag. 336, ed Preuss): "Man maa skjelne mellem Velgjerningens Erhvervelse og sammes Applikation: hin er almindelig (generalis), forsaavidt som Kristus ved

sin Død har forhvervet Syndernes Forladelse for Alle; men denne er speciel (specialis), fordi alene den Troende ved Troen (per fidem) blive delagtige i denne Velgjerning".

Luther siger (sammestedes): "Der maa skjelnes mellem Guds almindelige Kjærlighed, hvormed Gud omfatter alle Mennesker som sin Skabning, og om har bevæget Gud til fra Evighed af at beslutte om Sønnens Sendelse og Menneskets Opreisning i Kristo til et evigt Liv; og den specielle, hvormed Gud omfatter alle dem, som tro paa Kristum, forlader dem deres Synder og delagtiggjør dem i det evige Liv".

Luther siger (sammestedes Pag. 479): "Om den sande Troes Virkning: Forskjellige Virkninger tillægges i Skriften den sande Tro paa Kristum, som Syndernes Forladelse, Retfærdiggjørelse, sønlig Udkaarelse, Samvittighedsro, Befrielse fra Lovens Fordømmelse, himmelsk Velsegnelse etc. Iblant disse træder dog især Retfærdiggjørelsen frem; saa ofte knytter den hellige Skrift Retfærdiggjørelsen til Troen, som den erklærer, at de, som tro paa Kristum, retfærdiggjøres".

Luther siger (sammestedes Pag. 489): "Luk. 18, 14. Af dette Sted fremgaar klart, at Retfærdiggjørelsen bestaar i Syndernes Forladelse, som erholdes gratis formedelst Midleren Kristum, hvis Retfærdighed tilregnes gennem Troen (per fidem imputatur) i en sand og alvorlig Omvendelse dem, som tro".

Luther siger (sammestedes Pag. 519): "Altjaa Retfærdiggjørelsen er en Handling af Gud Fader, Søn og Helligaand, hvorved han af blot Naade og Barmhertighed formedelst Midleren og Forløseren Jesu Kristi Lydighed og Fyldestgjørelse, forlader Synderen, som i Sandhed tror paa Kristum, uden eget Værk eller Fortjeneste alle hans Synder, tilregner ham Kristi Retfærdighed og annammer ham til evigt Liv til sit guddommelige Navns Forherligelse og Menneskets Frelse".

Martin Chemnis siger (Ex. conc. trid loci VIII): "Hvorledes retfærdiggjør Gud Mennesket? Svar: Gud retfærdiggjør af Naade, d. e., han fri-

kjender (absolnerer) fra Fordømmelsen, erklærer retfærdig og optager dem, som ere tagne til Naade, til et evigt Liv, dem nemlig, som erkjende sine Synder, bekjende dem og ved Troen gribe Forbættelsen om Barmhertighed i Kristi Middelrembede, Rom. R. 3".

Martin Chemnitz siger (sammesteds): "Hvilket er Forberedelsen til Retfærdiggjørelsen? Svar: Vi lære, at **Vod** eller **Sonderknuselse** gaar forud (præcedere), som ikke kan være uden stærke, virkelige og alvorlige Bevægelser i Vilken. Dog lige vi ikke, at **Voden** eller **Sonderknuselsen** gaar foran Retfærdiggjørelsen som er **Fortjeneste**, der ved egen Værdighed virker med til Retfærdiggjørelsens Opnaaelse; men paa samme Naade som Røelse af Sygdom eller Smerten af et Saar ikke gjør for-tjent til Helbredelse, men kun driver til at længes efter, søge og modtage Lægen."

Baier siger [comp. cap. V § 1]: "Retfærdiggjørelsen, som paafølger Omvendelsen, har forensigt Betydning og betegner den Akt, hvorved Gud erklærer det syndige, men paa **Kristum troende** Menneske for retfærdig."

Ersk Pontoppidan siger (Sandhed til Gudfr., Sp. 503): "Retfærdiggjørelsen bestaar derudi, at den treenige Gud af idel Naade for sin Dom friskjender en **sand bødferdig** Synder baade fra sin Synd og dens fortjente Straf, ja anser ham i Kristo, ligesom han aldrig havde syndet".

[Sammesteds Sp. 502]: "Hvad Gavn har et Menneske af saadan Tro, som han faar ved Igjensjødelsen? Al-lestørste Gavn; thi Troen alene er det, som fatter Kristum og **gjøre Synderen retfærdig**, det er delagtig i Kristi Retfærdighed."

Prof. Gisle Johnson siger [Syste-matisk Theologi: Om Retfærdiggjørelsen]: "Naar vi lære en Retfærdiggjørelse ved Troen uden Lovens Gjernin-ger, er Meningen ikke den, at vi fra Gjerningernes Mangfoldighed gaa til-bage til Troens udelte Kyld, men tværtimod, at vi opgive Alt subjektivt som Retfærdiggjørelsens Grund, opsoge Retfærdigheden udenfor Mennesket, ene og alene i Kristo. Det bliver derved, at Retfærdiggjørelsens objektive Prin-

cip er Sola gratia dei, alene Guds Naade, og netop derfor ogsaa Retfærdiggjørelsens subjektive Betingelse sola fides [Troen alene]. Den **Faldne** er ogsaa **Gjenstand** for Guds Naade i Kristo, men ikke for Guds retfærdiggjørende Naade."

Her kalder Johnson Forsoningen Retfærdiggjørelsens Basis. Det dogma-tiske videnskabelige Udtryk er, at Retfærdiggjørelsen er betinget af Troen; dens objektive Princip er Sola dei gra-tia og netop derfor dens subjektive Be-tingelse Sola fides.

Quenstedt siger: "Retfærdiggjørel-sens **Ggenstaber** ere: 1. En dieblifke-lig Virkning. 2. Fuldkommenhed. 3. Lighed i Retfærdiggjørelsens Naade. 4. Ubefragelig og guddomlig Visshed. 5. Vækt, hvad Tro og Røelse angaar. 6. Fortættelse [den første og den fort-satte Retfærdiggjørelse]. 7. Den kan takes. 8. Den kan fornyes."

Med Hensyn til Fædrenes Forhold til denne Lære er det vistnok saa, at her har været anført Citater af Fædre, som synes at omtale en Retfærdiggjørelse allerede ved Forsoningen, men naar vi nu her have anført af disse **samme Fædre** en Skare af Vidnesbyrd til Forsvar for vor Lære, fastholde vi, at man ikke maa udryde et eller andet Sted af sin Sammenhang, men se dem i hele deres Læres Lys. Desuden er der endog de af vore Lærere, som udtale en Fordøm-melsesdom over den af vore Modstan-dere førte Lære.

Gerhard erklærer det for en Vildfa-relse i sine loci Pa. 483, at Retfærdig-gjørelsen tilregnes uden ved Troen.

Prof. Johnson siger, at "en Gjenfa-delse, der ikke er uopløselig forenet med Retfærdiggjørelsen, kjender vor Be- kjendelse ikke." Deraf maa da ogsaa sluttes omvendt, at en Retfærdiggjørelse, der ikke er uopløselig forenet med Gjenfødselen, kjender vore Symboler ikke. — Rosenius har forkastet den Lære i det af Eggen ovenfor citerede Sted af Forklaringen til Romerbrevet. Med Hensyn til Nohrborgs Citat, saa tales der om Kristi Retfærdiggjørelse for Guds Domstol, hvad den ganske Verden kan saa Andel i, og, naar den kommer til Kristum, har Ret til. Naar Nohrborg taler om Menneskenes Ret-

færdiggjørelse for Gud, siger han, at den alene sker ved Troen.

Det har været sagt, at vi brugte for meget vor Fornuft og derved gjorde os skyldige i Calvinisme. For min Del kan jeg sige, at naar jeg ikke kan tilstemme denne Lære, er det fordi jeg er bundet i min Samvittighed af Skriftens Vidnesbyrd og vor Kirkes enstemmige Lære. For Fornuften kunde være Modstanderes Lære vistnok synes meget tiltalende, at da Kristus som Verdens Stedfortræder er retfærdiggjort, da er ogsaa den ganste Verden retfærdiggjort. Her maa man, som Gerhard siger, ikke gaa ud over den apostoliske Tertis Grændser; thi ellers gjør man sig skyldig i den Vildfarelse, at ligesom Synden forplantes fra Adam til Alle, saaledes forplantes ogsaa Kristi Retfærdighed til Alle uden Hensyn til Tro eller Bantro. Vi ville blot lære, hvad vi have lært i vor Børnelærdom og af vore Fædre.

Frisenius siger, at Gud kan ikke forlade den Udbørfelige hans Synd. Kun i Kristo er Syndsforladelse. Her kommer Fornuften og stiller Syndsforladelsen fra Kristum. Det forundrede mig at høre Past. Breus's Udtalelser, at naar Gud ser Verden i Kristo, da retfærdiggjør han den, men naar Gud ser Verden udenfor Kristum, da er han vred paa den. Hvornaar, tør jeg spørge, er Verden ifølge sin Natur Andet end en vantro Verden? Jeg er enig deri, at naar Gud ser Verden i Kristo, retfærdiggjør han den; men kan Gud se Verden i Kristo førend den tror? Ingenlunde. Derfor hviler Guds Bredde over Verden, indtil den tror. Det er vist, at Gud er forsonet, saaledes, at han er hjertelig villig til at ophæve sin Vrede, men ikke har han ophævet den, førend Menneffene tro.

Ved "Benaadelse" har jeg forstået den Akt af Gud, hvorved han overfører Synderen af Syndestanden i Naadestanden og forlader ham alle hans Synder. Jeg vil bede vore Modstandere vise mig et eneste Sted af den hellige Skrift, hvor Udtrykket "Benaadelse," at "benaade", bruges uden at være sammenstillet med Troen. Man har anket over mit Udtryk "Guds Villighed" og paaduttet mig, at jeg har

sagt, at Forsoningen er denne Guds Villighed. Det har jeg dog aldrig sagt, men vel at denne Villighed er Forsoningens Frugt og Følge. Forat belægtiggjøre Menneffene i denne, har han lagt hele sin Naadefat i Evangeliet, saaat den kan være rede til Alle, og hans Kald er et kraftigt Kald, der indeholder i sig Kraften til alle Menneffers Omvendelse; men ikke har han retfærdiggjort og benaadet, førend man tror. I Evangeliet, som har Kristum, der er Naadefatten, som Troen griber. Derfor fastholder jeg, at Forsoningens Frugter er Guds Villighed, Guds Dnske, Guds inderlige Begjæring at forlade Synden. Man gjør dermed ikke Evangeliet til en Lov. Guds Naade er i Kristo og kun der. Lovens Krav er tilfredsstillet ved Kristi Forsoningsværk.

Jeg haaber, at vi nu ogsaa hermed har tilstrækkelig belyst Past. Muus's Fordreielser og flotte Talemaader. Vi har været befyldte forat være fastslærende, fordi vi lære, at Gud afslutter kun den Bødsfærdige og Troende, og vort Samfund er erklæret for fastslærende, fordi vi sige, at Gud afslutter og retfærdiggjør kun de Troende.

Vi lære, at hele Guds ved Kristum erhvervede Naadefat, er i Absolutionsordet. Der er alle Betingelser tilstede fra Ordets Side for Menneffets Frelse. Men vi stjelne mellem Absolutionsordet og Absolutionen som en Handling, en af Gud syndsforladende Handling. Absolutionsordet er ubetinget af al Bod, er det samme, hvor det prædikes i den ganste Verden, men dets Handling, dets løsende og bindende Gjerning finder kun Sted, den første ligeoverfor Troende, den anden ligeoverfor Bantroende. Vi beskyldes for, at vi blande Lov og Evangelium sammen. Evangeliet bruges ogsaa i en videre Forstand.

Konfessionformelen Art. 5, § 2: "Naar vi nu ret betænke denne Tvist, saa er den fornemmelig forarsaget derved, at Ordet "Evangelium" i den hellige guddommelige Skrift, som ogsaa af de gamle og nye Kirkelærere, ikke overalt er blevet brugt og taget i en og samme Betydning, men paa to Maader. Thi for det første bliver det

brugt saaledes, at derved forstaaes vor Herres Kristi hele Lære, som han paa Jorden har forkyndt i sit Prædikeembede og befalet at forkynde i det ny Testamente, og hvori han saaledes har sammenfattet Troens Forklaring og Fortyndelsen af Guds, hans himmelske Faders, Naade og Mistunhed, som der staar skrevet Mr. 1, 1: **“Jesu Kristi, Guds Søns, Evangelii Begyndelse.”**

Og strax derpaa [B. 4.] nævnes som summariske Hovedstykker **“Omvendelse og Syndernes Forladelse.”** Paa samme Naade sammenfatter Kristus, da han efter sin Opstandelse befalede sine Apostle at prædike Evangelium for al Stabningen Mr. 16, 15, Summen af denne sin Lære i saa Ord, idet han Luk. 24, 26 folg. siges: **“Saaledes er skrevet, og saaledes burde det Kristus at lide og at opstaa fra de Døde paa den tredje Dag, og at prædikes i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk.”** Ligesaa talder ogjaa Paulus hele sin Lære Evangelium, Av. Gj. 20, 21, idet han sammenfatter Summen af denne sin Lære i disse Hovedstykker: **“Omvendelse til Gud og Tro paa Kristus.”** Og i denne Forstand er hin generalis definitio, det er Beskrivelsen af Ordet, Evangelium brugt i videre Forstand og uden Hensyn til den egentlige Forskjel mellem Lov og Evangelium, rigtig, naar der nemlig siges, at Evangeliet er en Prædiken om Omvendelse og Syndernes Forladelse. Thi Johanne, Kristus og Apostlene have begyndt sin Prædiken med Omvendelsen og saaledes fremstillet og indstærpet ikke alene den naaderige Forjættelse om Syndernes Forladelse, men ogsaa Guds Lov. Dernæst bliver Ordet **“Evangelium”** brugt i en anden, nemlig sin egentlige Betydning, efter hvilken det ikke indbefatter Prædikenen om Omvendelse, men alene Prædikenen om Guds Naade, saaledes, som strax efter følger Mark. 1, 15, naar Kristus siger: **“Omvender Eder og tror Evangelium.”**

Der skjelner Betsjendelsen mellem et Evangelium, som indeholder Loven og Forjættelsen og et Evangelium, som indeholder kun Forjættelsen. I Absolutionen indeholdes Forjættelsen, men

Absolutionshandlingen foregaar først ved Troen. Man har villet bebrejde os, at vi lære, at Nøglen er en Feile-nøgle. Nøglen er i sig selv altid god, men det kommer an paa, om vi bruge den ret. Anvender vi den paa urette Sted, saa er Nøglen dog lige god. Det kommer kun an paa at have de rette Nøgler, altsaa at bruge Nøglerne ret.

Luthers Folkebibliothek 2det Bind, Side 111: **“Hvorledes skal man da bære sig ad, naar man vil bruge Nøglerne ret, saaat det skal være vist for Gud? Derom har Du en sikker Text i Math. 18, 15, hvor Kristus selv forklarer Nøgleembedet saaledes, at Du ikke kan feile, naar Du følger den; men hvis Du ikke følger den, men vælger en ny, egen Vis, saa vid ogsaa, at Du feiler og ikke har de rette Nøgler.”**

— — — — **“Men dersom Du ikke holder denne Naade og Vis, saa bliver Du usikker, og Dit Hjerte kan ikke sige: Jeg ved, at jeg ikke feiler; men det vil nage Dig og sige saaledes: Du har bundet og løst uden Guds Ord, Gud har ikke befalet Dig det saa, men det er din egen onde Villie; derfor har Du ikke haat nogen Nøgler, men har kun drømt om Nøgler. Dernæst vil da Din Samvittighed domme Dig videre og sige: Du har spottet Guds Navn, stændet Nøglerne og derfor gjort Vold og Uret mod Din Næste, stræket hans Samvittighed med Løgn, ledet ham i Vildfarelse og til en falsk Forstaaelse af Nøglerne og aandelig dræbt ham.”**

[Mittelsen forlangte oplæst Pag. 107]: **“Men Du siger, som Sværmerne og Sophisterne ogsaa gjøre: Mange have dog Nøglen Binden og Løsen, men bryde sig ikke om det og forblive ubundne og uløste, derfor maa der noget Andet til end Ordet og Nøglerne. Aanden, Aanden, Aanden maa gjøre det. Men mener Du, at den ikke er bndden, som ikke tror Bindenøglen? Han skal vel erfare det i sin Tid, at Bannet ikke har været forgjæves eller har feilet formedelst hans Bantro. Saaledes ogsaa dem som ikke tror, at han er løs og har sine Synder forladte, han skal vel ogsaa med Tiden erfare det, hvor ganske vist hans Synder have**

været ham forladte, og han har ikke villet tro det. St. Paulus siger Rom. 3, 3: "For vor Bantroes Skyld skal Gud ikke feile." Og nu tale vi heller ikke om, hvem der tror Nøglerne eller ikke, vi vide ret vel, at saa tro; men vi tale om, hvad Nøglerne gjøre og give. Den, som ikke modtager det, har vistnok Intet; men derfor feiler ikke Nøglen. Mange tro ikke Evangeliet, men derfor feiler og lyver ikke Evangeliet. En Konge giver Dig et Slot; modtager Du det ikke, saa har Kongen ikke derfor loiet eller feilet, men Du har bedraget Dig selv, og Skylden er din; Kongen har visseelig givet Dig det." [Prof. Schmidt at "gjøre og give" er dog en Handling. **Gjeldsater:** Luther taler om to Nøgler og om to Døre; naar han taler om Løsenøglen, taler han med Hensyn til den Bodsferdige, naar han taler om Binde-nøglen, taler han med Hensyn til den Ubodsferdige. Dette har den norske Synode ikke mærket sig. Luther itjeller mellem at tro Løsenøglen og at tro paa Kristum. Vi finde jo ogsaa i Skriften en Mand, som siger: "Jeg tror Herre! Hjælp min Bantro."]

Profesor Wenaas: Naar der her staar om den, som ikke tror, at han er løs, og har sine Synder forladte, at han skal med Tiden erfare det, hvor ganske vist hans Synder have været ham forladte, da menes her den angsteede, angrende og bodsferdige Synder. "Den som ikke tror, d. e. den, som ikke har Troen paa Løse- og Binde-Nøglen, den, som er anfægtet, han skal erfare, at han er løst."

Jeg skal bekræfte vor Lære om Absolutionen af Betjendelseskristerne.

Apologien Art. 5, § 12: "Ogsaa Exempler vise ligeledes disse to Stykker. Adam bliver efter Syndefaldet straffet og forstrækkes. Dette var Sønderknuselsen. Derefter forjetter Gud ham Naade, siger, at der vil komme en Sød, ved hvilken Djævelens Rige, Døden og Synden skal blive tilintetgjort; der tilbyder han Syndens Forladelse. Dette er Hovedstykkerne; thi skønt der siden tilføies Straf, fortjener dog ikke denne Straf Syndens Forladelse. Og om dette Slags Straffe

ville vi lidt senere tale. Saaledes bliver David straffet af Nathan, og forfærdet siger han: "Jeg har syndet mod Herren." (2 Sam. 12, 13). Dette er Sønderknuselsen. Derefter hører han Afløsningen: "Herren har borttaget Din Synd, Du skal ikke dø." Denne Røst opreiser David og opretholder, retfærdiggjør og levendegjør ham ved Troen. Saaledes Luk. 7, 37. 38. Synderinden kommer grædende til Kristus. Paa disse Lærere kjendes Sønderknuselsen. Derefter hører hun Afløsningen: "Dine Synder ere Dig forladte; Din Tro har frelst Dig, gaf bort i Fred." Dette er den anden Del af Bøden, Troen, som opreiser og trøster hende. Af alt dette er det indlysende for alle fromme Løfere, at vi opstille netop de Stykker i Bøden, som ret egentlig høre til Omvendelsen eller Gjenfødselen og Syndernes Forladelse. — De værdige Frugter og Straffen følge paa Gjenfødselen og Syndens Forladelse. Og derfor have vi opstillet disse to Stykker, at Troen, som vi forlange i Bøden, kan træde saameget klarere frem. Og desto bedre kan det skjønnes, hvad Troen, som Evangeliet fortlynder, er, naar den bliver stillet i Modsetning til Sønderknuselsen og Dødselen."

Det staar i Forbindelse med Guds afløsende Gjerning, at den absolut kræver Tro.

" " § 13: "Men efterdi vore Modstandere navnlig fordømme dette, at vi sige, at Menneskene ved Troen saa Syndernes Forladelse, ville vi tilføie nogle saa Grunde, hvoraf man kan skjønne, at Syndernes Forladelse ikke bliver os tilbel af gjort Gjerning for Sønderknuselsens Skyld, men ved hin særlige Tro, ved hvilken Enhver tror, at Synderne forlades ham. Thi denne Artikel, hvorom vi stride med vore Modstandere, er den fornemste og en saadan, som vi anse det overmaade nødvendigt for alle Kristne at kjende. Men da der ovenfor om Retfærdiggjørelsen synes at være talt nok om denne Sag, ville vi her være kortere. Thi Læren om Bøden og Læren om Retfærdiggjørelsen ere i hoi Grad beslægtede Punkter."

§ 15: "For det Første spørge vi nu

vore Modstandere, om Modtagelsen af Afløsning er en Del af Bodens, eller ikke. Derksom de — spidsfindige Ordfløvere, som de ere — afskille den fra Skriftemalet, indse vi ikke, hvad Skriftemalet nytter uden Afløsning. Men derksom de ikke afskille Modtagelsen af Afløsning fra Skriftemalet, maa de nødvendigvis være af den Mening, at Troen er en Del af Bodens, jaafom Afløsning ikke modtages uden ved Tro. Men at Afløsning ikke modtages uden ved Tro, kan bevises af Pauli Ord, som Rom. 4, 16 lærer, at Forjættelsen ikke kan annammes uden ved Tro, men Afløsning er Forjættelse om Syndernes Forladelse; **altsaa kræver den nødvendigvis Tro.** Og vi indse ikke, hvorledes den kan siges at annamme Afløsning, som ikke tror den. Og hvad Andet er det, ikke at tro Afløsningen, end at gjøre Gud til en Løgner? Naar Hjertet tvivler, holder det Guds Forjættelse for usikker og tom. Derfor staar der skrevet 1 Joh. 5, 10: "Den, som ikke tror Gud, har gjort ham til en Løgner, fordi han har ikke troet det Vidnesbyrd, som Gud har vidnet om sin Søn."

§ 16: "For det Andet mene vi, at vore Modstandere indbrømme, at Syndernes Forladelse enten er en Del af Bodens eller ogsaa Bodens Endemaal eller "terminus ad quem", forat tale paa deres Vis. Altsaa bliver det, hvormed Syndernes Forladelse modtages, medrette regnet til Bodens Stykker. Men det er en aldeles afgjort Sag, om end alle Helvedes Porte vilde opløste sit Skrig derimod, at Syndernes Forladelse ikke kan annammes uden ved Troen alene, som tror, at Synderne forlades for Kristi Skyld efter Rom. 3, 25: "Hvem Gud har fremsat til en Naadestol formedelst Troen paa hans Blod," og Rom. 5, 2: "Ved hvem vi have Afgang formedelst Troen til Naaden" osv. Thi en forfærdet Samvittighed kan ikke stille vore Gjærninger eller vor Kjærlighed op imod Guds Bredde, men bliver først da beroliget, naar den griber Kristum som Midler og tror de Forjættelser, der ere givne for hans Skyld. Thi ikke forstaa de, hvad Syndernes Forladelse er, eller hvorledes den bliver os til Del, som drømme om, at Hjerterne blive beroli-

gede uden Troen paa Kristum. Petrus anfører (1 Petr. 2, 6) af Esaias (28, 16): "Den, som tror paa ham, skal ikke blive bestjæmmet." Altsaa maa Hyklerne nødvendigvis blive bestjæmmede, som stole paa, at de faa Syndernes Forladelse formedelst sine Gjærninger, ikke formedelst Kristum. Og Petrus siger i Ap. Gj. 10, 43: "Denne give alle Profheterne det Vidnesbyrd, at hver den, som tror paa ham, skal faa Syndernes Forladelse ved hans Navn." Ikke kunde det siges klarere, end hvad han siger: "Ved hans Navn," og hvad han føier til: "Hver den, som tror paa ham." Kun paa denne Naade faa vi altsaa Syndernes Forladelse ved Kristi Navn, det er for Kristi Skyld og ikke for nogen vor Forjættelses og Gjærnings Skyld. Og det sker da, naar vi tro, at Synderne forlades os for Kristi Skyld."

Apologien Art. 6 § 21: "Og, som vi ovenfor have sagt, har Nøglembudet heller ikke Magt til at paalægge Straffe eller anordne Gudstjeneste, men det har kun Befaling til at forlade dem, som omvende sig, deres Synder, og at irettesætte og udelukke dem, som ikke ville omvende sig. Thi ligesom "at løse" betyder at forlade Synd, saaledes betyder at "binde" ikke at forlade Synd. Thi Kristus taler om det aandelige Rige. Og det er Guds Befaling, at Evangeliets Tjenerne skulle afsløje dem, som omvende sig, efter hint Ord: "Magt er givet os til Opbyggelse" [2 Cor 10, 8]."

Nøglen feiler ikke, den enten løser eller binder overalt, hvor Kristus ikke er; thi der er Guds Bredde. Bruger man en jorðist Nøgle i et galt Laas, eller er noget gaaet itu ved Laasen, saa lukker den ikke op. Derfor har Gud givet os to Slags Nøgler, en Løsenøgle og en Bindenøgle ligesom der staar i Aabenbaringen 3, 7: "Dette siger den Hellige, den Sanddrue, han, som haver Davids Nøgler, han, som lukker op og Ingen lukker til og lukker til og Ingen lukker op."

Prof. Gisle Johnsen om Nøglemagten: "Det er kun den i Sandhed bodfærdige og troende Synder, som virkelig bliver absolveret ved Kirkens Abso-

lution; det er kun den ubodfærdige og vantro Synder, som ved Kirkens Erkommunikation virkelig bliver erkommuniceret. Kirkens Absolution eller Kirkens Erkommunikation kan ikke løse eller binde i den Forstand, at Syndereu frelses eller fordommes ved den, uanset Hjertekjenderens Dom over Hjertets Forhold til Sandheden."

Bistof handler Gud i sit Ord, men han har overgivet det til skabelige Menneskers Forvaltning, og vi kunne ikke gøre Gud ansvarlig for Menneskenes Misbrug deraf. De kunne bruge disse Regler mod Guds Anordning. Vi maa se det i Guds Ords Lys. Gud opstiller ikke to Afslønningsmaader, to frelsesveie, en gennem Absolutionen og en gennem Troen, men kun en frelsesvei, den ved Ordet og Troen.

Biskop Gislesens Katekismus 137: "Tilfagnat om Synsforladelse gjælder for alle Bodfærdige og Troende, at de skulde tro paa Skriftefaderens Ord. Men Hykleren føler, at Tilgivelsen ikke gjælder ham. — — Det kaldes Absolution, naar Skriftefaderen forkynder Synsforladelse i den treenige Guds Navn. Sjælsforgeren gjør det som Sendebud i Kristi Sted og paa hans Vegne. Magten til at binde, d. e. nægte den Ubodfærdige Absolution og til at løse, d. e. meddele de Bodfærdige Synsforladelse, kaldes Nøgleeembedet. Kristus gav denne Magt nærmest til sine Apostle og ved dem til alle Kirkens forordnede Tjenere. De skulde bruge den efter Herrens Villie og Veiledning i Ordet, hvorefter de skulde domme. Math. 9, 1-8; — 13, 24-30; 22, 11-14; Joh. 20, 21. 22. 23. Math. 16, 19; 18, 18-20."

Pontoppidan siger i Troens Speil Pa. 236:

"Bapisterne anvender dem (Ordene om Retfærdiggjørelsen ved Troen) kun til vor Bestjæmmelse og vil sige: Se mig, hvilke absurde Lutheranere! De lære, at man skal naa Syndernes Forladelse derved, at man tror, Synden er allerede forlabt. Spørger jeg: hvor skal jeg fange an, at jeg kunde blive retfærdiggjort og nyde Guds Naade, saa sige de: tro kun det er saaledes. Er det ikke en urimelig Sag? En, der ikke endnu er retfærdiggjort, skal dog

tro han er det for at blive det. Men der digter man os en Mening paa, som neppe nogen Tid er rundet os i Sinde. Vi vide nemlig, at den troende Tillid ytrer sig paa to Maader ved Retfærdiggjørelsen o.v."

("Collegium Pastorale" Side 396): "Sandelig den store Hob af Almuens Folk, som indtil vore Tider har været saare vankundig om Herrens Naad til deres Salighed eller om Saliggjorelsens rette Vei og Orden, og der ved Mangel paa katetistisk Undervisning, denne store Hob, siger jeg, har efter min Erfaring haft et daarligt Begreb om det, som iler i Skriftestolen. Naar de sølede Præstens Haand paa Hovedet, og hørte den hellige Treenheds Navn, da mente de, at ligesom Signekvinder mumle visse Ord over det nyge Kvæg, ved hvilke det, ligesom ved Udstømningen af en magist Kraft, skulde blive bedre, saa vederfares deres Sjæl noget deslige, naar Præsten læste over deres Hoved som de kaldte det. Han læste Synden af dem ved Afsløsing. De skulde ifkun tro og vogte sig, at de ikke bare mindste Tvivl om, at Præstens Forladelse jo var Guds egen Forladelse; — — hvo, som ikke er bleven ædru af disse Djævelens Strikker efter Apostelens Talemaade, har abjolveret, løses og afsløses aldrig ved noget Skriftemaal, og ingen Haandspaalægelse vil rive ham ud af Djævelens Kloer, førend Solnen selv gjør ham fri."

Her har været anket over, at Past. Eggen har brugt Udtrykket: "Subjectiv Retfærdiggjørelse"; dette Udtryk har vi faaet fra den norske Synode, fra Past. Mittelsens betjendte Afhandling: "Evangelietts Forjvar", og bruge det undertiden med Ansørfelstegn forat vise, at det ikke oprindeligt er vort.

Med Hensyn til Past. Valdelands Citat af Luthers Forklaring over Galaterbrevet Pa. 513, skal jeg oplæse det i dets Sammenhæng forat se det i sit rette Lys. Det er vel at mærke Luthers Betjendelse om sig selv, og jeg tror at Luther var en Troende.

"Derfor takker jeg vor kjære Herre Gud med al Glæde, at han saa rigeligt og overvætt har forlenet mig det, som jeg fordm i min Munketand

pleiede at bede om, idet jeg ikke har faaet se een Hellig alene, men utallig Mange, ikke saadanne Hellige, som jeg dengang gjorde mig Tanke om, men saadanne, som Kristus selv og hans Apostle beskrive dem, af hvilke ogsaa jeg af Guds Naade er en. Thi jeg er jo døbt og tror, at min kjære Herre Jesus Kristus ved sin Død har forløst mig fra mine Synder og skjenket mig evig Retfærdighed og Hellighed. Og forbandede være Alle, som ikke give Kristo den Ære, at de tro, at de ved hans Død og Opstandelse ere forløste fra Synden og gjort retfærdige og salige." Luther siger her, at "forbandede ere Alle, som ikke tro"; thi det er Evangeliets Indhold, at ved Kristi Død og Opstandelse alle Menneſter ere forløste fra Synden, og at de ved Troen blive retfærdiggjorte og saliggjorte, og hvo, som ikke tror det og tilegner sig denne salige Skat i Kristo Jesu, han er forbandet.

Med Hensyn til 1 Joh. 5, 7, vil jeg oplæse Stedet i sin Sammenhæng til det 13de Vers: "Thi de ere tre, som vidne i Himmelen: Faderen Ordet og den Helligaand, og disse tre ere Et. Og de ere tre, som vidne paa Jorden: Vandet og Blodet, og disse tre vorde Et. Derfor vi antage Menneſtenes Vidnesbyrd, da er Guds Vidnesbyrd større; thi dette er Guds Vidnesbyrd, hvilket han haver vidnet om sin Søn. Hvo, som tror paa Guds Søn, haver dette Vidnesbyrd i sig selv; hvo, som ikke tror Gud, haver gjort ham til en Løgner, fordi han haver ikke troet paa det Vidnesbyrd, hvilket Gud haver vidnet om sin Søn. Og dette er Vidnesbyrdet: at Gud haver givet os det evige Liv, og dette Liv er i hans Søn. Hvo, som haver Solnnen, haver Livet; hvo som ikke haver Guds Søn, haver ikke Livet. Dette haver jeg skrevet til Eder, I, som tro paa Guds Søns Navn, paa det I skulle vide, at I have det evige Liv; og paa det I skulle tro paa Guds Søns Navn."

"Dette har jeg skrevet til Eder, som tro", til Eders Troes Bestyrkelse har jeg skrevet dette. Hvo, som haver Solnnen, haver Livet, hvo, som ikke haver Solnnen, haver ikke Livet; thi det evige Liv, som Gud har givet os, er i

hans Søn. Vi behøve kun at se Stedet i hele sin Sammenhæng forat se, hvad her menes. Det har været anmærket mod os, at vi ikke alene ikke ere ganske enige mellem os selv indbyrdes, men at endog enkelte Personer ere befundne i Modsigelse med sig selv. Man har citeret følgende Udtalelser, af Pastor Johnson: "Men nu er jo Gud forliget med Verden, og Jesus har lidt for Alles Synder, naar dette frembæres, da er det et Absolutionsord for Alle". Ingen af os har nægtet, at Absolutionsordet indeholder Syndernes Forladelse, det er jo ogsaa hvad vi ville have fastslaaet, at Absolutionsordet er et Absolutionsord for Alle. Man har citeret af Past. Dahls Udtalelser: "Fra Guds Side er derimod Evangeliet altid en Absolution, for hvem det end lyder, ellers maatte det have et andet Indhold. Fra Guds Side maa Evangeliet altid indeholde en Absolution, men fra vor Side har jeg ingen Absolution, uden jeg i Tro modtager den osv." Vi ere ganske enige heri, at Evangeliet altid indeholder en Absolution. Past. Johnsen siger Side 61: "Naar der er en lang Strid, som den, der har været mellem de tvende Samfund, er det let at komme til Overligheder. Paa den norske Synodes Side har der vissefelig været gaaet til Overligheder, derfor kan ogsaa Konferentsen, som den anden Part, saare let gjøre det Samme". Vi indrømme dette, at det meget let kan ske.

Desuden har Pastorerne Johnson og Dahl erklæret sig i fuldkommen Troesenighed med os ved sin Optagelse i vor Samfund. Man har bemærket det Udtryk af mig, at Gud er villig til at tilgive, men naar Troen kommer til, da tilgiver han virkelig. Disse Ord tringer staa ikke i Modsigning til hinanden. Gud vil inderlig gjerne, at alle Menneſter skal faa Syndsforladelse, men han kan ikke paa Grund af sin Hellighed og Retfærdighed meddele den udenfor Kristum, det er uden man har Kristum, uden man tror. Man har sagt, at jeg her skulde have medagt, hvad jeg ifjor sagde i Decorah. Jeg sagde der (Pa. 65 Ref.): "Med Hensyn til Verdens Forhold til Forsoningen i Kristo, da maa dette udtryk-

tes saa, at Kristus er Verdens Stedfortræder, og som saadan hviler ogsaa Faderens Velbehag over Verden i Kristus. Kristus som Yppersteprest bærer den ganske Verden paa sit Hjerte. Forsøningen er indesluttet i Frelserværket, og ingen Synder er udelukket fra sin Andel i den. Han har objektivt Andel deri, men ikke subjektivt uden ved Troen."

Senere jagde jeg [Ba. 72, Ref.]: "Saalænge Taler er om Kristi Forløsningsværk, kan man ikke bruge stærke Udtryk nok til at udtale, hvad deri ligger for Verden. Men beskuer man Verden som Samlingen af enkelte Individer, da spørges om, hvad Forhold Gud staar i til de enkelte Individer i Verden. Saalænge Verden bliver i sin Vantro, er den dog under Guds Brede; thi hvo, som ikke tror Sonnen, bliver under Guds Brede. Er Verden udenfor Kristus, maa der foregaa en Forandring, ikke alene subjektivt med Synderen, men ogsaa objektivt i Guds Dom, førend han kan forliges med Gud. Guds Dom maa forandres saa, at hans Jordommelsesdom forvandles til en Fritjendelsesdom. Dette kalder Betjendelsen Retfærdiggjørelse og intet Andet. Fides apprehendens modtager Naaden, og Gud forandrer sin Jordommelsesdom til en Fritjendelsesdom." I disse Udtalelsers Lys ønsker jeg de foregaaende Udtalelser seet. Det er sagt, at vi befyldte den norske Synode forat lære noget Sakramentalt i Absolutionen. Jeg forstaar ikke, hvorledes vi ellers skal opfatte saadanne Udtalelser som denne af Past. Muus:

"Berg fastholdt, at Gud ikke i Evangeliet skænker og giver nogen Naade, førend Mennesket først var bleven troende. Der paavistes ham, hvorledes han ved denne sin Lære aldeles omstøder Frelsens Grundvold og lærer, at Mennesket retfærdiggøres ikke af Guds Naade, men af sine egne Gjerninger. Thi dersom Gud ikke fra sin Side gav En sin Naade, førend han blev troende, sit han jo ikke Troen af Guds Naade, men af sin egen Naade eller Gjerning." Som Bevis for Rigtigheden heraf anførtes Analogien med Nadveren saaledes: "Der paavistes ham, hvorledes

det er den lutherste Kirkes utvetydige Betjendelse at Gud i Alterens Sakramente fra sin Side giver og skænker Kristi Legeme og Blod, Syndernes Forladelse, Liv og Salighed til Alle, som annamme det, Vantro og Troende, og at netop denne Naadegave bliver de Vantro til Dom, medens den bliver de Troende til Salighed." [Kirkl. Maa-nedst. Nr. 6, 1869, Side 90.]

Vi lære naturligvis, at i Alterens Sakramente meddeles Kristi Legeme og Blod til Alle, men Syndsforladelse, Liv og Salighed kun til den, som tro. Man har stillet Sakramentet og Absolutionen sammen saaledes, at ligesom Nadveren meddeler Kristi Legeme og Blod uden Hensyn til Tro eller Vantro, saaledes meddeler ogsaa Absolutionen Syndsforladelse, Liv og Salighed til Alle uden Hensyn til Tro eller Vantro, og kunne vi da ikke gjøre den berettigede Slutning, at den norske Synode lægger noget Sakramentalt i Absolutionen? Det er jo netop det Sakramentale i Sakramentet, at der meddeles Noget til Alle uden Hensyn til Tro eller Vantro; men derimod meddeles ikke i Sakramentet Syndernes Forladelse til Alle uden Hensyn til Tro eller Vantro, men vel en himmelsk Gave, som er uadskillelig forenet med det jordiske Element.

Naar det var sagt, at jeg, idet jeg lærer, at Gud vistnok er forsonet, men hans Brede dermed ikke ophævet, og Mennesket saaledes ikke benaadet, førend det tror, ikke skulde kunne være med at synge Brorsons herlige Julepsalme: "Gud er nu ikke længer vred," saa vil jeg hertil bemærke, at Brorsons Psalme er en Psalme, som er lagt paa den troende Menigheds Tunge, og da Pastor Preus jo ogsaa har sagt, at Gud er vred, kunde jo heller ikke han da være ed at synge den. Vor Prædiken er den: "Alt er rede," men ogsaa den: "Kommer til Nadveren." Vi sige ikke: Alt er rede, I kunne blive, hvor I ere, det er ligegyldigt enten I tro eller ikke, I kunne blive i Synden, nei, men Alt er rede, — kommer til Bryllups. Derfor kunne vi ogsaa i Sandhed med vor rene Lære om Syndsforladelse troste de Ansøgte. Vi sige ikke til dem: Det er det samme, enten Du tror

eller ikke, Du faar Syndernes Forladelse alligevel. Nei, det vilde være en slet Trost. Vi sige: Alt er rede. Læg Din Syndebyrde ned for hans Fødder, han vil gjerne forbarme sig. Se op til ham, som blev ophøiet ligesom Slangen i Orkenen, i ham er Frelse og saa for Dig. Derfor er her i Retfærdiggjørelsen af Troen al den Trost, som Hjertet behøver.

Til Udtalelserne, at man kan tilstemme Sætterne, vil jeg tilføie, at ogsaa jeg vistnok kan tilstemme Sætterne, men at denne min Tilstemning dog kun er relativ, idet jeg finder Sætterne ufuldstændige og utilfredsstillende som Sætser om Retfærdiggjørelsen.

Jeg skal nu til Slutning oplæse min **Betjendelse om den lutheriske Lære om Retfærdiggjørelsen**. Det er mig om at gjøre, ikke at være stemplet som en falsk Lærer i Kirken, baade af Hensyn til mig selv og af Hensyn til det Samfund, hvis Tjener jeg er.

“Den sande Kristen bekjender af Hjertet: “Jeg er en Synder, frelst af Naade formedelst Kristus,” og i denne Bekjendelse. hvori hans Hjerte daglig lever, udtaler han Hovedindholdet af sin kristelige Tro til Salighed, den Hovedsag, hvorefter hans ganste Troesbekjendelse forøvrigt bevæger sig som sit Centrum, den Sandhedsrod, hvorfra alt gaar ud, og hvortil Alt vender tilbage. Sandheden heraf har vor lutheriske Kirke villet udtrykke derved, at den har opstillet den sande Lære om en **Synders Benaadelse eller Retfærdiggjørelse for Gud i Kristus** som den kristelige Læres reale Princip, som det Lærepunkt, den gennemtrænger, bestemmer og behersker hele den kristelige Lære fra Begyndelsen indtil Enden. I Overensstemmelse hermed bekjender den lutheriske Kirke i de Schmalkaldiske Artikler om denne St. Pauli Lære, at et Menneske retfærdiggjøres ved Troen uden Lovens Gjærninger (Rom. 3, 28) saaledes: “Fra denne Artikel kan man ikke vige eller mod den give Noget efter, lad saa Himmel og Jord falde og Alt, hvad der ikke vil blive staaende, — og paa denne Artikel hviler Alt, hvad vi lære og leve mod Paven, Djævelen og Verden. Derfor maa vi være fast forviisede herom og ikke

tvivle; ellers er Alt tabt, og Pave, Djævel og alle vore Fiender ville beholde Seier og Ret imod os.” Sandheden om Syndernes Retfærdiggjørelse ved Troen formedelst Kristus er altsaa Grundkilden i det kristelige Liv og Hovedartiklen i den kristelige Lære, og at have denne Sandhed rent og klart fremstiller, uden mennekelige Tilsetninger, iblandt os, maa være en Hovedsag for lutheriske Kristne til enhver Tid og ikke mindst i vor Tid, da ja mange forskellige Lærdoms Veir fare over Guds Menighed. Fare vi vild i denne Lære, falde vi af fra Troen og Kristus, og den hele Lære forvansktes, beholde vi denne Lære ren og usforfalsket i Erkjendelse og Liv, saa vil den veilede os til al kristelig Sandheds Erkjendelse i Bibelfordets Lys, og vi blive hver i sin Stand og i sit Kald med vore troende Fædre, sande Bygningssmænd og Bygmestere i Guds aandelige Tempel, Jesu Kristi Kirke paa Jorden. Dertil hjælpe Herren os af Raade ved Jesum Kristus.

I denne Fremstilling vil jeg søge at klargjøre: 1) Hvad “Retfærdiggjørelse” er, 2) paa hvilken Grund den hviler. 3) Retfærdiggjørelsens Betjendelse.

1. Hvad er Retfærdiggjørelse.

Mennesket er af Naturen, som det fødes til denne Verden, under Guds Brede, skyldig til Døden, den aandelige, timelige og evige. Den ganste Verden, alle Mennesker ere afvegne fra Retfærdighedens Strier, fattes den Hellighed, som Loven kræver, ja staa i bestemt Modsetning til Guds rene og hellige Villie i hans Lov og ere derfor som Forbrydere mod Lovens guddommelige Majestæt, Gjenstand for Lovens Dom, som er Døden. Den i Adam faldne Verden er altsaa efter sit aandelige Væsen uretfærdig og som uretfærdig Gjenstand for den hellige Guds strænge og retfærdige Brede. Ethvert Menneske, som fødes til Verden, fødes i den Stand, som vi kalde **Syndestanden**, d. e. den usalige Tilstand, hvori Verden er kommen ved Synden, har tabt det Gudsbillede, hvori Mennesket var stabt, og er hjemfalden til

"Guds Brede og Unaade, timelig Død og evig Fordommelse." En Synders Retfærdiggjørelse for Gud maa altsaa bestaa dert, at Gud forandrer sin Dom over Mennesket, anser, dommer og erklærer det uretfærdige Menneske som retfærdigt. Den maa som en saadan Retfærdighedshandling fra Guds Side ligeoverfor det syndige Menneske bestaa dels i en **Fritjendelsesdom**, dels i en **Anertjendelsesdom**, en Fritjendelsesdom, hvorved Synderen fritjendes fra al sin Synd og Skuld, en Anertjendelsesdom, hvorved Synderen anerkjendes som hellig og retfærdig, som en fuldkommen Opfylder af Guds hellige Lov og optages i Naadestaandens salige Baarnetaar. Ved Retfærdiggjørelsens Handling sker det altsaa, at Gud fra sin Side, i sin Dom, i sit Hjerte overflytter Mennesket fra Syndestaand til Naadestaand og overfører hans Navn fra Dødens til Livets Bog. Den betegner netop det Punkt i en Synders Frelse, hvorved han stiger over fra Døden til Livet, jaat bag ham ligger Syndestaanden med hele dens usalige Forhold og foran ham ligger Naadestaanden med hele dens Salighedsfylde af Samfund med Gud og Delagtighed i Himmerigets Goder og Skatte. Som en saadan saliggjørende Dommerhandling af Gud er Retfærdiggjørelsen ingenlunde noget Subjektivt, d. e. fra Mennesket selv Udgaående, men ene og alene noget Objektivt, Noget, der sker udenfor og over Mennesket af Gud. Den udtrykker ei nogen Forandring i Menneskets Hjerte, men en Forandring i Guds Hjerte med Hensyn til Mennesket. Det er derfor en Modsigelse i Sagen selv at tale om en subjektiv Retfærdiggjørelse, da den er blot **objektiv**. Thi det er kun En, som kan retfærdiggjøre, nemlig Gud. Det syndige Menneske er Retfærdiggjørelsens Gjenstand, dens Objekt, men ingenlunde dens Subjekt. Ligesaa vist som Retfærdiggjørelsen er en Forandring i Guds Dom over Mennesket, en Forandring fra Bredesdom til Benaadelsesdom, ligesaa vist er Retfærdiggjørelsen en Handling, som tilhøre Guds objektive Frelserværk, og maa det, mildest talt, siges at være fuldkommen misvisende og begrebsforvir-

rende at tale om en subjektiv Retfærdiggjørelse.

Som Enhed af tvende saadanne Dommerhandlinger, en fuldkommen Fritjendelseserklæring og en fuldkommen Anertjendelseserklæring fra Guds Side, stiller Retfærdiggjørelsen Hjertets dybeste Trang, skænker Synderen hjertet Fred med Gud i en god Samvittighed, thi i Retfærdiggjørelsen bliver Syndestyltens Byrde hævet og Kristi Lydigheds salige Frugt, en fuldkommen Retfærdighed, Synderen tilægnet. Det dobbelte Saan, som er skjult i det naturlige Synderherte, men bryder frem i Dødens Smerte, Sagnet af Befrielse fra Syndens Skyld og Straf saavel som af fuldkommen Lovopfyldelse og Hellighed bliver tilfredsstillet, og Synderen er forliget med sin Gud. Loven har derved tabt baade sin fordømmende og fordrende Braad, saavel dens anklagende som dens forlangende Møst er bragt til Taushed: Synderen er ikke længere under Loven men under Naaden.

2. Retfærdiggjørelsens Grund.

Retfærdiggjørelsen, som en saadan Dommerhandling af Gud, hvorved han fritjender det syndige Menneske fra al dets Synd og derimod anser det, som havde det aldrig syndet, maa have sin Grund, sin Aarsag, sin Forudsetning, som har gjort en saadan Fritjendelsesdom fra Guds Side mulig. Da Gud som en Synderen retfærdiggjørende Gud ogsaa vedbliver at være en hellig og retfærdig Gud, der kræver sin hellige Lov opfyldt og straffer Lovens Overtrædelse, fordrer Guds Hellighed og Retfærdighed en **Fyldestgjørelse** ved en stedfortrædende fuldkommen Lovopfyldelse og fuldkommen Straflidelse. Gud, som den evig Uforanderlige, kan ikke ophæve sin Brede over Lovens Overtrædelse, uden at den for Lovovertrædelse fastsatte Straf, som er Døden, er lidt, ei heller tilkjende Lovopfyldelse, uden den i Loven krævede Lydighed er præsteret. Da det syndige Menneske ikke selv kan præstere en saadan Lydighed, og Dødens evige Straflidelse er Frelsens Modsatning, har den

guddommelige Naade selv fyldestgjort den guddommelige Helligheds og Retfærdigheds Krav ved at lade Gudmennefket Jesus Kristus, i den syndige Mennefkeslægts Sted præstere den Lydighed, som Loven kræver, og lide Dødens og Forbandelsens Straf, som Loven idømmer Synderen. Dette den guddommelige Naades Frelserværk var optaget i Guds evige Naades Frelsesraad og blev i Tiden fuldbyrdet, da Gud sendte sin Søn "født af en Kvinde, født under Loven, paa det at han skulde fristøbe alle dem, som ere under Loven." Denne stedfortrædende Fyldestgjørelses Resultat er Guds Forsoning med Verden, hvis praktiske Betydning for Frelsen er den, at Guds Hellighed og Retfærdighed ved Jesu Kristi Forsoningsværk er tilfredsstillet, enhver Hindring i Guds Hjerter for Synderens Benaadelse er ryddet afveien, saaat Gud kan retfærdiggjøre enhver Synder uden Hensyn til Folk eller Slægt, som i sin Syndenød tager sin Tilflugt til Jesum Kristum. Muligheden af den syndige Verdens Retfærdiggjørelse er givet ved Jesu Kristi Fyldestgjørelse, Birkeligheden indtræder da, naar Mennefket tror paa denne Fyldestgjørelsens forsonende Kraft. Kristi stedfortrædende Fyldestgjørelse, hvis Resultat er Guds Forsoning med Verden, er altsaa den Grund, hvorpaa Gud staar, naar han dømmer Synderen retfærdig, den Forudsætning, hvorpaa Guds retfærdiggjørende Naade hviler, det Motiv, der bevæger Guds Hjerter til at erklære Synderen retfærdig. Forsoning og Retfærdiggjørelse maa altsaa ikke sammenblandes, da de ere tvende væsentlig forskellige Ting. Forsoningen er Udtrykket for den Indvirkning, som Kristi Gjenløsningsværk har udøvet paa Guds Hjerter, Retfærdiggjørelsen derimod er Udtrykket for den Dom, som Gud paa Grund af denne eiendommelige Indvirkning sælger over Synderen, hvorved denne oversættes fra Syndeestand til Naadestand og bliver Gjenstand for Guds benaadende Kjærlighed istedetfor hans straffende Brede. Det Første er noget rent Passivt fra Guds Side, det Andet noget Aktivt, en Handling af Gud; det Første angiver den virkende Naarsag,

det Andet derimod Naarsagens Virkning. Synderens Retfærdiggjørelse viser tilbage til Verdens Forsoning, men begge vise igjen til Kristi stedfortrædende Fyldestgjørelse som begges oprindelige og eneste Grund.

3 Retfærdiggjørelsens Betingelse.

Bestaar saaledes Retfærdiggjørelsen deri, at Gud paa Jesu Kristi Fyldestgjørelses Grund tilregner Synderen Kristi Retfærdighed, saa forlanger den samme Guds Hellighed og Retfærdighed, der kræver Kristi Forløserværk som Benaadelsens Forudsætning og Grund, at Forbryderen selv, det uretfærdige Mennefte, stiller sig paa den samme Frelsens Grund, anerkjender denne som den eneste Forudsætning for Benaadelse (Retfærdiggjørelse) og forlaster al egen Gjerning og Fortjeneste som medvirkende til Naade hos Gud. Det sker da, naar Mennefket i bodfærdig Opgiven af alt sit Eget tager sin troende Tilflugt til Kristi Forløsningsværk og søger sin Retfærdighed for Gud alene i Kristo, eller, som de Gamle udtrykte sig, "søger Lægedom i Kristi Saar." Retfærdiggjørelsen har altsaa ikke blot en objektiv (det er udenfor Mennefket værende) Grund, men ogsaa en subjektiv (d. e. fra Mennefket udgaaende) Betingelse som er sand Bod, hvis troende Momenter er Hjertets Sonderknuselse formedelfst Synden og tilidsfuld Længsel efter Naaden. Den sande Bod er Modsatningen til alt Gjærningsvæsen, stiller Synderen paa Forsoningens Grund og muliggjør saaledes subjektivt Guds retfærdiggjørende Naade. Guds benaadende Kjærlighed er i Kristo, men netop derfor er dens Virksomhed ligeoverfor Synderen som Retfærdiggjørelse betinget af, at Synderen er i Kristo, dækker sig med Kristi Retfærdigheds Klædebon, skjuler sig under Kristi Forsonings Vinger; men det sker alene ved Bod og Tro. Udenfor Kristum er idel Brede og Unaade fra Guds Side, derfor er den vantroende Verden som udenfor Kristum ikke Gjenstand for Guds fristjendende Naade men kun for hans straffende Brede. Ligesaa vist som Gud retfærdiggjør i

Kristo, retfærdiggjør han Verden i Kristo, d. e., **naar den tror.** For Troens Moment, d. v. s. for Verden søger Frelsen i Kristi Bunder, er den vel ifølge Forsoningens Naade Gjenstand for Guds kaldende og overbeviseende Naade ligesom for Jesu Kristi ypperstepræstelige Forbøn, men Benaadelsen, Fritjendelsen, Syndsforladelsen, Retfærdiggjørelsen, Absolutionen indtræder fra Guds Side først da, naar Kaldet til Omvendelse har baaret Frugter i Synderens Kommen til Kristum og Annæmmelse af Naade for Intet. Altsaa Verden retfærdiggjøres i Kristo, d. e. **naar den tror.** Af det her Anførte følger med Nødvendighed, at naar Bod og Tro opstilles som Retfærdiggjørelsens Betingelse, kommer de ikke i Betragtning som en ved Kaldet bevirket Forandring i Synderens Hjerte, der som saadan skulde være Gjenstand for Guds Velbehag, men ene og alene som den **eneste Naade**, hvorpaa den uretfærdige Verden sættes i et saadant Forhold til Kristi Verdensforsoning, at Gud kan virkelig gøre sin ved Kristi Forsoning bevirkede Villighed til at benaade Synderen og forlade Synden. Med andre Ord, Troen kommer her ikke i Betragtning efter sin **ædelige Betskaffenhed**, som Princip for et nyt sædeligt Liv, men ene og alene som det Baand, der forener Synderhertet med Kristum, den Haand, der griber Syndsforladelsens Gave, den Mund, der annæmmer Naadens Medicin. Guds Retfærdighed tilfredsstilles **alene** ved Kristi Frelserværk og kan derfor kun dømmes retfærdig, hvor Kristi Værk er, nemlig i **Troen.** Verden er altsaa ikke dømt retfærdig af Gud, førend den tror, det er opgiver sig selv og tager i sand Bod sin Tilflugt til Kristum. For dette Moment tilhører Verden og ethvert Individ i den Djævelens Rige og er Gjenstand for Guds Brede og Fordømmelse, ei for hans retfærdiggjørende Naade. Deraf følger med Nødvendighed, at det er falskt og fordærvet Lære at lære, at Verden uden Hensyn til Tro eller Bantro, er dømt retfærdig, retfærdiggjort i Kristo; thi Mellemløbet mangler, som er **Troen.** Saafremt den ganske Verden er troende, d. e. er i Kristo, da var Slutningen ret, men,

da Erfaringen som den hellige Skrift selv altformegit stadfæster, at Forudsætningen ei holder Stik, bliver ogsaa Slutningen falsk.

Jeg afslutter denne Betjendelse "om vor lutheriske Kirkes Lære om Retfærdiggjørelsen" med den salige Johan Gerhardts Ord, hvori hele denne "Hovedlære" er sammenfattet med simple og tydelige Ord som i en Sum:

"Conclusio (altsaa): **Retfærdiggjørelsen** er den Handling af Gud Fader, Søn og Helligaand, hvorved Gud af blot Naade og Barmhertighed formedelt Midleren og Frelseren Jesu Kristi Lydighed og Fyldestgørelse forlader den Synder, som i Sandhed tror paa Kristum, gratis uden egne Gjæringer eller Fortjeneste alle hans Synder, tilregner ham Kristi Retfærdighed og annæmmer ham til et evigt Liv, til sit guddomlige Navns Forherligelse og Menneſkehedens Frelse."

Herren opholde og bevare i sit lutheriske Zion denne rene og sande Lære uforfalsket og ublandet af alle menneſkelige Tilſætninger og Forvanskninger.

Jeg har ogsaa at tilføie, at denne min Betjendelse er enstemmig vedtaget af de herværende Medlemmer af den norſk-danske Konferentses Præsteskab.

Pastorerne Koren, Muus, Tacke og A. C. Olsen anmeldte deres Bortreise.

Det blev besluttet at Tiden for Talerne indskrænkes til 15 Minutter, efterat de nu indſkrevne Talere have udtalt sig.

Past. Simonſen: Efter Hr. Prof. Weenaas's værdige Foredrag har jeg ikke meget at ſige, og for ikke at ſpætte i Forſamlingen det overbeviseende Indtryk af Professorens klare og udtømmende Foredrag, være det mig kun tilladt at ſige, at det maa henregnes til det Klareſte, Sandeſte og Bedſte, som her i denne Sag er ſagt, ja kan ſiges. Saamange blandt os, som ere Theologer fra det gamle Land, vil deri gjenfinde vor Moderkirkes Lære ren og uforfalsket, som den foredrages ved Universitetet i Kriſtiania, befriet for alle erotiske Udværter. Jeg har med Opmærksomhed fulgt Discussionens

Gang, og jeg staar vist ikke alene, naar jeg udtaler min Betsagelse over, at de to Kirkesamfund skal fortsætte hinanden for falsk og sjælefordervende Lære paa Grund af Differentierne i dette Lærespørgsmaal. Jeg er tilbøielig til at tro, at slige stærke Udtryk mere skræmmer sig fra den mellem begge Samfund raadende Animositet og forskjellige kirkelige Landsretning idetheletaget end fra den forhaandenværende Forskjel i Lærebegrebet, thi den er virkelig saa fin som Eggen paa en Nagetiv.

Paa Grund af min ganske exceptionelle Stilling som staaende udenfor begge Samfund, føler jeg mig under saadanne Omstændigheder henvist til en mæglende Stilling; men paa Grund af mit bekendte Forhold ellers til den norske Synode er jeg langt fra saa sangvinisk at tro, at mine Bestræbelser i denne Retning ville frugte Noget, men en Ting kan jeg gjøre, — jeg kan som en i denne Strid upartist Mand, saavidt det er muligt i dette Virvar af Betskyldninger og Insinuationer, samle som i en Sum de formentlige Differentier, som dog efter min Formening i Læren om Forsoningen og Retfærdiggjørelsen reducerer sig næsten til Nul, hvorimod de divergere mere og mere, alt efter som man kommer ind paa Læren om Evangeliet, dets Væsen og Virkning. Dette tyder paa, at her er Stridens egenlige Tyngdepunkt at søge. Saaledes er det ogsaa i Virkeligheden. Det fremgaar jo paa det klareste af Vidnesbyrderne fra begge Sider, at Forsoningens Almengyldighed og Alttilstrækelighed for den ganske Verden indrømmes ligesaa vel fra Konferentsens som fra Synodens Side, ja jeg fordrister mig til at paastaar, at der i Realiteten ikke findes Spor af Uenighed i Forsoningslæren. Forskjellen er, at Synoden bruger Udtrykkene retfærdiggjort, benaadet og saliggjort, medens Konferentsen hævder Udtrykkene forsonet og gjenløst. I Læren om Retfærdiggjørelsen sætte begge Parter Troen som Betingelse for personlig Delagtiggjørelse i Kristi Forsoning, ja samtlige Talere af Konferentsen have erklæret sig enige i de af Synoden fremlagte Satser efter deres Ordlyd, og saavidt de gaa, skjønt deres Ufuldstæn-

dighed og Tvetydighed med Nette er bleven anket over. Derfor er det at betragte, at Slaget har staaet der, hvor det ikke skulde staa. Slaget skulde have staaet om Synodens Evangeliefats om Synodsforlæbelsens Meddelelse til Alle, som høre Ordet, hvilken Lære nu i en Række af Aar har foraarjaget saamegen Strid og afstedkommet saamegen Forargelse i den norsk-ameritanske Kirke. I Beskjæmpelsen af denne Lære stiller jeg mig ubetinget paa Konferentsens Side og agter siden at lade høre fra mig. Lad mig dog til Slutning i al Kjerlighed henstille til den norske Synodes Præster at overveie, om I ikke vilde gavne Eder selv mest og Guds Kirke idetheletaget, om I naa paa dette Møde gav en aaben og grei Tilbagekaldelse af hin falske Lære og bad Gud og Menneskene om Tilgivelse for al den Skade og Forargelse, I dermed har forvoldt. Da, men først ogjaa da vil Josephs Stade kunne læges.

Prof. Schmidt: Der har været talt meget om falsk og sjælefordervende Lære. Prof. Weenaas klager over, at man har betskyldt ham for saadan. Han burde erindre, at han var den Første, som brugte dette Udtryk.

Hele det Bevis, som vore Modstandere have ført, er mislykket, fordi de have villet bevise, hvad Ingen af os har nægtet. Naar der er Tale om Guds Dom over den Enkelte, kan man ikke sige Andet, end at han retfærdiggøres ved Troen, uden Lovens Gjerninger. Vi have aldrig negtet, at det er Ket at sige, at Mennesket retfærdiggøres ene og alene ved Troen, naar vi tale om de enkelte Individuers Retfærdiggjørelse, naar de som enkelte Individer fremstilles i Guds Dom. Men herom er ikke Striden, men om, hvorledes Retfærdiggjørelsen gaar for sig, hvori den bestaar. Det er det egentlige Stridspunkt, og derfor er Striden ikke oversflødig; den bør udtjæmpes her, det koste, hvad det vil. Der siges, at vi bygge vor Lære paa en Begrebsforvirring i Forsoningslæren, og vi sige, at, naar Noget negter, at Gud forlader alle Mennesker Synden i Kristo, han maa lære falsk, og herom er det da, at Striden er. Vi sige, at den Synods-

forladelse, som den enkelte Synder modtager og tilegner sig, og som tilregnes ham af Gud, den er fuldkommen forhvervet i Forløsningen, og at den Forladelse, som er erhvervet, den fremræktes i Evangeliet, Absolutionen, Daaben og Nadveren, saa at det ikke er en ny Forladelse men den samme Forladelse, som Jesus Kristus har tilveiebragt, som Troen griber. Syndernes Forladelse maa betragtes paa to Vis: 1) først som den Gjenstand, som Troen griber, og som saadan maa den være der før Troen, og 2) for det Andet som den Handling, der sker i Guds Hjerter, naar Gud tilregner den Enkelte denne Forladelse. Naar nu Prof. Weenaas har hængt sig fasti, at Syndsforladelsen er den Handling, som foregaar i Guds Hjerter og falder sammen med Retfærdiggjørelsen af Troen, og negter, at Syndsforladelsen kan tages i en anden Betydning, holder han blot fast ved den ene Side af Sandheden; men vi fastholde begge Sider. Den Forladelse, som Troen griber, tager Troen udaf Ordet, Absolutionen, Daaben og Nadveren. Denne Forladelse er i Kristi Blod. Den rette Kraft af Kristi Blod er, at det renses fra Synden. Gud har forladt Verden dens Synd, og han forlader den. Da Kristus havde betalt for Verdens Synd, antog Gud dette Offer og tilgav Verden i Kristo. Syndsforladelsen indtraadte i Guds Hjerter da, naar Kristus havde bragt sit Offer for Verdens Synd, og siden er denne Syndsforladelse som en Tilstand i Guds Hjerter, som Paulus siger: "Gud var i Kristo og forligte Verden med sig selv," — det er en Handling, og nu sige vi, at Gud er forliget, — det er en Tilstand.

Vildfarelsen hos os skal være, at vi lægge Syndsforladelse i Forsoningsbegrebet. Vi har dog ogsaa hørt af Konferentsen, at Syndsforladelsen er tilveiebragt og indeholdes og fremræktes i Naadens Midler. Hvad er denne Syndsforladelse? Bestaar den ikke deri, at Gud ikke tilregner Synden? Er ikke Syndsforladelse en Eftergivelse af Syndens Skyld og Straf? Er det nu en virkelig Syndsforladelse, og ikke blot en Villighed eller Mulighed der til, da maa den lægges ind i Forso-

ningens Begreb. Hvad er Forløsning? En Befrielse fra Syndens Skyld og Straf. Hvem har Kristus forløst? Alle Mennesker. Hvem har han da friet fra Synd, Død og Satans Rige? Alle Mennesker. Hvad er Befrielse fra Syndens Skyld og Straf? Er det ikke Syndens Forladelse, Eftergivelse? Saavidt Forløsningen strækker sig over den ganske Verden, saavidt strækker ogsaa Befrielsen fra Syndens Skyld og Straf sig over den ganske Verden; Kristus udslettede den; den var ved Kristi Død betalt og borte, og Ingen skal saa Lov til at indskrænke denne Befrielse.

Ebr. 9, 26: "Men nu er han en Gang ved Tidernes Fuldbelse aabenbaret forat afstasse Synden ved sit Offer."

" " 28: "Saaledes er og Kristus en Gang ofret forat borttage Manges Synder."

Ebr. 1, 3: "Han gjorde ved sig selv vore Synders Renselse." Vore Synders Renselse, hvad er det, om det ikke indbefatter Syndsforladelse?

1 Joh. 1, 7: "Jesu Kristi, hans Sønns Blod, renses os fra al Synd." Han har gjort vore Synders Renselse og med Syndens Renselse sker Forladelse.

Ebr. 9, 22: "Uden Blods Udgydelse sker ikke Forladelse."

Denne Forladelse skede først, da han gik ind i Helligdommen og sagde til sin Fader: Jeg har udstødt mit Blod, vil Du lade det gjælde, vil Du forlade? Og han modtog dette Offer, saaat Verdens Skyld blev forladt. Saaledes er ved Kristi Blods Udgydelse Syndsforladelse stiftet og findes siden i Guds Hjerter.

Jøseferen siger i Nadverordet: "Dette er mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse."

Eph. 1, 7: "I hvem vi formødest hans Blod have Forløsning, Syndernes Forladelse." Enten man forklarer dette Sted om de Troende eller om den hele Verden, det staar dog fast, at Paulus forklarer Ordet Forløsning med Syndernes Forladelse. Ligesaa Col. 1, 14: "I hvem vi ved hans Blod have Forløsning, nemlig Syndernes Forladelse."

Hele Verden har Forløsning i Kristo. Saaledes har ogsaa hele Verden Syndernes Forladelse i Kristo, hvad Erhvervelsen angaar. Men det medgives ogsaa, at blot den Troende har Forløsning og Syndernes Forladelse, hvad Tilregnelsen og den personlige Tilregnelser angaar.

Hvad Udtrykket "Forligelse" angaar, ere vi jo enige i, at Gud i en vis Henseende er forliget med Verden.

1 Joh. 2, 2: "Kristus er en Forsoning for vore Synder, dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens."

Hvad er Forligelse? Det forklares i 2 Cor. 5, 19: "Gud i Kristo forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregne dem deres Overtrædelser og oprettede Forligelsens Ord iblandt os." Prof. Weenaas har søgt at bortforklare Stedets egentlige Mening. Her tales om to Ting: At han forligte os med Gud, og at han gav os Forligelsens Tjeneste. I 18de Vers har han nævnt begge Dele, i 19de Vers forklarer han 1), hvorledes han forligte Verden med sig selv, "idet han nemlig ikke tilregne dem deres Overtrædelser," og 2) forklarer han Forligelsens Tjeneste med "Forligelsens Ord" osv. Ogsaa efter Grundtexten maa dette Præsens Particium "ikke tilregnende" slutte sig som en Forklaring til det Foregaaende.

Hvad er da Forligelse? Naar vi se hen til selve Sagen, maa vi sige: Der var Fiendskab mellem Gud og Verden, Fiendskab hos os mod Gud og hos Gud mod os. Da Kristus traadte frem, forligte han os, saa at i Kristo Guds Brede blev ophævet og afføstet. Dette er Forligelsen fra Guds Side, og at denne Ophævelse og Bortkastelse nu annammes ved Troen, dette er Forligelsen fra Menneskets Side. Dermed er ikke sagt, som Prof. Weenaas rigtigt siger, at Guds Brede ikke er endnu over Vantroens Børn. Vi sødes alle under Bredden; vi sødes ikke i Kristo men i Synden, og som saaledes fødte kan Gud ikke Andet end anse os i Brede. Men i Kristo og hans Forløsningsværk, kan han ikke anse dem i Brede, og denne Gjerning hjalp for Verden. Solen hangte paa Korset, Faderens Velbehag hvilede over ham,

han var lydig indtil Døden. Han havde der paataget sig Verdens Synd, som var hobet paa ham. Vi se ham paa to Maader: 1) i sin egen Person, 2) i Verdens Sted, som Verdens Stedfortræder, og som Verdens Stedfortræder ansees han ogsaa af Gud som den allerværste og største Misdæder og Synder. Saaledes anser ogsaa Gud Verden paa en dobbelt Maade. Seet i Kristo er dens Synd forladt og borttaget; men det gjælder Verden blot som repræsenteret i Kristi Forløsningsgjerning. Verden for sig selv, i sin Natur, er under Bredden. Jeg siger med Past. Preus, at dette er ufatteligt for Fornuften, men vi maa tro begge Dele. Paa en Vis er Guds Brede og Forbandelse over Verden, paa den anden Side hedder det, at Kristus har fritjæbt den fra Lovens Forbandelse.

Vi maa altsaa endelig holde fast ved, at i Kristi Blod er stiftet Forladelse. Er der Forladelse, maa der være Nogens Synder, som forlades, og der maa være En, som forlader. Gud er den, som forlader; Verdens Synd er det, som forlades. Hvis der i Kristi Forløsningsgjerning er stiftet Forladelse, saa er det Forladelse for Verdens Synd. Saalangt som Kristi Blods Kraft strækker sig, saalangt strækker Forladelsen sig.

Derfor vore Venner paa den anden Side ville sige, at de ere enige heri, at Synsforladdens Skat er erhvervet i Kristo for Verden, da skjønt jeg ikke, hvorledes de da kan sige, at denne Synsforladdelse først bliver til en Handling, naar Mennesket tror. Synsforladdelse er ikke Andet, end at han vil tilregne og overspore paa den Enkelte, hvad i Kristi Forløsning er steet for Alle. Er ikke dette Synsforladdelse? Hvilken Synsforladdelse eksisterer da for de Vantroende? I Kristi Blod er Synsforladdelse, og det er rundet ogsaa for de Vantroende. Der bliver jo ellers ikke Tale om nogen Synsforladdelse for dem, som dø i Vantro. Gud maa engang have forladt dem, hvis der er Synsforladdelse for dem. Gud har forladt dem Alle i Kristi Død under Et. Det er just min Trøst i Liv og Død, at jeg var med i den Verden, som fik Forladelse i Kristo. Vantroende og Ubod-

færdige vare alle med i den Verden, som sit Forladelse i Kristi Død. Men drager jeg den Enkelte frem, gjælder det, at denne maa forliges med Gud. Der kan ikke stiftes nogen endelig aktuel Forladelse, inden Troen kommer til, og det enkelte Menneske bliver forligt med Gud.

Man har fæstet sig meget ved Udtrykket "**Verdens Retfærdiggjørelse**" og kaldt det en Begrebsforvirring. Guds Ord siger: "Det er alle Mennesker bestiftet engang at dø." Hvad er Døden? Sjælens Skilsmisse fra Legemet og dens Indgang i Evigheden. Men nu kommer Paulus og siger, at "dersom En er død for Alle, saa ere de Alle døde." Alle ere døde i Kristo. Her kunde man ogsaa kalde det en Begrebsforvirring hos Paulus, at han bruger Udtrykket "Død" paa to Maader. Dersom nu Paulus førte en grei Logik, saa er ogsaa det en grei Logik, at dersom En har betalt for Alle, saa har Alle betalt, dersom En er retfærdiggjort for Alle, saa ere de Alle retfærdiggjorte, dersom Ens Synd er forladt for Alle, saa er Alles Synd forladt, dersom En er fritjendt for Alle, saa ere Alle fritjendte.

Gud tager nu denne Synsforladelse, som Kristus har tilveiebragt og stiftet, og rækker den til os i Naademidlerne, og heri stikker Forstjellen. Lader os tage **Absolutionen**. Der siger man, at Absolutionens Ord er Et, men Absolutionens Handling noget ganske Andet. Præsten udfører Absolutionen. Han siger: Min Forladelse er Guds Forladelse. Skal man nu her opfatte Spørgsmaalet: "Jeg hører vel Ordet, men er her nu ogsaa virkelig en Handling her? Jeg maa jo først have Troen, og først da er her en Handling o.s.v." Hvad er dette Andet end Sværmeri! Der indtræder vistnok en Handling, naar den Enkelte tror, men denne sker i Himmelen. — Det er en falsk Opfattelse, naar jeg tror, at Løsenøglen nærmest skal lukke mit Hjerter op. Det er Himmelen, som skal lukkes op, og naar Absolutionsordet udtales, oplukker Gud Himmelen og siger: Gaa ind. — Det kaldes "Himmeriges Riges Røgler," ikke Hjerternes Røgler. Først maa Naademid-

lerne være Klar, hvori Guds Naade er lagt, og saa skulle de være Redstaber, hvorved Hjerterne oplukkes. Løsenøglen lukker først Himlen op, og derved er det, at ogsaa mit Hjerter skal oplukkes.

Jeg vil bede om Forsamlingens Taalmodighed, medens jeg oplæser nogle Steder af Konfessionbogen, som vise, at Synsforladelsen er ved Forsamlingen tilstede og rækkes i Evangeliet.

Lisb. Udg. Pag. 30: "Og Folket bliver paa det Omhyggeligste undervist om at tro Afløsningen, hvorom der for denne Tid har været en stor Tausched. Menigmand undervises om, at de skulle agte Afløsningen saare høit, fordi den er Guds Røst og tilsiges efter Guds Befaling. Nøglemagten holdes i Ære, og der erindres om hvilken stor Trøst den bringer de forfærdede Samvittigheder, og at Gud kræver Tro af os, at vi skulle tro denne Afløsning som en Røst, der lyder fra Himlen, og at denne Tro paa Kristum i Sandhed opnaar og annammer Syndernes Forladelse."

Præstens Absolution og Guds Absolution falder altsaa sammen. Er Præsten en utro Husholder, kan det hende, at han absolverer En, som ikke burde absolveres, men Absolutionen er dog Guds Røst og kræver Troen. Synsforladelsen er erhvervet, og denne er det, som jeg bringer den Enkelte. Hvorledes kunde Gud fordre Troen, hvis ikke Synsforladelsen var der først. Du er altsaa forpligtet til at tro den. Gud kunde ikke kræve og forlange dette, naar det ikke var sandt, at Synsforladelsen var der. At Absolutionen kræver Troen, viser at Synsforladelsen er der i Absolutionen.

Lisb. Udg., Pag. 113: "Fremdeles forvalter og meddeler Nøglemagten Evangeliet ved Afløsningen, som er Evangeliets sande Røst. Saaledes indbefatte vi ogsaa Afløsningen, naar vi tale om Troen, fordi Troen kommer af Hørelsen, som Paulus siger (Rom. 10, 17). Thi ved at høre Evangeliet, ved at høre Afløsningen bliver Samvittigheden opreist og fanger Trøst. Og efterdi Gud i Sandhed levendegjør ved Ordet, forlader ogsaa Nøglemag-

ten virkelig Synderne for Gud ifølge hint Ord: "Hvo, som hører Eder, hører mig" (Luk. 10, 16). Derfor maa man tro den Afsløendes Røst, ret som om den var en Røst, der lød fra Himmelen."

Man har sagt, at Guds afsløende Handling indtræder først da, naar man tror, men her staar, at Nøglemagten virkelig forlader Synderne for Gud, at Syndsforladelsen og Ordet falder sammen.

Lisb. Udg. 121: "Ogsaa vi beholde Skriftemaalet, fornemmelig for Afsløsningens Skyld, hvilken er Guds Ord, som Nøglemagten med guddommelig Myndighed udtaler over de Enkelte. Derfor vilde det være ugudeligt at bortkaste den private Afsløsning af Kirken."

" " 122: "Afsløsningen er Evangeliets Røst, der forlader Synderne og trøster Samvittighederne."

Der falder Handlingen sammen med Ordet, og at stille dem ad er Svarmeri.

" " 133: "Herterne maa nemlig, naar vi blive døbte, naar vi æde Herrens Legeme, naar vi blive afsløste, være fast forstyrede om, at Gud i Sandhed tilgiver os for Kristi Skyld."

Hvad dette Sted angaar, vil jeg bemærke, at man har bestyrt os for en sakramental Opfattelse af Absolutionen. Apologien har her sat den sammen med Sakramenterne, fordi Gud i Absolutionen som i Sakramenterne handler med den Enkelte og Syndernes Forladelse der fremrækkes, fordi Jesus har sagt: Hvem som helst I forlade Synderne, den ere de forladte, og Afsløsningen kommer derfor til at staa i et lignende Forhold som Daaben og Nadværen. Afsløsningen kaldes derfor ogsaa Bodens Sakrament. Thi naar jeg afsløser, siger jeg jo: "Dine Synder ere Dig forladte." Skal det være gyldigt? Det er altid Guds Røst.

Baq. 205: "Vi ville nu komme tilbage til Evangeliet, som ikke paa een Maade alene giver Naad og Hjælp mod Synden; thi Gud er overvætt rig i sin Naade. Først ved det mundtlige Ord, hvorved Syndernes Forladelse bliver forkyndt i den ganske Verden og det er Evangeliets egentlige

Embede. For det Andet ved Daaben. For det Tredie ved Alterens hellige Sakramente. For det Fjerde ved Nøglemagten, ligesaa og ved Brødrenes indbyrdes Samtale og Trøst, Math. 18, 20: "Hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn" osv."

Baq. 232: "Skriftemaalet indbefatter i sig 2 Stykker, det ene, at man bekender Synden, det andet, at man modtager Afsløsningen eller Syndsforladelsen af Skriftefaderen som af Gud selv, og endelig ikke tvivler derom, men tror fast, at Synderne ere derved forladte for Gud i Himmelen."

Baq. 233: "Tror du ogsaa, at min Forladelse er Guds Forladelse? Svar: Ja, kjære Herre!"

Jeg blev ilde berørt, da Prof. Weenaas talte om, at naar Nøglerne bleve ilde og uret brugte, da var det ingen Guds Røst og Absolution. Præsterne kunne ikke se ind i Hjæterne. To have bekendt sine Synder og begjære Absolution; jeg kender dem ikke. Jeg er uvis om deres Bekendelse er oprigtig, skal jeg da være uvis, om jeg virkelig absolverer dem? Nei. Jeg ved, at Gud derved altid forloder Synden; forsaavidt jeg staar i Guds Sted, lukker jeg Himlen op. Jeg maa ikke adskille Handlingen fra Indholdet. Derfor ikke den forladende Handling er der, hvad bliver da Absolutionen Andet end et tomt Ord?

Baq. 279: "Ligesom Solen erhoder det Herredømme, hvormed han vinder os, ved sin Fødsel, Død og Opstandelse osv., saaledes udretter den Helligaand Helliggjørelsen ved de følgende Stykker, nemlig de Helliges Samfund eller den kristelige Kirke, Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og det evige Liv, det vil sige, at han først fører os ind i sin hellige Menighed og lægger os i Kirkens Skød, ved hvilken han prædiker for os og bringer os til Kristus. Thi hverken Du eller jeg kunde nogenstunde vide Noget om Kristo, ei heller tro paa ham eller faa ham til Herre, dersom det ikke ved Evangeliets Prædiken blev os tilbudt og uforkyldt skænket af den Helligaand. Gjæringen er gjort og udrettet; thi Kristus har forhvervet og vundet os Statten ved sin Lidelse, Død og Op-

standelse osv. Men dersom Gjerningen blev skjult, saaat Ingen vidste derom, saa var den forgjæves og spildt. Forat nu saadan Skat ikke skal blive begravet, men blive gjort frugtbar og nydt, har Gud ladet Ordet udgaa og forkyndes og deri givet den Helligaand forat bringe og tilegne os saadan Skat og Forløsning. Derfor er at helliggjøre intet Andet end at bringe os til den Herre Kristus, forat vi skulle modtage saadant Gode, hvortil vi ikke kunde komme af os selv."

Pag. 281: "Dernæst tro vi fremdeles, at vi i Kristenheden have Syndernes Forlæbelse, hvilken sker ved de hellige Sakramenter og Afsløvningen, derhos ved allehaande Trøstesprog i det ganske Evangelium. Hidhen hører derfor, hvad der er at prædike om Sakramenterne, og i en Sum det ganske Evangelium og alle Embeder inden Kristenheden, hvilket ogsaa nødvendigvis uden Afslæbelse maa være i Gang. Thi hvorvel Guds Naade er forhvervet ved Kristus, og Helligheden er virket ved den Helligaand, ved Guds Ord i den kristelige Kirkes Forening, saa ere vi dog aldrig uden Synd formædelt vort Kjøb, som vi endnu have paa Halsen. Derfor er Alt i Kristenheden dertil beskiftet, at man der hver Dag ved Ord og Tegn skal hente sig idel Syndernes Forlæbelse til vor Samvittigheds Trøst og Oprijsning, saalænge vi leve her. Paa denne Naade bevirker den Helligaand, at, om vi end have Synd, den dog ikke kan skade os, fordi vi ere i Kristenheden, hvor der er idel Syndernes Forlæbelse, baade saaledes, at Gud tilgive os, og vi indbyrdes tilgive, lære og ophjælpe hverandre. Men udenfor Kristenheden, hvor Evangeliet ikke findes, der findes heller ingen Forlæbelse, ligesom der heller ikke kan findes nogen Hellighed. Derfor have alle de stødte sig selv ud og fraskilt sig, som ikke ved Evangeliet og Syndernes Forlæbelse men ved sine egne Gjæringer søge og ville fortjene Hellighed."

Pag. 291: "Derfor er det her atter høit fornødent at bede og raabe: "Kjære Fader, forlad os vor Skyld!" "Ikke saaledes, som om han ikke ogsaa uden og før vor Bøn forlader Synden,

thi han har stænket os Evangeliet, hvori der er idel Syndsforlæbelse, førend vi have bedet derom eller nogen sinde tænkt derpaa. Men det er derom at gjøre, at vi erkjende og anamme saadan Forlæbelse."

Pag. 297: "Men naar vore fløgtige Hoveder, de nye Aander foregive, at Troen alene gjør salig, men Gjæringerne og de udvortes Ting gjøre Intet dertil, saa svare vi, at hos os vissefælggen Intet gjør det uden Troen, som vi ogsaa siden videre skulle høre. Men det ville de blinde Veiledere ikke se, at Troen maa have Noget, som den kan tro, det er, hvortil den kan holde sig, og hvorpaa den kan faa og tage Fodfæste. Saaledes hænger nu Troen ved Vandet og tror, at det er en Daab, hvori der er idel Salighed og Liv, ikke formædelt Vandet, som tilstrækkeligt er sagt, men derved, at det er inderligt forenet med Guds Ord og Anordning, og hans Navn ligger i det og hænger ved det. Naar jeg nu tror dette, hvad gjør jeg da Andet, end at tro paa Gud som den, der har givet og plantet sit Ord deri og forelægger os denne udvortes Ting, hvori vi kunne gribe saadan Skat?"

Nu ere de saa gale, at de adstille fra hinanden Troen og den Ting, hvorved Troen hænger sig, og hvortil den er bunden, selv om dette er noget Udvoortes. Ja det skal og maa være noget Udvoortes, forat man kan fatte og gribe det med Sandjerne og derved bringe det ind i Hjertet, ligesom da ogsaa det hele Evangelium er en udvortes mundtlig Prædiken. I en Sum: hvad Gud gjør og virker i os, det vil han virke ved saadan udvortes Indstiftelse. Hvor han nu taler, ja hvorhen eller hvorved han taler, dertil skal Troen se hen, og dertil skal den holde sig. Nu have vi her de Ord: "Hvo som tror og bliver døbt, skal blive salig." "Hvortil sigte disse Ord uden til Daaben, det er, til Vandet, indbefattet i Guds Anordning? Heraf følger, at hvo, der forkaster Daaben, han forkaster Guds Ord, Troen og Kristus, som viser os derhen og binder os til Daaben.

For det Tredie, efterdi vi nu have Daabens store Nytte og Kraft, saa lad os fremdeles se, hvem der er den Per-

son, der modtager Saadant, som Daaben giver og gavner. Dette er atter paa det Tydeligste og Klarest udtrykt netop med disse Ord: **“Hvo som tror og bliver døbt, skal blive salig.”** Det er: Troen alene gjør Værsonen værdig til med Nytte at modtage det frelsende, guddommelige Vand. Thi efterdi Saadant her udtrykkes og forjættes i Ordene ved og med Vandet, kan det ikke modtages paa anden Maade end derved, at vi af Hjertet tro det. Uden Tro nytter det Intet, hvorvel det i sig selv er en guddommelig overvættens Skat. Derfor formaaer det ene Ord: **“Hvo, som tror”** saa Meget, at det udelukker og bortviser alle Gjerninger, som vi kunde gjøre i den Tanke, derved at opnaa og fortjene Salighed. Thi det er en afgjort Sag, hvad der ikke er Tro, udretter Intet dertil, modtager heller ikke Noget.

Naar vore Gamle altid fremholde **“Retfærdiggjørelse alene ved Troen,”** saa gjøre de dette i Mod sætning til Papisternes **“Retfærdiggjørelse ved egen Fortjeneste eller Gjerning,”** men ikke i Mod sætning til **“Verdens almindelige Retfærdiggjørelse ved Kristi Opstandelse,”** som er et Ved af hans almindelige Freløsning og en Del af hans Fortjeneste for alle Mennesker.

(Prof. Weenaas had om et Sted af Betsjendelsen som Bevis for Verdens Retfærdiggjørelse.)

Et saadant har vi givet. — Vi have allerede vist, at dette ikke var en fremmed Lære for vore Fædre.

Luther siger (Fortale til det nye Test. Nttb. Test.): **“Thi Evangelium er et græst Ord, som betyder: godt Budskab, god Efterretning, god ny Tidende, godt Udraab, hvorom man synger og taler, og hvorover man glæder sig. Da saaledes David overvandt den store Goliath, kom et godt Udraab og en trostelig Tidende til det jødiske Folk, at nemlig deres grueligste Fiende var ihjelslagen, at de saaledes vare frelst, og at de igjen havde faaet Glæde og Fred, hvorover de da sang og sprang og vare glade. Saaledes er Guds Evangelium og nye Testamente et godt Budskab og en god Tidende, udraabt i al Verden ved Apostolerne, om en ret David, som har kæmpet med Synden,**

Døden og Djævelen og overvundet dem, og dermed forløst, uden deres egen Fortjeneste, alle dem, som vare fangne i Synden, plagede med Døden og overvældede af Djævelen, og gjort dem retfærdige, levende og salige og derved skienket dem Fred og bragt dem hjem til Gud. Derfor synge de, takke og love Gud og ere evindeligt glade, saafremt de ellers tro det fast og blive bestandige i Troen.” Gjerningen er steet og udrettet; det kommer kun an paa, at vi tilegne os den.

Fremdeles siger Luther (i Forkl. til Galaterbrevet, Side 270): **“Heraf er det noksom aabenbart, at Evangeliet allerkosteligste og trosteligste Lære slet Intet taler om Gjerninger, som paabydes i Guds Lov eller af Mennesker, men den prædiker og lærer alene om Guds ubegribelige og uudsigelige Barmhjertighed og Kjærlighed, som han har vist mod os uverdige og fordomte Syndere, saaledes nemlig: da han, den allermistundeligste, barmhjertigste Fader, saa at vi bleve saa jammerligt undertrykte ved Lovens Forbandelse og holdte saa stærkt fangne under den, at det i al Evighed var umuligt, at vi havde skullet fri os ud derfra med vore egne Kræfter eller forløse og frigjøre os fra den, saa sendte han derfor sin enbaarne Søn til Verden, lagde alle Menneskers hele Synd paa ham og sagde saaledes til ham: vær du Petrus, som fornægtede; Paulus, som forfulgte, bespottede og øvede al Voldsomhed; David, som var en Ugteftsbryder osv., ligeledes den Synder, som i Paradiset spiste Ublet, den Morder, der hængte paa Korset; kort, du skal være, hvad alle Mennesker ere, som om du alene havde gjort alle Menneskers Synd; derfor se nu til, hvorledes du kan betale og fyldestgjøre for den.**

Nu kommer da strax Loven, anklager ham og siger: Her finder jeg denne iblandt Synderne, ja som den, der har taget alle Menneskers Synd paa sig og bærer den, og ellers i den hele Verden ser jeg ingen Synd uden paa ham alene; derfor skal han holde her og dø Døden paa Korset; saaledes trænger Loven med sin Anklage og Skraak af al Magt ind paa ham og dræber ham. Ved denne Kristi ustyrlige Død er den

hele Verden bleven ren og fri for Synd og derved forløst fra Døden og al Ulykke.

Efterdi da nu ved denne eneste Midler mellem Gud og Mennesker, Jesum Kristus, Synden og Døden ere borttagne, saa var vel den hele Verden saa aldeles ren, at vor Herre Gud i den intet Andet kunde se end idel Retfærdighed og Hellighed, dersom vi blot kunde tro det. Og om der end fremdeles bliver Noget af Synden tilovers, saa vilde Gud dog ikke kunne se denne Synd for den klare, lyse Sol, som er Kristus.. Paa denne Side er der ingen Mangel, thi Kristus har baaret den ganste Verdens Synd og gjort Fyldest for den; men hos os mangler det, idet vi ere saa svage til at tro det. Dersom vi fuldkommen troede det, saa vare vi allerede ganste salige og i Paradiset; men den gamle Sæt, som endnu hænger os om Halsen, den lader os ikke komme til denne faste Tro.

Derfor er det høit fornødent, at vi uden Afslædse drive paa Artikelen om den Retfærdighed, som vi have i Kristo, gjøre den stor og herlig imod den Retfærdighed, som kommer af Loven og Gjerningerne, hvorvel der ikke er noget Sprog eller Talekunst i den hele Verden, der noksom kan fatte, end sige da udsige dens Storhed og Herlighed.

Og netop dette Bevis, hvormed St. Paulus her handler, er fortræffeligt og saare kraftigt mod allehaande Lovens Retfærdighed for ikke at tale om den elendige Straaretfærdighed, der kommer af menneskelige Sætninger. Thi af de to Ting maa visseelig og uimodsigelig den ene være sand, nemlig: dersom den hele Verdens Synder ligge paa det ene Menneske Jesus Kristus, saaledes som den Helligaand vidner ved Esaias Kap. 53, 6, saa ligge de sandelig ikke paa Verden, men ligge de ikke paa ham, da kan det aldrig slaa feil: de maa visseelig endnu ligge paa Verden. Ligeledes: Dersom Kristus selv er bleven styldig i alle vore Synder, som vi nogeninde have gjort, saa ere vi jo afsløvere, frie og afløste fra alle Synder; dog er dette ikke skeet ved os selv, vore Gjerninger eller Fortjenester, men ved ham; men dersom

han er ustyldig og ikke bærer vore Synder, saa maa vi selv bære dem og dø under dem som under en svær og utaalelig Byrde, og omkomme i al Evighed. Men Gud være Lov og Tak, som har givet os Seier ved Jesum Kristus, vor kjære Herre, Amen."

Dette Vidnesbyrd, mener jeg, er noget af det Herligste, vi her har hørt om denne Sag. — Mødet hævet.

Thorsdag den 21de Novbr.

Formanden anmeldte, at Gullik Knutsen, Julius Weltzin, Knut Kvarme, D. Larsen og Nils Herbrandsen havde forladt Mødet.

Protokollen for Onsdag oplæst, rettet og antaget.

Besluttet, at Konferentsen sluttet i Aften, og at man kun møder imorgen for at gennemgaa, rette og vedtage Protokollen.

Følgende Forslag fremlagdes af Pastor J. Olsen: Konferentsen henstiller til "Synoden for den norsk ev.-luth. Kirke i Amerika" og til "Konferentsen for den norsk-danst.-ev.-luth. Kirke i Amerika", at Enhver af dem nedsætter en Kommitte, bestaaende af 3 Mænd, hvilke Kommitteer hver det skal være paa bedste Maade at forhandle de Lørespørgsmaal, hvorom der hersker Uenighed mellem de nævnte Samfund. Kommitteerne nedsættes ved de først afholdte Lærsmøder og have at give Indberetning til sine respektive Samfund om Resultatet af sine Forhandlinger. Denne Foranstaltning skal dog ikke betragtes som nogen gjensidig Anerkendelse."

Behandlingen deraf udsættes, og man fortsatte med Læren

Om Retfærdiggjørelsen.

Prof. Schmidt: Da man har udtalt, at Talerne nu bør indskrænke sig saameget som muligt, vil jeg kun holde mig til det Væsentligste, men da ikke have det fortsaet saaledes, som om jeg ikke ogsaa forresten havde Meget at svare paa.

Prof. Weenaas har opfordret mig

til at anføre et Sted af Konfordindebo-
gen, hvor Ordet "retfærdiggjøre" brugs
om den almindelige Verdens Ret-
færdiggjørelse. Jeg henviser ham først
igjen til Apologien (Konfordinde. Pag.
63): "Den Herre Jesus som og til-
gav Alle Synden, som Ingen kunde
undgaa, og udslettede Haandkriften,
som var os imod, ved sit Blods Udgy-
delse."

Med Hensyn til det af Konfordinde-
formelen anførte Sted har vistnok Prof.
Weenaas sagt, at det var tvivlsomt,
hvorvidt Ordet "retfærdiggjøre" der
var brugt om den almindelige Retfæ-
rdiggjørelse. Men det tilsvarende Sted
i "Kort Begreb" (Konfordinde. Pag.
316 III) viser, at Talen blot er om
Retfærdighedens Erhvervelse. Thi
der hedder det: "Han har fortjent os
Syndernes Forladelse og det evige Liv."
Og saa hedder det i "Grundig Fortla-
ring" III (Konfordinde. Pag. 363):
"Han har som Gud og Menneske ved
sin fuldkomne Lydighed forløst os fra
vore Synder, retfærdiggjort og salig-
gjort os."

Jeg vender nu tilbage til mit Bevis
fra Symbolerne for, at den lutheriske
Kirke lærer, at Syndsforladdelsens Skat
altid er i Naademidlerne for Alle, og
at den Troende tilegner sig denne Skat,
og den Bantro forsynder den samme
Skat, som ogsaa er der for ham. Gud
optræder ligedan ligeoverfor begge,
bringer det Samme til begge, bringer
Tilgivelsen til begge. Saaledes siger
Luther om Naadveren (Konfordinde.
Pag. 304): "Hvo, der nu lader Saa-
dant være sagt til sig og tror, at det er
sandt, han har det; men hvo, der ikke
tror, han har Intet, efterdi han lader
sig det forgyaves forebringe og ikke vil
nyde saadant velsignelsesrigt Gode.
Skatten er vel opladt og lagt Enhver
for Døren, ja paa Bordet; men dertil
hører, at du ogsaa annammer den og
holder for vist og sandt, hvad Ordene
sjaante dig." Dgsaa her fremgaar af
det Udtryk "hvad Ordene sjaante dig",
at Guds forladende Ord tillige er en
forladende Handling.

Konfordindebogen Pag. 419 hedder
det: "Gud har i sit Forfat og Naad
anordnet: 1) at Menneskeslægten virke-
lig skal være forløst og forligt med

Gud formedelst Kristus, som ved sin
uflyldige Lydighed, Lidelse og Død har
fortjent den Retfærdighed, som gjaelder
for Gud, og det evige Liv; 2) at denne
Kristi Fortjeneste og hans Belgjernin-
ger skulle ved hans Ord og Sakramen-
ter tilbydes, frembæres og uddeles".

Luther siger (Walchs Udg., 20de
B., Pag. 1157): "Kristus har engang
fortjent for os og forhvervet Synder-
nes Forladelse paa Korset; men han
deler den ud, hvor han er, alle Tider
og paa alle Steder, som Luc. 24, 46
skrifer: "Saaledes er skrevet og saale-
des burde det Kristum at lide og op-
staa fra de Døde paa den 3die Dag
(her staar om hans Fortjeneste), og at
prædikes i hans Naad Umvendelse og
Syndernes Forladelse (her tales om
hans Fortjenestes Uddeling). Derfor
sige vi, at Syndsforladelse er i Naad-
veren, ikke paa Grund af den Hand-
ling at æde, eller som om Kristus der
skulde fortjene eller forhverve os Syn-
dernes Forladelse, men paa Grund af
Ordet, hvorved han uddeler saadan
forhvervede Forladelse iblandt os og
siger: "Det er mit Legeme, som er giv-
et for Eder." Her hører du, at vi
skulle æde Legemet, som er givet for os,
og at vi skulle høre og tro dette, me-
dens vi æde. Derfor uddeles der den
Syndsforladelse, som er udvirket paa
Korset."

Dersom der ikke er skeet nogen Synds-
forladelse i Kristi Forsoning, kan en
virkelig Syndsforladelse ikke fremvæk-
tes i Naadveren. Hvorledes kan det
fremvæktes, som ikke er til? Her siges
fra den anden Side: Der kan ikke være
Tale om Syndsforladelse i Guds
Hjerte, for man tror. Men derved har
man stillet sig paa Kalvinisternes
Standpunkt. De tale vistnok ogsaa
om en Forsoning og Forløsning, men
ophæve dens rette Kraft ved sin Lære
om Naademidlerne. De nægte nem-
lig, at Syndsforladelse sker ved Naad-
demidlerne som en derved nærværende
Belgjerning, at Guds tilgivende Naade
eller forladende Barmhjertighed taler
og virker ved det udvortes Ord. Saa-
ledes lære de om Daaben, Ordet og
Naadveren, at, dersom du tror, da er
der en Forladelse. Saaledes lære de
ogsaa om Kalbelsen, at der er en ud-

vortes Kaldelse i Kaldelsens Ord for Alle, men at Kaldelsens virkelige Handling er indvortes og kun sker for de Troende.

Denne Sag er vigtig for Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen. Hvorved sker Retfærdiggjørelsen? Efter den saaledes, at ved Troen noget Rigt, en ny Syndsforladelse bliver bragt istand, som ikke før var tilveiebragt eller udvirket? Eller saaledes, at Gud tilregner den Troende, hvad der allerede er bragt istand og Troen tilegner sig? Aabenbart det Sidste. Siger man nu, at Retfærdiggjørelse eller Syndsforladelse ikke er bragt istand, saa maa man sige, at den bringes istand ved Troen og ikke blot annammes ved Troen. Men da maa man ogsaa sige, at Kristus ikke for alle Mennesker og isærdeleshed ikke for de Vantro har forhvervet eller udvirket en virkelig Syndsforladelse, men blot en Mulighed for, at deres Synder kunne forlades. Og Troen har da at gjøre denne Mulighed til Virkelighed.

Hvad den subjektive og den objektive Retfærdiggjørelse angaar, vil jeg sige, at vi ikke lære, at Mennesket retfærdiggjør sig selv, men at Gud retfærdiggjør. Vil man lægge en anden Mening ind i Udtrykket subjektiv Retfærdiggjørelse, har man ikke Ret dertil. Subjektiv Retfærdiggjørelse falde vi den, fordi den sker ved Tilsegnelsen; thi den sker jo ved Troen. Forresten have vi ikke opfundet Udtrykket, men vi finde det brugt f. Ex. af Dr. Weber, Lohes Efterfølger, og Philippi bruger lignende Udtryk, idet han siger, at vi skulle tilægge os det objektive Samfund med Gud, som i Kristus er stiftet.

Naar jeg har sagt, at den Enkeltes Retfærdiggjørelse i grunden ikke er noget Andet end en Aabenbarelse i Menneskets Hjerte af den almindelige Retfærdiggjørelse, saa har jeg dermed ingenlunde negtet, at den Enkeltes Retfærdiggjørelse ogsaa er en Dommerhandling. Prof. Weenaas har begaaet den Uredelighed—jeg kan ikke kalde det Andet—at skrive til Norge, at jeg har beskrevet Retfærdiggjørelsen af Troen saaledes, men undladt at sige, at ogsaa jeg har erklæret, at Retfærdiggjørelsen er en Dommerhandling. (Prof. Weenaas

erklærede, at han ikke havde lagt Mærke til, hvad Prof. Schmidt tidligere havde sagt, og desuden kommer det Omtalte sidst, at den Enkeltes Retfærdiggjørelse er intet Andet end en Aabenbarelse i Menneskets Hjerte af den almindelige Retfærdiggjørelse) (Cfr. Frikonfs Beretn. Pag. 81). Prof. Schmidt: Men naar jeg ogsaa indrømmer, at den er en Dommerhandling, maa en redelig Kjæmper tage Hensyn dertil. Men aldeles at forbigaa det, holder jeg ikke for at være redeligt. Dersom Weenaas havde Tid til at finde op det Sidste, burde han ogsaa have taget sig Tid til at læse det Første, som staar paa samme Side.

Hvad selve Udtrykket angaar, mener jeg, at den individuelle Retfærdiggjørelse sker ved at indeslutte sig i Kristi Retfærdiggjørelse og Trisindelsesdom, som er skeet for os Alle. Troens rette Gjerning er at indeslutte sig i eller iføre sig Kristi Gjerning efter Pauli Exempel i Gal. 2, 20: "Som elskede mig og gav sig selv hen for mig." Saaledes siger Troen ogsaa: "Kristus har betalt for mig, har lidt Straf for mig, er opstanden for mig." Naar jeg har sagt, at den Enkeltes Retfærdiggjørelse i grunden intet Andet er, da mener jeg, at den sker netop ved saadan Troens Tilsegnelse, men negter ikke den derpaa følgende Tilregnelse fra Guds Side.

At man siger, at vi fortsætte Modstanderne, fordi de ei ville bruge just det Udtryk "Verdens Retfærdiggjørelse i Kristus", er ikke sandt. Men hvad vi fordrer er, at de ikke negte den Sandhed, som deri er udtalt, at Kristus blev retfærdiggjort for hele Verden, og at forsaavidt hans Retfærdiggjørelse angaar Alle, efter Pauli Ord: "Dersom En er død for Alle, ere de Alle døde" (2 Kor. 5, 15). Denne Lære er et vigtigt Stykke af Evangeliet. Men for dette Udtryks Skyld maa heller ikke vore Modstandere fortsætte os.

Weenaas siger, at Gud forlader Synden kun i Kristus. Dette tilstemme vi ogsaa, men vi sige, at det sker paa en dobbelt Maade: 1) idet Gud forlod Kristus, har han forladt hele Verdens Synd, forsaavidt Verden var re-

præsenteret i Kristo, og Verdens Synd paalagt ham; 2) hvad Annammelsen angaar, forlader Gud den enkelte Troende, og her gjælder, hvad Paulus siger: "Der er ingen Fordømmelse for dem, som ere i Kristo Jesu" (Rom. 8, 1). I første Tilfælde tale vi om Grædvælsen, i andet Tilfælde om Tilgivelsen. Kristus er engang gaaet ind i Helligdommen og har sagt til Faderen: "Her er min Betaling for al Verdens Synder; her er dit Krav opfyldt; skal min Betaling gjælde? vil du kvittere?" Faderen sagde Ja, og da Kristus opstod, blev en offentlig Erklæring, en høitidelig Kvittering givet for hele Verdens Synd. Hvad Annammelsen ved Troen angaar, er det en anden Sag. Den hører til Kristi Riges Forvaltning. Faderen har givet Sønnen Magt til at holde Dom, og denne tilbyder hele Verden denne Bardon, og vi skulle annamme den. Men hvad Sagen mellem Gud og Kristus angaar, da er den afgjort.

Hvad Udtrykkene "meddele" og "saa" angaar, da har Ingen af Vore sagt, at "meddele" skal bruges; men vort hele Præstestab har for 6 a 7 Aar siden erklæret, at vi sige det. Men nu komme vore Modstandere atter og atter og raabe bare paa "meddele", "meddele". Dog kunne vi let paavise af ældre Theologer, f. Ex. Carpzow, at de ogsaa have brugt Ordet "meddele" i samme Betydning, som det er bleven brugt af Nogle iblandt os. Hvad Udtrykket "saa" angaar, har det været brugt en Gang af Pastor Muus med tilstrækkelig Forklaring. Men ogsaa Balbuin siger, at alle Mennesker paa en vis Maade saa Noget af Kristus.

Om En nu bruger et Udtryk, som kan misforstaaes, skal han da strax stemples som en Kjetter i Kirken? Saadanne Udtryk gjøre ikke Noget til en Kjetter; det kommer an paa, i hvad Forstand de bruges. Men Enhver tjæmper nu med sine Vaaben.

Naar vore Venner paa den anden Side sige, at Synsforladelse er erhvervet og tilveiebragt for Alle, saa vilde jeg ønske, at de vilde blive staaende derved og lade alt det andet Snak, som strider derimod, fæle. Men saa

komme de igjen og sige, at vi ikke maa lægge Synsforladelsens Begreb ind i Forsoningen.

Man har villet forklare de af Luther citerede Ord om Absolutionen ligeoverfor de Vantro (Luth. Folkebib. 2 B., Pag. 107) saaledes, at han dermed skulde mene den Bodsferdige og Ansægtede. Jeg vil tillade mig at opslæse et Sted af Luther til Forklaring af dette Sted. Det findes i Erlang. Udg. 44 B., Pag. 167 og lyder saa: "Dette læres vel, thi Djævelen vil komme igjen med sine Sværmeriaander og Kjettere. Derimod maa I være rustede og vide, at hvad Gud taler og gjør, er vist. Som naar han siger: "Dine Synder ere dig forladte i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands", da feiler Naglernes Embede ikke. Derfor skal man udbrænde Pavens Ord om Feilenøglen baade af Bøgerne og Hjerterne; thi der er heller ikke Noget ved det. Og dersom du, Pave, har en saadan Nøgle, saa er du Djævelen og ikke en Sjælsørger; og hvis du saaledes styrer med denne Nøgle, saa er du Antikristen. Kristus ved ikke Noget om nogen Feilenøgle. Absolutionen er sandelig vis og evig fast, om end du ikke tror derpaa, ligesom ogsaa Solen sandelig skinner og lyser paa Himlen og er den rette Sol, om end du ikke ser den, eller kryber ind i en Kjelder, saa at du ikke kan se den, som da ikke er Solens Skyld, men din egen. Gud holder den alligevel for at være den rette Sol, som han har skabt Verden til Lys. Det er hans Sol, enten du nu sover, eller sidder i et mørkt Taarn, eller lukker Dørene til, saa du ikke ser dens Lys. Saaledes ved Gud heller ikke Noget om Pavens Feilenøgle; men Absolutionen er aldeles sikker. Tror du saa ikke Absolutionen, saa er det ikke dens Skyld, men din egen. Hvorfor annammer du den ikke? Dersom jeg uddeler Guld og Sølv, saa har du det, naar du modtager det; hvis ikke, saa at du foragter eller forsmæder min Gave, saa bliver alligevel Guldet og Sølvet i sit Væsen og i sin Værdighed. Saaledes feiler heller ikke Gud, men det er os, som feiler. Vi modtage ofte Absolutionen uden Tro; men den bliver

ikke derfor til Skam eller Jænting, som den er en Guds Gave."

Jeg vil ogsaa minde om et andet Sted, hvor Luther siger, at den Bantro engang i Helvede skal erfare, at hans Synder have været ham forladte, at der saaledes virkelig var en Syndsforladelse.

Er det nu ikke denne Lære, som af Pastor Østby aabenbart bespottes, naar han efter Beretningen om Konferentsens Naarstøbe Pag. 65 siger: "Man synes at forestille sig Gud i Absolutionen som en Mand, der slænger et Stykke Kjøb til en Hundehob, enten de ville modtage det eller ei!" Han tilføjer vistnok, at man ei skal kaste Perler for Svin. Dette er vist. Det er en jammerlig Præst, som vil absolvere og meddele Absolutionen isfæng, uden at kjende til de Folk, han absolverer. Men at sige, at den Præst, som samvittighedsfuldt hører Synderens Betjendelse og derpaa meddeler Absolutionen, om der end er Hytleri, idet han ikke kan se til Hjertet, at sige om ham, at han kaster Perler for Svin, er vist ikke det, som Kristus mener. Men om en Slynge af en Præst vilde gaa hen og absolvere en aabenbar Bespotter, skal han engang faa svare for, hvorledes han absolverer. Men Perler er dog alligevel Perler; og Gud har ogsaa sagt til en saadan Bespotter: "Kristus har gienløst ogsaa dig; Himlens Dør er oplukket for dig." Hvis ikke disse Udtryk af Pastor Østby er at bespotte Guds Ord og Embede, da ved jeg ikke, hvad der er det.

Weenaas forklarer Forligelsen med et Regnskabsopgjør, men nægter, at det betegner en Forandring i Menneftets Hjerter. Ordet "Katalassein" (2 Kor. 5, 19, 20) betyder dog egentlig en Forandring. Dets Grundbetydning paa Græsk er netop "forandre".

Fremdeles siger Weenaas: "Gud kan ikke gøres anparlig for Menneftenes Misbrug af Løsenøglen." Naar altsaa Præsten samvittighedsfuldt absolverer, men der er nogle Hyttere iblandt, saa skulde han have misbrugt Røglerne; han kan dog ikke se ind i Hjerterne. Nei, gaar han samvittighedsfuldt frem, er det ingen Misbrug. Men gaar han ikke samvittighedsfuldt

frem, saa skal han svare for Gud derfor.

Hvad Udtrykket "Betingelse" angaar, saa har det nok været brugt, men ikke saaledes som Prof. Weenaas sagde, at vore Dogmatikere skulde som 3die Stykke af Læren om Retfærdiggjørelsen opstille Troen som Betingelse.

Weenaas siger, at "Konferentsens" tilstedeværende Præster enstemmig have antaget den af ham leverede Fremstilling og Erklæring. Dette er sørgeligt. Thi derved have de ogsaa stadfæstet den Dom, at de, som lære en Verdens Retfærdiggjørelse, føre en falsk og sjælesfordærende Lære. Her er en stor Kløft, og den samme Kløft vil vise sig i Læren om Daaben og Nadveren, saa at det bliver blot et Ord, og den tilgivende Handling bliver taget bort.

Weenaas siger: "Gud absolverer kun den, som er i Kristus ved Troen". Hvorledes skal jeg da faa Troen og komme til Kristus? Ved Bindenøglen? Løsenøglen løser mig jo ikke, for jeg er i Kristus. Det er en deilig Løsenøgle; da kunde den heller synes at være oversflødig. Nei, den skal løse den Ugubelige, som er bunden i Synden, og den Kristne, forsaavidt som han daglig synder meget, og ikke forsaavidt som han er i Kristus. Det er Et og det Samme at tro Afløsningen og at tro paa Kristus. Jeg skulde ønske at se det Sted af Luther, hvor han gjør Forskjel mellem de to Ting. Her aabenbarer det sig, at der er en forskjellig Mand.

Hvad Skriftfortolkningen angaar, da vil man ikke antage Skriftens simple Ordlyd, men man tyr hen til denne og hin Fortolkning, uden at ville fremstille den som sin egen Fortolkning. Man har engang opgjort sin Mening, og nu vil man ikke lade sig røkke, og Skriften skal ikke faa Lov til at lære noget Andet. I Maaden at behandle den hellige Skrift paa er her en Grundforskel. Have vi et eneste klart Sted af Skriften, er dette nok for os.

Ogsaa i selve Evangeliets Lære er en Forskjel. Thi derved, at man nægter, at der i Kristus er skeet Syndsforladelse for hele Verden, kommer man

ogsaa til at negte, at denne Forladelses Skat virkelig altid er i Naademidlerne som et nærværende Gode, som den Troende annammer, men den Vantro forskyder. I Evangeliet have vi ikke blot et Ord om Syndsforladelse, men der handler Gud ogsaa forladende. Dette Punkt angaar Evangeliets Kjerne, og jeg forstaa ikke, hvorledes vore Modstandere kunne troste en anfægtet Sjæl og lede den til Troen.

Prof. Varjen: Saaledes som Sagen nu staar, vil jeg blot paapege nogle enkelte Ting. Jeg vil forsøge ikke at gjentage, hvad før er sagt. Jeg vil ogsaa reservere mig mod, at om jeg lader Meget passere, er det ikke, fordi jeg ikke har Noget at sige derimod; men der er nu ikke Tid til at imødegaa Alt.

Med Hensyn til Udtrykkene "objektiv og subjektiv Retfærdiggjørelse" vil jeg tilføje til det af Prof. Schmidt Udtalte, at jeg i Januarheftet 1872 af Brobsts Monatshefte har skrevet nogle Modsatser til Prof. Fritschels Satser, hvori han summerer op sine Bestyldninger mod os. Der har jeg udtrykkelig sagt, at Ordene "objektiv og subjektiv" have vi brugt i Mangel af noget Bedre, da vi dog maatte have Navne for disse Ting. Det var sagt, at Pastor Wittelsen først skulde have brugt disse Navne. Det kan gjerne være. Men hans Opsats (den, som var optagen i de tre Vidnesbyrd) var skrevet i 1866 og handlede om Evangeliet eller Absolutionen. Først i 1869 kom Sagen ind paa Retfærdiggjørelsens Gebet, da Prof. Hasselquist erklærede, at vi ved vor Lære om en almindelig Verdens Retfærdiggjørelse i Kristo fornegtede Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen. At Udtrykkene forresten godt kunne bruges, vil Enhver let indse, som kjender deres Betydning.

At Retfærdiggjørelsen er en Doms-handling af Gud, det have vi altid vidst, og den subjektive Retfærdiggjørelse i den Forstand, at vi dermed skulde negte, at Gud retfærdiggjør, overlader jeg heller til vore Modstandere, som sige, at Gud i ingen Forstand kan siges at forlade Synden, uden naar man tror. Jeg vil ogsaa have det erindret, at, da Striden begyndte at dreie

sig om Retfærdiggjørelsen, da have vi udtrykkelig erkjendt, at Ordet "retfærdiggjøre" bruges langt hyppigere og alleroftest i Skriften og det kirkelige Sprog i Forbindelse med Troen, eller om den Handling, at Gud dommer den Troende retfærdig.

Vi have henvist til Rom. 5, 18. 2 Kor. 5, 19 og mange andre Steder, som, hvad Mening og Indhold angaar, bekræfte vor Lære. Noget Benægtelse af Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen, skal det ikke lykkes vore Modstandere at paadutte os, om man anfører nok saa mange Citater derom for at give Sagen dette Skin. Denne Lære har været drevet paa det Jovrigste iblandt os, og Alt, hvad man anfører derfor, er kun Veris for, hvad man her bestrider. Thi, hvis Troen skal være en Gribehaand, maa det, som skal gribes, være der før Troen, altsaa maa Syndsforladelse være der før Troen; Gud maa have givet Syndsforladelse til Mennesket, for det tror.

Jeg vil anføre et Citat af Ph. D. Burs (Nachtig. 1763 Pag. 62 f): "Det kan slet ikke negtes, at Skriften paa mange Steder taler om Retfærdiggjørelsen som en almindelig Guds Naadesvelgjerning mod alle Mennesker, f. Ex. Rom. 5, 18: "Formedelsk Ens Retfærdighed skal Livsens Retfærdiggjørelse komme over alle Mennesker." Ligeledes 2 Kor. 5, 19: Gud forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregne dem deres Overtrædelser. Og et Sandhedens Vidne har allevegne at drive Evangeliets Gjerning saaledes, at han for alle Ting fremhæver Guds Naades Tilbud til alle Mennesker. Og enhver Sjæl, som skal komme til Troen, maa lægge Grunden i Erkjendelsen af denne almindelige Retfærdiggjørelse, som er kommen over alle Mennesker."

At vore Modstandere ved sin Lære omstøde Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen ville de vistnok benægte; men det følger dog med Nødvendighed deraf. Man paastaar, at i Kristi Forsoning ligger ikke, at Gud i ham forlader alle Mennesker Synden, men kun, at Gud er villig dertil. Hvad skal da Mennesket tro? Naturligvis kun det, som er der, altsaa, at Gud er villig til at

forlade Synden. Naar Mennesket altsaa tror dette, saa forlader Gud. Men dette sker endnu kun paa Guds Side, og her staa vi atter i samme Vanskelighed som før: Mennesket kan enten modtage Forladelsen i Troen, eller forkaste den i Vantro. Forkaster han den, saa har han den naturligvis ikke. Ja, han kan vedblive at have denne Tro paa Guds Villighed til at forlade uden at have Forladelsen selv. Vi se, hvilke Absurditeter man kommer ind paa paa den Maade. Men sæt nu, at Mennesket tror, at Gud virkelig forlader, — hvad bliver nu efter denne Være Grunden til, at Gud forlader ham Synden? Det bliver først, at Gud er villig, dernæst, at Mennesket tror, altsaa 2 Grunde, en i Kristi Forsoning, og en i Menneskets Tro. At Troen derved bliver en Gjerning, en fortjenstlig Narfag, er allerede før paa vist.

Weenaas brugte det Udtryk, at Guds **Retfærdighed** kræver, at Mennesket tror. Altsaa er Guds Retfærdighed ikke steet fuldkommen Fyldest, men kræver endnu Noget paa Menneskets Side. Jeg ved, at det er nødvendigt, at Mennesket tror; men dette ligger i Sagens Natur, at Mennesket maa have den gripende Tro for at antagme Forladelsen og komme i personlig Besiddelse deraf. Saaledes hedder det ogsaa: "Uden Hellighed skal Ingen se Gud." Men jeg siger ikke, at Guds Retfærdighed og Hellighed kræver Mere end Kristi Offer.

Forresten er det meget vanskeligt at vide, hvad vore Modstandere mene med Ord og Udtryk. Naar det f. Ex. hedder: "Absolutionen kræver Tro", da udlegges dette saaledes: Altsaa er der ingen Absolution, uden Troen kommer til, — som om Troen hørte med til Absolutionen. Naar jeg siger: "En hmgig Mave kræver Mad", saa skulde altsaa Meningen være: Derfor der ingen Mad er, saa er der ingen sulten Mave. Det vilde være en deilig Trøst for den Hungrige.

Men en endnu værre Fordreielse er den Fortolkning, som blev leveret over de af Luther citerede Ord i Luth. Folkeb. 2 B., Pag. 107. Der blev de Ord: "Den, som ikke tror", fortolkede

om den Ansægtede, og man anførte som et Bevis det Sted: "Jeg tror, Herre hjælp min Vantro!" Der kan vist være Tro og Vantro paa engang hos et Menneske, baade Kjød og Aand, og Kjødets vil drive Troen ud, dersom det ikke undertrykkes. Men skulde man derfor kunne forklare dette Sted om en Saadan, da skal jeg paatage mig at forklare ethvert Sted stik imod den Mening, som ligesvem og ensfoldig ligger deri. Jeg maa tænke paa Talleysands Ord, "at Talen er givet Menneskene for at skjule deres Tanter." Disse Fordreielser minde mig ogsaa om saadanne Fortolkninger, som vi før have hørt ved kirkelige Forhandlinger, nemlig, at naar der i Skriften staa "eie", saa menes dermed "leie" osv. Her siger jo Luther: "Han har ikke villet tro det." Er det den Ansægtede? Og saa henviser Luther til Rom. 3, 3: "For vor Vantros Skyld skal Gud ikke feile", hvor der vel heller ikke er Tale om den Ansægtede.

Vi har havt Bevis nok for, at det ikke klytter at komme med nogen Ord; thi man faar dem alle bortforklarede og til at betyde netop det, man vil have. Saaledes skal i det af Konfordinieb. Pag. 63 anførte Sted "forlade Synden" være det Samme som "erhverve Syndsforladelse".

Valdeland anførte et Sted af Luthers Forklaring til Galaterbrevet (Pag. 513). Men man svarer, at Lutzer jo var en Troende, og derfor skal Stedet kun handle om de Troende.

Naar Tob. Larsen anførte et Sted af Konfordiniebogen, om at "Syndsforladelse i Forjættelsen er skjæntet" (Pag. 90), saa skulde det kun betyde, at Syndsforladelse var nedlagt deri som en Gave."

Angaaende Rom. 5, 18 sagde Prof. Weenaas, at ligesom Faldet ved Adam drager Alle til Helvede, derjom ikke Omvendelse og Tro kom til, saaledes maatte Opreisningen ved Kristum efter vor Forklaring drage Alle til Himlen. Men hvorfor tilføiede han ikke ogsaa her den tilsvarende Indst. ankning: derjom ikke Vantroen kom imellem?

Udtrykket "i Kristo" er ogsaa bleven benyttet paa en forvirrende Maade. Forsaavidt Gud saa Verden i Kristo,

forlod han den dens Synd. Men i en anden Betydning bruges dette Udtryk, naar det hedder: "Derfor Nogen er i Kristo, da er han en ny Skabning". Nu rører man disse to Betydninger sammen, og Weenaas spørger: "Kan Gud se Verden i Kristo, uden den tror?" Jeg svarer: Saa han ikke Verden i Kristo, da han straffede ham for Verdens Synd?

Man siger: "Det gaar ikke an at forfølge Konsekventerne; man kan derved komme ind i Vildfarelser." Nei, derved kommer man ikke ind i Vildfarelser, men i Sandheden, naar man følger de rette Konsekventer. Al Lære er i Skriften indeholdt paa en af to Maader: enten staar den der med ligefremme Ord, eller den udbrages deraf ved en rigtig Følgeslutning. Man vil maaske kalde dette Rationalisme. Men Kristus siger til Sadducæerne, at de kjende hverken Skrifterne eller Guds Kraft, fordi de ikke af de Ord til Moses: "Jeg er Abrahams og Isaks og Jakobs Gud", kunde forstaa, at der var en Dødes Opstandelse. Dette stod dog ikke med udtrykkelige Ord der; men Kristus forlangte, at de af de anførte Ord skulde slutte det. Altsaa ere vi ikke alene berettigede, men ogsaa forpligtede til ved rigtige Følgeslutninger at udbringe Læren af Skriften.

Dette vil jeg ogsaa anvende paa Udtrykket "Verdens Retfærdiggjørelse". Naar man siger, at dette Udtryk ikke er bibelsk, saa svarer jeg, at selv om det Sted Rom. 5, 18, som vi anføre til Bevis, var borte, ellervar urigtig forstaaet af os, saa staar dog vor Lære efter rigtige Følgeslutninger paa saa mange Steder, at den derved er fuldkommen bevist som rigtig.

Man har sagt om Absolutionen, at skrobelige Mennesker bruge Nøglerne mod Guds Anordning, naar de absolvere Bantroer. Men har da Gud paalagt de Mennesker, som han gjør til sine Sendebud, at gjøre en Ting, som er dem umulig? Efter Modpartens Paastand skulle de kun absolvere, hvor Troen er, og de kunne dog aldrig vide vist, hvor Troen er. Man har rigtig nok sagt, at de ogsaa kunne tage Feil i Brugen af Bindenøglen. Det er sandt, de kunne tage Feil. Men der behøve

de dog ikke at gjøre det. Hvad Bindenøglen angaar, har Gud sagt, at den kun skal bruges paa den aabenbar Ubodfærdige og Ugudelige. Naar vi staa ligeoverfor den frække Fornegter, da skulle vi bruge Bindenøglen, og da behøve vi ikke at tage Feil. Om der paa Mose Stol sidder ugudelige Lærere, som bruge den paa en anden Maade, ere de dog ikke nødt dertil og saa svare derfor. Men skulde Gud paalægge os kun at løse de Bodfærdige og Troende, da kunde vi aldrig være visse paa, at vi brugte Løsenøglen ret. Om vi tro det Bedste om dem, vi afløse, (og det ere vi efter det 8de Bud forpligtede til), saa kunne vi dog aldrig vide det bestemt, at de ere Bodfærdige og Troende.

Pastor H. G. Stub, Pastor A. Vinnor og N. Svege meldte sin Afreise.

Pastor B. Gjeldager: Mødet er allerede saa langt henfrejdet, og idet jeg nu tager Ordet, er det vel sidste Gang jeg har det i denne Sag.

Paa dette Møde har der været 2 Gjenstande for Behandling, den ene en gjensidig Belærelse og Døftelse, og det er mig en Glæde at komme til saadanne Møder; thi jeg stammer mig ikke ved at lade mig belære. Men der har ogsaa været gjensidige Bestyldninger. Det har været paaastaet, at Prof. Weenaas var den Første, som bestyldte den anden Part for falsk og sjælefordærende Lære. Protokollen vil udvise, at Valdsland var den Første, som gjorde dette. Naar den sidste Taler kommer med saadanne Bestyldninger som denne, at man fortærede et Sted saa eller saa, fordi man vilde have det saa, da var det en Bestyldning, som intet Svar fortjente.

Pastor Muus kom med en Bestyldning for, at jeg skulde have lagt Noget til i et oplæst Citat; den er hverken bevist eller tilbageskaldt.

Pastor Stub har sagt, at vi have erklæret Udtryk, som bevistlig ere Skriftens Ord, for grundstyrende Vildfarelser. Men hvor staar det i Guds Ord, at Verden er retfærdiggjort? Man har paaberaabt sig Rom. 5, 18. 2 Kor. 5, 19. Der staar det ikke. Man oplæser igjen og igjen

Stykker af Møhrborg og Andre for at bevise det, og viser dermed, at der i Skriften ikke er noget Bevis.

Naar man atter og atter bestylder os for, at vi nægte, at Syndsforlæbelsens Skat er i Kristo erhvervet for alle Mennesker, da maa jeg atter paa det Bestemteste erklære denne Bestyldning uberettiget. Den samme Bestyldning gjordes af den sidste Taler, naar han sagde, at Konferentsen nægter, at Gud i nogen Forstand forlader Menneskene deres Synder i Kristi Forsoning, og jeg tilbageviser ogsaa dette. Past. Stub spørger, hvorledes vi skal kunne troste en arm Synder, naar vi sige til ham: Derjom Du tror, er Du benaadet. "Venaadet" er forklaret af Prof. Weenaas med: "Overslyttet fra Syndestanden i Naadestanden." Denne samme Bestyldning, at vi ikke kunne troste de Ansægtede, har jeg hørt tidligere udtalt med andre Ord. "Hvorledes skal det gaa, naar vi ikke kunne troste os ved Guds Naade uden Troen, da det er dette, jeg ikke kan være vis paa", — og da siger jeg til Alle: Lad ikke Nogen, hverken Præst eller Profet indbilde Dig, at Du kan troste Dig ved Guds Naade, uden at tro paa Jesum Kristum. Det Modsatte er Kjøbets Evangelium. Hvem er det, som er en arm, bedrøvet og ansægtet Synder? Det er ikke den, som angstelig spørger: Hvad skal jeg æde, og hvormed skal jeg klæde mig? men den, for hvem det er blevet et Hjertespørgsmaal: "Hvad skal jeg gøre for at blive salig?" Denne skal vi, som Prof. Weenaas siger, henvise til ham, der blev ophøiet ligesom Slangen i Orkenen. Men om han nu siger: "Jeg kan ikke tro", skal man da sige til ham: "Bryd Dig aldrig om det, Du, bryd Dig aldrig det Mindste om Troen, det er kun Methodister og enkelte Konferentspræster, som taler derom, men jeg hører nu til et andet Samfund!" Tror man at kunne troste en Ansægtet paa denne Naade? Guds Ord siger dog: "Hvo, som ikke tror, skal fordømmes", og den, som forbigaar Troen her, bliver staaende som en Vægner. Men nu siger han: "Jeg kan ikke tro." Skal jeg da forbigaa Troen? Nei, jeg skal sige: "Der er ikke Salighed i nogen Anden

end i Kristo Jesu. Han, som har begyndt en god Gjerning i Dig, skal fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag." Jeg skal vise ham, at det er Logn, at han ikke kan tro; thi det er ikke ved sin egen Kraft, at han skal tro; thi Jesus sidder ved Faderens høire Haand og beder for ham og sender sin Helligaand, som i og med Ordet virker Troen i ham. Kristus som Naadens Konge er ligesaa vel et Evangelium som det, at Jesus har lidt og er død for os. Liigeoverfor den Ansægtede skal jeg ikke gaa Troen forbi, men vise ham, hvad Troen er. Troen er der virkelig hos den Ansægtede, men han er sig den ikke bevidst. Jeg trøster ham altsaa ikke ved at gaa Troen forbi, men ved at vise ham, hvad Troen er, og derfor kan jeg virkelig troste ham og sige: "Vær frimodig, Dine Synder ere Dig forladte"; thi han hører ikke til "de trodsigste Fornægttere og bitterste Spottere"; han tror virkelig, idet han længes efter Frelse, om han end selv ikke ved, at han tror; thi netop hans Længsel efter Kristum viser, at han tror.

Dette er det, man erklærer for en grundstyrtende, sjælefordærende Bilsfarelse. Det er sagt, at naar vi fremhæve Troen, saa kommer man til at bygge mere paa Troen end paa Kristum. Man forstaaer ikke her, hvad man siger. Troen er en bodfærdig Sjæls Tilflugt til Guds Naade i Jesu Kristi Fortjeneste, som er Troens Gjenstand. Der, hvor den ophører at bygge paa Kristum og tager sin Tilflugt til noget Andet, der ophører den at være Tro. Naar man bestylder os for at fremhæve Troen formeget, da bære vi denne Bestyldning med Glæde. Jeg ved En, som ikke var bange for at fremhæve Troen formeget, — han som sagde til den blodstottige Kvinde: "Vær frimodig, Din Tro har frelst Dig." Naar man har bestyldt os for, at vi i vor Marsberetning lære, at Evangeliet snart er et Absolutions-Ord, snart ikke, snart har et Indhold, snart ikke, erklærer jeg disse Bestyldninger for usande. Jeg vil bede Vedkommende bevise, at vi have sagt Saadant. Der, som man kan vise mig, at dette staaer der, vil jeg være den Første til at tilbagekalde det og paatage mig at over-

bevise de Andre af vort Samfund, og de skal tilbageskalde, men det staar der ikke. — Past. Røen siger, at det, som Striden dreier sig om, er, hvorvidt Gaven gives, før den modtages eller efter, og lægger til, at jeg ikke kan gribe Noget, som ikke er mit; men der kan jeg ogsaa sige, at det er ikke mit, førend jeg modtager det. Ligeoverfor Gud er det ligesaa urigtigt at sige, at det gives, førend det modtages, som at sige, at det modtages, førend det gives. Man kan ikke her sætte noget Tidsrum imellem. Det falder sammen i et Dieblis. Man har anført et Exempel: "Hvorledes vilde det gaa Hr. Peters, dersom han sulten kom ind paa et Hotel, og han skulde gribe Noget, som ikke først blev givet ham?" Men mener man da, om Hr. Peters kom ind paa et velordnet Hotel og spurgte: "Hvad er Klokken?" at man uden videre vilde give ham Mad?

Naar der er talt om vor Marsberetnings Lære om Absolutionen, beklager jeg, at Tiden er saa kort til nærmere at gaa ind paa dette Spørgsmaals Behandling; thi i Læren om Absolutionen tror jeg, at Forstjellen ligger. Man siger, at vi lære, at Nøglen er en Feilenøgle. Det skal man lade være at bevise os. Vi sige: "Nøglen feiler ikke". Der er to Nøgler, en til at løse og en til at binde, og der er ogsaa to Døre. Luther holder i sit Skrift om Nøglemagten fast paa, at der er en Løsenøgle for den Bødsfærdige og en Bindenøgle for den Ubødsfærdige. Jeg sætter, at jeg har en Nøgle, lad den være af det ædleste Metal, denne Nøgle er før en vis Dør; men gaar jeg hen til en anden Dør, er det ikke Nøglen, som feiler, om den ikke lukker op, nei, men jeg feiler, thi jeg bruger den ikke ret. Hvis Nøglen løste der, hvor der skulde bindes, da gjorde den feil og blev en Feilenøgle; saaledes tror jeg, at Modstanderne lære en Feilenøgle og ikke vi. Da den sidste Taler anskede over, at man sammenholdt saameget Guds Absolution og Troen, skal jeg læse et Sted af Luther. Naar Luther taler om Evangeliets Indhold, siger han ikke, at det er at staa ligeoverfor den frækste Fornægtelse og bitterste Spotter og sige til ham: "Vær frimo-

dig, Dine Synder ere Dig forladte."

Luther siger: "Thi det er Summen af Evangeliet: Hvo, som tror paa Kristum, ham skulde alle hans Synder være forladte. Saadant er ogsaa netop Evangeliet og Absolutionen." (Pr. om Skriftemaal og Absolutionen Pag. 567). "Hertil udfordres da Troen, men saaledes burde de have lært. Se, Ordet, som jeg siger Dig i Guds Sted, det maa Du gribe med en ret Tro; har Du ikke Troen, saa lad Dit Skriftemaal fare. Dog ikke saa at forstaa, at Du ikke skulde gaa derhen, fordi Din Tro endnu er for svag; der faar Du jo netop Trost og Styrke" (ibid.). Luther fremhæver saaledes ved Absolutionen Guds Ord og Troen.

"De to Ting maa være tilsammen, Ordet og Troen; de maa endelig ikke blive adskilte fra hinanden." (Ep. 1ste Sønd. est. P.)

Naar vi tale om Troen, mener jeg ikke en stærk Tro. Vi ved, at Gud antager ogsaa en svag Tro, naar den itkun er sand og oprigtig. Man siger, at vi gjøre Troen til en Gjerning. Jeg vil ikke nægte, at Troen er en Gjerning. Pontoppidan siger, at den er en bødserdig Sjæls Tilflugt til Guds Naade i Kristi Fortjeneste, men det have vi fremholdt skarpt at den ikke er en Menneskets Gjerning, men en Guds Gjerning i Mennesket, ikke noget Fortjenstfuldt, men Noget, som er nødvendigt forat kunne modtage den i Kristo forhvervede Frelse. Vi har i Absolutionen skjelnnet mellem Ordet, som er Nøglen, og Brugen deraf, som er den kirkelige Handling og dennes Virkning. Man har sagt, at Absolutionen ikke er en Nøgle til at oplukke Hjerterne men Himmelen, og at den derfor kaldes Himmeriges Nøgles Nøgle. For det første staar der nu ikke "Himmelen" Nøgle, og for det Andet er der Tale om en Gjerning, som Petrus skulde gjøre her paa Jorden. Himmeriges Nøgle er Guds Nøgle her paa Jorden. Naar man nu siger, at Himmelen skal oplukkes ved Petri Gjerning her paa Jorden, da synes det mig, at de, som beskylde os forat forringe Kristi Fortjeningsgjerning selv gjøre sig skyldige heri; thi Jesus har engang for alle

aabnet os Himmelen og Afgang til Faderen, og at saa Synderen til at gaa ind der, er Løsenøglens Gjerning; Løsenøglens Gjerning er at løse Hjertet paa Jorden, saa det bliver virkelig frit og Bindenøglens Gjerning at binde Samvittighederne paa Jorden. Forresten er denue Paaastand, at Løsenøglens skal oplukke Himmelen, saa fremmed for mig, at jeg ikke skal udtale mig videre om, enten den er berettiget eller ikke. Man har endvidere befyldt os for, at vi ikke skulle lære, at Evangeliet indeholder og bringer Syndsforladelse. Dette tror jeg vore tidligere Udtalelser allerede tilstrækkeligt har tilbagevist.

Der er her gjort opmærksom paa, at Ordet "meddele" er brugt sjelden og kun af Enkelte, og Andre sige, at man har fravalgt det. I den norske Synodes Satser af 1861 staar der, at Absolutionen er en kraftig Meddelelse af Syndernes Forladelse, og en Meddelelse ogsaa til dem, som ikke tro. Ordet "Meddelelse" staar der altsaa, men kan der være Tale om "Meddelelse" uden at "meddele"? Holder man altsaa fast paa Ordet "Meddelelse," maa man ogsaa kunne bruge Ordet "meddele," og dette Ord "Meddelelse" er aldrig tilbagetalt.

Past. Rasmussen: Ved Slutningen af Decorah-Konferentsen ifjor, dukkede vist det Haab op i Fleres Hjertes, at Læredifferenten ikke skulde være saa stor, som det fra først af syntes; at det at vi ikke vare vant til hverandres Udsagnsmaade, maatte ogsaa bidrog Sit til, at vi ikke forstod hinanden, og at vi derfor, naar vi kom oftere sammen og fik Anledning til at forhandle nærmere med hverandre, vi da ogsaa kunde komme til bedre Forstaaelse. Nu ere vi ved Slutningen af dette Møde; men naaget vi nu i flere Dage have forhandlet med hverandre, saa synes det at være Manges Erkjendelse, er ogsaa min, at Differenten ikke er liden, men stor, og dreier sig ikke om ringe og ubetydelige Ting, men om saare vigtige Lærespørgsmaal. Der har vel været nyt af Enkelte, at Forfæstelsen i Læren om Forsoningen og Retfærdiggjørelsen ikke er saa synderlig stor, men at der-

imod den egentlige Different er i Læren om Evangeliet og Absolutionen. Prof. Weenaas har sagt, at Striden dreier sig især om Læren om Retfærdiggjørelsen. For mig staar det klart, at her er Forskel imellem os i alle disse tre Stykker, baade i Læren om Forsoningen, om Retfærdiggjørelsen og om Absolutionen.

Vi lære, at Kristus har gjenløst alle Mennesker, er død for alle og er opstanden alle til Gode. Jeg skal ikke følge Prof. Weenaas's Exempel, ved, ligesom han har leveret Snefe af Citater af Skrift og Symboler til Bevis for Retfærdiggjørelsen af Troen, for derved at give det Skin af, at vi skulde fornægte denne Lære, nu ogsaa at anføre ligesaa mange Citater til Bevis for den Lære, at alle Mennesker ere gjenløste. Vore Modstandere ere enige med os i at sige dette, at alle Mennesker ere gjenløste, at Kristus er død for alle, er opstanden fra de Døde. Men gaa vi ind paa Forløsningens Begreb, paa Kristi Døds og Opstandelses Kraft og Frugt, saa viser Uenigheden sig. Vi sige, at som ethvert Menneske har Lov eller Ret til at sige: "Kristus har igenløst mig arme fortabte og fordomte Menneske," saa har og Enhver Lov eller Ret at sige: "som har friet mig fra Synd, fra Død og fra Satans Rige." Hvad vil nu dette sige? I Bontoppidans "Sandhed til Gudsfægtighed" svares der paa Sp. 488: Hvorledes har Kristus igenløst os fra Synd? Saaledes at Syndens Skyld og Straf borttages, og som Skriftbevis herfor anføres Col. 1, 14. I Kristo have vi Forløsning formedelst hans Blod, som er Syndernes Forladelse. Her sættes det som Frugt ikke af vor Tro, men af Kristi Forløsning, at Syndens Skyld og Straf er borttaget; men kan dette være Tilfældet uden at nogen Syndsforladelse er skeet? Og siges ikke her, at den Forløsning, vi har formedelst Kristi Blod, bestaar i Syndernes Forladelse? Med Hensyn til Kristi Døds Frugt hedder det hos Bontoppidan, Sp. 456: "Harde saadan Kristi Død stor Kraft til at befordre vort Liv og Salighed?" Svar: Ja, allerstærke Kraft; thi dermed var Døden som Syndens Sold betalt af

vor Midler, og vi ved ham løsgivne." Her siges det at være en Frugt, ikke af vor Tro, men af Kristi Død, at Syndens Sold, Syndens velfortjente Løn, er betalt af Kristus vor Midler, og at vi derved allerede ere løsgivne. Kan vi nu være blevne løsgivne, uden at Synden er forladt? Vil man maaske sige her, som er bleven jagt om lignende Steder, at ved "vi" menes de Troende, saa viser Pontoppidan med det Skriftbevis, han føjer til dette Svar, at han ikke mener de Troende; thi Skriftbeviset er Rom. 5, 10: Vi bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død, der vi vare Fiender. Naar det videre Sp. 462 heder: "Hvad Nytte have vi af Kristi Opstandelse?" svares der: "Allerførste Nytte. 1) Til vor Troes Stadfæstelse om en fuldkommen Betaling for vore Synder, da vor Midler er sluppen af Dødens Fængsel," og som Skriftbevis herfor anføres Rom. 4, 25: "Han er hengiven for vore Synder og opreist for vor Retfærdiggjørelse." Er nu en fuldkommen Betaling skeet for vore Synder, maa ikke da og Synden være forladt? Naar nu vor Børnelærdom viser os dette at være Frugter af Kristi Død og Opstandelse, hvorledes kan man da, som Prof. Weenaas, sige, at det er galt af os at lægge Syndsforladdens Begreb ind i Forløsningen?

Naar vi stille os frem foran Kristi Kors, betænke hans tunge Lidelses Gang herneden, hans haarde Kamp i Gethsemane, se op til ham saaledes som han hænger paa Korset som en Forbandelse, slagen af Gud, høre hans Raab: Min Gud, min Gud, hvi haver du forladt mig? hans Ord: det er fuldbragt! men se ham saa virkelig dø og blive begravet, og vi saa spørge: ere vi nu ogsaa virkelig frelste, har Gud nu antaget dette Offer som tilstrækkeligt til vore Synders Borttagelse, er Gud nu virkelig forsonet med os, se, saa giver Gud os Svar derpaa i Kristi Opreisning fra de Døde. Dermed erklærer han: ja, jeg er forsonet, jeg har ladet min Brede fare, mit Krav er gjort fyldest. Ja i Kristi Opstandelse har Gud faktisk absoolveret den hele Verden aldeles ren, fri og retfærdig i Kristo, saaledes som vi hørte af

det herlige Sted af Luthers Forklaring over Galaterbrevet, som igaar her blev oplæst. Jaar jeg mine Dine opladte herfor, kommer jeg til Erkjendelse af vor Forsonings Fuldkommenhed, staar dette klart for mig, at Gud virkelig ved at opreise Kristum fra de Døde har absoolveret Verden i Kristo, saa bliver ikke længer Luthers skriftmæssige Lære om Nøglerne dunkel for mig, da behøver jeg ikke, naar jeg absoolverer dem, jeg steder til Alters, at pine og plage mig med de angstende Tanker: hvad mon jeg nu har gjort, hvad, om en Uværdig skulde have tilhykket sig Absolutionen, og hvad har jeg da gjort mig skyldig i? Nei, da ved jeg, og da kan jeg sige: jeg har absoolveret eder Alle, og Gud har absoolveret og afløst Eder ved mig; jeg ved, at dette ikke er nogen Løgn, selv om og Ubodfærdige have tilhykket sig Absolutionen. Naar der siges, at Løsenøglen ikke er nogen Feilenøgle, da mene vi dermed ikke det samme som vore Modstandere. De sige, at den ingen Feilenøgle er i den Forstand, at hvor den træffer Uværdige, der løser den ikke, men binder, bliver fra Løsenøgel til Bindenøgel; vi derimod siger, Løsenøglen er altid Løsenøgel, den løser altid, lukker altid op, hvad enten den træffer Bodfærdige eller Ubodfærdige; men hvor Nogle ikke vil lade sig løse, ved Ubodfærdighed og Vantro støder Absolutionens Gave fra sig, der er et saadant Menneſke ved denne sin Vantro bunden, og det skal siges ham. Naar det heder: "Hvo, som tror og bliver døbt, skal blive salig," saa er jo dette et Løseord, hvo, som tror det, bliver løst; men om Nogen ikke vil tro dette, saa bliver ikke dette Løseord et Bindeord, da kommer et andet Ord, som binder, det "hvo som ikke tror skal fordømmes." Vi lære ingen Syndsforladdelse til Dem. Det har bedrøvet mig ikke alene at have hørt denne Bestyldning fremsført mod os her ved dette Møde, men at et af Konferentsens Medlemmer, Prof. Weenaas, i en Opsats i Prof. Johnsons "Luth. Kirket," ikke alene bestylder os herfor, men endog lægger os denne falske Lære i Munden. Han siger nemlig: "Uenigheden i dette vigtige Lærepunkt skriver sig, som bekendt,

fra den norſke Synodes Satz om Abſolutionen, opſtillet paa Jefferſon-Konferentsmødet og ſaalydende: "Syndernes Forladelse gives, ſtjentes og meddeles til alle dem, ſom høre Evangeliet, hvadenten de tro eller ikke, men de Bantvøende til Fordømmelse." Jeg har ſeet forſkjellige Udgaver af denne Satz, men denne af Prof. Weenaas er den allernyeſte, den har jeg ikke ſeet før; jeg ſtjønner ikke, hvorledes man kan tillade ſig Sligt. Jeg maa paa det beſtemteſte fralægge os en ſaadan Lære. Det forekommer mig, at Modſtånderne ſnarere ſelv lære en Syndsforladelse eller Abſolution til Dom, idet de lære, at Loſenøglen, naar den ikke træffer de rette Hjerter, bliver til en Bindenøgle.

Naar vi lære, ſom før antydet, om Kristi Døds og Opſtandelses Kraft og Frugt, ſaa ſpørger man: hvad behøves der da mere for at bringe Menneſkene ind i Himmelen, naar de ſaaledes allerede ere frelſte, ſaa ſige vi, der behøves dertil nu ſlet intet andet end at Troens Lydighed, ſom Apſtolen ſiger, bliver oprettet iblandt Menneſkerne, at Menneſkene alſaa bringes til ved Troen at modtage, hvad Kristus har forhvervet dem. Men ſkal dette ſke, ſaa maa Evangeliet prædikes, og naar Evangeliet prædikes, da er det intet Andet end dette glade Budſkab: Glæder eder I arme fortabte Syndere, Kristus har gjort Fyldeſt for eders Synder, udflettet eders Overtrædelſer, friet eder baade fra Synd, Død og Satans Rige og forſonet Gud med eder. Og dette Evangelium er altid det ſamme, for hvem det forkyndes, til hvem det kommer. Dette er det jo og Paſtor Koren har lært i det Sted, Paſtor Gjeldaker har brugt til deraf at ſaa den Beſtyldning imod os, at vi lære, vi ſkal ligeoverfor den frækkeſte Spotter ſige: vær frimodig, dine Synder ere dig forladte. Nei, det lære vi ikke. Hvor Nogle ligeoverfor Evangeliets ſalige Budſkab aabenbare ſig ſom Naadens Foragtere og Spottere, da ſige vi ikke til dem: Vær frimodig, dine Synder ere dig forladte! men vi ſige: Efterdi I foragter ſaa ſtor Naade og Salighed, ſaa ſkal Helvedes Ild blive Eders Løn. Naar vi have ſagt, at vi ſom Kristi og

hans Kirkes Tjenere ſkal prædike Evangelium, have vi da dermed lært, at intet andet end Evangelium ſkal prædikes? Vi ſige, naar Evangelium prædikes, ſaa ſkal det være Evang., men vi ſige ogſaa, at Løven ſkal prædikes. Naar Menneſkene befinde ſig i ſin kjødelige Trygghed og Sikkerhed, ſaa bryde de ſig intet om Evangeliet og dets Gøder; det er, ſom Kristus ſiger, de Karſke have ikke Løgen behov, men de, ſom have Ondt. For at de nu maa komme til Erkjendelse af deres Synds Sygdom og deres fortabte Tilſtand, ſkal Guds hellige Lov prædikes. Og ligeſom Evangeliet, naar det prædikes, ſkal prædikes i al dets Sødhed og Liſlighed, ſaaledes ſkal ogſaa Løven prædikes i al dens Strænghed og Alvor og ikke paa ſariſæiſt og methodiſtiſt Viſ. Ved nu at prædike Lov og Evangelium rettelig, derved oprettes Troens Lydighed, derved omvendes Menneſkene til Gud. Vore Modſtandere have ofte talt om Omvendelſens Nødvendighed og leveret mange Skriftbevis derved for paa en ſaadan Maade, ſom om vi ſkulde nægte Omvendelſens Nødvendighed til Salighed. O nei, den er tjende vi ogſaa, den drive vi ogſaa paa, men vi lære ikke dens Nødvendighed for derved at bevæge Guds Hjerter til at blive forſonet med os, det er Gud blevet i Kristo.

Naar jeg nu ogſaa lader Tanken dvæle ved Forhandlingerne her, ſaa er det ikke blot den nu paaagebde Lærediffærents, ſom træder frem for mit Die, men ogſaa den Maade, hvorpaa Forhandlingerne ere førte. Jeg er meget bedrøvet over Modſtandernes Udſaar i den Henſeende. Naar de have anført Skriftſprog og Steder af Symbolerne for at beviſe Læren om Netſærdiggjørelſen af Troen, ſaa have vi aldrig dreiet eller vendt derpaa, vi have antaget dem og ſagt ja dertil; men hvorledes have de ikke ſøgt at bortforklare og forvanſke dels Steder af Skriften, dels af Fædrene, ſom vi have anført til Bevis for vor Lære. Jeg ſkal minde om, hvorledes det gik med Citaterne af Mohrborg, med det herlige Sted i Luthers Forkl. over Gal. Side 270, med Stedet om Nøglerne i Luthers Forkl. Side 107, med Citaterne af Moſenius,

jom bleve gjorte ugyldige ved at anføre en Anmærkning af ham, som, selv efter Pastor Eggens Udsagn er rettet imod den Bildfarelse, at Verden engang for alle er saaledes retfærdiggjort, at Troens Retfærdighed oversloddiggjøres og alle Mennesker vorde saalige. Ved at gaa frem paa saadan Maade, da bliver en Tilnærmelse til hinanden umuliggjort. Past. Gjelbater lod en Anke falde i denne Retning, men gjorde sig selv strax skyldig i samme Synd ved at anføre Past. Korens Vidnesbyrd paa den for antydede Maade.

Naar Gjelbater i sin Replik til Pastor Stub taler om Maaden at trøste en bødferdig Synder paa, og saa siger: Vi sige ikke dette: "Bryd dig slet ikke om Troen, den er ikke nødvendig osv., det er bare nogle Konferentspræster og Methodistpræster, som kræver dette," saa maa jeg spørge, hvem iblandt os har talt paa saadan Maade? Vi sige virkelig ikke: "Bryd dig ikke om Troen". Men vi trøste heller ikke en bødferdig Synder ved bare at raabe: "Tro, tro"! Vi søge at trøste saadanne Sjæle med at foreholde dem Evangeliet, at Kristus allerede har udslettet deres Synder, og sige saa: "Kjære, antag nu dette, tilegn dig dette, tro det tun!" Men vi vilde fordømme den Lære, at En skulde sige: "Bryd dig ikke om Troen!" som falsk og sjælesfordærende.

Past. Stub: Jeg vil fremlægge nogle Vidnesbyrd af et lille Skrift, meget udbredt i Norge, kaldes "Jesus, Synderes jande Ven."

Side 28: "Ligeledes: Dersom Kristus ansees i Guds Dom som den, der selv er bleven skyldig i alle vore Synder, som vi have gjort, saa ere vi jo afsløberede, friskjendte og løsgjivne fra alle Synder, det kommer alene an paa, at vi antage os det ved Troen."

29: "2 Cor. 5, 21. Saadant er ikke steet for Skjemt, men det er ret for Alvor saaledes tilgangen, at Guds Søn i Sandhed har baaret paa sin Hals alle Menneskers Synd og Skam, ikke anderledes, end om han selv havde begaaet dem. Vi ere frelst og løsgjivne fra Synden, han blev behestet og besværet med vore Synder, da de i

Guds Dom bleve ham tilregnede. Gud har vendt sine Dine og al Straffen fra os til ham og blot aleneste seet paa ham."

"Dette er jo Guds kjære Sandhed, men vi vil desværre ikke lade os overtale til at tro det, omendstjont al Verdens Prædikanter kom tilsammen og med Engletunger talede herom, saa vil vi dog alligevel endelig fornedelst Vantro selv have vore Synder, og vor kjære Syndedrager Jesus Kristus skal ikke have dem paa sig, og Propheten i det foransførte Sprog, Esa. 53, 6., bliver anset for en Løgner. Men hvo, som af Hjertet tror dette, nemlig at Guds Lam haver rent taget al Synd fra ham og lagt den paa sig selv, for saadan En er det sandelig en mægtig Trøst, saa at han maa hjertelig le og springe af Glæde derover. Saa er nu dette vor Hovedgrund og Trøst, at vi ved, hvor vore Synder ere henlagte; thi Loven lægger dem paa vor Samvittighed og kaster os dem i Barmen; men Gud tager dem fra os, og lægger dem paa det lille Lams Skuldre. Thi dersom Synden ligger paa mig og paa Verden, saa ere vi forlorne, eftersom Synden er for stærk og for mægtig; derfor siger Gud: Jeg ved at dine Synder ere dig for svære og tunge at bære, derfor se, jeg vil borttage dem fra dig og lægge dem paa mit lille Lam.

Side 30: "Værer Kristus Verdens Synder, siger Luther, saa er han alene en Synder, og vi ikke mere, saasom alle Verdens Synder ere tagne fra os, og i Guds Dom tilregnede Kristo; thi den Helligaand skjemter ikke, naar han ved Propheten siger: "Herren lagde alles vores Synder paa ham." Esa. 53, 6. Og ved Johannes: "Se det Guds Lam, som bærer Verdens Synd." Joh. 1, 29. Dersom Verden vilde antage og tro dette, saa blev Ingen fordømt, men al Verden skulde da blive salig; thi det kommer aleneste derpaa an, at vi i Sandhed tro, at vi ere ikke mere Syndere, men Kristus, det er, at Kristus har paataget sig alle vore Synder og betalt for dem med sit Blod."

Side 32: "Guds Søn, som er Livet selv, Joh. 1, 4, er død paa Korset, derfor er og hans Død saa kraftig og

mægtig, at den kan borttage den ganste Verdens Synder, ja og, om der end havde været tusinde Verbener.

Der findes en Mængde andre Steder, som viser, at Syndsforladelsen indesluttet i Kristi almindelige Forsoningsværk, og naar det her er sagt, at denne Lære er udkjendt i den norske Kirke, da vil jeg gjøre opmærksom paa, at dette Skrift er meget udbredt ogsaa blandt Lægsfolkene hjemme, og at derfor denne Lære ikke kan være dem fremmed.

Past. Eggen: Naar vi have udtalt os saa stærkt mod Udtrykket "Verdens Retfærdiggjørelse" og især mod den Lære, at det enkelte Menneske bliver retfærdiggjort og absolveret ved Kristi Opstandelse, da har dette sin Grund i, at vi ville værges os mod den Bilsfærelse, at en Overførelse af den i Kristo erhvervede Retfærdighed allerede skede ved Kristi Forløsning. En saadan Overførelseslære finde vi udtalt i den Paastand af vore Modstandere, at det enkelte Menneske blev retfærdiggjort og absolveret ved Kristi Opstandelse, altsaa før og uden Troen. Dette og kun dette have vi ment med vor Forkastelse af Synodens Lære herom. Vi tilbagevise den Mistydning af vor Lære om Verdens Forsoning, at vi skulde forklare Kristi forløsende Gjerning kun at være en Villighed fra Guds Side til at forløse Verden. Saadan Mistydning tilbagevise vi paa det Bestemteste som en utilfældig Fordreielse og uærlig Forvrængning af vore Ord. Vi lære nu, som vi altid have lært og fra først til sidst fremholdt paa det Uvordeligste, at Verdens Forløsning er virkelig og fuldkommen præstet, og at derfor hvert enkelt Menneske er virkelig forløst og forsonet med Gud ved Kristus, og at Guds Retfærdigheds Krav i Kristo er fuldkommen tilfredsstillet. Denne Erklæring afgiver jeg paa mine, Prof. Weenaas's og andre Embedsbrøders Begne af vort Samfund.

Past. L. Larsen sagde, at vi søgte at faa Synodens Lære i Strid med Pontoppidans. Vi behøve ikke at søge at faa den i Strid, naar den er i Strid dermed; thi Synoden selv kan dog ikke negte, at det er saa. Vi have jo paavist ved Citater af Pontoppidans

Pastorale Collegium Side 397 som af Prof. Weenaas anført, liledes af Speners og andre Fædres Lære om Absolutionen, at Synodens Lære herom staar i den stærkeste Modsetning til disse Fædres Lære.

Hvad vor Lære om Absolutionen og Retfærdiggjørelsen angaar, da have vi klarligen bevist, at den er i fuld Overensstemmelse med Guds Ord, Symbolerne, vore Fædre og vor Moderkirkes ypperste Lærere, medens vore Modstandere ikke engang have forsøgt at bevise deres Læres Overensstemmelse med vor Moderkirke.

Naar Prof. Schmidt har fremdraget nogle Citater af Luther for at forsvare den Lære, at alle Mennesker ere blevne absolverede og retfærdiggjorte ved Kristi Opstandelse, altsaa før og uden Troen, maa vi mærke os, at man ikke kan klynge sig krampagtigt fast til et enkelt Udtryk af Luther for deraf at bevise og opstille en Kirkelære. Som bekendt var Luther meget fri i sine Udtryk, og derfor maa alle saadanne Udtalelser af ham sees i Analogi med hans hele Lære og især i den Læres Lys, som er saa klar og herlig nedlagt i vore Symboler. Man kan mindst af Luthers Skrifter plukke et Sted ud hist og her og deraf ville bevise en Læres Rigtighed. Naar Luther f. Ex. i en Prædiken som af Muh citeret, siger, at Kristus ikke er død for en Caiphas og Annas, da kunne vi ikke klynge os fast til dette enkelte Udtryk af Luther og deraf bevise, at de Reformerte have Ret, naar de lære, at Kristus ikke er død for Alle, men vi maa se dette Udtryk i Analogi med, hvad han ellers lærer om Kristi frelsende Død. Naar Prof. Schmidt anførte Spørgsmaal 306 i Pontoppidans Forl.: "Hvorledes har Kristus gienløst os fra Synden"? da anførte Prof. Schmidt kun det første Led af Svaret: "Saaat Syndens Skyld og Straf borttages," men glemte at anføre det andet Led i Svaret: "Saaat Synden ikke skal herske over os." Altsaa ligesaavidt som Kristus har forløst os fra Syndens Skyld og Straf, ligesaavidt har han forløst os fra Syndens Herredømme. Vil man altsaa ved at bruge Ordet "Retfærdiggjørelse" overføre dette paa Ver-

den, da maa man tage begge Led med. Men at Verden er befriet fra Syndens Herredømme, det strider saavel mod den helligste Skrift som mod Erfaringen, altsaa er Verden heller ikke løst fra Syndens Skyld og Straf, hvad Overførelsen angaar, men vel begge dele efter deres Erhvervelse.

Jeg vil endvidere anføre af Johnsens Dogmatik et Par Citater med specielt Hensyn til de sidste Talere:

“Kirskens Dom er kun da gyldig, naar den med Lydighed og samvittighedsfuld Trofasthed begrunder den paa de selv i hans Ord opstillede Forudsætninger. Men i dette Tilfælde har den og fuld Gyldighed. Det er kun den virkelige bødserdige og troende Synder, som virkelig bliver absolveret ved Kirskens Absolution.”

“Vi fastholde, at, hvor den af Kirken udtalte Dom hviler paa de fornødne Forudsætninger, der har den Gyldighed og Kraft, som om den var Guds eget Ord, der modtager den og virker, hvad den udsiger, der er Kirskens Røst at agte som en Røst, der lyder fra Himlen.”

Ganske det Samme er det, som jeg i vor Marsberetning Side 67 har lært, og som er erklæret forat være falsk Lære. Videre siger Gisle Johnsen: “Menigheden er med et Ord Herrens Underdommer paa Jorden, hvis Dom har Gyldighed som Herrens egen, saa sandt som den er sælvet efter den samme Lov, hvorefter Herren dommer.”

Det har været sagt, at vi have brugt de samme Ord snart i en og snart i en anden Betydning, men det kan dog vel ikke Synoden nægte, at det er netop den, som har gjort sig skyldig deri, som f. Er. hvad Udtrykkene “Retfærdiggjørelse,” “Benaadelse,” meddele,” “give og stænke” angaar; vi have da holdt os til disse Ords ligefremme Betydning, medens Synoden snart har forklaret dem saa og snart anderledes.

Naar Pastor Rasmussen siger, at man ikke skal tillægge hinanden noget Andet, end hvad man virkelig har lært, da er jeg ganske enig med ham heri, og have vi fra vor Side gjort det, betrage vi det og bede om Forladelse derfor; men det har dog stadig været gjort af flere af den norske Synodes Præster

under dette Møde. Snart have de paaastaet, at vi skulde nægte, at Syndernes Forladelse og Retfærdighed er forhvervet for den ganske Verden, snart at vi have nægtet, at Syndsforladdelsen maa være der, førend Troen kan gribe den o. s. v. og det uagtet vi under hele dette Møde paa det klareste have medbenist saadanne Betydninger.

Da den ene af Sekretarerne, Pastor Frich, var fraværende, valgtes Prof. Schmidt til Sekretær i hans Sted.

Past. J. Jacobsen: Der har været talt saameget om denne Sag, om Kristi Gjenløsnings Frugt for Verden, at, hvad jeg her vil sige, er blot min Betjendelse om mit specielle Standpunkt. Jdet jeg frygter for i det allerringeste at krænke Kristi Gjenløsning, fastholder jeg, at Kristus har fuldbragt, hvad Gud kræver af den salbne Menneskehed, at han har gjenløst os Alle fra Synd, Død og Satans Rige. Denne Forløsnings Frugt og Betydning for Verden er, at Verdens Syndegjæld er betalt, dens Straf lidt af Midleren, og derved er en fuldkommen Retfærdighed forhvervet for den ganske Verden. Alt er rede, Alt, hvad der er fornødent til en Synders Benaadelse er fuldkommet og tilveiebragt, saa at Guds Velbehag hviler over Midleren Jesus Kristus, først som Guds enbaarne Søn og dernæst som Verdens Repræsentant, altsaa ogsaa i ham osere Verden. Denne Syndsforladelse og dette Velbehag skal overføres paa Verden. Man tænker sig denne Overførelse i Gjenløsningen, tænker sig Verden som Totalitet, saaat Verden som Totalitet har Syndsforladelse og er retfærdig. J en Henseende siger jeg det med, saavidt vi kun tænke paa Erhvervelsen. Men her tror jeg, at det maa fastholdes, at ligesom det fra Evighed af var bestemt, at Kristus skulde være Frelser, saa er ogsaa Troen med optaget i den guddommelige Raadslutning som den Ve og Maade, paa hvilken Verden skulde blive meddelagtig i denne Frelse. Verden tjender jeg blot som en Samling af Individier. Engang var den vistnok en Totalitet ifølge det genetiske Forhold i Adam, men saaledes var Slægten ikke tilstede i Kristus. Hvor

der er Tale om Individet, ere vi enige om, at der trænges til en Overførelse paa den Enkelte af den Syndsforladdelse, som er tilveiebragt ved Kristi Fortjeneste. Menneftet bliver delagtig i Kristi Forsonings Frugt derved, at det tror. Syndsforladdelsens Skat er tilstede i Naadens Midler med Bestemmelse at overføres paa den Enkelte ved Troen.

Med Hensyn til Absolutionen, da er den Paaastand, at Absolutionen oplader Himlen, fremmed for mig. I en vis Forstand vil ogsaa jeg sige at Himlen aabnes ved Absolutionen, forsaavidt Synderen løses fra den Synd, der udelukker ham fra Guds Rige; thi Absolutionens egentlige Gjerning er den at løse fra Synden.

"Og jeg vil give Dig Himmeriges Riges Nøgler, og hvad Du binder paa Jorden skal være bundet i Himmelen, og hvad Du løser paa Jorden skal være løst i Himmelen." Dette er ensbetydende med: "Hvem I forlade Synderne, dem ere de forladne, og hvem I beholde Synderne, dem ere de beholdte." Vi maa fastholde, at Syndsforladdelsens Skat og Gave er tilstede i Absolutionsordet, men det sker kun der, hvor den subjektive Betingelse er tilstede. Med Hensyn til Daaben fastholde vi jo, at den i og for sig er et Gjenfødselsens Bad, og dog gjenføder Daaben ikke, hvor den subjektive Betingelse ikke er tilstede. Vi ved jo, hvorledes det ofte gik i den gamle Kirke, hvor store Skarer bleve drevne ned til Vandet og døbtes. Der var Daaben vistnok gyldig, fordi den var udført i Overensstemmelse med Herrens Indsigtelse, og dog tør vi ikke forudsætte, at alle disse virkelig bleve gjenfødte og saaledes Guds Børn. Saaledes ogsaa med Absolutionen.

Past. S. A. Preus: Det blev erklaret af Past. Eggen, at Prof. Hasselquist ikke alene havde fralagt sig det Udtryk, at "Gud var als intet forligt med Judas", som jeg sagde, var bleven udtalt af en af de svenske Præster, men at han ogsaa havde paavist, at denne Bestyldning var aldeles urigtig. Jeg hørte ikke andet Bevis af Past. Eggen end den Erklæring, som Prof.

Hasselquist har givet i "Emigranten", og den kender jeg. Der staar min Erklæring ligeoverfor Prof. Hasselquists. Jeg kender Hasselquists Erklæring, men har ikke bekymret mig derom, da jeg havde Vidner nok derpaa. Jeg har her spurgt Nogle, som jeg tilfældigvis har truffet. Rasmussen og Hjelb bevidne, at det blev sagt af en af de svenske Præster. Past. Krohn sagde, at han bestemt erindrer, at Past. Hasselquist sagde det. Jeg har ikke sagt, at Past. Hasselquist sagde det, men at en af de svenske Præster sagde det.

Jeg henholder mig til Past. Rasmussens og Prof. Schmidts Fremstilling med Hensyn til den Naade, paa hvilken man har benyttet Citater af Skriften og Fædrene. Past. Jacobsen siger, at Guds Velbehag, som hviler paa Kristus, skal overføres paa Verden. Hvad vil det sige, at Gud havde Velbehag i Kristus som Person og som Midler? Hvad hjælper det os, hvis ikke deri ligger, at han ogsaa har Velbehag i dem, for hvem han staar som Midler? Dette skal være vor Trost, at da vore Synder ere lagte paa ham og vor Straf lidt af ham, har Gud ogsaa Velbehag i Menneskens Børn. Men paa samme Tid, hvis jeg ikke har misforstaaet Past. Jacobsen, og jeg vilde nobig tillægge Nogens Ord en anden Mening, end de havde, syntes jeg han sagde, at Verden havde Syndsforladdelse og Retfærdighed, og at dette Udtryk var rigtigt eller Erhvervelsen. Dette er et af de stærkeste Udtryk, som neppe er blevet brugt af os. Det Udtryk er ikke her brugt fra vor Side, at Verden har Syndsforladdelse, men at i Kristo er der Syndsforladdelse og Retfærdiggjørelse, jaat naar Gud ser Verden i Kristo, da retfærdiggjør han og forlader Synden.

Med Hensyn til Eggens Pittringer skal jeg kun bemærke, at vi ikke kunde vente andet, end at han vilde behandle vor Børnelærdom, ligesom vi have hørt det har gaaet Skriften og vore Fædre. Det er en Jammer at vor Børnelærdom skal behandles saaledes.

Prof. Weenaas udtalte sig enig med mig i, at Gud haade er vred og naadig. Med Hensyn til, at han er vred,

havde han ikke meget at sige; naar der var Tale om "naadig", sagde han: ja det er, naar Gud ser os i Kristo, og det er alene ved Troen, da alene er Gud naadig. Dermed falder naturligvis Prof. Weenaas's og min Enighed bort. Derfor det staar fast, at Gud kun da kan anse os i Kristo, naar vi staa i Troen, da siger jeg, at man kan slaa en Streg over den hele Forløsningsgjerning; thi der har vi dog ikke staaet i Troens Samfund med Kristo. Naar Apostelen siger, at der som En er død for Alle, saa ere de Alle døde, da maa jo Gud have seet dem Alle i Kristo. Betragter han derimod Verden udenfor Kristum, da er Bredden over den. Naar jeg har sagt, at her er Tale om Forløsningen, og at Differentien mellem os og den anden Side ligger heri, har jeg ikke sagt, at de erklære med rene Ord, at Kristus ikke har forløst os; men Konsekvensen bliver denne, at Kristi Forløsningsvært forkastes, indskrænkes og tilintetgøres; Troen bliver en Gjerning, Evangeliet en Lov, og derved bliver enten Mennesket en egenrædsfærdig Hytler eller styrtes i Fortvivlelse. Det har ofte været sagt, at med Hensyn til Retfærdiggjørelsen af Troen er der ingen Different; men her er selve Retfærdiggjørelsen af Troen omstødt; thi hvor der er Gjerning, der er ikke Naade. Det er mit Hjertes Bøn til Gud, at han maa oplyse de gode Venner og bevare vort Folk fra de Viltsfarelser, som her ere fremkomne.

"Jeg undrer over, at I lade Eder saa snart afvende fra den, som kaldte Eder ved Kristi Navn til et andet Evangelium; endog der ikke er noget andet; kun er der Mogle, som forville Eder og ville forvende Kristi Evangelium. Men derfor og vi eller en Engel af Himmelen prædike et andet Evangelium for Eder end det, I annammede, han være en Forbandelse". (Gal. 1, 6—8)

Past. T. Larsen: Jeg begjærede Dr. det navnlig for at imødegaa den Bortforklarelse af Stedet i Apologien, som Prof. Weenaas gjorde, men Prof. Larsen har godtgjort det. Prof. Weenaas paastod, at der ikke var nogen Modsi-

gelse mellem dem, som deltog i Konferentsens Naarstøde her i Sommer. Han læste blot en Del af Amon Johnsens Tale. Havde han læst det Hele, havde det frengaaet, at der virkelig var en Different. Man vil af Referatet kunne se, hvorledes det forholder sig. Pastor Gjelbaker sagde, at Professor Schmidt havde sagt, at Møglmagten ikke skulde oplukke Menneskets Hjerte men Himmelen. Schmidt sagde dog kun: "Ikke nærmest Menneskets Hjerte men Himmelen. Naar Past. Eggen sagde, at Rasmussen og Schmidt havde glemt at anføre det andet Led i Besvarelsen af Spørgsmaalet hos Pontoppidan: "Hvorledes har Kristus frelst os fra Synden"? saa skede dette ikke af nogen Forglemmelse, men fordi dette ikke hørte til Sagen; man kan se efter angaaende dette i Referatet.

Prof. Weenaas: Da jeg ved Begyndelsen af dette Møde udtalte, at den Lære var falsk, at Mennesket retfærdiggøres udenfor Troen, saa var det i den Hensigt at bringe Diskussionen ind paa selve Sagen, forat Differentien derved kunde komme saameget tydeligere frem, og i det Haab, at vi ved Forhandlingerne herom skulde komme til Enighed. Af Talere her idag fremgaar det, at dette ikke er at haabe, og vi have maattet høre Forbandelsen udtalt over os. Dette er ikke noget Nyt i den norske Kirkes Historie herover. Vi skulde dog vogte os for at gengjelde med samme Mynt men taale og bære ogsaa dette Kors. Vi tør trostigen henstille Sagen til en høiere Domstol.

Man har villet paadutte os, at vi skulde lære, at Gud i Naademidlerne forholder sig paa en Naade ligeoverfor den Troende og paa en anden Naade ligeoverfor den Bantroende, eller at Naademidernes Indhold og Kraft forandres efter Menneskets Bestaaenhed. Dette forkaste vi. Vi lære, at Naademidernes Kraft er altid den samme, men at denne Krafts Virkning og Oversførelse først sker ved Troen. Vi lære, at Syndsforlædelser er der for Troen som en forhvervet Skat i Kristo. Dette lære vi paa det Bestemteste. Det er netop denne Gave,

som er erhvervet og er i Kristo givet, som gribes og annammes ved Troen, og ikke noget andet. Vi har anket over Udtrykket "subjektiv Retfærdiggjørelse" paa Grund af den Mening, som lægges i Udtrykket. Ved Mødet i Decorah kaldte Prof. Schmidt Tilregnelsen af Kristi Forsoning Retfærdiggjørelse. Den lutheriske Kirke lærer, at Retfærdiggjørelsen er Tilregnelsen, Overførelsen paa den Enkelte. Hvad Prof. Schmidt idag sagde, staar i Overensstemmelse med hans Udtalelser i Decorah.

Man har anket over, at jeg har sagt, at Guds Retfærdighed kræver Troen. Vi gjentage det her, at netop Guds Retfærdighed kræver, at Mennesket tror. Gud kan nemlig ikke retfærdiggjøre uden i Kristo, eller hvad der er det Samme, i Troen, som har Kristum. I det Kristus opfyldte Lovens Krav, ophørte ikke Gud at være retfærdig og hellig, og naar Mennesket stiller sig under Kristi Forsonings Vinger, da kan Gud retfærdiggjøre, fordi han ser Kristus i Troen. Hvad det angaar, at vi fordreie Luthers Ord og vor Børnelærdom, saa er dette ogsaa en af de Bestyldninger, som ere hentastede uden at være bevisste. Vi har citeret to Steder af Pontoppidan og forklaret dette om Erhvervelsen i Kristo. Er det falsk Lære, skal vi tilbageskalde den.

Naar man siger, at, naar man har et klart og utvetydigt Sted i Skriften, er dette nok til at bygge en Lære paa, da vil jeg dertil bemærke, at al Skriftfortolkning maa være efter Troens Analogi.

Jeg er bleven bestyldt for med Flid at have tilføjet i min Skrivelse til Norge disse Ord: "men de Vantroende til Fordømmelse." Jeg maa beklage, at disse Ord af Banvare ere komne ind under Ansørgelstegnet. Disse Ord skulde have staaet efter Ansørgelstegnet som en Forklaring til det sidste Led i Satsen. At det dog var en rigtig Anvendelse af, hvad man har lært, fremgaar af Past. Muus's Udtalelser "Maanedstidenden", hvor han siger: "Det paavistes Bergh, hvorledes det er den lutheriske Kirkes utvetydige Beskjendelse, at Gud i Alterens Sakramente fra sin Side giver og skænker

Kristi Legeme og Blod, Syndernes Forladelse, Liv og Salighed til Alle, som annamme det, Vantro og Troende, og at netop denne Naadegave bliver de Vantro til Dom."

Her lærer Past. Muus, at Syndernes Forladelse, Liv og Salighed skænkes og gives i og med Sakramentet, og ligesom dette til Alle, som modtage det, Troende og Vantroende, og at netop denne Naadegave, (Syndernes Forladelse, Liv og Salighed) bliver de Vantroende til Dom.

Past. Agerheim: Jeg havde tænkt ikke at tage Ordet i denne Forsamling men heller høre paa de Elbre og mere Erfarne. Det er mig dog en Trang at aflægge et upartist Bidsesbyrd. Ved "upartist" forstaa jeg ikke det, at jeg skulde staa midt imellem, men det, at jeg kom hid uden at kjende til de theologiske Retninger her repræsenterede, og at jeg ikke er bleven personlig paavirket fra nogen af Siderne. Det er mig en Trang at udtale min fuldkomne Overensstemmelse med Synoden i dens Udtalelser angaaende Forsoningen og Absolutionen. I Forsoningslæren er jeg enig med Synoden, men er ikke bleven det her. Jeg har aldrig hørt noget Andet om Forsoningen, hverken ved Universitetet eller udenfor end det, som her er lært, men vel ikke saa klart og tydeligt fremst at sine Konsekventer. Jeg tror derfor, at Ingen fra den anden Side er berettiget, til at paakeraabe sig Modertirken i dette Stykke, heller ikke at trække nogen Enkelte frem. Modertirken har aldrig faalebes in corpore drøftet denne Sag gennem sine Repræsentanter. Jeg tror desuden neppe, at Prof. Johnson vilde sige, at han i Et og Alt lærer som den norske Kirke. Vilde man spørge ham derom, tror jeg han vilde erklære, at han ikke vidste, hvad den norske Kirke lærer i Et og Alt. Jeg tør protestere baade for Modertikens og ogsaa for Prof. Johnsons Vedkommende mod at de fremtrækkes som førende den fra den anden Side frem satte Forsoningslære. Vi hørte disse Ord hjemme, at Syndernes Forladelse gives, skænkes og meddeles til Alle, som høre Ordet. Jeg tænkte da, at

man maatte lægge noget Sakramentalt i det, som gives, uden Hensyn til Tro, og jeg fandt anseende Mænd, som ogsaa vare tilbøjelige til at opfatte det saaledes; men naar jeg her har hørt Udviklingen, underskriver jeg den fuldkommen. Jeg ved, at Johnsen og Thomasius ere meget beslægtede, og Enhver kan tage Thomasius i Forsøningslæren og finde just de samme Udryk, som Synodens Præster har brugt.

I Absolutionen stiller Sagen sig anderledes. Formelt kan jeg være enig med en af de forrige Talere, at det er noget Nyt, men ikke noget fremmed. Jeg fandt der netop, hvad jeg før havde søgt. Jeg har i Læren om Absolutionen været meget uklar. Naar nu Kaldet til at absolvere udgaar til mig, og jeg blot skal absolvere de Bodfærdige og Troende, maatte jeg jo svare: Nei, thi jeg kan ikke kjende Hjertene. I den korte Tid, jeg har været Præst, har jeg været meget ansøgtet i disse Ting; men her har jeg fundet, hvad jeg har famlet efter. Enkelte Mænd hjemme udtaler sig som Konferentsen gjør, med Hensyn til Absolutionen; men hvis den norske Kirke kom sammen og fik den alsidig diskuteret, vilde den neppe stille sig paa Konferentsens Side. Jeg har søgt at finde Differentpunktet og tror, at det ligger deri, at Konferentsen ikke konsekvent gennemfører den Lære, at Kristus er død for og Hænket til Verden, er Verdens Stedfortræder; thi da kan jeg ogsaa sige, at Verden har betalt. Er Kristus givet Verden, kan vi ogsaa sige, at Forsoningen er steet af Verden. Det er denne Sandhed, at Verden eier Kristus, som Konferentsen ikke fastholder. Der er opløst Stykker om Forsoningen, om hvad Kristus har gjort for Alle, og Prof. Weenaas har sagt, at det gjælder kun de Troende. (Prof. Weenaas: Vi have ikke sagt, at dette kun gjælder de Troende, men at paa de af den anden Side citerede Steder tales om de Troende.) Der læses intetsteds, at de Troende vare særlig begunstigede ved Kristi Forsoningsgjerning. Et saadant Begunstigelsesforhold ved en Anticipation af Troen kjender Skriften ikke. Det vilde blive reformert Lære.

Prof. Schmidt: Jeg vil til Slutning sige, at jeg har været en af dem, som har arbejdet saa meget som Nogen for Frikonferentsjers Afholdelse, og en af dem, som har arbejdet mest for at gjøre dem saa frugtbringende, som muligt, men jeg skal for Fremtiden ikke kunne gjøre det ligeoverfor saadanne Modstandere, som saaledes kunne nu og vende op og ned paa alle Vidnesbyrd baade af Skriften, Symbolerne og Fædrene. At forhandle med dem synes mig er at tage Guds Navn forfængeligt, og endog i menneskelig Henseende er det mig modbydeligt at høre paa saadanne Udtalelser, som da jeg igaar læste et Sted af Luther, og Prof. Weenaas sagde, at Luther var jo en Troende, og at han talte kun om de Troende. I dag har man sagt, at Luther er fri i sine Udryk. Det synes, som om det her kun gjælder en Strid med den norske Synode paa Liv og Død; man vil Intet uden Krig mod den norske Synode. Har jeg feilet, beder jeg om Tilgivelse, men det er mit Hjertes Mening.

Hr. J. A. Johnsen indleverede følgende Forslag:

"Sekretererne paalægges snarest muligt, efterat Referatet bliver trykt, at tilsende det theologiske Fakultet i Kristiania mindst 4 Exemplarer ledsaget med ærbødig Anmodning i denne Frikonferentsens Navn at afgive sin Betænkning om den i Referatet omhandlede Sag. Saa snart saadan Betænkning modtages, paalægges det Sekretererne at besørge den offentliggjort."

J. A. Johnsen: Med dette Forslag er det ikke min Mening at sige, at dette Spørgsmaal ikke har været grundig drøftet her. Jeg for min Del som Lægemand staar uden nogen Dom. Men jeg tror, at dette Spørgsmaal er af Bigtighed. Som her er blevet sagt, er det jo muligt, at der her kan ligge en Spire fra den ene eller den anden Side, som, naar den vorer op, kunde lede til falsk Lære. Naar jeg gjør dette Forslag, siger jeg dermed ikke, at jeg ubetinget underkaster mig Fakultets Dom. Jeg underkaster mig blot een Dom; men det er her om at gjøre

at faa saamange Vidnesbyrd som muligt, og jeg vilde have Fakultetets Betænkning blot som et Vidnesbyrd. Jeg tror, at det vilde være en stor Binding, om vi kunde komme til Enighed ogsaa i dette Spørgsmaal; vi kunde da samvirke saameget bedre. Jeg tror ikke, at Uenigheden er saa stor. Jeg tror, at Uenigheden kommer af Misforstaaelse og ikke deraf, at vi vil hverandre Ondt. Jeg kender ikke saaledes det norske Hjerte.

Pastor S. A. Preus. Med Hensyn til det Formelle, vil jeg bemærke, at forjaaviddt man ikke maatte være ganske enig i Forslaget, har en Majoritet i Konferentsen ikke Myndighed til at binde Minoriteten. Med Hensyn til Sagen selv, kan jeg ikke gaa for Forslaget. Jeg har Intet imod, at hvem der vil, kan henvende sig til Fakultetet, men er imod, at vi her som en Samling gjøre det. Jeg for min Part, de Brodre, som have udtalt sig her og vor Synode, som nu i en lang Aarvække har behandlet denne Sag, ere klare heri og trænger ikke til Fakultetets Erklæring. Fakultetet bestaar af forskjellige Medlemmer. Prof. Caspari var, som jeg forstod ham, ganske enig med os. Den nye Professor kender jeg fra forrige Dage. Han var da ganske uklar, hvorledes han nu er, kender jeg ikke til.

Professør Larsen. Jeg foreslaar, at Forslaget henlægges af den Grund, at en Majoritet ikke kan binde Minoriteten. Ingen Medlemmer af denne Konferents har her Ret til Andet end at ordne sine egne Anliggender. Hovviddt en saa broget og forskjelligartet Forsamling skal henvende sig til dette eller hint Fakultet, kan være en Samvittighedsag.

Pastor Simonen. Jeg synes dog, at naar man i en Sag som "Slaveriet" fandt sig besejret til at indhente en Erklæring fra Moderkirkens Fakultet, maatte det saameget mere være i sin Orden i et saadant vigtigt Spørgsmaal som det, der her har været Gjensstand for Diskussion. Ingen behøvede jo at føle sig bunden ved en saa-

dan Betænkning; man vilde blot være mere betrygget.

Professør Weenaas. Det er fornemmelig de to her tilfædeværende Samfund, som repræsentere den norske Kirke herover. De har sine Lærestalter, og Lærerne ved begge disse ere uddannede ved det norske Universitet. Skulde det nu ikke være rimeligt, at vi vilde ønske at høre Moderkirkens Betænkning i en Strid som denne? Skulde man være bleven saa fuldlært herover, at man ikke skulde behøve at oplyses mere? Derfor har vi mødt Eder her for at belæres og efter fatig Velighed give Belærelse.

Pastor Gjeldaker. Jeg slutter mig til Weenaas's og Johnsens Udtalelser.

Pastor Rasmussen. Hvad det Onstelige i at høre Fakultetets Betænkning i denne Strid angaar, kunde det jo ikke, om vi ikke fattede en saadan Bestemmelse her. Vor Synode kan indsende en saadan Begjæring, den anden Side kan gjøre det, enkelte Mænd kan gjøre det.

Professør Schmidt. Jeg vil paa ingen Maade give det Skin af, at jeg ikke skulde være sikker her. Jeg er fuldkommen sikker og behøver hverken Professor Johnsens eller Fakultetets Betænkning herom. Skulde et saadant Forslag gaa igjennem, maatte jeg bestemt fordre, at der fra en eller begge Sider sendtes Noget med, som kunde give de fornødne Oplysninger. En Paulus og Barrabas maatte sendes med op til Jerusalem.

Hr. J. A. Johnson. Det er mig blot om at gjøre at komme til saamegen Klarhed som muligt og derfor indhente saamange Vidnesbyrd som muligt. Pastor Preus sagde, at han ikke kender alle af Professorerne derhjemme. Jeg kender ingen af dem; men jeg ved dog, at Ingen bliver Professor ved Kristiania Universitet uden at være en anseet og høitstaande Kristen og Theolog. Derfor en Anmodning kommer fra denne Forsamling, hvor begge Samfunds mest fremragende Theologer,

Præster og Lærere ere tilstede, vilde vist Fakultetet tage Hensyn til den.

Pastor Stub. Jeg er mod Forslaget, men ikke af den Grund, som Weenaas anførte, at vi ere blevne saa fuldlærte herover, at vi ikke skulde trænge til nogen Oplysning fra dem derhjemme. Men hvorledes skulde Fakultetet kunne give os en Kjendelse over et saadant Opus som dette Referat, om det fik 4 Exemplarer deraf i Hænderne?

Profesor Weenaas. Skulde man tænke at saa en Betænkning fra Fakultetet, maatte det være, naar Opfordringen kom herfra, hvor de norske Lutheranere ere samlede som paa et Brædt.

Pastor H. A. Preus. Vistnok er her Repræsentanter fra begge Samfund, men vi repræsenterer ikke Synoden her, og kunne derfor ikke handle paa Synodens Vegne.

Hr. J. A. Johnson. Da jeg fremlagde dette Forslag, haabede jeg, at det vilde blive tilfremt fra begge Sider.

Pastor Alperheim. Jeg er tilboielig til at stemme for Johnsons Forslag, men tror ikke, at det vilde være hensigtsmæssigt og passende at sende dette Referat hjem, og overlade til Fakultetet, selv at finde ud af dette Røre; det indeholder mindre velordnede Udtalelser og er altfor voluminøst. En af Parterne, f. Ex. Synoden kunde fremstille sin Lære og forlange en Betænkning.

Hr. Heyerdahl. I Referatet har jo Fakultetet Synodens Lære om dette Punkt, da Sætterne blive indrykkede i sin Helhed tilligemed Synodens Forklaringer. Ligesaa findes her Konferentsens Lære i Professor Weenaas's Betjendelse.

Det besluttedes, at Forslaget skulde henlægges. Følgende forlangte sine Navne protokollerede som protesterende mod Forslagets Henlæggelse: Pastor Simonsen, Ole Myggtue, Professor Weenaas, N. D. Nyhus, Martin Johannessen, Hans Haagenstuen, Cleo-

phas Hansemoen, Hans Husemoen, L. S. Heyerdahl, Pastor J. M. Eggen, Peder Snørud, Nils Vægli, Gunder R. Springen, Pastorerne Gjelbaker, Olsen, Jacobsen, M. Falch Gjertsen, Carl Anstensen, Halvor S. Stordock, G. Halvorsen, Halvor Medgaarden, Ole Rime, Martin Shirlly, Nils Brunsvold, Tharald Gjorvli, Knud G. Springen, Nils Hertsigaard, Nils Hegrenæs og Ole Olsen Dnsgaard.

Past. Olsens Forslag: "Trikonferentsen henstiller til Synoden for den evangelist lutherste Kirke i Amerika og til Konferentsen for den norsk-danske evang. lutherste Kirke i Amerika, at enhver af dem nedsætter en Komite, bestaaende af tre Mænd, hvilke Komiteens Hverv det skal være paa bedste Maade at forhauble de Spørgsmaal, hvorom der hersker Uenighed mellem de nævnte Samfund. Komiteerne nedsættes ved de første afholdte Mærsmøder og have at give Jndberetning til sine respektive Samfund om Resultatet af sine Forhandlinger. Denne Foranstaltning skal dog ikke betragtes som nogen gjenfærdig Anerkjendelse.

Past. J. Olsen. Jeg har ikke havt nogen ond Hensigt med dette Forslag. For at det ikke skulde blive nogen Samfundssag, har jeg tilføiet, at der ikke ligger nogen Anerkjendelse heri. Jeg søler mig i min Samvittighed overbevist om, at der i Realiteten ikke hersker nogen Forskjel i Forsoningslæren, om det end her synes saa. I Læren om Absolutionen tror jeg derimod, at der er Forskjel; men Sandheden kommer ikke til sin Ret ved saadanne Konferentser som denne; Animositeten er for stor. Naar derimod disse Komiteer, bestaaende af Samfundets ledende Mænd, kom sammen, kunde man haabe mere. Jeg hører nok, at Professor Schmidt er træt af disse Konferentser, men mener dog, at naar han nærmere overveier Sagen, vil han blive gunstigere stemt mod Forslaget. Vi ønske hjertelig at komme til Klarhed i, hvor Sandheden er, og det paa den Maade, som kunde være mest frugtbringende. Hvorledes det end gaar, skal dette mit Forslag staa som et Vidnesbyrd, at vi ikke uden Videre have løbet fra Eder,

fordi vi nu ikke kunde komme til Enighed.

Prof. Varsen. Jeg understøtter Forslaget. Jeg har været i Tvivl af den Grund, at det maatte overlades til begge Samfund at vælge Medlemmer af saadanne Komiteer, og dersom enkelte Personer, som her have været de, der mest have ført Ordet, skulde indvælges i en saadan Komite, har jeg lidet Haab om, at det kunde nytte til Noget. Dog kan det jo ogsaa være, at de, som her have været vore skarpeste Modstandere, kunde mildnes noget. Man burde henstille til Samfundene, at de ikke vælge saadanne Medlemmer af denne Komite, som kunde være den anden Side mest uvelkomne.

Om der ikke skulde komme saameget ud af det, var der ikke saameget tabt. Denne Konferents har bestaaet af 180 Medlemmer, og til saadanne Møder skal der jo en stor Tilstelning.

Past. C. F. Magelsen. Uagtet jeg ikke er enig med Past. Ofsens Begrundelse af Forslaget, at Sandheden ved saadanne Møder som dette ikke saa godt kan komme frem, og uagtet jeg har lidet Haab om, at et saadant Colloquium kunde føre til noget Resultat, vil jeg stemme for Forslaget, fordi vi burde være enige.

Past. Rasmusen. Jeg er en af dem, som i lang Tid med Bedrøvelse har følt den Stilling, hvori Samfundene staa ligeoverfor hinanden, den Strid, som har været ført, og den store Staaelse, som den har forvoldt. Jeg har derfor ogsaa været for, at vi skulde komme sammen og konferere. Her er jeg dog næsten kommen paa den Tanke, at det neppe kan nytte. Jeg vilde dog nødig være den, som skulde forhindre Muligheden af en bedre Forstaaelse, saameget mere som Forslaget kommer fra den anden Part. Der har jo fra den anden Side været anket over de hemmelige Præstekonferentser.

Past. S. A. Prens. Jeg skulde inderlig ønske, at Forhandlingerne mellem de forskjellige norste Kirkesamfund kunde fortsættes, men er dog af den Me-

ning, at det for Dieblicket ikke kan hjælpe stort. Jeg har derimod Intet mod, at man forsøger med Komiteer, om det kunde være mere frugtbringende. Jeg tror, at det vilde være en Betingelse fra vort Samfunds Side, hvem der kom fra den anden Side paa den Komite. Kunde man fra begge Sider komme overens om visse Personer, var det det bedste. Jeg kan ikke stemme for at forpligte Nogen fra vor Side til at møde Hvemsomhelst fra den anden Side. Jeg tror ikke, at det er hensigtsmæssigt, at Samfundene tilsætter disse Komiteer. Kunde man ellers komme sammen, har jeg Intet derimod.

Past. Mikkelsen. Det hedder i Forslaget, at Trikonferentsen skulde anmode de to Samfund om at tilsætte disse Komiteer. Trikonferentsen tæller jo Medlemmer ikke blot fra de to Samfund, men fra flere Samfund.

Hr. J. A. Johnson. Mig har det forekommet, at den rette Maade at konferere paa vilde være en ganske anden end denne, nemlig ved mere private Sammenkomster; thi naar man kommer sammen til saadanne Konferentser som denne, taler man hovedsagelig for Folket.

Past. Ofsen. Protokollen vil vise, til hvilken Tid Forslaget blev antaget, og nu er her neppe Nogen af andre end de to Samfund tilstede.

Prof. Schmidt. Vi har fra den anden Side faaet en saadan gruelig Paapaning for vore Præstekonferentser, og nu er det netop den Side, som kommer med et saadant Forslag.

Past. Simonsen. Baade Rasmusen og Schmidt synes at faa det derhen, at denne Konferents mellem Komiteer skulde være en hemmelig Præstekonferents. Der er ingensomhelst Anledning af Forslaget at slutte noget Saa-dant.

Prof. Weenaas. Komiteerne skulde jo ikke lukke sig inde.

Past. Gjeldaker. Der staar slet ikke i Forslaget, at der kun skulde vælges Præster paa disse Komiteer. Samfundene kunde jo ogsaa vælge Lægmand. Naar Komiteerne da ere valgte, have de fri Tilladelse til at ordne Sagen, som de bedst finde tjenligt.

Pastor H. A. Breus. Jeg foreslaar, at Frikonferentsen udtaler det Ønskelige i, at Konferentsen mellem Medlemmer af de norsk-lutherske Samfund kunde fortsættes i mindre Kredse.

Bed Stemmeginning blev Pastor Ollens Forslag antaget.

Paa Forslag af Pastor Eggen reiste Forsamlingen sig for at udtale sin Tak til Formanden, Hr. Prof. Larsen, for den Dygtighed og Upartisthed, hvormed han havde ledet dette Mødes Forhandlinger.

Formanden takkede Forsamlingen for den Orden, den havde vedligeholdt, og bad om Tilgivelse for de Strøbeligheder, som fra hans Side maatte have kommet tilsyne under Forhandlingernes Ledelse. Han udtalte sin Glæ-

de over, at Ingen af Medlemmerne havde fundet sig foranlediget til at appellere fra Formandens Dom til Forsamlingen.

Paa Forslag af Formanden udtalte Forsamlingen sin Tak til Sekretærerne for deres ufortrødne Arbejde.

Paa Forslag af Past. Breus udtalte Forsamlingen sin Tak til Menighederne og deres Præster for deres gæstfrie Forekommenhed og Møje med at modtage og indkvartere Frikonferentsens Medlemmer.

Forsamlingen beklagede, at den ikke saa sig istand til at offere nogen Tid paa de to andre Spørgsmaal, som vare besluttede at skulle forhandles ved dette Møde.

Mødet hævet.

Fredag den 22de November.

Gaarisdagens Protokol oplæst, rettet og vedtaget.

Mødet hævet.

